

George Orwell

O MIE NOUASUTE OPTZECI ȘI PATRU

George Orwell	1
O MIE NOUASUTE OPTZECI ȘI PATRU.....	1
Partea întâi	3
1	3
2	13
3	18
4	22
5	28
6	36
7	39
8	45
Partea a II-a.....	58
1	58
2	64
3	70
4	75
5	81
6	87
7	88
8	92
9	99
Partea a treia	124
1	124
2	132
3	144
4	152
5	157
6	159
Appendix Principiile Nouvorbei	165
Vocabularul A	166
Vocabularul B	168
Vocabularul C	171
George Orwell	173

Partea întâi

1

Într-o zi senină și friguroasă de aprilie, exact când ceasurile bat ora treisprezece, Winston Smith, cu bărbia înfundată în piept ca să scape de vântul care-l ia pe sus, se strecoară iute printre ușile de sticlă ale Blocului Victoria, deși nu destul de repede cât să împiedice un vârtej de praf și nisip să pătrundă o dată cu el. Holul blocului miroase a varză călită și a preșuri vechi. La unul dintre capete se află un afiș mult prea mare pentru interior, care înfățișează figura enormă, lată de peste un metru, a unui bărbat în vârsta de vreo patruzeci și cinci de ani, cu o mustață neagră și stufoasă, și cu trăsături frumoase, dar dure. Winston se îndreaptă spre scări. Nu are nici un rost să încerce la lift. Chiar și în vremurile cele mai bune funcționează numai din când în când, iar în prezent curentul electric este tăiat în timpul zilei, ca parte integrantă a campaniei de economisire organizate în pregătirea Săptămânii de Ură. Apartamentul lui se găsește la etajul șapte, așa încât Winston, care are treizeci și nouă de ani și o ulceratie varicoasă deasupra gleznei drepte, o ia încet pe jos, oprindu-se de mai multe ori să se odihnească. Pe fiecare palier, figura cea enormă, așezată față în față cu ușa liftului, îl privește insistent de pe perete. Este una dintre pozele acelea în așa fel realizate, încât ochii te urmăresc din orice unghi. Sub ea scrie:

FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE

Înăuntru, în apartament, o voce melodioasă citește o listă de cifre legate de producția de fontă. Vocea vine dintr-o placă de metal dreptunghiulară, ca o oglindă estompată, care face corp comun cu suprafața peretelui din dreapta. Winston răsuțește un buton și vocea slăbește întrucâtva, deși cuvintele încă se mai disting. Aparatul - numit *tele-ecran* - poate fi dat mai încet, dar nu ai cum să-l închizi de tot. Winston se duce la fereastră: are o constituție fragilă, e mai degrabă mic de statură, iar salopeta albastră, care este uniforma Partidului, nu face decât să scoată în evidență cât e de slab. Are un păr foarte blond și o față sangvină de felul ei, cu pielea înăsprită de săpunul prost, de lamele de ras tocite și de frigul iernii care tocmai a trecut.

Afară, chiar și prin obloanele coborâte, atmosfera arată friguroasă. Pe stradă, jos de tot, vântul bate în vârtejuri care stârnesc praful și hârtiile împrăștiate și, deși soarele strălucește, iar cerul etalează un albastru strident, parcă nimic nu are culoare, cu excepția afișelor lipite peste tot.

Figura cu mustață neagră te privește insistent de sus în jos, de la orice colț de stradă

mai mare. Și pe fațada casei de vizavi este una. FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE - zice textul, iar ochii negri scormonesc adânc în ochii lui Winston. Mai jos, la nivelul străzii, este un alt afiș, rupt la un colț, care flutură din când în când în bătaia vântului, acoperind și descoperind un singur cuvânt: SOCENG. Undeva, mai departe, un elicopter coboară printre acoperișuri, stă câte o clipă suspendat, ca o albăstrea, apoi se ridică din nou, zburând în cercuri. Este patrula de poliție, care-și bagă nasul prin casele oamenilor. Dar patrulele nu contează. Poliția Gândirii -numai ea contează. În spatele lui Winston, vocea de la tele -ecran îi dă înainte despre fontă și despre depășirea celui de-al Nouălea Plan Trienal. Tele-ecranul recepționează și transmite simultan. Orice sunet pe care l-ar scoate Winston, mai tare decât o șoaptă foarte slabă, poate fi captat; în plus, atâta timp cât se află în câmpul vizual al plăcii de metal, poate fi și văzut, nu numai auzit. Sigur că nu ai cum ști, în fiecare moment, dacă ești sau nu ascultat. Cât de des, sau după ce criterii intră Poliția Gândirii pe fiecare post individual este ceva ce ține de domeniul presupunerilor. N-ar fi imposibil nici să urmărească tot timpul pe toată lumea. În tot cazul, pot intra pe firul tău când au ei chef. Te obligă să trăiești - și de fapt chiar așa trăiești, dintr-o obișnuință devenită instinct - cu presupunerea că orice sunet pe care-l scoți este ascultat și orice mișcare observată, afară de cazul când, să zicem, stai pe întuneric.

Winston rămâne cu spatele la tele-ecran. E mai sigur așa, deși, cum știe prea bine, chiar și un spate poate spune ceva. La un kilometru depărtare, se înalță Ministerul Adevărului, unde lucrează el, ca un turn uriaș, alb, deasupra peisajului mohorât. Uite, se gândește Winston cu un vag dezgust, uite cum arată Londra, principalul oraș al Aerobazei Unu, care, la rândul ei, este a treia provincie a Oceaniei ca număr de locuitori, își stoarce memoria după vreo amintire din copilărie care să-i spună dacă Londra a fost dintotdeauna așa. Oare întotdeauna au existat străzile astea cu case din secolul nouăsprezece, degradate, cu pereții proptiți în stâlpi de lemn, cu ferestrele astupate cu carton, cu acoperișurile de tablă ruginite, cu zidurile alea stupide ridicate în fața grădinilor și care se prăbușesc în toate direcțiile? Sau, locurile bombardate, unde praful de ciment se ridică în vârtejuri și buruienile cresc pe ici, pe colo, peste grămezile de moloz? Sau locurile în care bombele au curățat porțiuni mai mari și unde au răsărit coloniile alea abjecte de cocioabe de lemn, ca niște cotețe? Oricum, n-are rost - nu-și mai amintește: tot ce a mai rămas din copilăria lui este o serie de imagini foarte limpezi, dar care nu vin pe nici un fel de fundal și care sunt pentru el, cele mai multe, de neînțeles.

Ministerul Adevărului - în Nouvorbă, *Minadev* - te izbește fiindcă este cu totul diferit de orice altă clădire vizibilă în jur. Este o structură înaltă, imensă, de beton armat alb, strălucitor, în formă de piramidă, care se ridică, terasă după terasă, până la trei sute de metri înălțime. De unde stă Winston, se disting foarte bine cele trei lozinci ale Partidului, scrise cu litere elegante pe fațada albă ca zăpada:

RĂZBOIUL ESTE PACE

LIBERTATEA ESTE SCLAVIE

IGNORANȚA ESTE PUTERE

Ministerul Adevărului ar avea, după câte vorbesc oamenii, vreo trei mii de încăperi deasupra pământului și ramificațiile corespunzătoare dedesubt. Trei alte clădiri mai există, împrăștiate prin Londra, asemănătoare ca aspect și ca mărime. Clădirile astea domină arhitectura din jur în așa măsură, încât de pe acoperișul Blocului Victoria le poți vedea pe toate patru deodată. Sunt sediile celor patru Ministere care-și

împart între ele aparatul de guvernământ: Ministerul Adevărului, care se ocupă cu știrile, cu distracțiile, cu educația și cu artele frumoase; Ministerul Păcii, care se ocupă cu războiul; Ministerul Iubirii, care se ocupă cu menținerea ordinii și disciplinei, și Ministerul Abundenței, care răspunde de treburile economice. În Nouvorbă, numele lor sunt *Minadev*, *Minipax*, *Miniiub* și *Minabund*.

Dintre toate, Ministerul Iubirii este cel cu adevărat înspăimântător. Nu are deloc ferestre. Winston nu a fost niciodată înăuntru și nici măcar nu s-a apropiat de clădire la mai puțin de o jumătate de kilometru. Este imposibil să intri acolo altfel decât cu treburi oficiale, și chiar și atunci pătrunzi numai printr-un labirint de rețele de sârmă ghimpată, uși de oțel și cuiburi de mitralieră camuflerate. Până și străzile care duc la barierele lui exterioare gem de gardieni cu mutre de gorile, îmbrăcați în uniforme negre și înarmați cu bastoane.

Winston se întoarce brusc. Și-a compus pe față acea expresie de optimism liniștit pe care este indicat să o arborezi când stai cu fața la tele-ecran. Traversează camera și merge în bucătărie. Plecând de la Minister la ora prânzului, și-a sacrificat masa de la cantină, deși știe foarte bine că nu are nimic de mâncare în bucătărie, afară de un codru de pâine neagră pe care trebuie să și-l păstreze pentru mâine dimineață. Ia de pe un raft o sticlă cu un lichid incolor și cu o etichetă albă pe care scrie GIN VICTORIA. Băutura răspândește un miros grețos, uleios, ca de alcool chinezesc de orez. Winston își toarnă o ceașcă aproape plină, își pregătește simțurile pentru un șoc și dă pe gât conținutul ceștii ca pe un medicament. În clipa următoare, fața i se face roșie, iar ochii încep să-i curgă. Băutura respectivă este un fel de apă tare și, în plus, când o înghiți, ai senzația că te izbește cineva în cap, pe la spate, cu un baston de cauciuc. Și totuși, după doar câteva clipe, arsura din burtă i se stinge și viața începe să i se pară mai veselă. Ia o țigară dintr-un pachet șifonat pe care scrie ȚIGĂRI VICTORIA și, din neatenție, o întoarce în poziție verticală: uite, s-a scurs tutunul pe jos. Mai ia una, de astă dată cu mai mult succes. După care, merge înapoi în cameră și se așează la o măsuță aflată în stânga tele-ecranului. Din sertarul măsuței scoate un toc, o călimară cu cerneală și un volum gros, format mare, cu foi albe, cu spatele roșu și coperta de culoarea marmorei.

Din cine-știe-ce motiv, tele-ecranul din apartamentul lui este așezat într-o poziție neobișnuită, în loc să troneze, cum se întâmpla de obicei, în peretele din fund, de unde poate supraveghea toată încăperea, aici este încastrat în peretele lateral, față în față cu fereastra. La un metru depărtare de tele-ecran, peretele formează o nișă, destinată probabil, când se construie blocul, unor rafturi de cărți. Nișa aceasta nu este foarte adâncă, atâta cât să încapă scaunul pe care stă Winston acum, cu spatele lipit de perete, în așa fel încât să rămână în afara câmpului de acțiune al tele-ecranului, cel puțin a câmpului vizual. Sigur că tot poate fi auzit, dar, atâta timp cât stă în poziția de acum, nu poate fi văzut. Lucrul pe care are de gând să-l facă i-a fost sugerat, în parte, de această geografie neobișnuită a camerei.

I-a mai fost sugerat și de cartea pe care a scos-o din sertar. Este o carte mai mult decât frumoasă. Are o hârtie netedă, de cea mai bună calitate, îngălbenită puțin de trecerea timpului, cum nu se mai fabrică de cel puțin patruzeci de ani. Iar el, Winston, bănuiește că este mult mai veche de atâta. A văzut-o aruncată în vitrina unei prăvălii de vechituri unde mirosea a mucegai, dintr-o mahala a orașului - nici nu mai ține minte în care anume -, și a fost năpădit, acolo, pe loc, de dorința irezistibilă de a o cumpăra. Membrii Partidului nu au voie, în principiu, să intre în magazinele obișnuite - „să

cumpere de pe piața neagră”, cum se spune -, dar regula nu se respectă cu strictețe, pentru că sunt o mulțime de lucruri, de pildă șireturi de pantofi sau lame de ras, de care este practic imposibil să faci rost de altundeva. Atunci, demult, când a văzut cartea în vitrina aceea, a aruncat câte o privire în susul și în josul străzii și pe urmă s-a strecurat înăuntru și a cumpărat-o la prețul de doi dolari cincizeci. La vremea aceea, nu o voia pentru nimic anume. A adus-o acasă, în servietă, cu sentimentul vinovăției. Chiar și fără să scrie nimic în ea, este un obiect care îl poate compromite.

Ceea ce are de gând să facă este să-și țină, de azi înainte, un jurnal. Așa ceva nu este ilegal - nimic nu este ilegal, din moment ce nu mai există legi -, dar, dacă este descoperit, se poate aștepta, pe bună dreptate, să fie pedepsit cu moartea. Sau cu cel puțin douăzeci și cinci de ani într-un lagăr de muncă silnică. Pune o peniță în toc și-și trece limba peste ea, ca să se ducă unsoarea. Sigur că tocul este un instrument arhaic și nu se mai folosește nici pentru semnături, dar el și-a făcut rost de unul pe ascuns și cu oarecare dificultate, pur și simplu fiindcă are sentimentul că hârtia asta frumoasă și lăptoasă merită scrisă cu o peniță adevărată, și nu scrijelită cu creionul chimic. Adevărul este că lui Winston îi vine și greu să scrie de mână. În afară de unele notițe foarte scurte, totul se dictează la *scrievorbitor* - ceea ce, bineînțeles, nici nu se pune problema să facă în momentul de față. Își înmoaie penița în cerneală, după care ezită... Ii trece un fel de fior prin stomac. Să pună pe hârtie data - datarea jurnalului este actul decisiv. Scrie cu litere mici, trasate stângaci: *4 aprilie 1984*

Se reazemă de perete cu un sentiment de totală neajutorare. În primul rând, nu știe deloc sigur dacă *este*, într-adevăr, anul 1984. Cam atât ar trebui să fie, pentru că este aproape convins că are treizeci și nouă de ani și parcă ține minte că anul nașterii lui era 1944. Sau '45? În ziua de azi, cine mai poate stabili o dată oarecare cu o aproximație mai mică de un an sau doi?

Și pentru cine - gândurile îi sar brusc de la una la alta - pentru cine ține el jurnalul ăsta? Pentru cei viitori, pentru cei care nu s-au născut încă. Mintea îi zăbovește câteva momente asupra datei nesigure de pe foaia de hârtie, după care face un nou salt, izbindu-se de cuvântul din Nouvorbă *dublugândi*. Parcă acum își dă seama, pentru prima oară, de grozăvia lucrului de care s-a apucat. Cum ai putea să comunici cu viitorul? Nu e cu putință - prin natura însăși a lucrurilor. Din două, una: ori viitorul o să fie la fel ca prezentul, în care caz nu l-ar mai asculta nimeni pe el, ori o să fie altfel decât prezentul, drept care ce sens ar mai avea demersul lui?

Un timp, rămâne uitându-se prostește la hârtie. Tele-ecranul transmite acum o muzică stridentă, militărească. Lui Winston i se întâmpla ceva curios: nu numai că pare să-și fi pierdut capacitatea de a se exprima, dar parcă a uitat și ce voia de la bun început să comunice. De săptămâni întregi se pregătește pentru acest moment și nu i-a trecut niciodată prin minte că i-ar mai trebui și altceva în afară de curaj. Scrisul în sine este o treabă ușoară. Tot ce are de făcut este să aștearnă pe hârtie interminabilul monolog pe care și-l tot repetă în gând de ani de zile. Ei da, dar uite că, în clipa asta, până și monologul i-a amuțit. Pe deasupra, ulcerăția varicoasă de deasupra gleznei a început să-i dea niște mâncărimi insuportabile. Nu îndrăznește să se scarpine, pentru că ori de câte ori se scarpină i se inflamează și mai tare. Secundele trec una după alta. În mintea lui se amestecă albeața paginii din fața lui cu mâncărimea pielii de deasupra gleznei, cu zbieratele muzicii și cu o oarecare amețală, din cauza ginului. Deodată, începe să scrie așa, pur și simplu, ca un nebun, numai parțial conștient de ce așterne pe hârtie. Are un scris mărunț, dar ca de copil, care se ridică și coboară pe

pagină, mâncând mai întâi literele mari și, până la urmă, și punctuația:

4 aprilie 1984. Aseară la cinema. Numai filme de război. Unul foarte bun cu un vapor plin de refugiați, bombardat undeva în Mediterană. Publicul distrat de imaginile cu un grăsan care încerca să scape înot, dar un elicopter se ținea scai de el, mai întâi și-l arăta plescăind prin apă ca un porc de mare, pe urmă îl vedeai prin luneta de la mitraliera elicopterului și pe urmă era făcut ciur și marea devenea roz în jurul lui și se scufunda atât de brusc, parcă găurile ar fi lăsat apa să intre în el. Publicul care urla râzând când s-a dus la fund. pe urmăți-arăta o barcă de salvare plină cu copii și un alt elicopter care se oprise deasupra lor. era o femeie între două vârste, poate evreică, și stătea în față cu un băiețel de vreo trei ani în brațe, băiețelul țipa de frică și-și vira nasul între sânii femeii parcă ar fi vrut să se bage în ea cu totul și femeia îl strângea în brațe și-l liniștea deși și ea era verde de frică, acoperindu-l tot timpul cât putea de mult, parcă ar fi crezut că brațele ei îl pot apăra de gloanțe, pe urmă elicopterul a lansat un obuz de douăzeci de kilograme direct în ei, o flamă îngrozitoare și barca s-a făcut toată pulbere, pe urmă a fost o secvență superbă un braț de copil zburând sus sus sus de tot în aer un elicopter cu un aparat de filmat în bot probabil la urmărit în sus și ropote de aplauze de la locurile partidului dar o femeie din rândurile deproli a început brusc să facă gură și să țipe că nar fi trebuit să arate așa ceva nu de față cu copiii ar fi trebuit mai bine să nu de față cu copiii nui când poliția a scos afară nu cred ca pățit ceva cui îi pasă ce zicprolii tipică reacție deproli aștia niciodată

Winston se oprește din scris la fel de brusc, printre altele fiindcă îl ține un jungghi în coaste. De ce-o fi turnat tot șirul ăsta de ineptii? Dar, curios lucru, în timp ce le scria, i s-a limpezit în minte un incident cu totul deosebit. Atât de deosebit, încât aproape că-i vine să-l aștearnă pe hârtie. Iată, acum realizează că tocmai din cauza acestui incident s-a hotărât el să vină acasă și să-și înceapă jurnalul astăzi, și nu în altă zi.

S-a petrecut chiar azi-dimineață, la Minister - dacă se poate spune că un lucru atât de vag a avut într-adevăr loc.

Cu puțin înainte de ora unsprezece, la Secția Documente, unde lucrează Winston, lumea își căra scaunele afară din boxe și le așeza în mijlocul holului principal, în fața tele-ecranului cel mare, pregătindu-se pentru cele Două Minute de Ură. Winston își căuta și el un loc pe unul dintre rândurile de mijloc, când în hol au apărut, practic în același timp, două persoane pe care le știa din vedere, dar cu care nu a intrat nici odată în vorbă. Una era o fată cu care se întâlnește de multe ori pe coridoare. Nu știe cum o cheamă, dar știe că lucrează la Secția Literatură. Probabil că face cineștie-ce muncă mecanică la vreuna dintre mașinile de scris romane, fiindcă a văzut-o de câteva ori cu mâinile unsuroase și cu câte o cheie arti -culată în buzunarul de la salopetă. Ca fată, pare sigură pe ea și are un păr negru bogat, pistrui pe față și mișcări iuți și atletice. Să tot aibă vreo douăzeci și șapte de ani. În jurul taliei de la salopetă avea prinsă o eșarfă roșie îngustă, emblema Ligii Tineretului Anti-Sex, pe care și-o petrecuse de mai multe ori, destul de strâns ca să-i scoată în relief frumusețea soldurilor. Lui Winston i-a displicut fata asta din primul moment în care a văzut-o. Știe și de ce. Din cauza atmosferei de gazon de hochei și de băi reci și de excursii în grup și în general de castitate pe care reușește să-o creeze în jurul ei. Winston detestă aproape orice femeie, și mai ales pe cele tinere și drăguțe. Femeile, mai ales cele tinere, sunt întotdeauna cele mai fanatice susținătoare ale Partidului, cele care înghit orice slogan, care fac spionaj amator și care te toarnă urgent dacă te miroso de

neortodoxie. Dar fata asta, în mod special, îi lasă impresia, ori de câte ori o vede, că este mai periculoasă decât multe altele. Odată, când treceau unul pe lângă altul pe coridor, fata i-a aruncat o privire piezișă care parcă l-a străpuns și, pentru o clipă, a fost cuprins de o panică oarbă. Atunci i-a trecut pentru prima oară prin minte ideea că ar fi putut lucra pentru Poliția Gândirii. Sigur că era puțin probabil așa ceva, dar iată, și azi-dimineață, ca de fiecare dată când s-a întâlnit cu ea, a avut un sentiment de neliniște ciudată, un amestec de teamă și dușmănie.

Cealaltă persoană era un bărbat pe care-l cheamă O'Brien, membru al Partidului Interior, care deține un post atât de important și de sus-pus, încât Winston știe doar foarte vag cu ce anume se ocupă. Oamenii de pe scaune au scos un murmur văzând salopeta neagră a unui membru al Partidului Interior. O'Brien este un bărbat voinic, aproape masiv, cu ceafa groasă și cu figura aspră, ironică și brutală. Și totuși, în ciuda aspectului său înfricoșător, are un anume farmec în comportament, o mișcare de a-și potrivi mai bine ochelarii pe nas, care te lasă cumva fără replică - deși lui Winston nu-i este foarte clar în ce fel -, un gest neașteptat de manierat. Un gest care, dacă ar mai gândi cineva în acești termeni, amintește de un nobil din secolul nouăsprezece, care îți întinde cutia cu tutun de prizat. Winston l-a mai văzut pe O'Brien poate de zece ori în tot atâția ani, dar, curios lucru, se simte foarte tare atras de el, nu numai fiindcă îl intrigă contrastul dintre aspectul lui rafinat și fizicul de boxer profesionist, ci mai degrabă din cauza unei convingeri ținute secretă - sau poate nici măcar dintr-o convingere, ci dintr-o speranță -, și anume că ortodoxia politică a lui O'Brien nu este perfectă. Este ceva în figura lui care sugerează automat acest lucru. Și, de fapt, poate nici măcar nu este neortodoxie ceea ce i se citește pe față, ci pur și simplu inteligență. Oricum, are înfățișarea unui om cu care ai putea sta de vorbă, dacă ai reuși să păcălești cumva tele-ecranul și să-l prinzi singur. Winston personal nu a făcut, însă, niciodată nici cel mai mic efort de a-și verifica presupunerea, fiindcă adevărul este că nu are cum să facă așa ceva.

Când a intrat în holul cu scaune, O'Brien s-a uitat la ceas și, văzând că era aproape ora unsprezece, s-a hotărât, evident, să rămână acolo, la Secția Documente, pentru cele Două Minute de Ură. S-a așezat pe același rând cu Winston, câteva scaune mai departe. O femeie mică de statură, cu părul de culoarea nisipului, care lucrează în boxa de lângă cea a lui Winston, s-a așezat între ei. Fata cu părul negru stătea exact în spate. În clipa următoare, tele-ecranul cel mare din fundul sălii a slobozit un glas sinistru, ca scrâșnetul unei mașinării neunse. Un zgomot care îți strepezea dinții și-ți ridica părul la ceafă. Începuse Ura.

Ca de obicei, pe ecran a apărut chipul lui Emmanuel Goldstein, Dușmanul Poporului. Printre spectatori au început fluierăturile. Femeia cea mică de statură, cu părul ca nisipul, a scos un țipăt de groază amestecată cu scârbă. Goldstein este un renegat și un decăzut care odată, cu mult timp în urmă - nimeni nu-și mai amintește cu siguranță cât anume - a fost una dintre figurile de frunte ale Partidului, aproape la același nivel cu Fratele cel Mare însuși; pe urmă, s-a angajat în activități contrarevoluționare, a fost condamnat la moarte, dar, nu se știe cum, a scăpat și a dispărut ca prin minune. Programul celor Două Minute de Ură variază de la o zi la alta, dar nu este zi în care Goldstein să nu fie personajul principal. El este primul trădător, cel dintâi care a pătat puritatea Partidului. Toate ticăloșiile îndreptate împotriva Partidului care au urmat, toate trădările, actele de sabotaj, ereziile, deviațiile - toate au izvorât direct din teoriile lui. Undeva, nu se știe bine unde, Goldstein este încă în

viață și-și organizează comploturile: poate undeva dincolo de ocean, sub protecția străinilor care-l plătesc, sau, așa cum se zvonește din când în când, poate se ascunde pe undeva chiar pe teritoriul Oceaniei.

Lui Winston i s-a crispat diafragma. Ori de câte ori vede chipul lui Goldstein, îl încearcă sentimente amestecate. Fața aia prelungă și osoasă de evreu, cu o coamă de păr alb, ca o aureolă, și cu bărbuța ascuțită, ca de țap. O figură inteligentă și totuși eminamente demnă de dispreț: poartă o pereche de ochelari proptiți pe vârful nasului, care îi dau o înfățișare de prostie senilă. Seamănă cu o oaie și chiar și în voce are niște inflexiuni care aduc a behăituri.

De pe ecran, Goldstein și-a debitat, ca de obicei, atacul veninos împotriva doctrinelor Partidului, atac atât de exagerat și de ticălos, încât nici măcar un copil n-ar fi trebuit să se lase păcălit de el, dar care, totuși, era exact atât de plauzibil, cât să-ți dea sentimentul alarmant că alții, cu mai puțin echilibru psihic, ar putea fi induși în eroare. L-a insultat pe Fratele cel Mare, a denunțat dictatura Partidului, a cerut încheierea imediată a păcii cu Eurasia, a solicitat libertatea cuvântului, libertatea presei, libertatea de întrunire, libertatea de gândire, zbierând ca un isteric despre trădarea Revoluției - totul într-o vorbire polisilabică rapidă, ca un fel de parodiare a stilului obișnuit al oratorilor Partidului, care conținea chiar și termeni din Nouvorbă; ba chiar, mult mai mulți asemenea termeni decât folosește orice membru al Partidului în viața de toate zilele. Și în tot acest timp, ca să nu aibă nimeni nici cel mai mic dubiu asupra realității pe care o acopereau lătrăturile viclene ale lui Goldstein, în spatele lui, pe ecran, mășșăluiau interminabile coloane ale armatei eurasiene - rânduri peste rânduri de bărbați solizi, cu fețe asiatice imobile, care veneau în valuri până în primul plan al ecranului și pe urmă dispăreau, pentru a fi înlocuite de altele exact la fel. Tropăitul ritmic și monoton al cizmelor soldaților forma fundalul vocii behăitoare a Dușmanului Poporului. Nu s-au scurs nici treizeci de secunde din cele Două Minute de Ură, și cel puțin jumătate dintre cei prezenți în sală începuseră deja să aibă manifestări necontrolate de furie. Fața aceea ca de oaie de pe ecran, mulțumită de sine, și sentimentul terifiant de forță, pe care-l dădea armata eurasiatică din spatele ei, erau prea mult; și pe urmă, fie și numai vederea lui Goldstein sau gândul la el provoacă automat frică și mânie. Goldstein este obiectul urii în mai mare măsură decât Eurasia sau Estasia, pentru că atunci când Oceania se află în stare de război cu una dintre cele două puteri, cu cealaltă este, în general, în relații de pace. Se petrece însă ceva ciudat: deși Goldstein este detestat și disprețuit de toată lumea, deși în fiecare zi și de o mie de ori pe zi, pe podiumuri, la tele-ecran, în ziare, în cărți teoriile lui sunt respinse, zdrobite, ridiculizate, strigate sus și tare, în auzul mulțimii, ca să se vadă ce prostii lamentabile sunt - în ciuda tuturor acestor lucruri, influența lui parcă niciodată nu slăbește, întotdeauna se găsesc alți și alți naivi care se lasă seduși de el. Nu trece o zi în care Poliția Gândirii să nu demaște spioni și sabotori care acționează la ordinele lui Goldstein, care se pare că este comandantul unei mari armate din umbră, al unei rețele secrete de complotiști care urmăresc să răstoarne ordinea de Stat. *Frăția* - cică așa s-ar numi. Umblă și unele vorbe, șoptite, despre o carte îngrozitoare, un compendiu al tuturor ereziilor, al cărei autor ar fi chiar Emmanuel Goldstein și care ar circula clandestin pe ici, pe colo. Este, din câte se spune, o carte fără un titlu anume. Lumea vorbește despre ea - dacă are curajul să vorbească - spunându-i, pur și simplu, *Cartea*. Dar asemenea lucruri nu le află decât din niște zvonuri vagi. Nici Frăția, nici Cartea nu sunt subiecte despre care un membru al Partidului să vorbească, dacă poate să le ocolească.

În al doilea minut, Ura a ajuns demență. Oamenii se foiau în sus și în jos pe scaune și zbierau în gura mare, făcând eforturi disperate ca să acopere vocea behăitoare de la tele-ecran, care te scotea din minți. Femeia cea mică de statură, cu părul ca nisipul, se făcuse stacojie la față, iar gura i se deschidea și se închidea de parcă ar fi fost un pește pe uscat. Până și chipul aspru al lui O'Brien se îmbujorase. Stătea drept pe scaun, cu pieptul solid umflându-i-se și tremurând, ca și cum ar fi rezistat asaltului unui val uriaș. Fata cu părul negru din spatele lui Winston a început să țipe: „Porcule! Porcule!! Porc ordinar!!!” - și, la un moment dat, a apucat un dicționar gros de Nouvorbă și l-a aruncat în tele-ecran. Cartea l-a lovit pe Goldstein în nas și a ricoșat; dar vocea a continuat, netulburată de nimic, într-un moment de luciditate, Winston s-a trezit că urla și el ca toți ceilalți și că izbea violent cu călcâiul în bara de la scaun. Ce este realmente îngrozitor la cele Două Minute de Ură nu este nici măcar faptul că fiecare trebuie să-și joace rolul, ci, dimpotrivă, că nimeni nu se poate abține de la a intra în joc. După prima jumătate de minut, orice prefăcătorie devine lipsită de sens.

Un extaz hidos al fricii și al dorinței de răzbunare, pofta de a ucide, de a tortura, de a zdrobi capete cu barosul s-a scurs, ca de obicei, prin întregul grup de spectatori ai Urii, ca un curent electric, transformându-l pe fiecare, chiar împotriva voinței sale, într-un dement care se schimonosea și zbiera. Și totuși, furia care te cuprinde în asemenea momente este o emoție abstractă, fără un azimut precis, pe care o poți comuta de la un obiect la altul, ca pe flacăra unei lămpi de sudură. Așa se face că vine câte un moment, în care ura lui Winston nu se îndreaptă deloc spre Goldstein, ci, dimpotrivă, spre Fratele cel Mare, spre Partid și spre Poliția Gândirii; în asemenea momente, inima lui se întoarce spre ereticul acela de pe ecran, alungat și batjocorit de toată lumea, singurul campion al adevărului și al logicii într-o lume de minciuni. Iar în clipa imediat următoare, redevine și el la fel ca toți ceilalți din jurul lui și tot ce se spune despre Goldstein i se pare și lui că este adevărul adevărat, în asemenea momente, ura lui secretă față de Partid se transformă în adorație, iar Fratele cel Mare se înalță precum un turn protector, neînfricat și de neînvincis, care stă ca o stâncă în calea hoardelor Asiei, pe când Goldstein, deși se spune că este izolat și neajutorat, deși însăși existența lui rămâne de dovedit, capătă statura unui vrăjitor sinistru, capabil, prin simpla forță a vocii sale, să demoleze edificiul civilizației.

Uneori, Winston reușește chiar să-și orienteze ura în cutare sau cutare direcție, printr-un act de voință. De pildă, azi-dimineață, cu acel gen de efort cu care îți smulgi capul de pe pernă în toiul unui coșmar, și-a mutat ura de la bărbatul de pe ecran la fata cu părul negru din spatele lui. Prin minte i-au trecut niște halucinații vii și frumoase: se făcea că o bătea cu un bulan de cauciuc până o omora; se făcea că o lega de un stâlp în pielea goală și o ciuruia cu săgeți, ca pe sfântul Sebastian; se făcea că o viola cu bestialitate și că-i tăia beregata chiar în momentul când ejacula înăuntrul ei. Și totuși, ceva tot a fost mai bine ca altă dată: și-a dat seama *de ce* o urăște atât de tare. O urăște pentru că e tână, drăguță și fără sex, pentru că ar vrea să se culce cu ea și știe că n-o să facă niciodată treaba asta, pentru că în jurul taliei ei suple și frumoase, care parcă te roagă s-o cuprinzi cu brațul, nu este nimic altceva decât eșarfa aia roșie odioasă, simbolul agresiv al frigidității.

Ura și-a atins punctul culminant. Vocea lui Goldstein a devenit realmente o behăială și, pentru o clipă, figura i s-a schimbat într-un cap de oaie. Pe urmă, capul de oaie s-a transformat într-o figură imensă și înfiorătoare de soldat eurasian care înainta

cu pistolul -mitralieră răpăind, de parcă ar fi vrut să sară afară din suprafața tele-ecranului, așa încât unii spectatori din rândul întâi chiar se lăsaseră pe spate cu scaunele. Dar, în același moment, fiecare a scos câte un oftat adânc de ușurare: figura cea monstruoasă s-a transformat în figura Fratelui cel Mare, cu părul negru, cu mustața neagră, plin de forță și de o liniște misterioasă, umplând aproape tot ecranul. Nimeni nu mai auzea ce spunea Fratele cel Mare. Nu erau decât niște vorbe simple, de încurajare, de genul celor ce se rostesc în focul luptei și pe care nu le poți distinge una câte una, dar care îți redau încrederea în tine prin simplul fapt că sunt rostite. Pe urmă, figura Fratelui cel Mare a dispărut, iar în locul ei au apărut cele trei lozinci ale Partidului scrise cu litere uriașe:

RĂZBOIUL ESTE PACE

LIBERTATEA ESTE SCLAVIE

IGNORANȚA ESTE PUTERE

Dar figura Fratelui cel Mare parcă a mai stăruit pe ecran câteva secunde, ca și cum efectul ei asupra retinelor spectatorilor ar fi fost prea viu pentru a se șterge imediat. Femeia cea mică de statură, cu părul ca nisipul, s-a aruncat peste spătarul scaunului din față, și-a întins brațele spre tele-ecran, scoțând un murmur tremurat, care suna ca un fel de „Mântuitorul meu!”, după care și-a îngropat fața în palme. Se vedea clar că se ruga. Deodată, brusc, întregul grup de spectatori au început să intoneze, profund, încet, ritmat: „Fra-te!... Fra-te!... Fra-te!...” - o dată, și încă o dată, și încă o dată, foarte lent, cu pauze mari între prima și a doua silabă. Era un sunet greu, bolborosit, curios de sălbatic, dincolo de care ai fi zis că se auzea tropăit de picioare goale și dудuit de tam-tam-uri. Aproape o jumătate de minut a durat. Refrenul acesta se aude de multe ori, în momente de emoție covârșitoare, într-un fel, este un imn adus înțelepciunii și măreției Fratelui cel Mare, dar, mai mult decât atât, este un act de auto-hipnoză, de înăbușire intenționată a stării conștiente cu ajutorul unui sunet ritmat. Lui Winston i se pare, ori de câte ori îl aude, că-i îngheață mațele, în timpul celor Două Minute de Ură, nu poate să nu ia parte și el la delirul general, dar această scandare subumană „Fra-te!... Fra-te!...” îi dă fiori de fiecare dată. Evident că scandează și el alături de toți ceilalți; ar fi imposibil să procedeze altfel. A-ți disimula sentimentele, a-ți controla mușchii feței, a face exact la fel ca toată lumea - acestea au devenit deja reacții instinctive. Dar există întotdeauna un interval de câteva secunde, în care expresia din ochii lui l-ar putea trăda. Exact într-un asemenea moment de cumpănă s-a petrecut lucrul acela important - presupunând că, într-adevăr, chiar s-a petrecut.

O clipă, nu mai mult, ochii lui și cei ai lui O'Brien s-au întâlnit. O'Brien se ridicase, își scosese ochelarii și tocmai era pe punctul de a și-i potrivi la loc pe nas. Dar, timp de o fracțiune de secundă, ochii lor s-au întâlnit și, în răstimpul cât s-a petrecut acest lucru, Winston a înțeles - da, da, *a înțeles* ! - că O'Brien gândea la fel ca el. Intre ei doi s-a schimbat un mesaj de neconfundat, ca și cum mintea fiecăruia s-ar fi deschis brusc și gândurile ar fi zburat de la unul la celălalt prin ochi. „Sunt de partea ta” - i s-a părut că i-a spus O'Brien. „Știu precis ce gândești, știu totul despre disprețul tău, despre ura ta, despre scârba ta. N-avea grijă, sunt de partea ta!” Pe urmă, sclipirea aceea de înțelegere a dispărut, iar chipul lui O'Brien a devenit la fel de impenetrabil ca al tuturor celorlalți.

Asta a fost tot și deja nu mai este atât de sigur că s-a petrecut cu adevărat. Asemenea incidente nu au niciodată nici cea mai mică urmare. Tot ce fac este să mențină vie în el credința - sau speranța, mai degrabă - că și alții, afară de el însuși,

sunt dușmanii Partidului. Poate că totuși zvonurile despre marile comploturi ilegale sunt adevărate - poate că Frăția chiar există! Cu toate nenumăratele arestări, mărturisiri și execuții, este imposibil să afirmi cu mâna pe inimă că Frăția este un mit și nimic mai mult. Uneori, Winston crede în existența ei, alteori nu. Nu are nici o dovadă, numai priviri fugare care pot să însemne orice sau să nu însemne nimic, frânturi de conversație la care mai trage uneori cu urechea, însemnări ilizibile pe pereții closetelor; odată, când s-au întâlnit doi inși care nu se cunoșteau, a văzut chiar o mișcare imperceptibilă a mâinii, care ar fi putut fi un semnal de recunoaștere. Totul ține de domeniul presupunerilor și chiar și incidentul de azi-dimineață mai mult ca sigur că fost în imaginația lui. După cele Două Minute de Ură, s-a dus înapoi în boxa lui, fără să se mai uite la O'Brien. Ideea de a merge mai departe, dincolo de acest contact de o clipă, nici nu i-a trecut prin minte. Ar însemna să-și asume un risc neînchipuit de mare, chiar și dacă ar ști cum să procedeze într-o asemenea situație. Timp de o clipă au schimbat o privire echivocă și cu asta, basta. Dar până și o privire echivocă devine un eveniment memorabil în singurătatea claustrată în care ești obligat să trăiești.

Winston se dezmeticește și își îndreaptă spatele pe scaun. Râgâie, din cauza ginului care parcă îi vine înapoi. Ochii îi coboară înapoi pe pagină, își dă seama că, în timpul cât a stat plonjat în meditații, a mai scris ceva, prin cine-știe-ce fel de dicteu automat. Dar nu mai este același scris neîndemânatic și crispat dinainte. Tocul îi alunecase cu voluptate peste hârtia fină și așternuse niște litere mari și ordonate:

JOS FRATELE CEL MARE

JOS FRATELE CEL MARE

JOS FRATELE CEL MARE

JOS FRATELE CEL MARE

JOS FRATELE CEL MARE

umplând în felul acesta o jumătate de pagină.

Nu-și poate reprima un sentiment asemănător cu panica. Este absurd, din moment ce scrierea acestor cuvinte anume nu e cu nimic mai primejdioasă decât actul în sine de a-și ține un jurnal; dar, în prima clipă, îi vine să smulgă paginile irosite și să renunțe cu totul la proiectul pe care și l-a propus.

Și totuși, nu face așa ceva, fiindcă știe că nu are nici un sens. Fie că scrie JOS FRATELE CEL MARE, fie că nu scrie, este totuna. Fie că își ține jurnalul în continuare, fie că-l lasă baltă, este același lucru. Poliția Gândirii tot o să pună laba pe el. A comis deja - ar comite-o oricum, chiar dacă n-ar scrie niciodată nimic pe hârtie - crima esențială care le conține în ea pe toate celelalte. *Crimăgândit*, așa se numește. Crimăgânditul nu este ceva ce poți ascunde la infinit. Te poți eschiva cu succes o vreme, poate chiar câțiva ani, dar, mai devreme sau mai târziu, tot pun ei laba pe tine.

Întotdeauna noaptea - arestările au loc invariabil în toiul nopții. Câte o mână brutală te smulge brusc din somn, îți scutură umărul, o lumină îți orbește ochii, în jurul patului vezi un cerc de fețe împietrite, în marea majoritate a cazurilor, nu se face proces, și nici raport de arestare. Oamenii dispar pur și simplu - întotdeauna noaptea. Numele ți se scoate din arhive, orice urmă a tot ce ai făcut vreodată se șterge, însăși existența îți este negată-și, până la urmă, uitată cu totul. Ești abolit, anihilat - *vaporizat* este termenul uzual.

O vreme se lasă cuprins de un fel de isterie, începe să scrijelească neîngrijit, în mare grabă:

or să mă-mpuște ce-m pasă or să mă-mpuște-n ceafă nu-m pasă jos fratele cel mare

todeauna te-mpuscă-n ceafa nu-m pasă jos fratele cel mare.

Oarecum rușinat, se reazemă de spătarul scaunului și pune tocul jos. În clipa următoare, îi sare inima din loc. Cineva bate la ușă.

Au și venit!! Rămîne nemișcat ca un șobolan, cu speranța deșartă că respectivul, oricine ar fi, o să plece după o singură încercare. Dar nu, bătaia în ușă se repetă. Cel mai rău lucru de pe lume este să tragi de timp, în asemenea situații. Inima îi duduie ca o locomotivă, dar trăsăturile fetei, dintr-o lungă obișnuință, îi sînt, probabil, imobile. Se ridică de pe scaun și se duce greoi către ușă.

2

Cînd să pună mîna pe clanță, își dă seama că și-a lăsat jurnalul deschis pe măsută. Chiar și de aici, de la ușă, din cealaltă parte a camerei, se poate citi JOS FRATELE CEL MARE - atît a scris de lăbărtat. Ce idiotenie de neimaginat! Adevărul este, însă, că nici în starea de panică în care a intrat nu a vrut să mânjească hîrtia aceea minunată închizînd cartea așa, cu cerneala încă neuscată.

Trage aer adînc în piept și deschide ușa. În clipa următoare, un sentiment de ușurare îl năpădește ca un val cald. Este o femeie palidă, care arată epuizată, cu părul ca un snop de paie și cu o față fără contur.

- Aăăă, tovarășe, începe femeia cu o voce deznădăjduită, ca un fel de scâncet. Mi s-a părut mie că v-am auzit intrînd. Credeți c-ați putea veni pînă la noi să vă uitați puțin la chiuveta din bucătărie? S-a-nfundat și...

Este doamna Parsons, soția unuia dintre vecinii de palier. „Doamnă” este un apelativ destul de prost văzut de Partid - toată lumea ar trebui să-și spună „tovarăș” și „tovarășă” -, dar cu unele femei îți vine pe limbă instinctiv. Doamna Parsons este o femeie de vreo treizeci de ani, care arată, însă, mult mai în vîrstă. Parcă ar avea praf în ridurile de pe obraji. Winston o urmează pe coridor. Asemenea reparații de amator sînt pentru el un motiv de enervare aproape zilnică. Blocul Victoria este vechi, construit prin 1930 sau așa ceva, și se dărăpănează pe zi ce trece. Tencuiala plesnește tot timpul pe pereți și pe tavane, țevăria crapă la fiecare ger mai tăios, acoperișul lasă apa să se scurgă ori de cîte ori plouă sau ninge, instalația de încălzire funcționează, de obicei, la jumătate din capacitate - asta cînd nu este închisă de tot din motive de economie. Reparațiile, afară de cele pe care ți le poți face de unul singur, trebuie să fie aprobate de niște comisii unde se ajunge cu greu și cărora li se întîmplă să amâne cu cîte un an sau doi chiar și înlocuirea unui geam spart.

- Știți, Tom nu e acasă, îi explică doamna Parsons. Apartamentul familiei Parsons este mai mare decît cel al lui Winston și tot dezordonat, dar din alte motive. Totul pare dărâmat și călcat în picioare, ca și cum tocmai a trecut pe-acolo vreun animal mare și brutal. Pe jos, peste tot, stau împrăștiate accesorii de sport - crose de hochei, mănuși de box, o minge de fotbal spartă, o pereche de pantaloni scurți, transpirați și întorși pe dos, iar pe masă tronează un teanc de farfurii murdare și niște caiete soioase. Pe pereți sînt atârinate steaguri roșii - al Ligii Tineretului și al Spionilor - și un portret al Fratelui cel Mare, în mărime naturală. Miroase a varză călită, așa cum miroase în tot blocul de obicei, dar duhnește și mai acru a transpirație, un miros care vine - nu e foarte limpede cum, dar îți dai seama de asta de la primul iz - de la transpirația cuiva care nu este de față.

Într-o cameră de alături, cineva se străduiește, cu un pieptene și o bucată de

hârtie igienică, să țină isonul muzicii militarești care încă se mai difuzează la tele-ecran.

- Știți, copiii..., explică din nou doamna Parsons, aruncând o privire oarecum temătoare spre ușa camerei de alături. N-au fost afară azi, așa că sigur că...

Așa vorbește doamna Parsons de obicei, se oprește brusc în mijlocul propoziției. Chiuveta din bucătărie este plină aproape până sus cu o apă împruțită, verzuie, care miroase a varză mai tare decât orice altceva. Winston se lasă în genunchi și se uită la sifon. I se face silă că trebuie să pună mâna pe așa ceva, iar aplecatul este pentru el un calvar - în orice moment l-ar putea apuca tușea. Doamna Parsons se uită la el neajutorată.

- Sigur, dacă era Tom acasă, o repara el cât ai bate din palme, zice ea. Lui îi plac treburile-astea. E-așa de îndemânat, Tom al meu...

Parsons este coleg cu Winston, funcționar și el la Ministerul Adevărului. E un grăsan activ, de o prostie paralizantă, o masă de entuziasm imbecil, unul dintre mulții sclavi devotați care nu pun absolut nici o întrebare și de care depinde stabilitatea Partidului poate mai mult decât de Poliția Gândirii însăși. La treizeci și cinci de ani, a fost scos, împotriva voinței lui, din Liga Tineretului, iar înainte de a promova în Liga Tineretului, reușise să stea la Spioni cu un an peste vârsta maximă prevăzută de statut. La Minister are o slujbă oarecare, ceva de rutină, pentru care nu-i trebuie inteligență, dar, pe de altă parte, este un membru de bază al Comisiei Sportive și al tuturor celorlalte comisii care se ocupă de organizarea excursiilor în grup, a demonstrațiilor spontane, a campaniilor de economisire și a celorlalte activități voluntare în general. Este genul care îți aduce la cunoștință cu o mândrie liniștită, pufăind din pipă, că în ultimii patru ani a fost pontat prezent la Centrul Comunitar în fiecare seară, fără excepție. Oriunde merge, lasă în urma lui un miros covârșitor de transpirație care persistă și după plecarea lui, ca un fel de mărturie inconștientă a greutăților pe care viața i le tot face lui Tom Parsons.

- Aveți o cheie? - întreabă Winston, chinându-se să deșurubeze capacul sifonului.

- O cheie...? - îl îngână doamna Parsons, devenind brusc nevertebrată. Nu știu, zău că nu știu. Poate copiii...

Din camera de alături se aude o tropăială de cizme și din nou suflatul în pieptene; după alte câteva momente, copiii dau buzna în sufragerie. Doamna Parsons vine triumfătoare cu cheia cerută. Winston dă drumul la apă și scoate din sifon, plin de scârbă, un smoc de păr care înfundase țeava de scurgere, își freacă degetele cât poate mai bine cu apa rece de la robinet și vine înapoi în camera cu hărmălaia.

- Sus mâinile!! răcnește o voce sălbatică. Un băiat frumușel și bine făcut, de vreo nouă ani, răsare din spatele mesei și-l amenință cu un pistol automat de jucărie, în timp ce sora lui, cu vreo doi ani mai mică, face același gest cu o bucată de lemn tăiată în formă de armă. Amândoi sunt îmbrăcați în uniforma Spionilor, cu pantaloni scurți albaștri, cămăși gri și eșarfe roșii la gât. Winston își ridică mâinile deasupra capului, cu un vag sentiment de neliniște, văzând cât de brutal se comportă copiii, că pentru ei nu este numai joacă.

- Ești un trădător! - zbiară din nou băiatul. Un criminal în gândire! Ești un spion eurasian! Te-mpușc, te vaporizez, te bag la ocnă ! Deodată, încep amândoi să țopăie în jurul lui și să strige „Tră-dă-tor!” și „Cri-mi-nal!”, fetița imitându-și fratele la orice gest. Jocul este oarecum înfricoșător - nu-și dă nici el seama de ce -, așa cum

sunt giumbușlucurile tigrișorilor care ajung, într-o bună zi, mâncători de oameni. În ochii băia tului se citește un fel de sălbăticie calculată, dorința vizibilă de a da în Winston sau de a-l lovi cu piciorul și conștiința că este aproape destul de mare ca să și facă treaba asta. Bine că pistolul ăla pe care-l ține în mână e de jucărie, se gândește Winston.

Privirile doamnei Parsons se mută nervos de la el la copii și înapoi. La lumina ceva mai tare din sufragerie, Winston observă că într-adevăr *are* praf în ridurile de pe obraji.

- Nu știu, zău, se fac atât de zgomotoși, zice ea. Sunt supărați că nu pot merge să vadă cum îi spânzură pe prizonierii aceia, de-asta. Eu am prea multă treabă ca să-i duc, iar Tom, când se-ntoarce de la slujbă, e prea târziu.

- De ce să nu mergem să vedem cum îi spânzură? - tună băiatul cu vocea lui sonoră.

- Vrem să vedem cum îi spânzură! Vrem să vedem cum îi spânzură! - îl îngână surioara lui, tot țopăind de jur împrejur.

A, da, își amintește Winston, e vorba de prizonierii eurasieni, vinovați de crime de război, care urmează să fie spânzurați diseară în Parc. Treaba asta se întâmplă cam o dată pe lună și devine distracție populară. Copiii întotdeauna fac scandal ca să fie duși să vadă. Ii spune bună ziua doamnei Parsons și se îndreaptă spre ușă. După ce face câțiva pași pe coridor, simte o izbitură cumplit de dureroasă în ceafă. Parcă i-a înfipt cineva o sârmă înroșită în foc. Se răsuțește pe călcâie și apucă s-o mai vadă pe doamna Parsons cum își trage fiul înapoi înăuntru și pe băiat cum își bagă praștia în buzunar.

- Goldstein! - zbiară copilul în timp ce ușa se închide în fața lui.

Dar ceea ce l-a șocat pe Winston nu a fost nici măcar izbitura, ci expresia de frică neajutorată care se citea pe fața pământie a femeii, întors la el în apartament, trece repede prin fața tele-ecranului și se așează din nou la măsuță, frecându-si ceafa care încă îl mai doare. Muzica s-a terminat, în locul ei, o voce răstită, milităroasă, descrie cu un fel de voluptate brutală armamentul noii Fortărețe Plutitoare care tocmai a aruncat ancora undeva între Islanda și Insulele Feroe.

Cu asemenea copii, se gândește Winston, amărâta aia de femeie trebuie să ducă o viață de teroare, încă un an, cel mult doi, și or s-o pândească zi și noapte s-o prindă cu simptome de neortodoxie. Aproape toți copiii din ziua de astăzi sunt îngrozitori. Cel mai rău este că organizațiile lor - Spionii, de pildă - îi transformă în mod sistematic în niște mici sălbatici imposibil de stăpânit. Și totuși, treaba asta nu trezește în ei nici cea mai mică dorință de a se revolta împotriva disciplinei Partidului. Din contră, copiii adoră Partidul și tot ce are legătură cu el. Cântecelile, marșurile, steagurile, mersul în excursii, instrucția cu arme de exercițiu, urlatul de slogane, adularea Fratelui cel Mare - toate sunt pentru ei un fel de joc de-a eroii. Sălbăticia specifică vârstei le este în întregime canalizată împotriva dușmanilor Statului, împotriva străinilor, trădătorilor, sabotorilor și criminalilor în gândire. Este ceva aproape normal pentru oamenii peste treizeci de ani să le fie frică de propriii lor copii. Și pe bună dreptate, fiindcă nu trece o săptămână în care *Times* să nu publice câte o notiță despre cutare mică secătură care a tras cu urechea - expresia folosită în general este „erou-copil” -, a auzit cine-știe-ce vorbă compromițătoare și și-a denunțat părinții la Poliția Gândirii. Durerea de la proiectilul praștiei i-a trecut, își ia tocul fără tragere de inimă, întrebându-se ce să mai scrie în jurnal, își aduce aminte de O'Brien.

Cu ani în urmă - cât să fi trecut de-atunci? șapte ani trebuie să fie -, a visat că mergea printr-o cameră în care era întuneric-beznă. Și cineva, care stătea jos, undeva într-o parte, i-a spus, în timp ce el trecea prin cameră: „Ne întâlnim în locul unde nu există întuneric”. Era spus foarte calm, aproape indiferent - o afirmație, nu un ordin. El a continuat să meargă, fără să se oprească. Ce i s-a părut curios atunci a fost faptul că în vis vorbele acestea nu l-au impresionat cine-știe-ce. Mai târziu numai și încetul cu încetul au început să capete, în mintea lui, o semnificație. Acum nu-și mai aduce aminte dacă înainte sau după ce a avut visul respectiv l-a văzut pentru prima oară pe O'Brien, sau când anume a identificat vocea din beznă ca fiind vocea lui O'Brien. Dar, în orice caz, era mai mult decât sigur: O'Brien și nu altcineva i-a vorbit, în timp ce el trecea prin camera întunecată.

Winston nu a putut niciodată să bage mâna în foc - nici măcar după licărirea din ochi de azi-dimineață nu are cum fi sigur - dacă O'Brien îi este prieten sau dușman. Adevărul este, însă, că nici nu prea are importanță, între ei s-a stabilit un canal de comunicare mai important decât sentimentele sau alianțele. „Ne întâlnim în locul unde nu există întuneric” - i-a spus O'Brien atunci, demult, iar Winston habar nu are nici până în ziua de astăzi ce a vrut să spună, dar știe că, odată și odată, se va întâmpla.

Vocea de la tele-ecran se oprește brusc și un semnal de goarnă, frumos și limpede, se revarsă peste aerul stătut. Apoi vocea continuă, enervantă:

- Atențiune! Atențiune, vă rog! în clipa asta ne-a sosit o știre de pe Frontul Malabar. Forțele noastre din sudul Indiei au obținut o strălucită victorie! Sunt împuternicit să vă anunț că acțiunea despre care vă înștiințăm astăzi va aduce probabil războiul la un stadiu de unde i se poate prevedea sfârșitul. Iată știrea...

Vești proaste la orizont, se gândește Winston. Și pe bună dreptate, fiindcă iată, după descrierea plină de amănunte sângeroase a modului în care a fost anihilată o armată eurasiatică, cu niște cifre stupefiant de morți și de prizonieri, urmează anunțul că, începând de săptămâna viitoare, rația de ciocolată se reduce de la treizeci la douăzeci de grame.

Winston râgâie din nou. Efectul ginului trece, lăsând în urmă o senzație de vid. La tele-ecran, fie pentru a celebra victoria, fie pentru a sugruma amintirea ciocolatei pierdute, izbucnește deodată „Oceania, ție-ți cânt”. Când se cântă imnul, trebuie să stai în poziție de drepti. Dar el rămâne la locul lui, unde oricum este invizibil.

După „Oceania, ție-ți cânt”, urmează o muzică ceva mai lejeră. Winston se ridică de pe scaun și se duce la fereastră, având grijă să rămână tot timpul cu spatele la tele-ecran. Ziua este încă senină și friguroasă. Undeva, departe de tot, explodează un obuz, făcând un zgomot care se rostogolește ca un ecou surd. În fiecare zi cad vreo douăzeci-treizeci de obuze asupra Londrei.

Jos, în stradă, afișul rupt flutură încolo și încoace în vânt, iar cuvântul SOCENG tot apare și dispare. Principiile sacre ale SOCENG-ului. Nouvorbă, dublugândit, caracterul schimbător al trecutului. De fiecare dată când se gândește la ele, are sentimentul că rătăcește prin pădurile de pe fundul mării, pierdut într-o lume monstruoasă, el însuși fiind monstrul. E singur. Trecutul e mort, viitorul nu și-l poate imagina. Ce siguranță are el că fie și un singur om care trăiește în momentul de față este de partea lui? Și cine i-ar putea oferi lui vreo garanție că stăpânirea Partidului nu va dura la infinit? În loc de răspuns, vede în fața ochilor cele trei lozinci scrise pe fațada albă ca zăpada a Ministerului Adevărului:

RĂZBOIUL ESTE PACE

LIBERTATEA ESTE SCLAVIE IGNORANTA ESTE PUTERE

Scoate din buzunar o monedă de douăzeci și cinci de cenți. Și pe ea sunt gravate aceleași trei lozinci, cu litere mici, dar citește. Iar pe cealaltă față este chipul Fratelui cel Mare. Până și de pe monedă ochii ăia parcă te urmăresc. Pe monede, pe timbre, pe copertele cărților, pe steaguri, pe afișe, pe pachetele de țigări - peste tot. Mereu aceiași ochi care parcă te urmăresc și vocea care te învăluie. Când dormi sau când ești treaz, la lucru sau la masă, înăuntru sau afară, în baie sau în pat - nicăieri nu scapi de ele. Nimic nu-ți aparține, afară de cei câțiva centimetri cubi de sub țeastă.

Soarele s-a mai deplasat de-acum și miile de ferestre ale Ministerului Adevărului, dacă nu mai strălucesc în lumină, arată mohorâte ca niște creneluri la o fortăreață. Inima i se crispează în fața acelei imense structuri piramidale. Prea puternică - nu poate fi zdruncinată. Nici o mie de obuze n-ar putea-o dărâma. O dată în plus se întreabă: pentru cine scrie jurnalul ăsta? Pentru viitor, pentru trecut, pentru cine știe ce epocă imaginară. Și nu moartea îl așteaptă, ci anihilarea. Jurnalul lui are să ajungă scrum, iar el -vapori. Numai Poliția Gândirii are să citească lucrurile scrise de el, înainte de a le șterge și din prezent și din memorie. Cum poți să te adresezi viitorului, când nici o urmă din tine, nici măcar un cuvânt oarecare mângălit pe un petec de hârtie, nu reușește, fizic vorbind, să-ți supraviețuiască?

Tele-ecranul dă ora exactă: paisprezece, în zece minute, trebuie să plece. Trebuie să fie înapoi la Minister până la ora paisprezece-treizeci. Curios, dar clinchetul ceasului are darul de a-l mai înviora puțin. Este deja o fantomă singuratică, rostind un adevăr pe care nimeni nu-l va auzi vreodată. Dar, atâta timp cât îl rostește, pentru el este un mod vag de a nu rupe continuitatea. Nu făcându-te auzit, ci păstrându-ți judecata sănătoasă poți duce mai departe moștenirea speței umane. Se întoarce la măsută, își înmoaie penița în cerneală și scrie:

Viitorului sau trecutului, aceluși timp în care gândirea este liberă, în care oamenii sunt diferiți unul de altul și nu trăiesc singuri, aceluși timp în care există un adevăr, iar ceea ce a fost făcut nu mai poate fi desfăcut, din epoca uniformității, din epoca singurătății, din epoca Fratelui cel Mare, din epoca dublu-gânditului - salutare!

Gata, sunt un om mort, se gândește. Are impresia că abia acum, când în sfârșit a fost în stare să-și formuleze gândurile, a făcut pasul cu adevărat decisiv. Consecințele oricărui act stau în actul însuși. Scrie:

Crimăgânditul nu atrage moartea: e/este moarte.

Acum, că s-a recunoscut pe el însuși drept un om mort, este foarte important să rămână în viață cât mai mult timp cu putință. Uite, două degete de la mâna dreaptă le are pătate cu cerneală. Asta este genul de amănunt care te poate trăda. Cine-știe-ce nătărău zelos de la Minister, care își bagă nasul peste tot, vreo femeie, de pildă, vreuna ca aia mică de statură, cu părul ca nisipul, sau ca fata cu părul negru de la Secția Literatură, poate să-și pună problema *de ce* a scris el în pauza de prânz, de ce a folosit un toc demodat, *ce anume* a scris - și pe urmă să arunce o vorbă, uite-așa, acolo unde trebuie. Se duce la baie și-și freacă bine mâinile cu un săpun grunjos, cafeniu-închis, care îi răzuiește pielea ca glaspapirul și, deci, este tocmai potrivit să-i șteargă cerneala de pe degete. Apoi își aranjează jurnalul înapoi în sertar. Nu are nici un rost să-și mai bată capul să-l ascundă, dar cel puțin să poată ști sigur dacă existența lui a fost ori nu descoperită. Un fir de păr așezat peste marginile paginilor ar fi prea evident. Cu vârful degetului, culege un fir de praf albicios pe care-l studiază câteva momente, ca să-l

poată recunoaște, și-l depune pe colțul copertei, de unde precis va zbura dacă se întâmpla să miște cineva cartea de la locul ei.

3

Winston o visează pe mama lui.

Trebuie să fi avut, socotește el în minte, vreo zece-unsprezece ani când a dispărut mama lui. Era o femeie înaltă, ca o statuie, și destul de tăcută; avea mișcări lente și un păr blond minunat. Pe tatăl lui nu și-l amintește prea bine: doar atât, că era tuciuriu și slab, întotdeauna îmbrăcat corect, cu haine închise la culoare - mai ales tălpile foarte subțiri de la pantofii tatălui său și le amintește - și că purta ochelari. Este convins că și unul și celălalt au fost înghițiți într-una dintre marile epurări ale anilor cincizeci.

Se face că mama lui stă undeva sub el, mult mai jos, ținând-o în brațe pe sora lui. Despre sora lui nu-și amintește decât că era un copil micuț și slab, care nu scotea niciodată nici un sunet, dar avea ochi mari și atenți. Și mama și sora lui se uită în sus, spre el. Se află, amândouă, într-un loc subteran oarecare, în fundul vreunui puț, de pildă, sau în vreun mormânt foarte adânc, dar locul respectiv, deși se găsește și așa cu mult sub picioarele lui, se afundă văzând cu ochii. Poate că sunt în salonul cutărui vas care se duce la fund și se uită la el prin apa din ce în ce mai sumbră. Mai este încă aer în salonul acela, încă îl mai pot vedea, și el pe ele, dar se scufundă, se scufundă în apele întunecate care din clipă în clipă le vor ascunde vederii lui pentru totdeauna. El este undeva afară, la lumină și la aer, în timp ce mama și sora lui sunt supte către moarte și ele sunt acolo jos tocmai *fiindcă* el este aici sus; știe și el treaba asta și o știe și ele, și li se poate citi pe chipuri că știe. Nu există, însă, nici urmă de reproș pe fețele sau în inimile lor, nu există decât atât, conștiința că ele trebuie să moară pentru ca el să trăiască și că asta face parte din ordinea de neclintit a lucrurilor.

Nu-și mai aduce aminte ce anume s-a petrecut, dar în vis este conștient că, într-un fel sau altul, mama și sora lui și-au sacrificat viața pentru ca el să trăiască. Este unul dintre acele vise care, deși păstrează decorul caracteristic viselor, sunt o continuare a activității intelectului treaz și în care devii conștient de anumite fapte și idei care ți se par inedite și valoroase și după ce te trezești.

Ceea ce-l izbește acum, prin vis, este faptul că moartea mamei lui, cu aproape treizeci de ani în urmă, a fost tragică și nefericită, dar într-un fel care acum, în ziua de astăzi adică, nu mai este posibil. Tragismul, așa cum îl vede el, ține de niște vremuri mai îndepărtate, de un trecut în care mai existau viața particulară, dragostea și prietenia, în care membrii unei familii stăteau alături unul de altul, fără să aibă nevoie de motivație pentru asta. Amintirea mamei lui îi rupe inima pentru că mama lui a murit iubindu-i pe el când el era prea mic și prea egoist ca s-o iubească la rândul lui și pentru că, într-un fel anume - dar concret în ce fel nu-și mai aduce aminte -, s-a sacrificat pe ea însăși unei concepții despre loialitate care era deopotrivă personală și imuabilă. Așa ceva este clar că nu se mai poate întâmpla în ziua de astăzi. Azi există frică, ură și durere, dar nu mai există nici o demnitate a sentimentelor, nici un regret profund sau complex.

Toate acestea i se pare acum, în vis, că le vedea atunci în ochii mari ai mamei și ai surorii lui, care se uitau în sus la el, prin apa din ce în ce mai întunecată, de la sute de metri sub el și scufundându-se și mai adânc.

Deodată, brusc, se face că stă pe o iarbă deasă, scurtă, într-o seară de vară, când

razele piezișe ale soarelui aruncă limbi de aur peste pajiște. Peisajul care i se întinde înaintea ochilor îi revine atât de frecvent în vise, încât niciodată nu este pe deplin sigur dacă l-a văzut sau nu în realitate. Când se trezește, îl numește în gând Tărâmul de Aur. Este de fapt o pășune veche, cu iarba roasă de iepuri, cu o potecă șerpuiind de la un capăt la altul și cu câte un mușuroi de cârțiță din loc în loc. În liziera de pe partea cealaltă, crengile ulmilor foșnesc încet în adierea vântului, iar frunzele abia se mișcă, în mase compacte, ca părul unei femei. Undeva, prin apropiere, deși nu se vede, curge liniștit un pârâu limpede. Pe sub sălciile de pe maluri, apa formează băltoace în care înoată ochene. Fata cu părul negru vine înspre el peste pajiște. Își smulge hainele de pe ea, parcă dintr-o singură mișcare, și le azvârle cât colo cu dispreț. Are trupul alb și neted, dar nu trezește în el nici o dorință și, de fapt, abia dacă el se uită la trupul ei. Ceea ce-l copleșește în clipa aceasta este admirația pentru gestul cu care fata își aruncă hainele în lături, în grația și nevinovăția lui, gestul ei parcă ar anihila o întreagă civilizație, un întreg sistem de gândire, ca și cum Fratele cel Mare și Partidul și Poliția Gândirii ar putea fi proiectate în neființă printr-o singură și splendidă mișcare a brațului. Și gestul fetei ține de trecutul îndepărtat. Winston se trezește cu cuvântul „Shakespeare” pe buze.

Tele-ecranul difuzează un fluierat asurzitor, care insistă pe aceeași notă timp de treizeci de secunde. Este șapte și cincisprezece, ora de trezire pentru funcționari. Winston se urnește din pat gol - pentru că un membru al Partidului Exterior primește numai trei mii de cupoane pentru îmbrăcăminte pe an și o pijama costă șase sute - și-și trage pe el un maiou jerpelit și un șort, care zac aruncate pe un scaun. Peste trei minute încep Mișcările Fizice, în clipa următoare, însă, îl apucă un acces violent de tuse, așa cum pățește aproape de fiecare dată când se scoală din pat. Tușea îi golește plămâni atît de tare, încât numai întins pe spate și trăgând cu calm o serie de respirații profunde izbutește să-și recapete suflul. I s-au umflat și venele de efortul tușitului, iar ulcerația varicoasă a început din nou să-i dea mâncărimi.

- Treizeci la patruzeci, alinierea !! - latră o voce ascuțită de femeie. Treizeci la patruzeci, alinierea, vă rog! Luați poziția de începere, treizeci la patruzeci!

Winston sare în poziție de drepti în fața tele-ecranului, pe care a apărut deja imaginea unei femei destul de tinere, uscățivă, dar musculoasă, în ținută de sport și încălțată cu papuci de gimnastică. - Îndoirea și-ntinderea brațelor! - zbiară instructoarea. Ritmul la mine! *Unu*, doi, trei, patru! *Unu*, doi, trei, patru! Haideți, tovarăși, mai multă viață-n mișcări! *Unu*, doi, trei, patru! *Unu*, doi, trei, patru!...

Durerea provocată de accesul de tuse nu i-a alungat cu totul din minte, lui Winston, impresia lăsată de vis, iar mișcările ritmice ale exercițiului de înviorare au darul de a i-o readuce în minte. Tot aruncându-și brațele mecanic înainte și înapoi, cu acea mină de neclintită satisfacție întipărită pe față, care este considerată potrivită în timpul Mișcărilor Fizice, se străduiește să parcurgă, în gând, drumul invers, către perioada cea mai tulbură a primei lui copilării. Extraordinar de greu îi vine să-și reamintească. Dincolo de ultimii ani cincizeci, totul devine confuz. Neavând nimic palpabil de luat ca reper, până și propria-ți viață își pierde contururile clare, îți amintești detaliile unor întâmplări, fără să le mai poți reconstitui atmosfera, și apoi mai sunt și lungi perioade goale, albe, de care nu poți lega nimic.

Totul era altfel pe atunci. Până și numele țărilor, până și forma lor pe hartă erau altele. Aerobaza Unu, de exemplu, nu se numea așa în zilele acelea; se numea Anglia, de fapt Marea Britanie, deși Londra - despre asta chiar că ar putea pune mâna în foc - s-

a chemat dintotdeauna Londra, în schimb, nu-și amintește cu siguranță de nici o perioadă în care să nu fi fost război, deși se pare că în copilăria lui a fost o perioadă destul de lungă de pace, fiindcă una dintre primele lui amintiri este legată de un raid aerian care a luat pe toată lumea prin surprindere - cel puțin lui așa i s-a părut. Asta se întâmpla cam prin anii când peste Colchester a căzut bomba atomică. Raidul în sine nu și-l amintește, în schimb și astăzi simte mâna tatălui său, cum îl ținea pe el strâns de mână în timp ce coborau niște scări în jos, în jos, din ce în ce mai jos, către un loc oarecare aflat adânc în pământ. Scara cobora în spirală și zdroncănea sub pașii lui și până la urmă așa de tare i-au obosit picioarele, încât a început să bâzâie și au trebuit să se oprească să-și mai tragă sufletul. Mama lui, în felul ei lent și visător, venea după ei doi, mult mai în spate. Ea o ducea în brațe pe sora lui mai mică -sau poate nu ducea decât o legătură de pături: nu știe sigur dacă sora lui se născuse deja pe-atunci. Până la urmă, au ajuns într-un loc zgomotos și aglomerat, iar el, Winston, a văzut că era vorba de o stație de metrou.

Erau acolo unii care stăteau pe dalele de piatră de pe jos ; alții, strânși compact la un loc, stăteau pe paturi de fier așezate unul peste altul. Winston și mama lui și tatăl lui și-au găsit un loc pe jos, iar alături de ei, pe un pat de fier, stăteau doi bătrâni, un bărbat și o femeie, lipiți unul de altul. Bătrânul avea un costum închis la culoare, modest, și o șapcă de stofa neagră dată pe spate de părul foarte alb; avea fața roșie și ochii albaștri și plini de lacrimi. Duhnea a gin. Parcă i se evaporă gin din piele în loc de transpirație și n-ar fi fost imposibil ca și lacrimile care i se revărsau din ochi să fi fost gin curat. Dar, cu toate că era destul de beat, avea și o suferință oarecare, autentică și insuportabilă, în felul lui copilăresc, Winston și-a dat seama atunci că bătrânului tocmai i se întâmplase cine-știe-ce lucru cumplit, ceva ce nu se putea nici uita, nici repara vreodată. Ba chiar i s-a părut că și știa despre ce era vorba. Cineva fusese ucis, poate vreo nepoțică pe care bătrânul o iubea. La fiecare câteva minute, spunea:

- Nu trebuia s-avem noi încredere-n ăștia. Am spus eu, mamă, sau n-am spus?! Uite ce iese când te-ncrezi-n ăștia. Eu așa am spus tot timpul¹. Nu trebuia s-avem noi încredere-n nenorociții ăștia. Dar cine erau nenorociții în care n-ar fi trebuit avut încredere - asta Winston nu a aflat niciodată.

Cam de prin vremea respectivă, războiul a fost literalmente neîntrerupt, deși, teoretic vorbind, nu a fost mereu același război. Timp de câte luni, când era el copil, au avut loc lupte de stradă confuze chiar în Londra, dintre care pe unele și le mai amintește încă, și anume foarte limpede. Dar să contureze istoria întregii perioade, să spună cine se lupta cu cine în fiecare moment - așa ceva i-ar fi cu totul imposibil, pentru că nici un document scris și nici un cuvânt rostit nu vorbește de vreo grupare a forțelor alta decât cea prezentă. Uite, de exemplu în momentul de față, în 1984 - presupunând că este, într-adevăr, anul 1984 -, Oceania se află în război cu Eurasia și în alianță cu Estasia. În nici o situație publică sau particulară nu se recunoaște că ar fi existat vreodată vreun moment în care cele trei puteri să fi fost altfel grupate, în realitate, după cum el, Winston Smith, știe foarte bine, nu au trecut decât patru ani de când Oceania era în război cu Estasia și în alianță cu Eurasia. Dar acesta nu este decât un amănunt pe care el, cum-necum, îl știe pe ascuns, fiindcă memoria lui nu este suficient de bine disciplinată. Oficial, schimbarea alianțelor nu a avut loc niciodată. Oceania este în război cu Eurasia: asta înseamnă că Oceania este dintotdeauna în război cu Eurasia. Dușmanul din fiecare moment reprezintă răul absolut și, prin urmare, orice înțelegere

cu el, trecută, prezentă sau viitoare, este de neconceput. Chestia cea mai îngrozitoare, se gândește el pentru a zece-mia oară, în timp ce-și trage umerii înapoi atât de tare, încât îl dor (cu mâinile proptite în șolduri, își rotește corpul din mijloc, exercițiu, cică, bun pentru mușchii spatelui), chestia cea mai îngrozitoare este că s-ar putea să fie adevărat. Dacă Partidul poate să-și bage mâinile până la coate în trecut și să afirme, despre cutare sau cutare eveniment: *nu a avut loc niciodată* - oare nu este chestia asta mai înfricoșătoare și decât tortura și chiar decât moartea?

Partidul afirmă că Oceania nu a fost niciodată în alianță cu Eurasia. Iată, însă, că el, Winston Smith, știe că Oceania a fost în alianță cu Eurasia nu mai departe decât cu patru ani în urmă. Dar de unde știe el treaba asta? Numai din propria lui conștiință care, oricum, mai are puțin și urmează să fie anihilată. Dacă toți ceilalți acceptă minciuna pe care Partidul le-o impune, dacă toate documentele povestesc aceeași gogoriță, atunci minciuna se transferă în istorie și devine adevăr. „Cine controlează trecutul”, zice o lozincă a Partidului, „controlează viitorul; cine controlează prezentul controlează trecutul.” Și totuși, trecutul, deși prin însăși natura lui supus modificărilor, nu a fost niciodată modificat. Orice este adevărat în clipa de față a fost și va fi întotdeauna adevărat. E foarte simplu. Nu-ți trebuie decât o nesfârșită serie de victorii asupra propriei tale memorii rebele. *Controlul realității*, cum i se spune, sau, în Nou-vorbă, *dublugândit*.

- Pe loc repaus! - strigă instructoarea, ceva mai blând.

Winston își lasă brațele să-i cadă pe lângă corp și-și umple din nou plămâni cu aer. Mentea îi alunecă în lumea ca un labirint a dublugânditului. Să știi și să nu știi, să fii conștient de o totală veridicitate în timp ce spui minciuni cu grijă construite, să susții în același timp două idei care se exclud reciproc, știind că sunt opuse, și totuși să crezi în amândouă; să folosești logica împotriva logicii, să renegi morala în timp ce o pretinzi altora, să crezi că democrația este imposibilă și că Partidul este păstrătorul democrației; să uiți orice este necesar să uiți, pe urmă să readuci lucrul respectiv în memorie exact când este nevoie de el și să-l uiți imediat din nou; și, mai presus de toate, să aplici același proces de gândire procesului însuși. Iată care este cea mai înaltă subtilitate : să provoci în mod conștient inconștiența și pe urmă să redevii conștient de actul de auto-hipnoză pe care tocmai l-ai săvârșit. Chiar și simplul fapt de a înțelege cuvântul *dublugândit* presupunea folosirea dublugânditului. Instructoarea a luat din nou poziția de drepti.

- Și acum, să vedem cine își poate atinge vârful picioarelor! - comandă ea cu entuziasm. De la șold, vă rog, tovarăși! *Unu* - doi! *Unu* -doi! ...

Winston detestă exercițiul ăsta, fiindcă îi dă dureri ascuțite de jos de la călcâie până sus la fese și de multe ori sfârșește prin a-i provoca un nou acces de tuse. Calitatea lui zice-se plăcută iese din sfera meditațiilor lui Winston. Trecutul, se gândește, nu a fost doar modificat, a fost de fapt distrus. Pentru că, uite, cum poți să mai stabilești cronologic până și întâmplarea cea mai evidentă, când nu există nici un document în afară de propria ta memorie? Încearcă să-și aducă aminte în ce an a auzit pentru prima oară vorbindu-se de Fratele cel Mare. Trebuie să fi fost cândva prin anii șaizeci, dar când anume - asta îi este imposibil să precizeze. Bineînțeles, în cărțile de istorie a Partidului, Fratele cel Mare trece drept conducătorul și apărătorul Revoluției încă din primele ei zile. Faptele lui de arme au fost, încetul cu încetul, împinse înapoi în timp, p ătrunzând până și în lumea fabuloasă a anilor treizeci și patruzeci, când încă se mai plimbau pe străzile Londrei capitaliștii cu pălăriile lor ciudate, de formă cilindrică,

în automobile mari și strălucitoare sau în trăsurile cu cai, care aveau pereții laterali din sticlă. Nu ai cum să știi cât din legenda asta este adevăr și cât este invenție. Winston nu-și mai aduce aminte nici măcar Partidul însuși în ce an și-a început existența. Nu crede să fi auzit vreodată cuvântul SOCENG înainte de 1960, dar poate că, în forma lui din Vechivorbă - adică *Socialismul Englez* -, termenul a existat și mai înainte. Totul se topește în ceață. Bineînțeles că, uneori, ți se întâmplă să poți pune degetul pe o minciună evidentă. De exemplu, nu este adevărat ceea ce pretind cărțile de istorie a Partidului, și anume că Partidul ar fi inventat avioanele. El, Winston, își amintește că avioane existau și pe vremea când el era copil mic de tot. Dar nimic nu se poate dovedi. Nu există nici o probă. O singură dată în viață a avut în mână un document care dovedea incontestabil falșii ficarea unui fapt istoric. Și în ziua aia...

- Smith!! - răcnește deodată vocea arțăgoasă de la tele-ecran. Șase mii șapte-ș-nouă Smith W.!! Da, da, *tu!* Apleacă-te mai jos, te rog! Poți și mai mult de-atât! Nu te străduiești. Mai jos, te rog! *Aaa-șa*, tovarășe! Și-acum, toată lumea, pe loc repaus și ochii la mine !

O nădușeală fierbinte îl cuprinde brusc pe Winston, parcă din tot corpul. Fața îi rămâne, însă, la fel de imobilă. Niciodată să nu-ți arăți disperarea! Niciodată să nu-ți etalezi resentimentele ! O singură clipire din ochi te poate pierde. Rămâne în picioare, urmărind-o pe instructoare care își ridică brațele deasupra capului - nu se poate spune că ar avea grație în mișcări, dar le execută cu o precizie și o eficiență remarcabile -, se apleacă înainte și-și bagă vârful degetelor de la mâini sub degetele de la picioare.

- Priviți, tovarășii! Așa vreau să vă văd lucrând. Uitați-vă din nou la mine. Am treizeci și nouă de ani și am născut patru copii. Priviți! Se apleacă din nou. Vedeți? Genunchii *mei* nu sunt îndoiiți! Toți puteți executa această mișcare, dacă vreți cu adevărat, adaugă ea, îndreptându-se. Oricine sub patruzeci și cinci de ani poate foarte bine să-și atingă degetele de la picioare. Nu avem toți privilegiul de a lupta în prima linie, dar cel puțin ne putem menține în formă. Gândiți-vă la băieții noștri de pe frontul Malabar! Și la marinarii de pe Fortărețele Plutitoare! Gândiți-vă numai la ce trebuie să facă *ei* față. Haideți, mai încercați o dată! Așa, tovarășe Smith, e mai bine. E *mult* mai bine! - adaugă ea încurajator, în timp ce Winston, aplecându-se brusc, mai mult aruncându-se înainte, reușește să-și atingă degetele de la picioare, pentru prima oară după cine-știe-câți ani.

4

Cu acel oftat adânc, involuntar, pe care nici măcar în apropierea tele-ecranului nu se poate abține să-l scoată la începutul unei noi zile de muncă, Winston își trage scrievorbitorul către el, suflă praful de pe microfon și-și pune ochelarii pe nas. Apoi derulează și prinde la un loc cu o clamă patru suluri mici de hârtie care au sosit deja prin tubul pneumatic aflat în dreapta biroului lui.

În pereții boxei sunt trei orificii. În dreapta scrievorbitorului, un mic tub pneumatic pentru mesaje scrise; în stânga, unul mai mare, pentru ziare; iar în peretele lateral, la îndemână lui Winston, se găsește o fantă mare, dreptunghiulară, protejată de un grătar de sârmă, în care se aruncă hârtiile inutile. Asemenea fante există cu miile sau cu zecile de mii prin toată clădirea, și nu numai în fiecare încăpere, ci și, din loc în loc, pe fiecare coridor. Din cine-știe-ce motiv, au fost poreclite găuri de memorie. Când știi că un document urmează să fie distrus, sau chiar când vezi o bucată de hârtie

inutilă, a devenit un gest automat să ridici apărătoarea de la cea mai apropiată gaură de memorie și să arunci hârtia înăuntru, după care un curent de aer cald o poartă către imensele cuptoare ascunse undeva în subsolurile clădirii. Winston începe să studieze cele patru foițe de hârtie pe care le-a derulat. Fiecare dintre ele conține câte un mesaj de numai unul sau două rânduri, scrise în jargonul abreviat de care se face uz în Minister în scopuri interne și care nu este tocmai Nouvorbă, dar constă, în mare parte, din termeni de Nouvorbă. Mesajele sună astfel:

times 17.3.84	discurs f.m. malrelatat africa verifică
times 19.12.83	prevederi p3a trim 4 1983 greșeli tipar verifică variantă curentă
times 14.2.84	minabund malcitat ciocolată rectifică
times 3.12.83	relatare ordin zi f.m. dubluplus-nebune refe nepersoane rescric întregește supsup antecelasat

Cu un vag sentiment de satisfacție, Winston pune al patrulea mesaj deoparte: lucrare complicată, de răspundere, cel mai bine este s-o lase la urmă. Celelalte trei sunt probleme de rutină, deși pentru al doilea va trebui, mai mult ca sigur, să străbată niște liste plicticoase de cifre. Formează „Numere vechi” la tele-ecran și cere exemplarele respective din *Times*, care, după câteva minute de așteptare, se ivesc din tubul pneumatic. Mesajele primite de el se referă la niște articole sau știri despre care se consideră, dintr-un motiv sau altul, că este necesar să fie modificate - sau „rectificate”, cum se spune în mod oficial. De exemplu, din numărul din 17 martie al ziarului *Times*, aflai că, în discursul din ziua precedentă, Fratele cel Mare anticipase că frontul din sudul Indiei avea să rămână calm, dar și că o ofensivă eurasiatică avea să fie lansată în scurt timp în nordul Africii, în realitate, însă, comandamentul suprem eurasiatic a lansat ofensiva în sudul Indiei și a lăsat în pace nordul Africii. Prin urmare, este necesar să fie rescris un pasaj din discursul Fratelui cel Mare, în așa fel, încât acesta să anticipeze chiar ceea ce s-a întâmplat.

Sau în numărul din 19 decembrie trecut se publicau prevederile de producție la diverse categorii de bunuri de consum pentru trimestrul patru 1983, care era al șaselea trimestru al celui de-ai Nouălea Plan Trienal. Numărul de astăzi, însă, conține declarația asupra producției reale, din care se vede că prevederile au fost, la fiecare capitol, cu totul și cu totul greșite. Datoria lui Winston este să corecteze cifrele inițiale, făcându-le să corespundă cu cele ulterioare. Cât despre al treilea mesaj, este vorba de o greșală foarte simplă, care poate fi îndreptată în câteva minute. Nu mai departe decât în februarie, Ministerul Abundenței a făcut publică promisiunea - termenul oficial este „angajament ferm” - că rația de ciocolată nu se va reduce în cursul anului 1984. Or, după cum știe și Winston, rația de ciocolată urmează să fie redusă de la treizeci la douăzeci de grame chiar săptămâna asta. Tot ce trebuie el să facă este să înlocuiască promisiunea inițială cu un avertisment că, în cursul lunii aprilie, s-ar putea dovedi necesară o reducere a rației de ciocolată.

De îndată ce a rezolvat fiecare dintre cele trei mesaje, Winston își atașează corecturile, dictate la scrievorbitor, numerelor respective din *Times* și le împinge în tubul pneumatic. Pe urmă, cu o mișcare pe cât posibil inconștientă, mototolește mesajele inițiale și orice note pe care și le-a făcut el însuși și le dă drumul în gaura de memorie, ca să fie înghițite de flăcări.

Ce anume se întâmpla în labirintul invizibil la care duc tuburile pneumatice nu știe în detaliu, dar știe așa, în general, că, odată corecturile considerate necesare la

cutare număr din *Times* adunate la un loc și colaționate, numărul respectiv se retipărește, exemplarul original se distruge, iar cel ajustat se arhivează în locul lui. Acest proces de continuă modificare se aplică nu numai ziarelor, ci și cărților, revistelor, broșurilor, afișelor, foilor volante, filmelor, înregistrărilor, desenelor animate, fotografiilor - într-un cuvânt, oricărui text sau document care ar putea avea o cât de mică semnificație politică sau ideologică. Zi de zi și aproape clipă de clipă, trecutul este adus la zi. În acest fel, se poate dovedi cu ajutorul probelor documentare că orice previziune făcută de Partid a fost corectă; și nici o știre sau opinie care ar putea veni în conflict cu nevoile momentului nu este lăsată să rămână în vreo arhivă. Toată istoria este un palimpsest scris și rescris indiferent de câte ori se dovedește necesar. Nu ai nici o posibilitate de a demonstra, odată acțiunea terminată, că a avut loc vreo falsificare. Cel mai mare serviciu al Secției Documente, cu mult mai mare decât cel la care lucrează Winston, este format, pur și simplu, din persoane a căror datorie constă în a depista și aduna toate exemplarele din cărți, ziare sau documente care au fost înlocuite și, deci, trebuie distruse. Un număr din *Times* care, din cauza schimbărilor în alianțele politice sau a unor predicții greșite făcute de Fratele cel Mare, a fost rescris poate și de zece ori încă se mai găsește în arhive cu data inițială și nici un alt exemplar mai vechi nu mai există, care să-l contrazică. Și cărțile sunt adunate și rescrise de mai multe ori și, de fiecare dată când sunt retipărite, nimeni nu recunoaște că ar fi avut loc vreo modificare. Nici măcar mesajele scrise pe care le primește Winston și pe care el, de fiecare dată, le aruncă imediat după ce le rezolvă, nici măcar ele nu afirmă și nu dau vreodată de înțeles că s-ar comite vreo falsificare: întotdeauna se referă la scăpări, la erori, la greșeli de tipar și citate greșite care trebuie să fie îndreptate în interesul unei cât mai exacte informări.

De fapt, se gândește el în timp ce ajustează cifrele Ministerului Abundenței, nici măcar nu este vorba de o falsificare: înlocuiește, pur și simplu, o aberație cu alta. Cea mai mare parte a materialului cu care lucrează nu are nici un fel de legătură cu nimic din lumea reală, nici măcar acel gen de legătură pe care o conține o minciună sfruntată. Statisticile sunt la fel de fanteziste în versiunea lor originală, cum sunt și în versiunea așa-zis rectificată. De multe ori, se presupune că sunt compuse din cap. De exemplu, previziunile Ministerului Abundenței estimaseră producția de ghetă în trimestrul respectiv la o sută patruzeci și cinci de milioane de perechi. Producția reală este dată ca fiind de șaiszeci și două de milioane. Cu toate acestea, rescriind previziunile, Winston coboară cifra la cincizeci și șapte de milioane, pentru a lăsa loc obișnuitei pretenții că planul a fost depășit. Oricum, șaiszeci și două de milioane nu este cu nimic mai aproape de realitate nici decât cincizeci și șapte de milioane, și nici decât o sută patruzeci și cinci de milioane. Mai mult ca sigur că nu s-a produs nici măcar o singură ghetă. Adică, de fapt, cel mai sigur este că nimeni nu știe cu siguranță câte anume s-au produs, și nici nu are nici o importanță. Tot ce știi este că în fiecare trimestru se produc cantități astronomice de ghetă pe hârtie, în timp ce jumătate, poate, din populația Oceaniei umblă desculță. Și la fel se întâmplă cu fiecare categorie de produse și cu toate faptele scrise, mari sau mici. Totul se topește într-o lume neguroasă unde, în cele din urmă, până și anul devine incert.

Winston își ridică ochii și se uită peste hol. În boxa corespunzătoare de pe partea opusă, lucrează de zor un bărbat mic de statură, cu o mutră meticuloasă și o umbră de barbă, pe care-l cheamă Tillotson. Individul ține un ziar împăturit pe genunchi și microfonul scrievorbitorului foarte aproape de gură. Are aerul că vrea să facă un secret

din ce spune el acolo, între propria-i persoană și tele-ecran, își ridică și el ochii: lentilele ochelarilor lui aruncă o lumină ostilă în direcția lui Winston, care nu-l cunoaște mai deloc pe Tillotson și habar nu are cu ce se ocupă. La Secția Documente, oamenii nu se grăbesc să vorbească despre ce lucrează, în holul cel mare, fără ferestre, cu două rânduri de boxe și un interminabil fâsâit de hârtii și zumzet de voci care șoptesc în scrievorbitoare, sunt cel puțin zece inși pe care Winston nu știe nici cum îi cheamă, deși în fiecare zi îi vede fâțându-se pe coridoare și gesticulând la cele Două Minute de Ură. Știe că în boxa de lângă a lui lucrează femeia cea mică de statură, cu părul ca nisipul, care se chinuie zi de zi să urmărească și să radieze din presă numele celor care au fost vaporizați și, deci, se cheamă că nici nu au existat. Treaba asta i se potrivește, pentru că și soțul ei a fost vaporizat acum câțiva ani. Iar ceva mai încolo, peste vreo trei boxe, este o ființă blândă, searbădă și visătoare, care se numește Ampleforth, cu păr în urechi și cu un talent surprinzător de a jongla cu versificația. Individul lucrează la producerea unor versiuni deformate - sau, cum li se spune, „texte definitive” - ale unor poeme care, ideologic vorbind, au devenit inoportune, dar, dintr-un motiv sau altul, trebuie să rămână totuși în antologii. Și holul ăsta, cu cei cincizeci de lucrători ai lui, cam atâția sunt, constituie numai o subsecție, o singură celulă, dacă se poate spune așa, în imensa complexitate a Secției Documente. Alături, deasupra, dedesubt se află alte și alte roiuri de funcționari, angajați într-un număr inimaginabil de lucrări. Sunt imensele ateliere tipografice, cu sub-redactori, cu experți în tipărituri și cu studiouri utilizate cu o aparatură complicată de trucare a fotografiilor. Este și subsecția de teleprograme, cu tehnicieni, producători și echipe de actori aleși special pentru talentul lor de a imita vocile. Sunt armatele de arhiviști care nu au decât de întocmit liste de periodice și cărți care trebuie date la revăzut. Sunt și marile magazii unde se depozitează documentele corectate și cuptoarele ascunse unde se distrug exemplarele originale. Și undeva, cine poate ști unde anume, cu totul necunoscute, stau capetele conducătoare care coordonează toate eforturile celorlalți și trasează liniile politice, în așa fel, încât o bucată de trecut urmează să fie păstrată, cealaltă falsificată, iar a treia ștersă de pe fața pământului. Și Secția Documente, la urma urmei, nu este decât o singură branșă în Ministerul Adevărului, a cărui primă îndatorire nu este aceea de a reconstrui trecutul, ci de a oferi cetățenilor Oceaniei ziare, filme, cărți de școală, programe de tele-ecran, piese de teatru, romane - orice modalitate de informare, de educare, sau de recreere, de la statuie la lozincă, de la poezia lirică la tratatul de biologie și de la abecedar la Dicționarul Nouvorbei. Și Ministerul nu are numai de asigurat diversele necesități culturale ale membrilor Partidului, ci și de repetat întreaga operație la un nivel mai jos, în folosul proletariatului. Există un lanț întreg de subsecții separate, care se ocupă cu literatura pentru proli, cu muzica, teatrul și distracțiile în general. Aici se scot ziare de aruncat la gunoi, în care nu găsești aproape nimic altceva decât sport, crime și horoscopuri, se produc povestioare senzaționale de doi bani, filme numai despre sex și cântece sentimentale compuse exclusiv prin mijloace mecanice, la un caleidoscop special numit versificator. Există și o întreagă subsecție - în Nouvorbă, i se spune *Pornosec* - specializată în producerea celui mai abject soi de pornografii, care se expediază în colete sigilate și la care nici un membru al Partidului, cu excepția celor care lucrează la ele, nu are voie să se uite.

Trei mesaje noi au ieșit din tubul pneumatic de când Winston lucrează la primele trei; dar sunt treburi simple și le rezolvă până să-l întrerupă cele Două Minute de Ură. După Ură, se întoarce în boxa lui, ia Dicționarul Nouvorbei de pe raft, împinge

scrievorbitorul într-o parte, își șterge ochelarii și se apucă de lucrarea cea mai delicată, al patrulea mesaj de azi-dimineață.

Lui Winston, cea mai mare plăcere în viață i-o dă munca pe care o face. Majoritatea lucrărilor sunt treburi plicticoase, de rutină, dar printre ele se mai strecoară uneori și câte unele atât de dificile și de complicate, încât te poți pierde în ele la fel ca în profunzimile unei probleme de matematică - niște ticluri subtile, în care nu ai nimic care să te ghideze, afară de propriile tale cunoștințe în materie de principiile SOCENG-ului și de propria ta intuiție în legătură cu ce anume așteaptă Partidul de la tine să spui. El, Winston, este bun la așa ceva. De câteva ori i s-a încredințat rectificarea articolelor de fond din *Times*, care se redactează exclusiv în Nouvorbă. Derulează din nou mesajul pe care l-a lăsat deoparte mai devreme și care sună astfel:

times 3.12.83 relatare ordin zi f.m. dublu-plusnebune refe nepersoane
rescrie întregește supsup ante-clasat

în Vechivorbă, adică în Engleza Standard, textul mesajului ar putea fi redat cam așa:

Relatarea Ordinului de Zi al Fratelui cel Mare apărută în numărul din 3 decembrie 1983 al ziarului *Times* este extrem de nesatisfăcătoare și face referiri la persoane non-existente. Rescrie în întregime și supune versiunea unei autorități superioare înainte de a o clasa.

Winston se apucă să citească articolul incriminat, de la cap la coadă. Din câte își dă seama, ordinul de zi al Fratelui cel Mare conținea mai ales laude la adresa activității unei organizații cunoscute sub sigla TAFP, care îi aproviziona cu țigări și alte articole strict necesare pe marinarii de pe Fortărețele Plutitoare. Un anume tovarășul Withers, membru de frunte al Partidului Interior, era evidențiat printr-o mențiune individuală și fusese decorat cu Ordinul Meritul Special, Clasa a Doua. După trei luni, însă, iată că TAFP a fost desființată fără nici o explicație. Este de presupus că Withers și oamenii lui sunt acum în dizgrație, dar nici în ziare, nici la tele-ecran nu s-a pomenit o vorbă despre așa ceva. Bineînțeles că nu se spune nimic, din moment ce acuzații politici nu sunt, de regulă, judecați, și nici măcar demascați în mod public. Marile epurări care lovesc mii de oameni, cu procese publice de trădători și criminali în gândire, cu mărturisiri abjecte ale tuturor ticăloșiilor de pe lume, urmate de execuții - astea sunt spectacole excepționale și nu au loc decât o dată la câțiva ani. De obicei, oamenii ajunși pe lista neagră a Partidului dispar pur și simplu și nu se mai aude nimic despre ei niciodată. Nimeni nu dispune de nici cel mai mic indiciu despre ce s-ar fi putut întâmpla cu ei. În unele cazuri, poate că nici nu sunt morți. Vreo treizeci de inși, poate, numai dintre cei pe care Winston i-a cunoscut personal, plus părinții lui, au dispărut fără urmă în cutare sau cutare moment.

Se scarpină tacticos la nas cu o clamă. În boxa de vizavi, tovarășul Tillotson tot mai stă aplecat peste scrievorbitor, cu aerul lui secretos, își înalță și el capul pentru o clipă: din nou lumina aia ostilă de la lentilele ochelarilor lui. Nu cumva tovarășul Tillotson lucrează la aceeași problemă ca și el, ca și Winston? Foarte posibil. O temă atât de delicată nu se încredințează niciodată unui singur lucrător, pe de o parte; iar pe de altă parte, a supune problema unei comisii ar însemna a recunoaște deschis că are loc un act de falsificare. Cel mai sigur este că în jur de zece inși lucrează chiar în acest moment la versiuni concurente a ce a spus, de fapt, Fratele cel Mare. După care, cine-știe-ce cap de conducere din Partidul Interior alege una sau alta dintre variante, o dă spre reeditare, pune în mișcare procesele complicate, dar necesare, de stabilire a

trimiterilor și, până la urmă, minciuna aleasă de el trece în arhivele permanente și devine adevăr.

Winston habar nu are din ce motiv a căzut în dizgrație tovarășul Withers. Pentru corupție, poate, sau pentru incompetență. Poate că Fratele cel Mare s-a săturat de un subaltern prea cunoscut. Poate că Withers însuși, sau altcineva din anturajul lui, a fost suspectat de tendințe deviaționiste. Sau poate - de fapt, este cea mai sigură explicație - totul s-a întâmplat pur și simplu pentru că epurările și vaporizările fac parte integrantă, în mod inevitabil, din mecanismul conducerii. Singurul indiciu clar îl dau cuvintele „refe nepersoane”, care arată că Withers este deja mort. De obicei, nu poți fi sigur de așa ceva în legătură cu cei arestați. Se întâmpla, uneori, să li se dea drumul și să rămână în libertate chiar și un an înainte de a fi executați. Câteodată, foarte rar, un individ pe care tu îl credeai mort de mult timp reapare ca o fantomă la câte un proces public, unde înfundă sute de inși prin mărturiile lui, și abia pe urmă dispare, de astă dată definitiv. Și totuși, Withers este deja o *nepersoană*. El nu există; nu a existat niciodată. Winston hotărăște că nu este suficient să orienteze mesajul Fratelui cel Mare în direcția opusă. Cel mai bine este să-l facă să se refere la cu totul altceva.

Ar putea transforma ordinul de zi în obișnuita denunțare a trădătorilor și criminalilor în gândire, dar prea e cusut cu ață albă. Iar dacă inventează vreo victorie pe front, sau cine-știe-ce depășire triumfătoare a celui de-ai Nouălea Plan Trienal, se complică exagerat de mult trimiterile. Ii trebuie ceva pur fantezist. Deodată, îi răsare în minte, confecționată de-a gata, dacă se poate spune așa, figura unui anume tovarășul Ogilvy, care a murit de curând pe câmpul de luptă, în împrejurări eroice. Se mai întâmpla, uneori, ca Fratele cel Mare să-și dedice ordinul de zi menționării câte unui umil membru de rând al Partidului, ale cărui viață și moarte le scoate în evidență ca pe niște exemple demne de urmat. Ei bine, astăzi o să-l menționeze pe tovarășul Ogilvy. Sigur că nu a existat nici un tovarăș Ogilvy, dar câteva rânduri scrise și câteva fotografii trucate sunt ingredientele venirii sale pe lume.

Winston se gândește câteva momente, pe urmă își trage scrievorbitorul spre el și începe să dicteze, în stilul cu care s-a obișnuit deja al Fratelui cel Mare, militaros și pedant în același timp, ușor de imitat din cauza unui tic de a pune întrebări la care dă imediat și răspunsul („Ce învățăm noi, tovarășii, din acest fapt? învățăm - și acesta este și unul dintre principiile fundamentale ale SOCENG-ului - că...” ș.a.m.d., ș.a.m.d.).

La vârsta de trei ani, tovarășul Ogilvy a refuzat orice altă jucărie afară de o tobă, un pistol-mitralieră și un elicopter în miniatură. La șase ani - cu un an mai devreme decât prevedea regulamentul, dar cu aprobare specială -, a intrat la Spioni, iar la nouă ani, a ajuns comandant de grupă. La unsprezece ani, și-a denunțat unchiul Poliției Gândirii, după ce a ascultat pe ascuns o conversație care i s-a părut lui a avea tendințe criminale. La șaptesprezece ani, a ajuns comandant de district și instructor la Liga Tineretului Anti-Sex. La nouăsprezece ani, a proiectat o grenadă de mână care a fost omologată de Ministerul Păcii și care, la primul test, a omorât treizeci și unu de prizonieri eurasieni dintr-odată. La douăzeci și trei de ani, tovarășul Ogilvy a pierit în luptă. Urmărit de avioanele cu reacție dușmane, în timp ce zbura deasupra Oceanului Indian cu niște mesaje importante, și-a luat mitraliera drept lest și a sărit din elicopter în apă, cu tot cu mesaje - iată un sacrificiu, subliniază Fratele cel Mare, despre care nu poți afla decât cu un sentiment de invidie, după care adaugă câte ceva și despre viața curată și cinstită a tovarășului Ogilvy. Era total abstinent și nefumător, neavând nici o altă distracție afară de o oră pe zi în sala de gimnastică, și jurase să rămână neînsurat, fiindcă era de

păreră că actul căsătoriei și grija unei familii sunt incompatibile cu o viață consacrată douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru îndeplinirii datoriei. Nu avea alte subiecte de conversație decât principiile SOCENG-ului și nici alt scop în viață decât înfrângerea dușmanului eurasian și hăituirea spionilor, sabotorilor, criminalilor în gândire și a trădătorilor în general.

Aici, Winston se oprește și dezbate în sinea lui dacă să-l decoreze pe tovarășul Ogilvy cu Ordinul Meritul Special; în cele din urmă, renunță, pentru că asta ar atrage după sine trimiteri de care nu este nevoie.

Aruncă din nou o privire către rivalul lui din boxa de vizavi. Nu știe nici el de ce, dar este convins că Tillotson este cufundat în aceeași lucrare ca și el. Nu are cum afla a cui variantă va fi adoptată, dar este încrezător că a lui. Și iată cum tovarășul Ogilvy, la care nimeni nu se gândea în urmă cu o oră, a devenit acum realitate. Curios lucru: poți crea morți, dar nu și oameni vii. Tovarășul Ogilvy nu a existat niciodată în nici un prezent, dar există acum în trecut; și, după ce toată lumea va uita de falsificare, el va continua să existe, la fel de autentic și pe baza acelorași dovezi cum au existat, la vremea lor, Carol Quintul și Iuliu Cezar.

5

În sala de mese a cantinei, adânc sub pământ, coada pentru prânz se târăște încet înainte, încăperea este deja plină ochi, iar zgomotul, asurzitor. De după zăbrelele de la tejghea vine un abur de tocană cu un miros metalic și acru, care nu reușește să acopere vaporii de Gin Victoria, în fundul sălii este un băruleț, de fapt o simplă gaură în zid, de unde poți cumpăra gin cu zece cenți o cană mare.

- Tocmai pe tine te căutam, zice o voce în spatele lui Winston.

Se întoarce. Este prietenul lui, Syme, care lucrează la Secția Cercetare. Poate că „prieten” nu este tocmai termenul potrivit. În ziua de astăzi, nu ai prieteni - ai tovarășii, dar compania unor tovarășii este ceva mai plăcută decât a altora. Syme este filolog, specialist în Nouvorbă, și face parte din imensa echipă de experți angrenați în redactarea Ediției a Unsprezecea a Dicționarului Nouvorbei. Este un individ mărunț, mai scund decât Winston, cu părul negru și ochii mari și bulbucați, niște ochi în același timp triști și ironici, care parcă îți studiază fața îndeaproape atunci când stai de vorbă cu el.

- Voiam să te-ntreb dacă n-oi fi având vreo lamă de ras, continuă Syme.

- Nici măcar una singură, zice Winston, cu un soi de grabă vinovată. Am încercat peste tot. Nu mai sunt. S-au terminat.

Toată lumea îți cere lame de ras. În realitate, Winston mai are două lame nefolosite încă, pe care le tine bine. Este criză de așa ceva, de luni de zile. În orice moment se găsește câte un produs de strictă necesitate pe care magazinele Partidului nu-l pot oferi. Câteodată nasturii, câteodată ața de cusut, câteodată șireturile de pantofi; acum sunt lamele de ras. Nu poți face rost de ele - dacă reușești si-așa - decât ciupind, mai mult sau mai puțin pe furiș, de la „negru”.

- Și eu de șase săptămâni mă rad cu aceeași lamă, adaugă el, la fel de neconvingător.

Coada se urnește înainte. Când se oprește din nou, Winston se întoarce cu fața spre Syme. Fiecare dintre ei ia câte o tavă de metal unsuroasă din teancul de la

capătul tejghelei.

-Ai fost să vezi cum îi spânzură pe prizonierii ăia ieri? - întreabă Syme.

-Am lucrat, răspunde Winston, mimând indiferența. Bănuiesc c-o să se dea la știri.

-Foarte nepotrivit înlocuitor, zice Syme. Ochii lui ironici se plimbă pe chipul lui Winston, parcă ar spune: „Lasă că te știu eu, văd prin tine. Știu foarte bine de ce nu te-ai dus să vezi cum îi spânzură pe prizonierii ăia”.

În felul lui intelectual, Syme este primejdios de ortodox. Vorbește cu o satisfacție drăcească despre raidurile de elicoptere deasupra satelor dușmane, despre procesele și mărturiile criminalilor în gândire și despre execuțiile din beciurile Ministerului Iubirii. Când vorbești cu el, totul este să-l faci, dacă se poate, să lase asemenea subiecte și să intre în problemele tehnice ale Nou-vorbei, în care este capabil să emită păreri autorizate și să spună lucruri interesante. Winston își întoarce capul într-o parte, pentru a evita privirile cercetătoare ale ochilor lui Syme.

-Bună spânzurare, continuă acesta meditativ. După părerea mea, tot hazul se duce naibii când li se leagă picioarele. Mie-mi place să-i văd cum dau din picioare. Și toate ca toate, dar la sfârșit limba care le țâșnește din gură, e albastră - un albastru-aprins. Uite, vezi, ăsta-i amănuntul care mă emoționează pe mine.

-Următorul, vă rog! - zbiară prolul cu șorț alb, care ține polonicul în mână ca pe o armă.

Winston și Syme își împing tăvile pe sub grilaj. Pe fiecare dintre ele, prolul trânteste la iuțea prânzului porționat: câte un castron de metal cu o tocană cenușiu-roșatică, un codru de pâine, un cub de brânză, o cană de cafea Victoria fără lapte și o tabletă de zaharină.

- Uite o masă acolo, sub tele-ecranul ăla, zice Syme. Hai să culegem și câte un gin pe drum.

Ginul se distribuie în căni de ceramică fără toarte. Croindu-și drum prin aglomerația din sală, își depun amândoi tăvile pe masă, care are tăblia de metal; într-unui din colțuri, cineva a lăsat o băltoacă de tocană, o porcărie lichidă, împuțită, care arată a vomă. Winston își duce la buze cana cu gin, se oprește o clipă, ca să-și adune puterile, după care dă pe gât lichidul cu gust uleios. Clipește de mai multe ori, ca să i se ducă lacrimile din ochi și-și dă seama, ca și cum ar avea o revelație, că-i este într-adevăr foame, începe să înghită lingură după lingură de tocană care, deși este de consistența noroiului, are și niște cubulețe dintr-o materie spongioasă, rozulie, probabil un înlocuitor de carne. Nici unul, nici celălalt nu mai scoate o vorbă până nu-și golește gamela. La masa din stânga lui Winston, puțin mai în spate, stă cineva care vorbește întruna și foarte repede - o bleoto-căreală stridentă ca măcăitul unei rațe, care străpunge vacarmul general din sala de mese.

- Cum îți mai merge Dicționarul? - întreabă Winston, ridicând vocea, ca să acopere zgomotul.

- Încet, răspunde Syme. Eu sunt la adjective. Nu știu, e... colossal. Toată fața i se luminează, ca de fiecare dată când ajunge la domeniul lui, la Nouvorbă. Își împinge tocana la o parte, ia codrul de pâine într-o mână delicată și brânza în cealaltă și se apleacă peste masă, pentru a putea vorbi fără să țipe.

- Ediția a Unsprezecea este definitivă, îi explică el lui Winston. Aducem limba la forma ei finală - la forma pe care o s-o aibă când nimeni n-o să mai vorbească nimic altceva. După ce ne terminăm noi treaba, ăștia ca tine or să trebuiască s-o

învețe de la capăt. Poate crezi că nu facem altceva decât să inventăm cuvinte noi. Nici pe departe! Noi *desființăm* cuvintele - cu toptanul, cu sutele în fiecare zi! Tăiem limba până la os. Ediția a Unsprezecea n-o să mai conțină nici un cuvânt scos din uz până în 2050.

Muscă lacom din pâine și înghite câteva guri, pe urmă continuă să vorbească de parcă ar fi un pedant pasionat. Fața negricioasă și slabă i s-a înviorat, iar ochii au renunțat brusc la expresia lor ironică și au devenit aproape visători.

- Frumoasă treaba asta, desființarea de cuvinte. Sigur că reducerile cele mai mari sunt la verbe și adjective, dar sunt și sute de substantive la care se poate renunța tot atât de bine. Nu-i vorba doar de sinonime; mai sunt și antonimele. La urma urmelor, ce rost are un cuvânt care nu este nimic altceva decât opusul altui cuvânt? Orice cuvânt își conține opusul în el însuși. Uite, de pildă *bun*. Când ai un cuvânt ca *bun*, la ce-ți mai trebuie cuvântul *rău*? *Nebun* merge la fel de bine - ba chiar mai bine, fiindcă este exact opusul lui *bun*, pe când *rău* nu este. Și pe urmă, dacă vrei o variantă mai tare a lui *bun*, ce rost are să ai un șir întreg de termeni inutili și vagi ca *excelent*, *splendid* și toate celelalte? *Plusbun* acoperă sensul - și ai și *dubluplusbun*, dacă vrei ceva și mai apăsător. Sigur că deja folosim termenii ăștia, dar în varianta finală a Nouvorbei n-o să mai ai nimic altceva. Până la urmă, toată noțiunea de bunătațe și răutate o să fie acoperită de numai șase cuvinte, care în realitate se reduc la unul singur. Ce zici, Winston, nu -i așa că e frumoasă, treaba asta? Bineînțeles că, la început de tot, a fost ideea lui F.M., adaugă Syme, după un moment de gândire.

Winston mimează o înflăcărare searbădă când aude pomenindu-se de Fratele cel Mare. Dar Syme depistează imediat o anumită lipsă de entuziasm.

- Nu apreciezi Nouvorba la justa ei valoare, Winston, zice el aproape trist. Tu și când scrii în limba asta, tot în Vechivorbă gândești. Ți-am citit câteva lucruri pe care le-ai scris în *Times* din când în când. Sunt destul de bune, dar sunt traduceri, în sufletul tău, ai prefera să rămâi la Vechivorbă, cu toate cuvintele ei vagi și cu toate nuanțele alea inutile. Nu vezi frumusețea desființării cuvintelor? Tu știai că Nouvorba este singura limbă din lume al cărei vocabular *scade* VA fiecare an?!

Winston zâmbește - fără îndoială că știe -, sperând să dovedească înțelegere și neavând încredere în el însuși să spună ceva. Syme mușcă din nou din pâinea neagră, mestecă puțin din ea și pe urmă continuă:

- Nu-nțelegi că singurul scop al Nouvorbei este de-a limita aria de gândire?! Până la sfârșit, o să facem crimăgânditul literalmente imposibil, pentru că n-or să mai existe cuvinte în care să-l exprimi. Fiecare concept care ar putea fi necesar vreodată orișicui va fi exprimat printr-un *singur* cuvânt, cu un sens strict definit și cu toate celelalte sensuri secundare șterse și uitate. Deja în Ediția a Unsprezecea nu suntem departe de faza asta. Dar procesul va continua mult timp după ce tu și cu mine n-o să mai fim. An de an mai puține cuvinte și aria de gândire din ce în ce mai restrânsă. Sigur că nici acum nu există nici un motiv și nici o scuză pentru crimăgândit. Dar asta mai ține încă de autodisciplină, de controlul realității. Până la sfârșit, nici de așa ceva n-o să mai fie nevoie. Revoluția va fi totală atunci când limba ei va fi perfectă. Nouvorba este SOCENG și SOCENG-ul este Nouvorba, adaugă Syme, cu un soi de satisfacție mistică. Te-ai gândit vreodată, Winston, că până în 2050, cel mai târziu, n-o să mai trăiască nici măcar un singur om care să poată înțelege o discuție cum purtăm noi acum?

- Afară..., dă să spună Winston cu îndoială, apoi se oprește, îi stă pe limbă să replice „Afară de proli”, dar se abține, fiindcă nu știe sigur dacă o asemenea remarcă nu

este cumva neortodoxă.

- Prolii nu sunt oameni, zice Syme indiferent, ca dovadă că i-a ghicit gândul. Cel mai târziu până în 2050, probabil chiar mai repede de-atât, tot ce înseamnă Vechivorbă va dispărea. Chaucer, Shakespeare, Milton, Byron n-or să mai existe decât în Nouvorba, în versiunile corespunzătoare; nu numai că vor fi schimbați în altceva, ci vor fi schimbați exact în opusul a ceea ce mai sunt încă astăzi. Chiar și literatura Partidului o să se schimbe. Și lozincile or să fie altele. Cum crezi tu c-ai mai putea avea o lozincă „Libertatea este sclavie”, când conceptul însuși de libertate va fi abolit? Întregul climat de gândire va fi altul, în realitate, nici n-o să mai *existe* gândire, în sensul în care o înțelegem noi acum. Ortodoxia înseamnă a nu gândi - a nu avea nevoie să gândești. Ortodoxia înseamnă lipsa conștiinței.

Iar tu o să fii vaporizat, într-o bună zi, se gândește Winston, perfect convins de asta. Prea e deștept acest Syme, prea vede lucrurile limpede și prea vorbește deschis. Partidului nu-i plac asemenea oameni, într-o bună zi, o să dispară, îi stă scris în frunte.

Winston și-a terminat pâinea și brânza. Se răsuțește într-o parte pe scaun, ca să-și bea mai comod cana de cafea. La masa din stânga lui, individul cu vocea stridentă trăncănește în continuare fără milă. O femeie tânără, poate secretara lui, care stă cu spatele la Winston, îl ascultă și pare a fi de acord trup și suflet cu tot ce spune el, fără excepție. Din când în când, Winston prinde câte o replică de genul: „După părerea mea, aveți *atât* de multă dreptate; vai, dar sunt de *aceeași părere* cu dumneavoastră” - spusă cu o voce de femeie tânără și cam proastă. Dar cealaltă voce nu se oprește nici o clipă, nici măcar când intervine femeia. Winston îl știe din vedere pe individul respectiv, că are un gât musculos și o gură mare și foarte mobilă, dar în rest nu știe nimic despre el, numai că deține un post important la Secția Literatură. Să tot aibă vreo treizeci și cinci de ani. Cum stă așa, cu capul lăsat ușor pe spate, ochelarii îi reflectă lumina din tavan, așa încât Winston nu-i vede ochii, ci doar două discuri luminoase. Ceea ce-l îngrozește, însă, este faptul că, din fluviul de sunete care i se revarsă pe gură, este aproape imposibil de distins un cuvânt. O singură dată lui Winston i se pare că a înțeles o expresie - „eliminarea totală și definitivă a goldsteinismului” -, aruncată foarte repede și parcă toată deodată, ca un rând de tipar turnat într-o singură bucată de plumb, în rest, nu este decât un zgomot, un fel de mac, mac, mac, măcăială. Și totuși, deși nu reușește să înțeleagă ce spune, nu are nici cea mai mică îndoială despre ce anume ar putea bleotocări. Ori că-l denunță pe Goldstein și cere măsuri și mai severe împotriva criminalilor în gândire și a sabotorilor, ori că tună și fulgeră împotriva atrocităților armatei eurasiene, ori că-l slăvește pe Fratele cel Mare, nu are nici o importanță: orice ar spune, poți fi sigur că fiecare vorbă este ortodoxie curată, sută la sută SOCENG. Tot uitându-se la fața fără ochi, a cărei mandibulă se mișcă la iuțeală în sus și-n jos, pe Winston îl încearcă un sentiment bizar, și anume că individul respectiv nici nu este om, ci un fel de duplicat, un manechin la care nu creierul vorbește, ci laringele. Ceea ce iese din el sunt cuvinte, dar nu vorbire în adevăratul sens al termenului: este un zgomot scos în stare de inconștientă, ca măcăitul unei rațe.

Syme, care a tăcut de câteva momente, desenează modele în sosul de la tocană, cu vârful lingurii. Vocea de la masa de alături măcăie de zor mai departe, acoperind cu ușurință vacarmul din jur.

- E un cuvânt în Nouvorba, zice Syme, nu știu dacă-l știi: *macavorbi* - a măcăi ca o rață. Este unul dintre cuvintele interesante, care are două sensuri contradictorii. Aplicat unui adversar, este o insultă; aplicat cuiva cu care ești de acord, e

o laudă.

E clar că Syme o să fie vaporizat, se gândește Winston din nou, cu un sentiment de tristețe, deși știe foarte bine că Syme îl disprețuiește, că-l antipatizează și că ar fi în stare să-l denunțe pentru crime în gândire dacă ar găsi până și cel mai mic motiv. Syme are ceva rău în el, dar cu subtilitate. Ii și lipsește ceva, o anume discreție, o reținere, un fel de prostie salvatoare. Nu se poate spune că nu are o gândire corectă. Crede în principiile SOCENG-ului, îl slăvește pe Fratele cel Mare, se bucură de victorii, urăște ereticii - toate astea nu numai cu sinceritate, ci și cu un fel de a fi, neobosit de zelos și cu cunoștințele mereu la zi, pe care un membru obișnuit al Partidului în general nu-l are. Și totuși, plutește în jurul lui un aer de proastă reputație, care nu-l slăbește nici o clipă.

Spune lucruri pe care mai bine nu le-ar spune, a citit prea multe cărți, frecventează Cafeneaua „Castanul”, cuibul pictorilor și muzicienilor. Sigur că nu există nici o lege, nici măcar dintre cele nescrise, care să te oprească de a frecventa Cafeneaua „Castanul”, dar localul este oarecum rău famat. Acolo se adună de obicei foștii granguri ai Partidului, acum compromiși, înainte de a fi, în sfârșit, epurați. Goldstein însuși ar fi fost văzut acolo, așa se vorbește, cu ani sau chiar decenii în urmă. Soarta lui Syme nu este greu de prevăzut. Chiar și așa, însă, dacă Syme ar surprinde, fie și numai pentru câteva secunde, natura opiniilor secrete pe care le nutrește el, Winston, pe loc l-ar da pe mâna Poliției Gândirii. Adevărul este că oricine ar proceda la fel; dar Syme mai curând decât mulți alții. Zelul nu este totul. Ortodoxie înseamnă lipsa conștiinței.

- Uite, vine Parsons..., zice Syme, ridicând ochii. Ceva din tonul vocii lui pare să adauge: „...prostul ăla nenorocit”.

Parsons, colocatarul lui Winston din Blocul Victoria, încearcă, de fapt, să-și croiască drum de-a latul sălii. Este un individ corpulent, de statură mijlocie, cu părul blond și fața ca de broască. La treizeci și cinci de ani, are deja mai multe rânduri de cefe și burtă, dar se mișcă sprinten ca un băiețandru. În general aduce atât de mult cu un băiețel crescut masiv, încât, deși poartă salopeta regulamentară, îți dă aproape automat sentimentul că este îmbrăcat cu pantaloni scurți, albaștri, cămașă gri și eșarfă roșie, ca Spionii. Dacă încerci să ți-l închipui, vezi întotdeauna imaginea genunchilor cu pernuțe și a mânecilor suflecate pe niște brațe carnoase. Și, într-adevăr, Parsons revine invariabil la pantaloni scurți, ori de câte ori vreo excursie în grup sau vreo altă activitate fizică îi oferă o scuză pentru așa ceva. Acum, îi salută pe Winston și pe Syme cu un „Bună ziua, bună ziua” bine-dispus și se așează la masă alături de ei, emanând mirosul lui intens de transpirație. Toată fața rozulie îi este plină de broboane de umezeală. Extraordinară capacitate are omul ăsta de a transpira. La Centrul Comunitar, îți dai seama imediat dacă a jucat ping-pong, după umezeala lăsată pe minerul paletii. Syme scoate o foaie de hârtie pe care este scrisă o coloană lungă de cuvinte și începe să o studieze cu un pix în mână.

- Ia uite-l și pe-ăsta cum lucrează-n pauza de masă, zice Parsons, dându-i un cot lui Winston. Zelos, nu? Ce-ai acolo, bătrâne? Presupun că e ceva prea subtil pentru mine. A, Smith, bătrâne, hai să-ți spun de ce mă țin după tine. Ai uitat să-mi dai pentru cheta aia.

- Care din ele? - întreabă Winston, căutându-se automat de bani în buzunar.

La aproape un sfert din salariu poți pune cruce din cauza subscripțiilor voluntare - atât de multe, încât îți vine greu să le mai ții socoteala.

- Pentru Săptămâna de Ură. Știi și tu - fondul ăla pe case... Eu sunt casier la

blocul nostru. Facem un efort hotărâtor - o să organizăm un spectacol fantastic. Ascultă-mă pe mine, n-o să fiu eu de vină dacă bătrânul nostru Bloc Victoria n-o să aibă cea mai grozavă desfășurare de steaguri de pe toată strada. Ai promis că-mi dai doi dolari.

Winston scoate din buzunar și-i întinde două bancnote mototolite și soioase, pe care Parsons le notează într-un carnețel, cu scrisul lui ordonat, de semi-analfabet.

- Apropo, bătrâne, zice tot el. Aud că pramatia aia mică a mea a tras ieri cu praștia-n tine. I-am tras și eu lui un perdaf bun pentru chestia asta - i-am spus că-i iau praștia dacă mai face.

- Cred că era cam supărat că nu mergea la execuție, zice Winston.

- Ei, da, bine, dar ce vreau să zic, arată spiritul care trebuie, nu? Sunt niște pramatii afurisite amândoi, dar când vine vorba de zel... Nu se gândesc la altceva decât la Spioni și, bine, sigur că da, la război. Știi ce-a făcut fii-meă, aia mică, sâmbătă trecută, când i-a dus cu grupa într-o excursie pe șoseaua spre Berkhamstead? A mai luat două puștoaice cu ea, a părăsit grupul pe furiș și toată după-amiază au urmărit un individ ciudat. S-au ținut de coada ăluia două ore prin pădure și p-ormă, când au ieșit la Amersham, l-au dat pe mâna patrulelor.

- Dar de ce-au făcut treaba asta? - întreabă Winston, oarecum îngrozit.

- Puștoaica mea, continuă Parsons rânjind triumfător, era convinsă că ăla era cine-știe-ce agent dușman, parașutat, ceva de genul ăsta. Dar aici e poanta, bătrâne. Ce crezi că i-a atras atenția la el de la bun început? S-a prins că purta niște pantofi mai altfel - 'cea că nu mai văzuse pe nimeni purtând asemenea pantofi în viața ei. Așa că avea toate șansele să fie străin. Ă? Destul de deșteaptă pentru o mucea de șapte ani, nu?

- Și omul-ăla ce-a pățit? - întreabă Winston.

- A, asta nu ți-aș putea spune, dar nu m-ar mira prea tare dacă. ...și Parsons mimează ochitul cu pușca și plesnește din limbă ca să sugereze împușcătura.

- Bun, zice Syme neatent, fără să-și ridice ochii de pe foaia lui de hârtie.

- Sigur că da, nu putem risca, zice Winston, dând din cap a încuviințare.

- Adică, ce vreau să spun, doar e război, nu? - completează Parsons. Parcă pentru a confirma spusele lui, la tele-ecranul aflat deasupra capetelor lor izbucnește un sunet de goarnă. De data asta, însă, nu este un anunț despre vreo altă victorie militară, ci doar un comunicat din partea Ministerului Abundenței:

- Tovarăși! - strigă o voce de tânăr entuziasmat. Atențiune, tovarăși! Avem să vă dăm vești mărețe! Am câștigat bătălia pentru producție! Beneficiile, la toate categoriile de bunuri de consum, pe care tocmai le-am centralizat, demonstrează că nivelul de trai a crescut, anul trecut, cu nici mai mult, nici mai puțin, de douăzeci la sută. În această dimineață, în întreaga Oceanie au avut loc demonstrații spontane, mii de oameni ai muncii n-au putut fi opriți să iasă din fabrici și din birouri și să mășăluiască pe străzi purtând drapele și exprimându-și mulțumirile lor către Fratele cel Mare pentru viața noastră nouă, fericită, pe care conducerea sa înțeleaptă ne-a făcut s-o trăim. Iată câteva dintre datele centralizate. Produse alimentare...

Expresia „viața noastră nouă, fericită” revine de mai multe ori. De câtva timp, este formula preferată a Ministerului Abundenței. Parsons, căruia semnalul de goarnă i-a captat toată atenția, stă cu gura căscată și ascultă, într-o atitudine de solemnitate, ca un fel de plictiseai ă sfătoasă. Nu poate urmări cifrele, dar este conștient că, într-un fel sau altul, reprezintă un motiv de satisfacție. Scoate o pipă imensă și soioasă, plină deja

pe jumătate cu scrum de tutun. Având rația de tutun de numai o sută de grame pe săptămână, rareori poți să-ți umpli pipa până sus. Winston fumează o țigară Victoria, pe care o ține cu atenție la orizontală. Rația următoare începe abia de mâine și nu i-au mai rămas decât patru țigări. Pentru moment, și-a astupat urechile la zgomotele mai îndepărtate și ascultă și el ce se spune la tele-ecran. S-ar părea că au avut loc chiar și demonstrații în semn de mulțumire adusă Fratelui cel Mare pentru *majorarea* rației de ciocolată la douăzeci de grame, și nu mai departe decât ieri, se gândește el, s-a anunțat că rația urma să fie *redușă* la douăzeci de grame pe săptămână. Cum dracului se poate înghiți chestia asta după numai douăzeci și patru de ore? Și totuși, uite că se înghite. Parsons o înghite ușor, cu prostia unui animal. Ființa fără ochi de la masa de alături o înghite fanatic, pasionat, cu dorința plină de furie de a urmări, denunța și vaporiza pe oricine ar pomeni că săptămâna trecută rația era de treizeci de grame. Și Syme - într-un anume fel mai complex, implicând dublu-gânditul - și Syme o înghite. Și-atunci, să fie el, oare, *singurul cu memorie*?!

Tele-ecranul debitează în continuare statistici absurde: în comparație cu anul trecut, există mai multă mâncare, mai multe case, mai multe haine, mai multă mobilă, mai multe cratițe, mai mult gaz lampant, mai multe vapoare, mai multe elicoptere, mai multe cărți, mai mulți copii - mai mult din orișice, afară de boli, crime și demență. An de an și clipă de clipă, toți și toate merg zbârnâind în sus. Așa cum făcea și Syme mai devreme, Winston își ia și el lingura și începe să deseneze figuri cu ea prin zeama incoloră care s-a scurs pe masă, lăsând un model în balta lunguiață. Stă și meditează cu dușmănie la esența fizică a vieții. Oare întotdeauna a fost așa? Mâncarea a avut întotdeauna gustul ăsta? își aruncă privirile peste sală. Cantina aglomerată, cu tavanul jos, pereții jechoșiți de frecarea sutelor de corpuri; mesele de fier, cu tăblia îndoită și scaunele atât de înghesuite, de te lovești în coate de cel de-alături; lingurile îndoite, tăvile ciobite, cămile albe și grosolane; orice suprafață - unsuroasă; mizerie în orice crăpătură; și un miros amestecat, mai mult acru, de gin prost, de cafea proastă, de tocană cu gust metalic și de haine murdare. Tot timpul duci cu tine în burtă și pe piele un fel de protest, sentimentul că ți s-a luat ceva la care aveai dreptul. Este la fel de adevărat că nu-și amintește de nimic cu mult diferit. Din ce mai ține el minte exact, niciodată nu a avut destul de mâncare, nimeni nu a avut vreodată ciorapii și chiloții altfel decât plini de găuri, mobila a fost întotdeauna ciocnită și șubredă, camerele - neîncălzite, metrourele - aglomerate, casele - dărăpănate, pâinea - neagră, ceaiul - o raritate, cafeaua - cu gust de jeg, țigările - prea puține, nimic ieftin și din plin - afară, poate, de ginul obținut pe cale sintetică. Și totuși, deși este evident din ce în ce mai rău, pe măsură ce îmbătrânești, dacă inima ți se revoltă de lipsa de confort, de murdărie, de lipsuri în general, de iernile interminabile, de ciorapii care ți se lipesc de tălpi, de lifturile care niciodată nu merg, de apa rece, de săpunul grunjos, de țigările care ți se dezmembrează între degete, de mâncarea asta cu gustul ei ciudat și greșos, nu este, oare, un semn că *nu* asta este ordinea firească a lucrurilor? De ce să simți că nu mai poți suporta, dacă nu ai, cumva, un fel de amintire ancestrală că lucrurile au stat, odată, altminteri?

Se uită din nou peste cantină. Aproape toți sunt urâți, și tot urâți ar fi, chiar îmbrăcați cu altceva decât cu salopeta albastră de uniformă, în fundul sălii, la o masă, stă singur un individ mic, cu o mutră ciudată, ca de gândac, și cu ochii tot mici și bea o cafea, aruncând priviri suspicioase într-o parte și într-altă. Cât de ușor este, se gândește Winston, dacă te uiți în jur, să crezi că modelul fizic desemnat de Partid ca fiind ideal - băieți înalți și musculoși și fete cu sâni mari, și unii și ceilalți blonzi, plini

de viață, cu fețele arse de soare, fără griji -, că modelul ăsta există și chiar predomină. De fapt, din câte știe și vede el, majoritatea locuitorilor Aerobazei Unu sunt mici, tuciuiri la față și dizgrațioși. Ciudat cum proliferază tipul ăsta de oameni prin Ministerere: mărunți, bondoci, care se îngrașă de tineri, cu picioare scurte, cu mișcări bruște și mereu pe fugă, cu fetele unsuroase și imobile și cu ochii foarte mici. Se pare că este tipul de oameni care se dezvoltă cel mai bine sub conducerea Partidului.

Comunicatul Ministerului Abundenței ia sfârșit cu un alt sunet de goarnă, după care urmează o muzică ieșită parcă din tinichea.

- Ministerul Abundenței a făcut treabă bună anul ăsta, zice Parsons, trezit la un vag entuziasm de bombardamentul cu cifre, scoțându-și pipa din gură și dând din cap a încuviințare. Apropo, Smith, bătrâne, bănuiesc că n- ai vreo lamă de ras să-mi dai și mie?

- Nici măcar una singură, se grăbește Winston să-i răspundă. Și eu de șase săptămâni mă rad cu aceeași lamă.

- Ei, oricum, m-am gândit să te-ntreb, bătrâne.

- Îmi pare rău, se scuză Winston.

Vocea măcăitoare de la masa de alături, care a tăcut în timpul comunicatului de la Minister, pornește din nou, mai viguroasă ca niciodată. Fără să-și dea seama de ce, Winston se trezește deodată gândindu-se la doamna Parsons, cea cu părul ca fânul și cu praf în ridurile de pe obraji, în doi ani de zile, cel mult, copiii ăia or s-o denunțe Poliției Gândirii. Doamna Parsons o să fie vaporizată. Parsons, el, pe de altă parte, n-o să fie niciodată vaporizat. Individul fără ochi și cu voce măcăitoare - nici ăla n-o să fie niciodată vaporizat. Ființele astea mărunte, care arată a gândaci și se strecoară atât de grăbite pe coridoarele labirintice ale Ministerelor - nici ele n-or să fie niciodată vaporizate. Nici fata cu părul negru de la Secția Literatură, nici ea n-o să fie niciodată vaporizată. Lui Winston i se pare că știe din instinct cine are să supraviețuiască și cine nu; deși nu este deloc ușor de spus ce anume te ajută să supraviețuiești.

În acest moment, tresare brusc din visarea cu ochii deschi și. Fata de la masa de alături s-a întors pe jumătate și se uită la el. Este chiar fata cu părul negru. Se uită la el dintr-o parte, dar ciudat de intens, în clipa în care ochii li se întâlnesc, ea își întoarce capul la loc.

Pe Winston îl năpădește o sudoare rece pe șira spinării, îl trece un fior îngrozitor, dar acesta și trece la fel de repede, lăsând în urmă un fel de neliniște enervantă. De ce-l urmărește? De ce se tot ține după el? Din păcate, nu-și mai amintește dacă ea era deja la masa aia când au sosit el și cu Syme, sau a venit mai târziu, după ei. În orice caz, în timpul celor Două Minute de Ură de ieri, s-a așezat imediat în spatele lui, deși n-o obliga nimeni să stea acolo. Se prea poate să fi avut, de fapt, intenția, de a-l asculta pe el, să vadă dacă striga destul de tare.

Ii revine în minte gândul de mai devreme: probabil că nu este chiar agentă a Poliției Gândirii, dar tocmai spionul amator este soiul cel mai primejdios. Nu are cum ști de cât timp se uită fata la el, dar se poate foarte bine să-l fi urmărit în ultimele cinci minute și la fel de posibil este ca el să nu-și fi controlat perfect trăsăturile feței tot timpul. Teribil de riscant este să cazi pe gânduri într-un loc public sau în raza de acțiune a vreunui tele-ecran.

Cel mai mic indiciu te poate înfunda. Un tic nervos, o înfățișare inconștientă de anxietate, obiceiul de a șopti pentru tine însuși - orice duce cu gândul la ceva anormal sau la ceva ascuns, în orice caz, a arbora o expresie nepotrivită pe față - de exemplu,

să ai o mutră neîncrezătoare când se anunță câte o victorie - este în sine un delict care se pedepsește. Există și un cuvânt pentru asta în Nou-vorbă: *crimăchip*.

Fata s-a întors din nou cu spatele la el. Poate că, la urma urmei, nu se ține după el; poate este numai o coincidență că s-a așezat atât de aproape de el două zile la rând. I s-a stins țigara, așa că o așează cu grijă pe colțul mesei. Și-o păstrează pentru după slujbă, dacă reușește să facă în așa fel, încât să nu-i cadă tutunul din ea. Este aproape convins că individul de la masa de alături spionează pentru Poliția Gândirii și că el, Winston, o să ajungă în beciurile Ministerului Iubirii în cel mult trei zile, dar un cap atât de țigară nu trebuie irosit. Syme își împătorește foaia de hârtie și o bagă în buzunar.

- Auzi, bătrâne, zice Parsons, molfăindu-și pipa între dinți, ți-am povestit vreodată cum au dat ăia mici ai mei foc la fusta unei babe care vindea-n piață, fiindcă-o văzuseră mpachetând cârnați într-un portret al lui FM.?! S-au strecurat până în spatele ei și i-au dat foc c-o cutie de chibrituri. Cred c-au ars-o rău de tot. Niște pușlamale, nu? Dar ai dracu' ca muștarul. Clasa-ntâi îi pregătesc ăștia la Spioni, în ziua de azi, chiar mai bine ca pe vremea mea. Ce crezi că le-au dat, mai nou? Cornete acustice de ascultat pe gaura cheii. Aia mică a adus unu-acasă alaltăieri și l-a-ncercat la ușa de la sufragerie. 'Ce c-aude de două ori mai bine decât dacă-și lipește urechea de broască. Sigur că-i numai de jucărie, dar totuși le face-o idee corectă, este?!'

6

Winston scrie în jurnal:

Era acum trei ani, într-o seară întunecoasă, pe o străduță dosnică, îngustă, de pe lângă una dintre găurile mari. Stătea lângă un gang care se căsca în perete, sub un felinar care parcă nu lăsa lumina să plece de lângă el. A vea o figură tânăra, fardată foarte gros așa cum îmi plăcea mie, adică îi dădea o albeață ca de mască, și cu buzele de-un roșu aprins. Femeile de Partid niciodată nu se fardează pe obraji. Nu mai era nimeni pe stradă și nici un tele-ecran. Ea a zis: doi dolari. Eu...

Pentru moment, îi vine prea greu să continue, își închide ochii și-și apasă pleoapele cu degetele, încercând să alunge imaginea care îi tot revine în minte de atunci. Simte o pornire aproape irezistibilă de a striga în gura mare o serie de vorbe porcoase. Sau să se dea cu capul de perete, să răstoarne masa și să azvârle călimara pe fereastră - să facă orice gest violent, zgomotos sau dureros, doar-doar i-o întuneca amintirea care-l tulbură.

Cel mai mare dușman, se gândește, este propriul tău sistem nervos, în orice moment, încordarea din tine se poate manifesta sub forma unui simptom vizibil oarecare, își amintește de un om care a trecut pe lângă el pe stradă acum câteva săptămâni: un tip cu aspect ultra-comun, membru al Partidului, în vârsta de vreo treizeci și cinci sau patruzeci de ani, mai degrabă înalt și deșirat, care ducea o servietă în mână. Erau la câțiva metri unul de celălalt, când, deodată, toată partea stânga a feții respectivului s-a contorsionat ca de un fel de spasm. Treaba asta s-a repetat exact când treceau unul prin dreptul celuilalt; nu era decât o convulsie, o palpit ație rapidă ca pocnitura obturatorului de la un aparat de fotografiat, dar evident un gest obișnuit, își aduce aminte că s-a gândit, în momentul acela: „Amărâtu'-ăsta a dat-o dracului”. Și cel mai înfiorător lucru este că ți se poate foarte bine întâmpla fără să fii conștient. Dintre toate primejdiile, cea mai ucigătoare este să vorbești în somn. De așa ceva nu ai cum se te păzești, atâta cât se pricepe el.

Trage aer în piept și scrie mai departe :

...am mers cu ea prin gang și printr-o curte interioară și am intrat într-o bucătărie de la subsolul unei case. Era acolo un pat, lipit de perete, și o lampă cu gaz pe masă, dată foarte mic. Ea...

I se strepezesc și acum dinții, îi vine să scuipe. Se gândește în același timp la femeia din bucătăria de la subsol și la Katherine, la nevasta lui. Pentru că Winston este însurat - în orice caz, a fost însurat; probabil că încă mai este, pentru că nu știe ca nevasta lui să fi murit. Parcă și acum respiră mirosul cald și înăbușitor al bucătăriei de la subsol, un miros compozit, de ploșnițe, haine murdare și parfum ieftin, de proastă calitate și totuși îmbietor, pentru că femeile de Partid nu se dau niciodată cu parfum și nici măcar nu se așteaptă nimeni de la ele să facă așa ceva. Numai prolii folosesc parfumuri. În mintea lui, mirosul de parfum se leagă indisolubil de ideea de făcut amor.

În ziua când s-a dus cu femeia aia, a făcut primul pas pe-alături în doi ani de zile. Relațiile cu curvele erau și sunt interzise, bineînțeles, dar asta este una dintre regulile pe care, din când în când, poți să-ți iei inima în dinți s-o încâlci. E periculos, dar nu este o problemă de viață și de moarte. Dacă ești prins cu o curvă, poți să iei cinci ani într-un lagăr de muncă silnică; dacă n-ai făcut nici un alt delict, scapi cu atâta. Și adevărul este că e destul de simplu, cu condiția să te ferești să fii prins asupra faptului. Cartierele sărace mișună de femei gata să se vândă. Pe unele le poți tocmi și cu o sticlă de gin, din care prolii nu au voie să bea. În mod tacit, Partidul tinde chiar să încurajeze prostituția, ca debușeu pentru niște instincte care nu pot fi complet suprimate. Curvăsăria în sine nu prea contează, atâta timp cât are loc pe fugă și fără nici o plăcere și cât nu angajează decât femei dintr-o clasă inferioară și disprețuită. De neiertat este promiscuitatea sexuală între membrii Partidului. Deși este una dintre crimele pe care le mărturisesc, fără excepție, toți acuzații în marile epurări, e greu de închipuit că așa ceva chiar se poate întâmpla.

Scopul Partidului nu este numai acela de a împiedica un bărbat și o femeie să formeze o pereche în care să-și fie unul altuia fideli și care ar fi, poate, mai greu de controlat. Scopul real, nedecarat, este acela de a îndepărta orice plăcere din actul sexual. Nu dragostea constituie dușmanul, ci erotismul - în cadrul căsătoriei și în afara ei. Toate căsătoriile între membri ai Partidului trebuie aprobate de o comisie specială și, deși niciodată nu s-a afirmat clar un asemenea principiu, cererea se respinge dacă respectivii dau cumva impresia că simt vreo atracție fizică unul pentru celălalt. Singurul scop recunoscut al căsătoriei este dobândirea de copii care să servească Partidul, împreunarea sexuală trebuie privită ca o operație minoră, oarecum scârboasă, la fel cum ți-ai face o clismă. Treaba asta iarăși nu se spune niciodată verde în față, dar, în mod indirect, este vârată în capul fiecărui membru al Partidului încă din copilărie. Există și organizații, ca Liga Tineretului Anti-Sex, care pledează pentru celibatul total la ambele sexe. Toți copiii ar urma să fie dobândiți prin însămânțare artificială - în Nouvorbă, *artinsem* - și crescuți în instituții publice. Ceea ce, după cum își dă seama și Winston, nu este ceva luat foarte tare în serios, dar, într-un anume fel, se potrivește cu ideologia Partidului în general. Partidul încearcă să juggleze instinctul sexual, sau, dacă nu poate, atunci măcar să-l deformeze sau să-l mânjească. Nu înțelege de ce lucrurile stau așa, dar i se pare normal să stea așa. Iar în privința femeilor, eforturile Partidului sunt, în mare parte, încununuate de succes.

Se gândește din nou la Katherine. Trebuie să fie vreo nouă, zece ani - poate chiar unsprezece - de când s-au despărțit. Curios cât de rar își mai aduce aminte de ea.

Uneori, i se întâmpla să și uite, zile în șir, că a fost odată însurat. Nu au stat împreună decât un an și vreo trei luni de zile. Partidul nu îngăduie divorțul, dar mai degrabă încurajează despărțirea în cazurile în care nu apar copii.

Katherine era o fată înaltă, blondă, foarte dreaptă, care se mișca splendid. Avea o figură reliefată, acvilină, pe care o puteai numi nobilă, până când descopereai că în spatele ei nu se găsea mai nimic. Foarte repede după ce s-au căsătorit, Winston a ajuns la concluzia - probabil fiindcă pe ea o știa mai îndeaproape decât pe oricine altcineva - că soția lui avea, fără exagerare, mintea cea mai goală, mai vulgară și mai cretină din câte îi fusese dat să întâlnească până atunci. Nu avea nici un gând în cap, care să nu fi fost vreun slogan și nu exista idiotenie, absolut nici una, pe care să n-o fi putut înghiți, dacă Partidul i-o pune în față. „Magnetofonul uman” - așa o poreclise el în sinea lui. Și totuși, ar fi putut suporta să trăiască lângă ea, dacă n-ar fi fost vorba de un singur lucru - sexul. Cum o atinge, Katherine se crispa și devenea rigidă. Când o îmbrățișa, parcă ar fi ținut în brațe un manechin de lemn. Și mai era ceva ciudat: în rarele momente când și ea îl strângea pe el la pieptul ei, îi dădea impresia că, în același timp, îl și împingea la o parte cu toată puterea. Rigiditatea mușchilor ei reușea să-i creeze impresia asta. Stătea acolo, cu ochii închiși, și nici nu se împotriva, nici nu participa, ci pur și simplu *se supunea*. Era extraordinar de stresant și, după o vreme, devenise oribil. Chiar și atunci ar fi putut suporta să trăiască lângă ea, dacă s-ar fi înțeles să rămână fără progenituri. Dar, destul de curios, Katherine era cea care nu voia așa ceva, zicând că un copil trebuia făcut, dacă puteau. Așa încâtercul avea loc în continuare, o dată pe săptămână, foarte regulat, ori de câte ori nu intervenea ceva. Avea chiar obiceiul să-i reamintească dimineața, de parcă ar fi fost cine-știe-ce care trebuia făcut în seara respectivă și nu trebuia să uite. Avea două formule pentru treaba asta: prima era „să producem un copil”, iar a doua, „datoria noastră față de Partid”; ei bine, da, chiar folosea expresia asta. În scurt timp, el a ajuns să aibă un sentiment de adevărată spaimă când se apropia ziua respectivă. Dar, din fericire, nu „produseseră” nici un copil, așa încât, până la urmă, a acceptat și ea să renunțe și, la scurt timp după aceea, s-au despărțit.

Winston oftează în surdină, își ia tocul din nou și scrie: *...s-a aruncat pe pat și, în clipa următoare, fără nici un fel de preliminarii, în cel mai vulgar și mai oribil fel cu putință, și-a ridicat fusta. Eu...*

Își revede propria imagine, stând acolo, în lumina înfundată a lămpii cu gaz, cu mirosul de ploșnițe și de parfüm prost în nări și cu un sentiment de înfrângere și dușmănie care, chiar și în clipa de atunci, se suprapunea gândului la trupul alb al Katherinei, congelat pentru totdeauna de puterea hipnotică a Partidului. De ce trebuie să fie mereu așa? De ce nu poate avea și el o femeie numai a lui, în locul târfelor ăloramputite, la câțiva ani o dată? Oricum, o partidă de sex adevărat este ceva aproape de neimaginat. Femeile Partidului sunt toate la fel. Abstenența este la fel de adânc înrădăcinată în ele, ca fidelitatea față de Partid. Exercițiile fizice practicate cu grijă încă de mici, jocurile și apa rece, prostiile care li se bagă în cap la școală, la Spioni și în Liga Tineretului, discursurile, paradele, cântecele, lozincile, marșurile militarești, toate astea au alungat din ele sentimentele firești. Logica îi spune că trebuie să mai existe și excepții, dar sufletul lui a obosit să mai tot creadă așa ceva. Toate sunt intangibile, așa cum le cere Partidul să fie. Și ceea ce vrea el, mai mult decât să fie iubit, este să spargă zidul ăsta de virtute, fie și numai o dată în viață. Actul sexual înfăptuit cu succes înseamnă răzvrătire. Pofta sexuală înseamnă crimă-gândit. Presupunând că ar fi reușit să

trezească apetitul în Katherine, tot ar fi fost ca o seducție, deși era nevasta lui.

Dar trebuie neapărat să se elibereze și de restul poveștii, așa încât scrie:

... am dat lampa mai tare. Când am văzut-o în lumină...

După întunericul dinainte, lumina slabă a lămpii cu gaz i s-a părut foarte puternică. Era prima oară când o vedea pe femeia aia ca lumea. A făcut un pas spre ea și pe urmă s-a oprit, plin de nerăbdare, dar și de groază. Conștiința riscului pe care și-l luase venind cu ea era greu de suportat. Se putea foarte bine să-l prindă vreo patruleă când ieșea de acolo; dacă era vorba, poate chiar în clipa respectivă îl așteptau dincolo de ușă. Dacă pleca și fără să fi făcut ce venise acolo să facă...

Trebuie neapărat spus până la capăt, trebuie neapărat mărturisit. Ceea ce a văzut brusc, la lumina lămpii date mai tare, era că femeia era *bătrână*. Fardul de pe obrazii ei era atât de gros, că parcă stătea să crape, ca o mască de carton. Avea și șuvițe de păr alb; dar avea și ceva cu adevărat oribil: își ținea gura întredeschisă, dând la iveală nimic altceva decât o gaură neagră, ca o cavernă. Nu avea dinți deloc.

Winston scrie în grabă, mâzgălind literele:

...era o femeie bătrână de tot, avea cel puțin șaiszeci de ani. Dar eu am mers înainte și tot am făcut treaba pentru care venisem.

Își apasă din nou pleoapele cu degetele, în sfârșit, a scris, dar nu simte nici o diferență. Terapia nu a funcționat, îi vine și acum, mai abitur ca niciodată, să strige porcării în gura mare.

7

Dacă există vreo speranță, ea stă în proli,

scrie Winston în jurnal. Dacă există, cu adevărat, vreo speranță, *trebuie* să stea în proli, pentru că numai de acolo, din masele viermuitoare și disprețuite, optzeci și cinci la sută din populația Oceaniei, se poate ridica forța capabilă să răstoarne Partidul; dinăuntru, Partidul nu poate fi răsturnat. Dușmanii lui - presupunând că Partidul ar avea, într-adevăr, dușmani - nu au cum să se unească, și nici măcar cum să se recunoască unii pe alții. Chiar dacă legendara Frăție există în realitate - și se poate foarte bine să existe - este de neconceput că membrii ei s-ar putea întruni vreodată în grupuri mai mari de doi, maximum trei inși. Orice poate semnala răzvrătirea: o privire drept în ochi, o inflexiune a vocii, un cuvânt oarecare, șoptit când și când. În timp ce prolii, dacă ar putea cumva deveni conștienți de puterea lor, nu au nevoie să completeze. Nu trebuie decât să se ridice și să se scuture, cum se scutură un cal de muște. Dacă vor, pot să pulverizeze Partidul până mâine dimineață. Imposibil ca, mai devreme sau mai târziu, să nu le vină ideea să facă treaba asta. Și totuși...! își aduce aminte cum odată, pe când mergea pe o stradă aglomerată, a auzit un urlet formidabil, sute de voci - voci de femei -, care izbucniseră în același timp pe o străduță laterală, la câteva case mai sus. Era un strigăt înfiorător, de furie și disperare, un „Oooo-oo-o-o...” tare și profund, care răsuna întruna, ca ecourile unui clopot. Lui Winston i-a sărit atunci inima din loc. A-nceput!! - s-a gândit automat. O răscoală! în fine, prolii se dezlănțuie ! Când a ajuns la locul cu pricina, a văzut o gloată de vreo două, poate trei sute de femei înghesuindu-se în jurul tarabelor dintr-o piață, cu niște mutre atât de sumbre, de parcă ar fi fost pasagerii condamnați ai unui vapor care se scufunda. Dar, în clipa următoare, disperarea generală s-a destrămat într-o mulțime de certuri pe grupulețe. Ce se întâmplase: la una dintre tarabe, se vindeau tigăi. Erau toate jalnice și șubrede, dar

vasele de bucătărie de orice fel s-au găsit întotdeauna foarte greu. Atunci apăruseră brusc pe piață. Femeile care avuseseră noroc, îmbrâncite și împinse de celelalte, încercau să iasă de acolo, cu tigăile în brațe, în timp ce alte câteva zeci țipau prin jurul tarabei, acuzându-l pe vânzător de favoritisme și că ar mai fi avut tigăi dosite pe undeva. Deodată au izbucnit alte urlete: două grășane, dintre care una se desfăcuse și cocul din cap, apucaseră de aceeași tigaie și încercau să și-o smulgă una alteia din mână. Tot trăgând amândouă de ea, tigaia a rămas brusc fără mâner. Winston s-a uitat la ele cu scârbă. Și totuși, fie numai pentru o clipă și fie numai pentru un motiv caraghios, ce forță aproape înspăimântătoare răsunase în urletul scos de cele câteva sute de glasuri! De ce oare nu strigau niciodată așa și pentru ceva important?! Scrie:

Până nu devin conștienți, nu se vor răzvrăți și până nu se răzvrătesc, nu pot deveni conștienți.

Treaba asta, se gândește, parcă ar fi copiată dintr-un manual de școală. Partidul pretinde, bineînțeles, că i-a eliberat pe proli din robie, înainte de Revoluție, ei ar fi fost crunt exploatați de capitaliști, lăsați să moară de foame și biciuiți, femeile ar fi fost silite să muncească în minele de cărbuni - adevărul este că în continuare muncesc femei în minele de cărbuni - și că unii copii erau băgați în fabrici de la vârsta de șase ani. Dar, în același timp, conform principiilor dublugânditului, Partidul te învață că prolii sunt prin natura lor inferiori și trebuie ținuti în stare de supunere, ca animalele, prin aplicarea câtorva reguli simple. În realitate, nu se știe mai nimic despre proli. Nici nu ai nevoie să știi prea multe. Atâta timp cât prolii muncesc și fac copii, celelalte activități ale lor nu au nici o importanță. Lăsați în voia lor, ca vitele pe câmpiile nesfârșite ale Argentinei, se vor întoarce mereu la un mod de viață care li se pare firesc, la un soi de model ancestral. Se nasc, cresc pe maidane, merg la muncă de la doisprezece ani, trec printr-o scurtă perioadă înfloritoare, de frumusețe și apetit sexual, se căsătoresc la douăzeci de ani, la treizeci sunt deja între două vârste și mor, cei mai mulți dintre ei, pe la șizeci. Munca fizică grea, grija de casă și de copii, micile certuri cu vecinii, filmele, fotbalul, berea și, în primul rând, jocurile de noroc le umplu orizontul. Nu sunt greu de supravegheat. Câțiva agenți de-ai Poliției Gândirii se învârt mai tot timpul printre ei, răspândind zvonuri alarmiste, observându-i și eliminându-i pe cei câțiva indivizi despre care se crede că ar putea deveni primejdioși; dar nimeni nu încearcă să-i îndocctrineze cu ideologia Partidului. Nici nu este de dorit ca prolii să aibă opinii politice clare. Tot ce li se cere este un patriotism primitiv, care să răspundă ori de câte ori se face apel la ei să accepte zile de muncă mai lungi sau rații mai mici. Și chiar și atunci când sunt nemulțumiți de ceva, cum se mai întâmpla uneori, nemulțumirea lor nu duce nicăieri, pentru că, în lipsa oricărei viziuni cu caracter de generalitate, nu și-o pot concentra decât asupra unor necazuri particulare și neînsemnate. Relele cele mari depășesc în mod invariabil capacitatea lor de înțelegere. Marea majoritate a proliilor nici măcar nu au tele-ecran în casă. Până și poliția civilă are de-a face cu ei foarte puțin, în Londra, de exemplu, au loc o mulțime de delictе, există un adevărat stat în stat, o lume interlopă cu hoți, tâlhari, curve, traficanti de droguri și bandiți de tot felul; dar, de vreme ce totul se petrece acolo, între prolii înșiși, nu are nici o importanță, în toate problemele de morală, li se permite să-și urmeze codurile lor ancestrale. Puritanismul sexual al Partidului nu le este impus și lor. Curvăsăria nu li se pedepsește, iar divorțul le este îngăduit. În treacăt fie spus, chiar și credințele religioase le-ar fi tolerate, dacă prolii ar da vreun semn că au nevoie de așa ceva, sau că își doresc. Prolii sunt în afară de orice suspiciune. Vorba lozincii care sună astfel: „Prolii

și animalele sunt liberi”. Winston se apleacă și-și scarpină cu grijă ulcerăția varicoasă, care a cam început să-l mănânce. Lucrul la care te întorci de fiecare dată este imposibilitatea de a ști cum arăta, în realitate, viata dinainte de Revoluție. Scoate din sertarul măsuței un manual de istorie pentru copii, împrumutat de la doamna Parsons, și începe să transcrie un pasaj în jurnal:

„Pe vremuri, Londra nu era orașul frumos pe care-l cunoaștem astăzi. Era un loc întunecos, murdar și nesănătos, unde nimeni nu avea suficient de mâncare și unde sute și mii de oameni săraci nu aveau ghete și nici măcar un acoperiș sub care să doarmă. Copiii, chiar de vârsta voastră, erau obligați să muncească douăsprezece ore pe zi pentru niște stăpâni cruzi, care îi șfichiuiuau cu bicele dacă munceau prea încet și nu-i hrăneau decât cu coajă de pâine uscată și apă. Iar în mijlocul acestei cumplite sărăcii, se ridicau numai câteva case mari și frumoase, locuite de niște oameni bogați care țineau nici mai mult, nici mai puțin de treizeci de servitori care să aibă grijă de ei. Aceștia se numeau *capitaliști*. Erau grași, urâți, cu ochi răi, cum este, de exemplu, cel din fotografia de pe pagina alăturată. Observați că este îmbrăcat cu o haină lungă, neagră, numită *redingotă*, și cu o pălărie ciudată, lucioasă, în formă de burlan, care se numea *joben*. Aceasta era uniforma capitaliștilor și nimeni altcineva nu avea voie s-o poarte. Capitaliștii stăpâneau totul pe lume și toți ceilalți oameni erau sclavii lor. Ei stăpâneau tot pământul, toate casele, toate fabricile și toți banii.

Oricine nu li se supunea putea fi aruncat în temni ță sau dat afară din slujbă, apoi lăsat să moară de foame. Orice om obișnuit, când vorbea cu un capitalist, trebuia să se încline în fața acestuia, să-i facă plecăciuni, să-și ia șapca de pe cap și să i se adreseze cu «Domnule». Șeful tuturor capitaliștilor se numea *Rege*, iar...”

Restul povestii îl cunoaște. În continuare, este vorba de episcopii cu mânecile lor largi, de judecătorii îmbrăcați în robe cu gulere și poale de hermină, de stâlpul infamiei, de bursă, de roata ocașilor, de mâța cu nouă cozi, de Banchetul Lordului Primar și de obiceiul de a sâruta piciorul Papei. Mai este ceva, care se cheamă *ius primae noctis* și care probabil că nu se menționează într-un manual pentru copii -, și anume legea după care orice capitalist avea dreptul să se culce cu oricare dintre femeile angajate în fabricile lui.

De unde să știi ce este minciună din toate astea? Poate că *este* adevărat că individul mediu o duce mai bine acum decât o ducea înainte de Revoluție. Singurul indiciu că nu este așa rămâne protestul mut pe care-l simți în oase, sentimentul instinctiv că viata în condițiile date este insuportabilă și că, într-o perioadă oarecare, nu se *poate* să nu fi fost altfel. Singurul lucru cu adevărat specific vieții actuale nu este cruzimea sau nesiguranța ei, ci pur și simplu sărăcia, mizeria, nepăsarea. Dacă te uiți în jur, vezi că viața nu are nimic comun nu numai cu balivernele care se revarsă peste tine de la tele-ecran, dar nici cu idealurile pe care Partidul le proclamă sus și tare. Chiar și pentru un membru al Partidului, o bună parte a vieții este neutră și apolitică și adevăratele ei probleme sunt treburile anoste cu care trebuie să-și bată capul zilnic: lupta ca să se urce în metrou, cârpitul câte unui ciorap găurit, milogeala pentru câte o tabletă de zaharină în plus, păstratul câte unui muc de țigară. Idealul pus pe tapet de Partid este ceva uriaș, cumplit și sclipitor: o lume de oțel și beton, cu mașinării monstruoase și arme înfricoșătoare, un popor întreg de luptători și fanatici mărșăluind în unitate perfectă, toți împărtășind aceleași gânduri și strigând aceleași slogane, muncind întruna, luptând, triumfând, persecutând - trei sute de milioane de oameni, toți cu aceeași figură. Realitatea sunt orașele decăzute, murdare, în care niște indivizi

înfometați își târșăie de colo până colo pantofii stâlciți și locuiesc în case șubrede, din secolul nouăsprezece, case care put mereu a varză și a closete înfundate, îi trece pe dinaintea ochilor imaginea Londrei, mare și în ruine, orașul cu un milion de lăzi de gunoi, și peste ea se suprapune chipul doamnei Parsons, o femeie cu fața brăzdată de riduri și părul ca fânul, care se agită neputincioasă în jurul unei chiuvete pline.

Se apleacă și-și scarpină din nou glezna. Tele-ecranele îți bombardează urechile, zi și noapte, cu statistici care demonstrează că, în prezent, oamenii au mai multă hrană, mai multe haine, locuințe mai bune, distracții mai variate, că trăiesc mai mult, lucrează mai puțin, sunt mai mari, mai sănătoși, mai voinici, mai fericiți, mai inteligenți, mai bine educați decât oamenii care au trăit cu cincizeci de ani în urmă. Nici o vorbă din toate astea nu poate fi confirmată sau infirmată. Partidul pretinde, de exemplu, că, în momentul de față, patruzeci la sută din populația adultă este știutoare de carte; înainte de Revoluție, se spune, proporția era de numai cincisprezece la sută. Partidul afirmă că mortalitatea infantilă este acum de numai o sută șaiszeci la mie, în timp ce, înainte de Revoluție, era de trei sute la mie - și așa mai departe. Parcă ar fi o singură ecuație cu două necunoscute. Se poate foarte bine ca absolut fiecare cuvânt din cărțile de istorie, chiar și lucrurile pe care le accepți fără probleme, să fie pură fantezie. Nu ai cum ști, dar poate că nu a existat niciodată vreo lege intitulată *ius primae noctis*, nici vreo ființă numită *capitalist*, nici vreo pălărie care să se cheme *joben*.

Totul se topește în ceață. Trecutul este șters cu buretele, ștersătura se uită, iar minciuna devine adevăr, în toată viața lui, o singură dată a avut în mână - după întâmplare, asta este important - dovada concretă, clară, a unei mistificări. A ținut-o între degete poate chiar vreo treizeci de secunde. Era prin 1973 - atunci trebuie să fi fost - oricum, era cam în perioada în care el și Katherine se despărteau. Dar data cu adevărat importantă era cu vreo șapte-opt ani mai devreme.

Povestea a început, de fapt, pe la mijlocul anilor șaiszeci, în perioada marilor epurări, când conducătorii inițiali ai Revoluției au fost dați la o parte o dată pentru totdeauna. Până prin 1970, nu mai rămăsese nici unul, în afară de Fratele cel Mare însuși. Toți ceilalți fuseseră între timp demascați ca trădători și contrarevoluționari. Goldstein fugise și se ascundea, nu se știa unde, iar dintre ceilalți, câțiva pur și simplu dispăruseră, în timp ce majoritatea fuseseră executați, după niște procese publice răsunătoare, în care mărturisiseră toate crimele imaginabile. Printre ultimii supraviețuitori se numărau trei inși - Jones, Aaronson și Rutherford. Cam prin 1965 și aceștia trei au fost arestați. Așa cum se întâmpla adeseori, au dispărut cam un an, poate ceva mai mult, așa încât nu se mai știa dacă mai erau în viață sau muriseră, când, deodată, au fost brusc scoși la lumină din nou, pentru a se auto-învinovăți, ca de obicei. Au mărturisit atunci că ar fi fost vinovați de spionaj pentru inamic - la data respectivă, inamicul era tot Eurasia -, de delapidare de fonduri publice, de uciderea unor membri fideli ai Partidului, de comploturi împotriva conducerii Fratelui cel Mare, care începuse cu mult înainte de Revoluție, și de acte de sabotaj care provocaseră moartea a sute de mii de persoane. După ce au mărturisit toate astea, au fost iertați, reprimiți în Partid și li s-au dat niște posturi care sunau important, dar, de fapt, erau niște sinecure. Toți trei au scris niște lungi și abjecte articole în *Times*, analizând motivele pentru care dezertaseră, și angajându-se să revină pe calea cea bună.

La câțva timp după eliberarea lor, Winston i-a văzut cu ochii lui pe toți trei la Cafeneaua „Castanul”, își aduce aminte cu ce gen de fascinație îngrozită i-a urmărit

atunci, cu coada ochiului. Erau niște oameni mult mai bătrâni decât el, niște relicve ale lumii vechi, aproape ultimele figuri mari rămase din zilele eroice de început ale Partidului, încă mai erau vag înconjurați de aura luptelor din ilegalitate și din timpul războiului civil. Winston avea sentimentul, deși pe vremea respectivă faptele și datele începuseră deja să se încețoșeze, că de numele lor auzise cu mai mulți ani înainte de a fi auzit pentru prima dată de Fratele cel Mare. Dar, în același timp, cei trei erau proscrisi, niște dușmani, niște paria sortiți, cu absolută certitudine, stârpirii în cel mult un an-doi. Nimeni care a încăput o dată pe mâna Poliției Gândirii nu scapă până la urmă. Nu erau decât niște cadavre care își așteptau intrarea oficială în mormânt.

Nu stătea nimeni la nici una dintre mesele de lângă ei. Nu era indicat să fii văzut nici măcar în apropierea unor asemenea oameni. Stăteau toți trei fără să scoată o vorbă, în fața paharelor cu gin aromatizat cu cui soare, specialitatea barului. Dintre toți trei, Rutherford l-a impresionat pe Winston cel mai mult cu înfățișarea lui. Rutherford fusese cândva un caricaturist renumit, ale cărui desene violente ajutaseră la înflăcărarea opiniei publice înaintea și în timpul Revoluției. Chiar și atunci, după demascare, caricaturile lui încă mai apăreau în *Times* - ce-i drept, la intervale mari. Nu mai erau, însă, decât niște imitații ale vechiului stil al lui Rutherford, care, cine-știe-de-ce, păreau fără viață și neconvingătoare. Reluau tot timpul, într-o altă formă, vechile teme - locuințele de la mahala, copiii muritori de foame, luptele de stradă, capitaliștii cu joben - până și pe baricade capitaliștii parcă se agățau cu dinții de joben -, totul într-un efort nesfârșit și deznădăjduit de a se întoarce în trecut. Arăta monstruos, cu o coamă de păr cărunt și năclăit, cu fața brăzdată și căzută și cu buze groase, de negroid. Probabil că la vremea lui fusese colosal de solid; dar acum trupul masiv i se încovoia, se buhăia, decădea din toate punctele de vedere. Ai fi zis că, dintr-un moment într-altul, avea să cadă grămadă în fața ta, ca un munte care se prăbușește.

Asta se petrecea pe la ora cincisprezece; Winston nu-și mai aduce aminte, acum, prin ce împrejurări ajunsese să se afle la cafenea la o asemenea oră. Localul era pe jumătate gol. Tele-eceanele emiteau o muzică metalică. Cei trei stăteau în colțul lor, aproape imobili, fără să scoată o vorbă. Chelnerul le aducea mereu alte pahare cu gin, deși ei nu comandaseră. Pe o masă de alături era o tablă de șah cu piesele așezate, dar nimeni nu juca. Și, în clipa aceea, poate pentru o jumătate de minut, s-a întâmplat ceva cu tele-eceanele. Cântecele pe care-l transmiteau s-a schimbat și tonul era acum altul. S-a auzit deodată ceva greu de descris, o notă bizară, spartă, de zbierat, de caraghioslăc; în mintea lui, Winston a numit-o atunci „notă galbenă”. După care, s-a auzit o voce cântând:

„Sub castanul înfrunzit, M-ai înșelat, te-am fraierit, Și-unul și-altul, păcălit, Stăm sub castanul înfrunzit”.

Cei trei nu au schițat nici o mișcare. Dar, când Winston s-a uitat din nou cu coada ochiului la chipul ruinat al lui Rutherford, a văzut că avea ochii plini de lacrimi. Și atunci a observat, pentru prima oară, cutremurându-se în sinea lui și neștiind, totuși, pentru ce se cutremura, că și Aaronson și Rutherford aveau nasurile rupte.

La puțin timp după asta, toți trei au fost arestați din nou. Se părea că, încă din momentul eliberării, se angajaseră în alte comploturi. La al doilea proces au mărturisit toate vechile crime din nou, plus un șir de altele noi. Au fost executați, iar soarta lor, inclusă în istoriile Partidului ca un avertisment pentru posteritate.

La vreo cinci ani după toată povestea asta, Winston tocmai derula o grămadă de

suluri care picaseră din tubul pneumatic pe biroul lui, când, deodată, a dat peste o bucată de hârtie care încăpuse, evident din greșeală, printre celelalte și rămăsese uitată acolo. În clipa în care a văzut hârtia, a înțeles ce semnificație avea. Era o jumătate de pagină ruptă dintr-un *Times* vechi de vreo zece ani - jumătatea de sus, așa că includea și data - și conținea o fotografie a delegaților la o solemnitate oarecare a Partidului ținută la New York. În mijlocul grupului, se distingeau tocmai Jones, Aaronson și Rutherford. Nu avea cum să-i confunde, cu atât mai mult, cu cât numele lor figurau în legenda fotografiei.

Problema era următoarea: la ambele procese, cei trei declaraseră că, la data respectivă, se aflau pe teritoriu eurasian, că zburaseră de pe un aerodrom secret din Canada și se duseseră la un rendez-vous undeva în Siberia, iar acolo discutaseră cu membri ai Marelui Stat-Major Eurasian, divulgându-le importante secrete militare. Data se fixase în mintea lui Winston, pentru că, din întâmplare, era solstițiul de vară; dar toată povestea trebuie să fi fost consemnată în nenumărate alte locuri. Nu se putea trage decât o singură concluzie: mărturiile celor trei erau false.

Bineînțeles că asta nu era o descoperire în sine. Nici pe atunci Winston nu-și închipuia că oamenii radiți în marile epurări comiseseră cu adevărat crimele care li se puneau în cârcă. Dar era o dovadă clară, un fragment din trecutul abolit, ca un os fosil care apare în alt strat decât cel în care te aștepti să apară și dă peste cap o întreagă teorie geologică. Era destul ca să pulverizeze Partidul, dacă ar fi putut fi publicată cumva în toată lumea și semnificația ei, divulgată.

Atunci, însă, Winston a continuat să lucreze. De îndată ce a văzut fotografia și și-a dat seama ce reprezenta ea și ce însemna, a acoperit-o cu altă foaie de hârtie. Noroc că, desfășurând-o, fusese cu fața în jos, din unghiul de vedere al tele-ecranului. Și-a luat blocul de ciorne pe genunchi și și-a împins scaunul mai în spate, ca să fie cât mai departe de tele-ecran cu puțință. Să-ți menții trăsăturile feței imobile nu este greu, și chiar și respirația ți-o poți controla, dacă faci un efort; dar nu-ți poți stăpâni bătăile inimii, iar tele-ecranul este destul de sensibil ca să le perceapă. A lăsat să treacă vreo zece minute, chinuit, în tot acest timp, de teama ca vreun accident oarecare - de pildă, un curent care să sufle brusc peste biroul lui - să nu-l deconspire. Pe urmă, cu tot cu foaia pe care o pusese deasupra și cu alte câteva hârtii, a aruncat fotografia în gaura de memorie.

Peste încă un minut, fotografia a ajuns, probabil, scrum.

Treaba asta se întâmpla, deci, cu zece-unsprezece ani în urmă. Astăzi, probabil că ar păstra fotografia. Este ciudat că simplul fapt de a o fi ținut cândva între degete i se pare și acum hotărâtor, când fotografia în sine și, o dată cu ea, și evenimentele de care amintea nu mai sunt de mult de actualitate. Oare puterea Partidului asupra trecutului a slăbit cu ceva, se întreabă el, pentru că o dovadă astăzi dispărută *a existat* odată?

Dar astăzi, presupunând că ar putea fi reconstituită din propria-i cenușă, fotografia respectivă poate foarte bine să nici nu mai constituie o dovadă. Încă în perioada când și-a făcut el descoperirea, Oceania nu mai era în război cu Eurasia și probabil că agenților Estasiei își trădaseră țara cei trei. De atunci au mai avut loc niște schimbări - două, trei, nici nu mai ține minte câte anume. Precis că mărturiile lor au fost rescrise și rescrise până când faptele și datele inițiale au ajuns să nu mai aibă nici cea mai mică importanță. Trecutul nu este numai modificat: trecutul este modificat *în continuu*. Ceea ce constituie pentru Winston un motiv de chin și de coșmaruri este

faptul că nu a înțeles niciodată *de ce* se pune pe roate înșelătoria asta uriașă. Avantajele imediate ale falsificării trecutului sunt evidente, dar motivul fundamental rămâne pentru el un mister, își ia din nou tocul și scrie în jurnal:

înțeleg CUM; nu înțeleg DE CE.

Se întreabă, așa cum s-a mai întrebat de atâtea ori, dacă nu cumva este el însuși dement. Un nebun nu este, la urma urmelor, decât o minoritate formată dintr-un singur om. într-o vreme, era un semn de nebunie să crezi că Pământul se învâртеște în jurul Soarelui; astăzi, să crezi că trecutul nu poate fi modificat. Poate că el, Winston Smith, este *singurul* care crede așa ceva și atunci, dacă e singur, e dement. Dar gândul că n-ar fi în toate mințile nu-l tulbură cine-știe-ce; groaza lui cea mare este că s-ar putea să nici nu aibă dreptate.

Ia în mână manualul de istorie și se uită la portretul Fratelui cel Mare de pe pagina întâi. Ochii cei hipnotici se uită fix în ochii lui. Parcă este o forță imensă care te copleșește - ceva ce îți pătrunde sub țeastă, nimicindu-ți creierul, înfricoșându-te până într-atât, încât să renunți la propriile tale păreri și să te lași convins să negi evidența simțurilor tale. Până la urmă, Partidul va anunța că doi și cu doi fac cinci și fiecare va fi obligat să și creadă că fac cinci. Este inevitabil să vină și cu afirmația asta, mai devreme sau mai târziu; legea poziției lui o cere. Filozofia Partidului neagă, în mod tacit, existența realității obiective. Erezia ereziilor este bunul-simț. Și înspăimântător nu este faptul că poți fi omorât dacă îndrăznești să gândești altfel, ci că s-ar putea să nu ai dreptate. Pentru că, la urma urmei, de unde știm noi că doi și cu doi fac patru? Sau că forța gravitației chiar acționează? Sau că trecutul nu poate fi schimbat? Dacă și trecutul și lumea exterioară există numai în minte și dacă mintea este controlabilă, atunci cum rămâne?

Dar nu! Deodată, parcă i s-a înăsprit curajul, cu de la sine putere. Imaginea lui O'Brien, neatrasă de nici o asociație clară de idei, îi inundă gândurile. Este sigur, cu și mai multă convingere decât până acum, că O'Brien este de partea lui. Pentru O'Brien își scrie el jurnalul - i-l scrie *lui* O'Brien: este ca o scrisoare interminabilă, pe care nimeni n-o s-o citească vreodată, dar care se adresează unei persoane anume și capătă culoare prin chiar acest fapt.

Partidul îți spune să respingi evidența ochilor și a urechilor tale. Asta este directiva lui cea mai importantă, cea fundamentală. Inima i se crispează la gândul imensei forțe desfășurate împotriva lui, la ușurința cu care orice ideolog al Partidului l-ar putea învinge într-o controversă, la argumentele subtile pe care el, Winston, nici nu le-ar înțelege, darmită să le răstoarne! Și totuși, el are dreptate ! Ei greșesc și el are dreptate. Evidența, falsul și adevărul trebuie apărute. Truismele sunt adevărate - ține-te de asta ! Lumea solidă există, iar legile ei nu se modifică. Pietrele sunt tari, apa e lichidă, obiectele lăsate libere cad către centrul Pământului. Cu sentimentul că îi vorbește lui O'Brien și că formulează o axiomă importantă, scrie:

Libertatea înseamnă libertatea de a spune că doi și cu doi fac patru. Dacă ți se recunoaște asta, celelalte vin de la sine.

8

De undeva, din fundul unui gang, vine un miros de cafea pusă la prăjit - cafea adevărată, nu Cafea Victoria - și se revarsă afară, în stradă. Winston se oprește involuntar. Timp de două secunde, i se pare că s-a întors în lumea pe jumătate

uitată a copilăriei lui. Pe urmă, o ușă se trântește, retezând mirosul atât de brusc, de parcă ar fi fost un sunet. S-a plimbat așa mai mulți kilometri pe trotuare și ulcerația varicoasă îi zvâcnește. Asta este a doua oară în trei săptămâni când lipsește o seară de la Centrul Comunitar - lucru imprudent, pentru că poți fi sigur că ți se ține cu atenție socoteala prezențelor, în principiu, un membru al Partidului nu are timp liber și nu stă niciodată singur, numai în pat. Se presupune că, atâta timp cât nu lucrezi, nu mănânci și nu dormi, iei parte la o formă oarecare de petrecere a timpului în grup; să faci orice ar putea sugera gustul pentru singurătate, chiar și mersul la plimbare de unul singur, este întotdeauna destul de primejdios. Există și un cuvânt pentru așa ceva în Nouvorbă: *singurtrai*, însemnând individualism și apucături ciudate. Dar în seara asta, ieșind de la Minister, aerul blând de aprilie l-a ademenit. Cerul era de un albastru mai cald, cum nu l-a mai văzut încă în acest an și, brusc, seara lungă și zgomotoasă de la Centru, jocurile plicticoase și obositoare, conferințele, camaraderia țipătoare stropită cu gin - toate astea i s-au părut insuportabile. Urmându-și impulsul, s-a răsucit pe călcâie din stația de autobuz și s-a înfundat în labirintul numit Londra, la început către sud, pe urmă către est și la sfârșit înapoi către nord, rătăcindu-se printre străzi necunoscute și nedându-și deloc silința să afle încotro mergea.

„Dacă există vreo speranță - a scris în jurnal zilele trecute -, ea stă în proli.” Cuvintele astea îi tot revin în minte, ca o afirmare a unui adevăr mistic și a unei absurdități palpabile. Uite, a ajuns undeva prin mahalaua îmbârligată și mohorâtă de la nord și est de ceea ce a fost odată Gara Sfântul Pancras. Merge pe o stradă pietruită, cu case scunde, cu parter și etaj, cu porțile de la intrare dărăpănate, care dau direct în stradă și amintesc, nu știe nici el de ce, de niște găuri de șobolani. Din loc în loc, printre pietre, s-au format bălți de apă împutită. Surprinzător de mulți oameni mișună, într-un du-te-vino neîntrerupt, prin fața intrărilor și pe aleile înguste care se ramifică într-o parte și în cealaltă - fete în plină floare, cu buzele date brutal cu ruj și băieți care se țin după ele, femei buhăite și amortite, care demonstrează cum or să arate fetele respective în zece ani, bătrâni încovoiați care își târăsc picioarele și copii zgomotoși care se joacă desculți în bălți și se împrăștie la țipetele furioase ale mamelor. Un sfert, poate, din ferestrele de pe stradă sunt sparte și astupate cu carton. Cei mai mulți nu-l bagă în seamă pe Winston; câțiva îi aruncă priviri care sugerează o curiozitate distantă. Două femei monstruos de grase, cu brațele roșii, de culoarea cărămizii, încrucișate peste șorțuri, stau de vorbă în pragul unui gang. Winston prinde câteva fărâme de conversație în timp ce se apropie de ele:

- Da, îi zic io, toate astea așa ie, zic io. Dar dac-ai fi fost tu-n locul meu, făceai și tu tot ce-am făcut și io. Ie ușor să critici, zic io, dar tu n-ai aceleași probleme care le am io.

- Îhî, mormăie cealaltă, iegzact așa ie. Iegzact așa stă treaba.

Cele două voci stridente se opresc brusc. Femeile îl studiază pe Winston cu o tăcere ostilă în timp ce trece prin fața lor. Dar nu e tocmai ostilitate; mai curând un fel de prudență, o crispare de-o clipă, cum se întâmpla când vezi câte un animal necunoscut. Salopeta albastră a Partidului nu este, probabil, o apariție obișnuită pe o asemenea stradă. Și, într-adevăr, nu este indicat să fii văzut în asemenea locuri, afară de cazurile în care ai vreo treabă prin zonă. Patrurile te pot opri, dacă, din întâmplare, dai peste vreuna dintre ele. „Pot să-ți văd actele, tovarășe? Ce treabă ai pe-aici? La ce oră ai plecat de la lucru? Pe-aici mergi de obicei spre casă?” - și așa mai departe. Nu că ar fi vreo regulă care să-ți interzică să mergi spre casă pe altundeva decât de obicei; dar

ajunge și atât ca să atragă atenția asupra ta, dacă se aude cumva la Poliția Gândirii.

La un moment dat, strada întregă începe să se agite. Se aud strigăte din toate părțile. Oamenii năvălesc în ganguri ca iepurii. O femeie tânăra țâșnește dintr-un gang, ceva mai sus de Winston, smulge un copilăș care se joacă într-o băltoacă, îl înfășoară în șorț și o zbughește înapoi, toate dintr-o singură mișcare. În același moment, un individ îmbrăcat cu un costum negru șifonat ca o armonică, răsare de pe o alee laterală și vine în goană spre Winston, agitându-se și arătând către cer:

- Vaporu'! - urlă el. Fii atent, dom' șef! Bum acolo sus! Culcă-te pa jos, repede!

„Vapor” este o poreclă pe care, nu se știe de ce, prolii o dau rachetelor. Winston se aruncă imediat la pământ, cu fața în jos. Prolii știu ei ce știu, când te avertizează despre așa ceva. Parcă au un fel de instinct care le spune cu câteva secunde mai devreme când se apropie o rachetă, deși se presupune că rachetele zboară mai repede decât sunetul. Winston își încleștează brațele deasupra capului. Bubuitura saltă trotuarul cu totul în sus; pe spate, simte răpăiala unei ploii de obiecte ușoare. Când dă să se ridice, constată că este acoperit cu cioburi de la un geam din apropiere.

Se scutură și pornește mai departe. Bomba a demolat un grup de case, cu vreo două sute de metri mai sus. Pe cer plutește un fir de fum negru, mai jos este un nor de praf de ciment, iar în mijlocul acestuia s-a și format o gloată care înconjoară ruinele. Pe trotuar, în fața lui, în mijlocul unei grămezi de moloz, vede ceva ca o dungă de culoare roșu aprins. Când ajunge în dreptul petei roșii, își dă seama ce este: o mână retezată de la încheietură, în afara ciotului plin de sânge, mâna este atât de albită, încât seamănă cu un mulaj din gips.

O împinge cu piciorul în rigola de la marginea trotuarului și pe urmă, ca să evite mulțimea, cotește la dreapta, pe o străduță secundară. Trei-patru minute mai târziu, a ieșit din zona afectată de bombă; roirea vieții sordide a străzilor mahalalei merge înainte ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Este aproape ora douăzeci și cârciumile frecventate de proli, cărora ei le spun „bodegi”, gem de clienți. Din spatele ușilor batante, mânjite, care se deschid și se închid la nesfârșit, vine un miros amestecat de urină, talaș și bere acrită, în unghiul pe care-l formează fațada unei case ieșite în afară, stau trei bărbați lipiți unul de altul, cel din mijloc ținând în mână un ziar îndoit, iar ceilalți doi studiind ziarul peste umerii celui dintâi. Chiar înainte să ajungă destul de aproape de ei pentru a le distinge expresia fețelor, Winston citește concentrare în fiecare fibră a celor trei trupuri. Este clar că stau și devorează cine-știe-ce știre importantă. Câțiva pași îl mai despart de ei, când, deodată, grupul se destramă și cei doi care citeau peste umărul celui de-ai treilea încep să se certe violent. Pentru o clipă, i se pare că sunt cât pe-aci să se ia la bătaie.

- Nu po' s-ascuți dracului ce-ți zic?! Îți spun io că n-a mai ieșit nici-un număr cu șapte-n coadă dă mai bine dă paișpe luni dă zile!

- Ba a ieșit!

- Ba nu, n-a ieșit. Am acasă toată lista dă mai mult dă doi ani-ncoa, scrisă p-o bucată dă hârtie. Io le notez regulat, ca ceasul. Și-ți zic io că nici- un număr cu șapte-n coadă...

- Ba da, *a fost* unu' cu șapte care-a ieșit. Aproape că pot să-ți spun și care era, dracu' să-l ia dă număr. Să termina cu patru-zero-șapte. A fos'pân februarie - săptămân-a doua din februarie.

- Februarie pa mă-ta! Io le am scrise negru pa alb. Și-ți spun io că nici-un număr...

- Mai tacă-ți, bă, fleanca! - zice, într-un târziu, cel cu ziarul. Vorbesc despre Loterie. Winston se uită înapoi, după ce a mai făcut vreo treizeci de metri. Tot se mai ceartă, cu niște figuri vii și pasionate. Loteria, cu plățile ei săptămânale de câștiguri enorme, este singurul eveniment public în care prolii sunt foarte serios antrenați. Asta probabil fiindcă, pentru câteva milioane bune de proli, Loteria este motivul principal, dacă nu chiar singurul, de a mai trăi. Este pentru ei un deliciu, o pasiune, un calmant, un stimulent intelectual. Când vine vorba despre Loterie, chiar și oamenii care abia știu să scrie și să citească se dovedesc capabili de calcule complicate și de o agerime a memoriei uluitoare. Există și o tagmă întreagă de indivizi care trăiesc pur și simplu din vânzarea de sisteme, de pronosticuri și de amulete aducătoare de noroc. Winston habar nu are cum funcționează Loteria, care se află în subordinea Ministerului Abundenței, dar este conștient - de fapt, toți membrii Partidului sunt conștienți - că majoritatea câștigurilor sunt numai pe hârtie. În realitate, nu se plătesc decât niște sume mici, iar câștigătorii marilor premii sunt persoane fictive. Cum nu există o comunicare efectivă între o parte a Oceaniei și alta, treaba asta nu este deloc greu de aranjat.

Dar, dacă există vreo speranță, ea stă în proli. De asta trebuie să te agăți. Când o formulezi, sună plauzibil; când te uiți, însă, la oamenii care trec pe lângă tine, pe stradă, devine o problemă de credință. Strada căreia îi dă colțul, tot frământând în minte aceste gânduri, merge în jos. Are sentimentul că a mai fost o dată prin cartierul ăsta și că pe undeva, pe aproape, trebuie să fie o stradă mai mare. Din față, îi ajunge la urechi vacarmul unor voci care țipă. Strada cotește brusc și se termină cu niște trepte care coboară către o alee înfundată, cu câteva tarabe unde niște negustori vând legume fleșcăite. Aha, da, asta e! - Winston își aduce aminte unde se află. Aleea pe care a ajuns dă în strada mare și, la al doilea colț, la nici cinci minute de aici, este magazinul de unde și-a cumpărat el caietul devenit jurnal. Și de la o papetărie micuță din apropiere și-a cumpărat tocul și sticla de cerneală.

Se oprește pentru o clipă în capul scărilor. Pe partea opusă a aleii este o cârciumioară nenorocită, ale cărei geamuri parcă ar fi înghețate, dar de fapt sunt numai acoperite cu un strat gros de praf. Un individ foarte bătrân, cocoșat dar vioi, cu niște mustăți albe, țepoase, ca de crevete, împinge ușa batantă și intră înăuntru. Cum stă așa și se uită la el, lui Winston îi trece prin minte că bătrânul, care trebuie să aibă cel puțin optzeci de ani, era deja între două vârste când a avut loc Revoluția. El și alții ca el sunt ultimele - din ce în ce mai puține - legături cu lumea apusă a capitalismului, care mai există în ziua de astăzi, în Partid nu au mai rămas prea mulți ale căror opinii să se fi format înainte de Revoluție. Generația bătrână a fost aproape în întregime stârpită în cursul marilor epurări din anii cincizeci și șaiszeci, iar cei câțiva rămași au fost de mult înfricoșați și siliți la o totală cedare intelectuală. Dacă mai trăiește cineva care să-ți poată relata fidel cum arăta viața în prima parte a secolului, acela nu poate fi decât un prol. Deodată, în minte îi revine pasajul din manualul de istorie, pe care l-a copiat în jurnal, și o pornire inconștientă pune stăpânire pe el. Uite, o să între în cârciumă, o să stea de vorbă cu bătrânul și o să-i pună niște întrebări. O să-i zică așa: „Vorbește-mi despre viața dumitale de când erai tânăr. Cum era pe vremea aia? Lucrurile stăteau mai bine ca acum, sau mai rău?”

În mare grabă și ca să nu aibă timp să i se facă frică, o ia pe scări în jos și traversează strada îngustă. Este o nebunie, bineînțeles. Ca de obicei, nu există nici o regulă explicită împotriva vorbitului cu prolii sau a mersului în cârciumile lor, dar este

ceva mult prea ieșit din comun, ca să treacă neobservat. Dacă apar patrulele, ar putea pretexta un leșin, dar probabil că nu l-ar crede. Ce-o fi, o fi. Deschide ușa împingând-o și-l izbește în față un miros puturos de bere acră. La intrarea lui, vacarmul vocilor slăbește cam la jumătate. Privirile tuturor parcă îi pipăie uniforma albastră. O partidă de dame care se joacă în fundul sălii se întrerupe pentru vreo treizeci de secunde. Bătrânul după care a venit Winston stă la bar și are un fel de altercație cu barmanul, un tânăr mare, solid, cu nasul coroiat și cu niște brațe enorme. Alți câțiva urmăresc scena, stând în picioare, cu paharele în mâini.

- Te-ntreb dăstul dă manerat, ă? Sau nu? - zice bătrânul îndreptându-și umerii bătaios, îmi zisi tu mie că n-ai o cană d-o pintă-n toată bodega asta nenorocită?!

- Și ce dracului ie aia pintă? - întreabă barmanul, aplecându-se înainte, cu vârful degetelor pe tejghea.

- Iete la iei! - se rățoiește moșul. 'Ce că-i chelnăr și nu știe ce-i aia pintă! Cum ce-i?! Pinta-i juma' dă cvartă și patru cvarte face-un galon. Acu' tre' să te-nvăț io și abeceu', te pomeni!

- N-am auzit în viața mea d-astea, i-o retează barmanul. Litru și juma' dă litru, al'ceva nu servim. Ai pahare-n față pa tejghea.

- Mie-mi place cu pintă, insistă bătrânul. Puteai foarte bine să-mi masori o pintă. Pa vremea mea n-aveam nenorociții ăștia dă litri.

- Pa vremea dumitale, trăiam cu toții-n pom, zice barmanul, aruncând o privire către ceilalți clienți.

Izbucnește un hohot de râs și stinghereala provocată de intrarea lui Winston se topește. Bătrânul se înroșește la față, se întoarce să plece, bodogănind de unul singur, și se ciocnește de Winston, care îl apucă prietenos de braț.

- Pot să-ți ofer un pahar? - întreabă Winston.

- Ești boier, zice bătrânul, îndreptându-și din nou umerii și scoțând înainte bărbia plină de țepi albi. Parcă nici nu a observat salopeta albastră a Partidului. O pintă! - adaugă el agresiv, răsucindu-se către barman. O pintă dă bere, asta vreau!

Barmanul toarnă două jumătăți de litru dintr-o bere de culoare brun-închis, în niște pahare groase pe care le-a clătit într-o găleată, sub tejghea. Berea este tot ce poți găsi ca băutură în cârciumile prolilor. Prolii nu au voie să bea gin, deși, în realitate, reușesc să și-l procure destul de ușor. Jocul de dame este acum din nou în toi, iar grupul de clienți de la bar și-au reluat discuția despre biletele de Loterie. Prezența lui Winston a fost uitată, pentru moment. El zărește o masă din lemn de brad, sub fereastră, unde poate sta de vorbă cu bătrânul fără teama că ar trage cineva cu urechea la ce vorbesc ei. Și așa este extrem de primejdios, dar măcar nu există nici un telecran în sală, ceea ce a verificat de cum a intrat.

- Putea să-mi măsoare-o pintă, mormăie bătrânul, așezându-se mai bine în fața paharului. Juma' dă litru nu-i dăstul, nu mi-ajunge. Și-unu-ntreg ie prea mult. Imi pune beșica-n mișcare. Și prețu' i-altă poveste.

- Probabil că ai văzut multe schimbări de pe vremea când erai dumneata tânăr, întreabă Winston, tatonând terenul.

Ochii albaștri spălăciți ai bătrânului se mută de la cutia de dame la bar și de la bar la ușa pe care scrie *Bărbați*, ca și cum ar căuta schimbările chiar aici, în sala cârciumii.

- Berea ierea mai bună, zice el, în cele din urmă. Și măi ieftină! Când ieream

io tânăr, berea slabă ierea paispe bani pinta. Dar asta ierea 'nainte dă război, te cred și io.

- De care război? - întreabă Winston.

- Tot timpul ie războaie, zice bătrânul făcând un gest ambiguu, după care ia paharul în mână și își îndreaptă din nou umerii. Îți doresc sănătate și numai sănătate.

În gâtul lui stafidit, mărul proeminent al lui Adam face o mișcare sus-jos surprinzător de rapidă și berea dispare. Winston se duce la bar și se întoarce cu alte două jumătăți. Bătrânul și-a uitat, probabil, prejudecata de a nu bea un litru întreg.

- Dumneata ești mult mai în vârstă decât mine, începe Winston. Erai, probabil, om în toată firea când m-am născut eu. Trebuie să mai ții minte cum era în perioada dinainte de Revoluție. Adevărul este că oamenii de vârsta mea nu știu nimic despre vremurile-alea. Noi tot ce putem face este să citim în cărți despre ele și ce scrie în cărți poate să nu fie adevărat. Aș vrea să știu ce crezi dumneata despre asta. Cartea de istorie zice că viața dinainte de Revoluție era cu totul altfel decât este acum. Că era cea mai cruntă exploatare, nedreptate, sărăcie - mai cumplit decât ne putem noi închipui. Aici, la Londra, zice că marea masă a populației nu avea niciodată destul de mâncare, de când se năștea și până la moarte. Jumătate zice că n-aveau nici măcar ghete-n picioare. Că munceau douășpe ore pe zi, că se lăsau de școală la nouă ani, că dormeau câte zece inși într-o cameră. Și că, în același timp, existau și o mână de oameni, numai câteva mii - cică li se spunea capitaliști -, care erau bogați și puternici. Că aștia, capitaliștii, stăpâneau tot ce se putea stăpâni. Că trăiau în case mari, frumoase, cu câte treizeci de servitori, că umblau cu mașini sau cu trăsuri cu câte patru cai, beau șampanie, purtau jobene... Bătrânul se luminează brusc la față.

- Jobene! - exclamă el. Ciudat c-ai pomenit dă iele. Iegzact asta mi- a trecut și mie pân cap mai ieri, nu știu dă ce. Tocmai mă gândeam, n-ai mai văzut un joben dă ani dă zile. Au dispărut dă tot, să știi. Ultima oară când am purtat unul, a fos' la-mormântarea cumnată-mii. Și-asta ierea... - în fine, nu ți-oi putea spune data iegzactă, dar tre' să fi fost acu' vo cin'zăci dă ani. Normal că ierea numa-nchiriat pentru ziua aia, mă-nțelegi ce vreau să zic...

- Nu de jobene era vorba, de fapt, zice Winston răbdător. Problema este: acești capitaliști - ei și cei câțiva avocați și preoți, care trăiau pe cheltuiala lor - erau stăpânii Pământului. Totul exista numai în folosul lor. Voi, oamenii obișnuiți, lucrătorii, le erați sclavi. Puteau face cu voi ce doreau. Puteau să vă-mbarce și să vă trimită în Canada, ca pe vite. Puteau să se culce cu fetele voastre, dacă aveau chef. Puteau da ordin să fiți biciuiți cu o chestie căreia i se spunea „mâța cu nouă cozi”. Erați obligați să vă luați șapca de pe cap când treceți pe lângă ei. Fiecare capitalist umbla cu o echipă de lachei, care...

Bătrânul se luminează la față din nou.

- Lachei! - exclamă el, o dată în plus. Uite, asta-i un cuvânt care zău că nu l-am mai auzit dă mult. Lachei! Asta chiar că mă duce cu gându-napoi, treaba asta. Mi-aduc-aminte c-acu' o groază dă ani mă mai duceam uneori în 'yde Park duminica după-masa, ca să-i auz pa tipii dă țineau discursuri: Armata Salvării, romano-catolicii, jidanii, indienii - ierea dă toate culorile. Și ierea un tip acolo - cum îl cheama iegzact nu ți-oi mai putea spune -, da' ăla vorbitor puternic, tipu'-ăla dă care-ți zic. Nu le-a arătat nici juma' dânc ce putea. „Lacheilor!” - 'ce, „lachei ai burgheziei, valeții clasii dominante!” Și „paraziți” - asta ierea o altă vorbă d-a lui. Și „iene”, da, da, știu precis că le-a spus „iene”. Sigur că ierea vorba dă laburiști, mă- nțelegi ce vreau să

spun.

Winston are sentimentul că vorbesc unul hăis și altul cea.

- Eu voiam să știu, de fapt, zice el, dacă simți cumva că ai mai multă libertate acum decât aveai atunci. Ești tratat mai bine astăzi, așa, ca om? În zilele alea cei bogați, cei din vârful piramidei...

- Camera Lorzilor, intervine bătrânul, parcă și-ar fi adus aminte brusc.

- Camera Lorzilor, dacă vrei dumneata. Ce te întreb eu este: oamenii ăia erau în stare să te trateze ca inferior numai și numai fiindcă ei erau bogați și dumneata erai sărac? De pildă, este adevărat că aveai obligația să le spui „Domnule” și să-ți iei șapca de pe cap când treceai pe lângă ei?

Bătrânul pare a se gândi profund. Dă pe gât un sfert din cea de-a doua bere și abia apoi răspunde :

- Da, zice, asta da. Le plăcea să-ți duci mâna la cozoroc să-i saluți. Cică ierea sem' dă respect. Io nu ieream dă acor' cu asta, da' am făcu' și io dă dăstule ori așa. Nu puteam să nu, ca să zic așa.

- Și era un obicei - nu fac decât să citez ce am citit prin cărțile de istorie - era un obicei la oamenii aceștia și la servitorii lor să-ți dea brânci de pe trotuar în șanț?

- Unul m-a-mpins odată, zice bătrânul. Mi-aduc aminte parc-a fost ieri. Ierea-n noaptea Regatei dă Canotaj - toată lumea făcea un scandal dă pomină-n noaptea Regatii dă Canotaj - și io am intrat într-un ăla acolo, un june, pa Șoseaua Shaftesbury. Ce domn ierea ăla... cămașă cu jabou, pardesiu negru, joben... Mergea nu știu cum, în zigzag, pa trotuar și io am intrat în el dâ n greșală. 'Ce: „Dă ce dracu' nu te uiți pa unde mergi?” - așa mi-a zis. Zic io: „Da' ce, bă, ăsta-i trotuarul tău?” 'Ce: „'ț' crap capu'-ăla nenorocit dacă te rățoiești la mine”. Zic io: „Nu vez', bă, că ies' beat? În juma dă minu' n-am treabă cu tine”, i-am zis. Și, auzi, dacă pot' să-ț' închipui, tipu'-m' pune mâna-m piept și-m' dă un brânci că ierea gata să mă calce-autobuzu'. Ehee, ieream și-io tânăr pa vremea aia și tocma' vroiam să- i trag una, da'...

Winston simte cum îl cuprinde un sentiment de neajutorare. Memoria bătrânului nu este nimic altceva decât un morman de amănunte. Poți să stai să-i pui întrebări toată ziua, și tot n-ai să obții nici o informație autentică. Istoriile Partidului ar putea fi, totuși, adevărate într-o măsură oarecare ; ar putea fi chiar în întregime adevărate. Face o ultimă încercare :

- Poate n-am vorbit eu clar, zice. Iată ce vreau să spun: dumneata trăiești de multă vreme; jumătate din viață ai trăit-o înainte de Revoluție, în 1925, de pildă, erai deja om în toată firea. Din ce-ți aduci dumneata aminte, ai putea spune că viața, în 1925, era mai bună decât este acuma, sau mai rea? Dacă ți-ar fi dat s-alegi, când ai prefera să trăiești, atunci sau acum?

Bătrânul se uită gânditor la tabla de dame. Își termină berea mai încet decât prima oară. Când începe să vorbească, își ia un aer îngăduitor și filosofic, de parcă l-ar fi înmuiat berea.

- Știu io ce-ai vrea să-ț' spun, zice el. Ai vrea să spun că mai degrab'-aș fi iară tânăr. Cei mai mult'-așa zice, când îi întrebi, c-ar prefera mai bine să fie tineri. Ai și sănătate, când eș' tânăr, și putere. Când ajunș' la vârsta mea, niciodată nu eș' bine. Pa mine mă doare ceva, rău dă tot, la picioare, și beșica-i dă groază - dă șase-șapte ori pa noapte mă face să mă dau jos din pat. Da' pa d-altă parte, și când eș' bătrân ai avantaj mari. Nu mai ai aceleași năcazuri. Nici o treabă cu femeile, și asta-i mare

lucru. Dă treij' d'-ani n-am mai pus mâna p-o femeie, dacă pot' crede-așa ceva. Nis' nu mi-am dorit, și asta-i o chestie și mai mare...

Winston se reazemă de pervazul ferestrei. Nu are nici un rost să continue. Dă să se ridice ca să mai cumpere câte o bere, când bătrânul se ridică el brusc și se duce, târșându-și picioarele, către closetul mizer din fundul sălii. Jumătatea de litru suplimentară se pare că își face deja efectul. Winston rămâne un minut sau două uitându-se fix la paharul gol și nici nu-și dă seama când l-au purtat picioarele singure din nou afară, pe stradă, în cel mult douăzeci de ani, se gândește, întrebarea asta uriașă, dar atât de simplă: „Viața dinainte de Revoluție era sau nu mai bună decât cea de azi?” nu-și va mai putea găsi răspunsul sub nici o formă. Deși, în realitate, de pe acum nu i se mai poate găsi practic nici un răspuns, din moment ce acei câțiva care mai trăiesc, pe ici, pe colo, din lumea veche, nu mai sunt în stare să compare între ele cele două epoci, își amintesc lucruri inutile cu toptanul, cearta cu un coleg de slujbă sau vânatul unei pompe de bicicletă pierdute, sau expresia feței la o soră moartă demult, sau vârtejurile de praf dintr-o dimineață cu vânt, cu șaptezeci de ani în urmă; dar toate faptele relevante rămân în afara câmpului lor vizual. Parcă ar fi niște furnici: văd mărunțișurile, dar nu și obiectele mari. Și când memoria te lasă, iar arhivele sunt falsificate - când se întâmpla treaba asta - pretenția Partidului de a fi îmbunătățit radical condițiile de viață trebuie acceptată, pentru că nu există, și nici nu mai poate exista vreodată, vreun etalon cu care să faci comparație.

În acest moment, șirul gândurilor i se curmă brusc. Se oprește și ridică ochii. A ajuns pe o stradă îngustă, cu câteva prăvălioare întunecoase împrăștiate printre case. Chiar deasupra capului lui atârnă trei bile de metal decolorate, care arată de parcă ar fi fost cândva aurite. Locul i se pare oarecum cunoscut. Da, sigur că da! Este chiar magazinul de vechituri de unde și-a cumpărat jurnalul.

Îl trece un fior de spaimă. De la bun început cumpăratul aceluia caiet a fost un act necugetat și și-a jurat să nu mai calce niciodată pe străzile respective. Și totuși, în clipa în care și-a lăsat gândurile să se plimbe aiurea, uite că picioarele l-au adus din nou aici din propria lor inițiativă. Tocmai de asemenea impulsuri sinucigașe spera să se păzească ținându-și un jurnal, în același timp, însă, observă că, deși este aproape ora douăzeci și unu, magazinul nu s-a închis. Probabil că înăuntru ar fi mai puțin bătător la ochi, decât plimbându-se de colo-colo pe trotuare, așa încât deschide ușa și intră, de parcă s-ar ascunde. Dacă-l întreabă cineva, o să spună că voia să-și cumpere lame de ras și o să sune chiar plauzibil.

Proprietarul tocmai a aprins o lampă cu gaz atârnată de tavan, care răspândește un miros urât, dar îmbietor. Este un bărbat de vreo șazeci de ani, slab și adus de spate, cu un nas lung și binevoitor și cu ochii prietenoși, distorsionați de niște ochelari cu dioptrii mari. Părul i-a albit, dar sprincenele, stufoase, le are încă destul de negre. Ochelarii, mișcările ușoare și aferate, faptul că poartă o haină uzată, de catifea neagră, toate acestea la un loc îi dau un vag aer de intelectual, ca și cum ar fi fost, la viața lui, cine-știe-ce om de litere sau, poate, muzician. Are și o voce blândă - ai zice chiar decolorată -, cu un accent mai puțin stricat decât al celor mai mulți dintre proli.

- V-am recunoscut de pe trotuar, zice el, fără nici o introducere. Sunteți domnul care a cumpărat mai demult acel album de amintiri pentru domnișoare. Frumoasă hârtie era aceea. Cretată, așa i se spunea pe vremuri. Nu s-a mai făcut asemenea hârtie de... e-hee, de vreo cincizeci de ani, cred. Se uită intens la Winston peste ochelari. Doreați ceva anume? Sau ați intrat numai să vă uitați?

- Treceam pe-aici, zice Winston, luând-o pe departe. Am intrat numai așa... Nu căutam nimic anume.

- Mai bine, zice bătrânelul, pentru că nu cred că v-aș putea oferi ceva. Face un gest apologetic cu mâna, arătându-i lui Winston o palmă goală, cu pielea netedă. Vedeți cum este: magazinul-i gol, dacă pot spune- așa. Vă spun dumneavoastră, dar să rămână-ntre noi: comerțul cu antichități e pe cale de dispariție. Cerere nu mai este. Și nici marfa. Mobilă, porțelanuri, sticlărie - toate s-au spart, una câte una. Și, bineînțeles, lucrurile de metal, cele mai multe, au fost topite. N-am mai văzut un sfeșnic de bronz de ani de zile.

Magazinul, cu interiorul lui strâmt, este, de fapt, plin până la refuz, de nu ai loc nici să te miști, dar mai nimic nu este înăuntru, care să aibă cea mai mică valoare. De jur împrejurul pereților stau stivuite nenumărate rame de tablouri pline de praf. În vitrină, se găsesc tăvi cu șuruburi și piulițe, dălți tocite, bricege cu lamele ciobite, ceasuri înnegrite care nici măcar nu au pretenția să funcționeze, și tot felul de alte prostii. Numai pe o măsuță, într-un colț, este o grămadă de mărunțișuri - cutii pentru tutun de prizat lăcuite, broșe cu agat și altele asemănătoare - care parcă-parcă ar putea conține și câte ceva interesant. Se îndreaptă spre măsuța respectivă, dar, la un moment dat, privirea i se oprește pe un obiect rotund și lucios, căzut pe podea, care sclipește ușor la lumina lămpii cu gaz; îl ridică de pe jos. Este o bucată grea de sticlă, rotundă pe o parte și dreaptă pe cealaltă, care are aproape formă de emisferă. Și culoarea și consistența sticlei au o netezime aparte, ca apa de ploaie, în miezul ei, se găsește un obiect ciudat, roz, răsucit, mărit de suprafața rotundă, care seamănă cu un trandafir sau cu o anemonă de mare.

- Ce e asta? - întreabă Winston, impresionat.

- Asta? Coral, îi răspunde bătrânelul. Trebuie să fi fost scos din Oceanul Indian. Era un obicei pe vremuri să le încorporeze în sticlă. Obiectul acesta a fost făcut acum mai bine de o sută de ani. După cum arată, poate chiar mai mult.

- E frumos, comentează Winston.

- *Este*, într-adevăr, frumos, zice vânzătorul apreciativ. Dar în ziua de astăzi nu mai sunt mulți care să spună așa ceva. Își drege glasul, apoi continuă: Acuma, ăăă, dacă se-ntâmplă cumva să vreți să-l cumpărați, vă costă patru dolari. Mi-aduc aminte de vremea când un lucru ca acesta putea ajunge și la opt lire, iar opt lire erau... - mă rog, nu pot socoti, dar erau o mulțime de bani. Cui îi mai pasă astăzi de adevăratele antichități, chiar și de cele câteva care se mai găsesc?

Winston plătește cei patru dolari fără să se gândească, apoi vârstă în buzunar obiectul râvnit. Ceea ce-l atrage mai ales la el nu este atât faptul că e frumos, cât că are, așa, un aer că a aparținut unei epoci cu totul diferită de cea de astăzi. Sticla netedă, ca apa de ploaie, nu seamănă deloc cu ceea ce a văzut el în materie de sticlă, de când se știe. Și-apoi, obiectul îl atrage de două ori mai mult, fiindcă pare să fie inutil, deși bănuiește că era utilizat *capresse-papiers*. Ii trage foarte greu la buzunar, dar, din fericire, nu face o umflătură prea mare. Este un obiect bizar, compromișător chiar, dacă este găsit în posesia unui membru al Partidului. Tot ce este vechi și, tocmai de aceea, frumos, este întotdeauna oarecum suspect. Anticarul s-a înveselit vizibil îndată ce a primit cei patru dolari. Winston își dă seama că ar fi acceptat și trei, sau chiar doi.

- Mai avem o cameră, sus, pe care poate vreți s-o vedeți, zice el. Nu e cine-știe-ce de capul ei, câteva lucruri numai. Ne-ajunge o singură lumină, dacă mergem sus.

Aprinde o lampă cu gaz și, cu spatele parcă și mai aplecat, o ia primul, încet, în sus, pe scara abruptă și uzată, pe urmă pe un coridor strimt, și pătrunde într-o cameră care nu este cu fața la stradă, ci dă într-o curte pietruită, către o pădure de coșuri de case. Winston observă că mobila este încă așezată ca și cum în cameră ar locui cineva. Pe jos se găsește o carpetă, pe pereți un tablou sau două, iar lângă cămin este tras un fotoliu adânc și desfumat. Pe polița căminului, ticăie un ceas de sticlă demodat, cu cadranul de douăsprezece ore. Sub fereastră și ocupând aproape un sfert din cameră, se află un pat enorm, dublu, cu salteaua încă pe el.

- Aici am locuit până a murit soția, explică bătrânelul, oarecum scuzându-se. Vreau să vând mobila încetul cu încetul. Uitați aici un pat de mahon frumos - sau, mă rog, ar fi dacă s-ar găsi cineva care să scoată ploșnițele din el. După părerea mea, însă, l-ați găsi cam incomod.

Cum ține lampa în sus, ca să lumineze cât mai mult din cameră, și la lumina palidă și caldă, încăperea i se pare lui Winston ciudat de atrăgătoare. Prin minte îi trece un gând nebunesc - probabil că nu i-ar fi prea greu să închirieze camera asta pentru câțiva dolari pe săptămână, dacă îndrăznește să-și asume riscul. Dementă idee, imposibilă, care trebuie abandonată de cum ți-a venit; dar camera a trezit în el un fel de nostalgie, ceva atavic. I se pare că știe exact cum este să stai într-o cameră ca asta, pe un fotoliu, lângă foc, cu picioarele pe grătarul căminului și cu un ceainic pe trepied, cu totul singur, cu totul liniștit, fără să te supravegheze nimeni, fără o voce care să te urmărească, fără nici un zgomot, afară de fluieratul ceainicului și de ticăitul prietenos al ceasului.

- N-are tele-ecran! - exclamă el fără să se poată abține.

- A, da, zice bătrânelul, n-am avut niciodată așa ceva. Mult prea scumpe pentru noi. Și, nu știu cum să zic, dar nici nu prea i-am simțit lipsa.

Așa, uitați acolo, în colț, o măsuță rabatabilă frumoasă. Acuma, sigur, dac-ați vrea să folosiți clapele, ar trebui să-i puneți balamale noi.

În colțul opus, Winston zărește o bibliotecuță și se duce glonț către ea. Nu conține, însă, decât prostii. Vânătoarea cărților și distrugerea lor s-a desfășurat și în cartierele proliilor la fel de sistematic ca peste tot. Puțin probabil să mai existe pe undeva prin Oceania vreun exemplar dintr-o carte tipărită înainte de 1960. Proprietarul magazinului, care încă mai ține lampa cu gaz în sus, se oprește în fața unui tablou înrămat în lemn de trandafir și agățat de cealaltă parte a căminului, vizavi de pat.

- Uitați, aici, în caz că vă interesează cumva gravurile vechi..., începe el, vag încurcat.

Winston se apropie să studieze tabloul. Este o gravură în oțel, a unei clădiri ovale, cu ferestre dreptunghiulare și cu un turnuleț în față. Clădirea este împrejmuțată de un grilaj, iar în spatele ei, se înalță o statuie. Winston o privește fix câteva clipe. I se pare oarecum cunoscută, deși nu-și aduce aminte de statuie.

- Rama e fixată în perete, continuă bătrânelul, dar pot s-o deșurubez, dacă doriți.

- Știi clădirea asta, zice Winston într-un târziu. Acuma e-n ruine. Și e-n mijlocul străzii, nu?, în fața Palatului de Justiție.

- Așa este. În fața Tribunalului. A fost bombardată în... - mă rog, acum mulți ani. Pe vremuri, era biserică și-i zicea Sfântul Clement Danezul. Aici, se oprește, zâmbește a scuză, parcă ar fi conștient că vrea să spună ceva destul de aiurit, după care continuă: „Portocale și lămâi, zice-un clopot la Sân Clement”.

- Cum ați spus? - întreabă Winston.

- Ăă, „Portocale și lămâi, zice-un clopot la Sân Clement”. E o poezioară care circula pe când eram eu copil. Nu mai știu cum era mai departe, dar știu că se termina așa: „Haide, ține-o lumânare, să te duci mai iute-n pat, / Uite, cade-o toporișca și te lasă fără cap”. Era și un fel de dans. Doi inși țineau mâinile întinse în sus și tu treceai pe sub mâinile lor și, când ajungeau la „Uite, cade-o toporișca și te lasă fără cap”, lăsau brusc mâinile în jos și te prindeau la mijloc. Erau numai nume de biserici. Toate bisericile din Londra cred că apăreau în cântecul ăla - cele mai mari, în tot cazul.

În mintea lui Winston se naște întrebarea din ce secol o fi biserica, întotdeauna este greu să stabilești vârsta unei clădiri din Londra. Orice construcție mare și impresionantă, dacă arată cât-de-cât bine, se spune automat că a fost ridicată după Revoluție, iar dacă totuși este evident mai veche, este atribuită unei perioade tulburi, numită Evul Mediu. Secolele de capitalism nu au produs absolut nimic de valoare. Nu poți învăța din arhitectură mai mult decât din cărți. Statuile, inscripțiile, plăcile comemorative, numele străzilor - tot ce ar putea arunca o lumină cât de mică asupra trecutului, totul a fost schimbat în mod sistematic.

- N-am știut că era biserică, zice Winston.

- Multe din ele au rămas, dacă stai și te gândești, zice bătrânul, dar sunt folosite în alte scopuri. Dar cum Dumnezeu era poezioara aceea? A, gata, știu! „Portocale și lămâi, zice-un clopot la Sân Clement, / Ai să-mi dai trei gologani, zice altul la Sân Martin”... - cam așa suna, dar mai departe chiar că nu mai știu. Gologanul era o monedă mică de aramă, care semăna oarecum cu un cent de-ai nostru.

- Și unde venea Sfântul Martin? - întreabă Winston.

- Sfântul Martin? Păi Sfântul Martin mai este încă în picioare, în Piața Victoriei, pe partea cu galeria de pictură. E o clădire cu un fel de portic triunghiular și cu coloane-n față și multe trepte.

Winston știe bine clădirea respectivă. Acum este muzeu și în ea se etalează diverse lucruri de propagandă - modele de rachete și de Fortărețe Plutitoare, scene cu figurine din ceară care ilustrează atrocitățile dușmanului și altele asemănătoare.

- Sfântul Martin-de-pe-Câmp, așa se numea, deși eu nu-mi aduc aminte să fi fost vreodată câmp pe-acolo, adaugă bătrânul.

Winston nu cumpără, însă, tabloul. Este ceva și mai nepotrivit de avut, decât greutatea de sticlă. Și nici de dus acasă nu l-ar putea duce, decât scos din ramă. Mai zăbovește câteva minute, de vorbă cu anticarul cel binevoitor, descoperind că nu-l cheamă Weeks, așa cum s-ar putea crede din firma de deasupra intrării, ci Charrington. Domnul Charrington, din câte rezultă din povestirile sale, este văduv, are șaiszeci și trei de ani și locuiește în acest magazin de treizeci de ani. De când a preluat magazinul, tot a vrut să schimbe numele de deasupra intrării, dar uite că nu s-a învrednicit să și facă treaba asta. În timp ce povestește, Winston se gândește la poezioara pe jumătate uitată. „Portocale și lămâi, zice-un clopot la Sân Clement, / Ai să-mi dai trei gologani, zice altul la Sân Martin.” Foarte ciudat, dar, în timp ce și-o spune în gând, are impresia că într-adevăr aude clopote - clopotele unei alte Londre, pierdute, care mai există încă, dracu știe pe unde, ascunse și uitate. Parcă le aude trimițându-și dangătele de la o clopotniță invizibilă la alta. Cu toate că, oricât de mult și-ar împinge amintirile în trecut, nu a auzit în viața lui clopot de biserică bătând.

Îl părăsește pe domnul Charrington și coboară singur scările ca să nu-l vadă bătrânul cum inspectează strada înainte de a ieși pe ușă. S-a hotărât deja ca, după un

interval de timp rezonabil - să zicem, o lună - sași ia inima în dinți și să facă o nouă vizită la magazin. Poate că nici nu este mai riscant decât că chiulească într-o seară de la Centrul Comunitar. Nebunia cea mare a făcut-o de la bun început, că a revenit aici, după ce a cumpărat jurnalul și fără să știe dacă proprietarul magazinului este om de încredere. Și totuși...!

Ba da, se gândește din nou, o să mai vin. O să mai cumpăr și alte nimicuri frumoase. O să cumpăr gravura cu Sfântul Clement Danezul, o s-o scot din ramă și o s-o iau acasă, ascunsă în vestonul de la salopetă. Scot eu și restul poeziei ăleia din memoria domnului Charrington. Pân ă și proiectul cel smintit cu închiriatul camerei de sus îi trece din nou ca un fulger prin minte. Timp de vreo cinci secunde, exaltarea îl face neatent, așa încât iese afară, pe trotuar, fără măcar să arunce o privire pe fereastră, începe chiar să fredoneze, improvizând o melodie: „Portocale și lămâi, zice-un clopot la Sân Clement, /Ai să-mi dai trei gologani, zice altul...”

Deodată, i se pare că inima i se transformă în gheață, iar mațele - în apă. Pe stradă, la nici zece metri de el, se apropie o salopetă albastră. Este fata de la Secția Literatură, fata cu părul negru. O fi lumina slabă, dar o recunoaște fără nici o dificultate. Ea îl privește drept în ochi, apoi trece grăbită mai departe, ca și cum nu l-ar fi văzut. Pentru câteva clipe, Winston rămâne mult prea înlemnit ca să se mai miște. Pe urmă, o ia spre dreapta, se îndepărtează greoi, fără să-și dea seama, pe moment, că merge în direcție opusă. Măcar atâta lucru este lămurit: fata îl spionează. Probabil că l-a urmărit până aici, pentru că nu este de crezut că numai și numai întâmplător a trecut și ea în aceeași seară, pe aceeași stradă lăturalnică și întunecoasă, la mai mulți kilometri depărtare de orice cartier unde locuiesc membrii Partidului. Prea mare coincidență. Nu mai contează dacă este, într-adevăr, membră a Poliției Gândirii sau, pur și simplu, o spioană amatoare plină de zel. A pus ochii pe el și asta e de ajuns. Probabil că l-a văzut intrând și în cârciumă.

Face eforturi ca să meargă. Bucata de sticlă din buzunar îl izbește peste coapsă la fiecare pas și deja se gândește s-o scoată și s-o arunce cât colo. Cel mai rău lucru, însă, este durerea pe care o simte în burtă. Timp de câteva minute bune, are senzația că moare dacă nu găsește un closet mai repede. Dar, în asemenea cartiere, nu există closete publice, în cele din urmă, spasmul îi trece, lăsându-i cu o durere surdă.

Strada se înfundă în fața lui. Winston se oprește și rămâne câteva secunde nemișcat, întrebându-se ce să facă; pe urmă, se întoarce și o ia înapoi pe unde a venit. Când ajunge la colț, se gândește că fata nu a trecut pe lângă el decât de vreo trei minute și că, dacă fuge, ar putea s-o prindă din urmă. Să se țină după ea până ajung amândoi în vreun loc mai întunecos și acolo să-i crape capul cu vreun bolovan. Și bucata de sticlă din buzunar este destul de grea pentru așa ceva. Dar la fel de repede renunță la asemenea idee, pentru că până și gândul de a face efort fizic i se pare insuportabil. Nu ar putea alerga și cu atât mai puțin să plaseze o lovitură zdravănă. Și pe urmă, fata e tână și vioaie și s-ar apăra, fără doar și poate. Sau să se ducă la Centrul Comunitar și să stea acolo până se închide, ca sași facă măcar un alibi parțial pentru restul serii. Dar și asta îi este imposibil. L-a cuprins o amorțeală ca de plumb. Tot ce își dorește este să ajungă mai repede acasă și să stea jos pe un scaun să se liniștească.

Când ajunge acasă, este deja trecut de ora douăzeci și două. Lumina se stinge pe la douăzeci și trei-treizeci. Se duce în bucătărie și dă pe gât o cană aproape plină de gin Victoria. Pe urmă, se așează la măsuța din nișă, unde stă de obicei, și scoate din sertar jurnalul. Dar nu-l deschide imediat. La tele-ecran, o femeie cu voce ca de tinichea

răcnește un cântec patriotic. Rămâne privind fix la coperta de culoarea marmorei a jurnalului; încearcă să nu se mai gândească la vocea ca de tinichea, dar nu reușește s-o ignore complet.

Noaptea vin să te ia, întotdeauna noaptea. Cel mai bine este să te sinucizi până nu pun ei mâna pe tine. Fără îndoială că unii așa și procedează; multe dispariții sunt, de fapt, sinucideri. Dar îți trebuie un curaj disperat ca să te omori, într-o lume în care armele de foc și orice otravă rapidă și sigură sunt absolut de neprocurat. Se gândește, cu un vag sentiment de mirare, la inutilitatea biologică a durerii și a fricii, la felul cum te trădează propriul corp, înghețându-te în inerție exact în clipa în care ai mai mare nevoie de o energie ieșită din comun. Ar fi putut s-o reducă la tăcere pe fata cu părul negru, dacă ar fi acționat destul de repede; dar, tocmai din cauză că se găsea într-o primejdie extremă, și-a pierdut puterea de a acționa, îngrozitor i se pare faptul că, în momentele de criză, nu te lupți în primul rând cu un dușman din afară, ci întotdeauna cu propriul tău trup. Uite, chiar și acum, cu tot ginul pe care l-a băut, durerea surdă din burtă îl împiedică să-și urmărească gândurile, își dă seama că la fel se întâmpla în toate situațiile așa-zis eroice sau tragice. Pe câmpul de luptă, în camera de tortură, pe un vas care se scufundă, întotdeauna uiți pentru ce anume trebuie să lupți, fiindcă trupul te ia în stăpânire, ajunge chiar să-ți umple universul și, chiar când nu ești paralizat de frică sau când nu urlă de durere, viața nu este altceva decât o luptă, clipă de clipă, cu foamea, cu frigul sau cu nesomnul, cu o greață la stomac sau cu o durere de dinți.

Deschide jurnalul. Trebuie neapărat să noteze ceva în el. Femeia de la tele-ecran a început un alt cântec. Vocea ei parcă i se înfinge în creier, ca o așchie tăioasă de sticlă, încearcă să se concentreze la persoana lui O'Brien, pentru care își ține el acest jurnal, dar, în loc de asta, îi vine în minte ce va păți el după ce îl ridică Poliția Gândirii. Nu contează dacă te omoară pe loc. Să fii omorât te aștepți. Dar înaintea morții - nimeni nu vorbește despre asemenea lucruri, deși toată lumea știe - trebuie să treci prin formalitățile mărturisirilor: zvârcolitul pe jos și cerșitul de milă, pocniturile oaselor sparte, dinții zdrobiți și smocurile de păr năclăite de sânge. De ce trebuie neapărat să suporti toate astea, din moment ce sfârșitul este oricum același? De ce nu îți se pot tăia pur și simplu câteva zile sau săptămâni din viață? Nimeni nu scapă neprins și nimeni nu scapă fără să mărturisească. O dată ce ai căzut în crimăgândit, este limpede că, până la cutare dată, ești terminat. Și atunci, de ce mai trebuie ca oroarea asta, care oricum nu schimbă nimic, să facă parte integrantă din viitorul tău?

Încearcă din nou, și de data asta reușește ceva mai bine, să-și reconstituie în minte imaginea lui O'Brien. „Ne întâlnim în locul unde nu există întuneric” - i-a spus O'Brien. Știe ce înseamnă asta sau, cel puțin, își închipuie că știe. Locul unde nu există întuneric este viitorul ipotetic, pe care nimeni n-o să-l vadă vreodată, dar în care poți să te incluzi și pe tine însuși, dacă ai o credință mistică în el încă de pe acum. Dar, cum vocea de la tele-ecran îi zbiară în urechi, nu-și mai poate urmări firul gândurilor. Scoate o țigară și o duce la gură. Jumătate din tutun îi cade pe limbă: un praf amar pe care cu greu îl mai scuipi afară. Figura Fratelui cel Mare îi năpădește mintea, înlocuind-o pe cea a lui O'Brien. Așa cum a făcut și cu câteva zile în urmă, scoate din buzunar o monedă și o studiază intens. Figura se uită și ea la el de jos în sus, plină, calmă, protectoare: ce fel de zâmbet se ascunde sub mustața asta neagră? Ca o presimțire sumbră, grea, plumburie, îi vin în minte cuvintele:

RĂZBOIUL ESTE PACE

LIBERTATEA ESTE SCLAVIE IGNORANTA ESTE PUTERE

Partea a II-a

1

Pe la mijlocul dimineții, Winston iese din boxa lui, ca să meargă la closet. Dinspre celălalt capăt al coridorului lung și puternic luminat, vine către el o persoană. Da, este fata cu părul negru. Patru zile au trecut de când a fost cât pe-acți să se ciocnească de ea în fața magazinului de vechituri. Pe măsură ce se apropie unul de celălalt, Winston observă că fata are brațul drept trecut printr-o eșarfă care nu se zărea de la depărtare, fiindcă este de aceeași culoare cu salopeta. Probabil că și-a zdrobit mâna tot învârtindu-se pe lângă marile caleidoscoape de la Secția Literatură, pe care se „strunjesc” intrigile romanelor. La ea, acolo, accidentul ăsta e monedă curentă.

Când ajunge la vreo patru metri de el, de Winston, fata se împiedică și cade - precis a dat cu capul de pământ. Lasă să-i scape un țipăt ascuțit de durere. A căzut, probabil, chiar pe brațul imobilizat în eșarfă. Winston se oprește brusc. Fata se ridică în genunchi. A căpătat în obraji o culoare galben-lăptoasă, din care gura îi iese în relief mai roșie ca niciodată. Se uită fix în ochii lui Winston, cu o privire chemătoare, care exprimă frică, mai degrabă decât durere.

Inima lui Winston tresare de-o emoție confuză: are în față un dușman pornit să-l lichideze; dar tot în față are o ființă omenească lovită și poate cu un braț rupt. Se repede, dintr-o pornire interioară mai mult sau mai puțin conștientă, s-o ajute. În momentul în care a văzut-o căzând peste brațul bandajat, parcă a simțit durerea în propriul trup.

- Te-ai lovit? – o întreabă.

- Nu-i mare lucru. Brațul - și-atât. În câteva momente-mi trece. Vorbește așa, sacadat, de parcă i-ar bate inima prea tare. Se vede limpede că s-a albit la față rău de tot, deși bravează.

- Sper că nu ți-ai rupt nimic, insistă Winston.

- Nu, mi-e foarte bine. M-a durut doar un pic, atâta tot.

Îi întinde mâna pe care o are liberă, iar el o ajută să se ridice. Uite, i-a mai revenit ceva culoare în obraji și deja arată mult mai bine.

- Nu s-a întâmplat nimic, repetă ea scurt. M-am lovit puțin la-ncheietură. Mulțumesc, tovarășe!

Și, zicând asta, își vede de drum în direcția în care mergea, atât de nepăsătoare, de parcă într-adevăr nu s-a întâmplat nimic. Tot acest incident nu a durat mai mult de o jumătate de minut. Să nu-ți lași niciodată sentimentele să ți se vadă pe față este deja o obișnuință transformată în instinct și, oricum, totul s-a petrecut exact în fața unui tele-eșarfă. Și totuși, lui Winston îi vine foarte greu să nu-și dezvăluie surprinderea chiar acolo, pe loc: în cele două-trei secunde cât a ajutat-o să se ridice, fata i-a strecurat ceva în palmă. Nici nu se pune problema că ar fi fost o întâmplare. Este ceva mic și plat. În clipa în care intră pe ușa de la closet, bagă obiectul respectiv în buzunar și-l pipăie cu vârful degetelor. Este o hârtiuță împăturită în formă de pătrat.

Stând în fața pisoarului, reușește, tot cu vârful degetelor, să desfășure hârtiuța. Este clar că trebuie să fie vreun mesaj oarecare. Ce-ar fi să intre pentru câteva clipe într-o cabină și să-l citească acolo, pe loc? Dar așa ceva ar fi nebunie curată, și știe

prea bine de ce. La closet, mai mult decât oriunde, poți fi sigur că tele-eccranele sunt supravegheate în continuu.

Se întoarce, așadar, la boxa lui, se așează pe scaun, aruncă hârtiuță ca din întâmplare printre celelalte hârtii de pe birou, își pune ochelarii și-și trage scrievorbitorul mai aproape.

Cinci minute, își spune în sinea lui, cel puțin cinci minute! Inima îi bubuie în piept atât de tare, că i se face și mai frică. Noroc că lucrarea pe care o are pe masă este o treabă de rutină, rectificarea unei lungi liste de cifre, și nu-i cere prea multă atenție.

Orice ar scrie pe hârtiuță aia are cu siguranță o semnificație politică oarecare. După cum vede el lucrurile, sunt două posibilități. Prima, de departe cea mai plauzibilă, este aceea că fata lucrează ca agentă a Poliției Gândirii, așa cum s-a temut el de la bun început. Nu știe de ce Poliția Gândirii ar alege o asemenea cale pentru a-și transmite mesajele, dar or fi având ei motivele lor. Cât despre ce scrie acolo, ar putea fi o amenințare, o convocare, un ordin să se sinucidă sau dracu-știe-ce capcană. Dar mai există și o a doua posibilitate, și mai înfricoșătoare, care tot scoate capul, deși el încearcă, fără prea mare succes, s-o înăbușe. Și anume, ca mesajul să nu fie deloc din partea Poliției Gândirii, ci din partea unei organizații secrete. Poate că totuși Frăția există! Poate că fata este membră a Frăției! Sigur că ideea asta e absurdă, însă i-a răsărit în minte exact în clipa în care a simțit hârtiuță în palmă. I-au trebuit câteva minute să și formuleze prima explicație, mai plauzibilă. Și uite că și acum, deși rațiunea îi spune că mesajul ăla înseamnă, probabil, moartea lui, tot refuză să creadă așa ceva și rămâne cu o speranță stupidă și inima-i bate ca o tobă și-i vine greu să-și stăpânească vocea, să nu-i tremure în timp ce-și pronunță cifrele în scrievorbitor. În fine, a terminat lucrarea și-i dă drumul în tubul pneumatic. Opt minute au trecut, își aranjează ochelarii pe nas, oftează și trage spre el lucrarea următoare, cu hârtiuță deasupra. O desface și o netezește. Cu un scris lăbărțat și neformat, bilețelul conține doar două cuvinte:

Te iubesc.

Timp de câteva momente bune, este mult prea uluit până și ca să arunce hârtia acuzatoare în gaura de memorie. Când își aduce aminte, în sfârșit, și face treaba asta, deși știe prea bine că este periculos să dovedești prea mult interes față de orișice, nu se poate abține să mai citească o dată bilețelul, ca să fie sigur că nu scrie, de fapt, altceva. Tot restul dimineții îi vine foarte greu să mai lucreze. Și, pe lângă faptul că trebuie să se concentreze la niște lucrări săcâitoare, cel mai rău este că trebuie să-și ascundă agitația de tele-eccran. Parcă îl arde un foc în burtă. Masa de prânz la cantină, cu căldura, aglomerația și zgomotul ei, i se pare un chin. Spera să rămână singur măcar o vreme, în nenorocita asta de oră de prânz, dar nu, cum are ghinion de obicei, dobitocul de Parsons se pleoștește lângă el, cu putoarea lui de transpirație, care aproape că bate mirosul metalic al mâncării, și nu-l slăbește o clipă cu pălăvrăgeala despre ce pregătiri se fac pentru Săptămâna de Ură. Ce îl entuziasmează cel mai mult pe Parsons este un cap al Fratelui cel Mare, din hârtie creponată, înalt de doi metri, pe care-l confecționează, pentru ocazia respectivă, grupa de Spioni a fiică-sii. Și toată situația este cu atât mai enervantă, cu cât Winston abia dacă aude ce îi spune Parsons, din cauza vacarmului din jur, și trebuie să-i tot ceară să repete câte-o stupizenie. O singură dată o zărește pe fata cu părul negru, la o masă de la capătul celălalt al sălii, cu alte două fete. Ea se face că nu-l vede, așa că el nu se mai uită într-acolo.

După-amiază i se pare ceva mai suportabilă. Imediat după prânz, îi sosește o

lucrare delicată și dificilă, care o să-i ia mai multe ore și pentru care trebuie să lase orice altceva la o parte. Este vorba să modifice o serie de rapoarte de producție de acum doi ani, în așa fel încât să discrediteze un membru de seamă al Partidului Interior, care trece acum, din câte se pare, printr-un con de umbră. La asemenea lucruri Winston se pricepe și, timp de două ceasuri și mai bine, reușește să nu se mai gândească deloc la fata cu părul negru. Pe urmă, însă, figura ei îi revine în minte, aducând cu ea o dorință sfâșietoare, insuportabilă, de a fi singur. Până nu rămâne singur, nu poate analiza situația asta neașteptată. Seara trebuie să și-o petreacă la Centrul Comunitar. Mai hăpăie o masă fără gust la cantină și se grăbește să ajungă la Centru, ia parte la o mascaradă solemnă intitulată „grup de debateri”, joacă două seturi de ping-pong, dă pe gât mai multe pahare de gin și asistă, timp de jumătate de oră, la o conferință cu titlul „Legătura dintre SOCENG și șah”. Sufletul i se chircește de plictiseală, dar, pentru o dată, nu are deloc chef să tragă chiulul de la Centru. La vederea acelor cuvinte – „Te iubesc” -, l-a năpădit brusc dorința de a rămâne în viață, iar asumarea de riscuri mărunte i se pare, deodată, o prostie cât el de mare. Abia la ora douăzeci și trei, când a ajuns acasă și s-a băgat în pat – pe întuneric și dacă nu faci zgomot, scapi chiar și de teama tele-ecranului -, are și el posibilitatea să-și urmeze firul gândurilor.

Are de soluționat o problemă de ordin fizic: cum să ia legătura cu fata și să fixeze o întâlnire? A renunțat acum la varianta că i-ar putea întinde cine-știe-ce cursă. De data asta, este convins că nu poate fi vorba despre așa ceva, fiindcă a văzut cu ochii lui cât era de agitată când i-a strecurat bilețelul în palmă. Probabil că, de frică, abia se mai controla, și era și normal. Iar ideea de a-i refuza avansul nici nu-i trece prin minte. Nu mai departe decât cu cinci nopți în urmă, își imagina ce-ar fi fost să-i crape țeasta cu un bolovan; dar ce mai contează asta acum? Acum se gândește la ea goală, la trupul ei tânăr, așa cum a văzut-o în vis. Și-o închipuise o proastă, la fel ca toate celelalte femei tinere, numai baliverne și ură îndesate în cap și cu pântecul de gheață. Acum, însă, îl cuprinde un fel de febră la gândul că ar putea s-o piardă, că trupul ei alb și tânăr ar putea aluneca din brațele lui pentru totdeauna! Și, mai mult decât orice altceva, se teme că ea s-ar putea răzgândi – uite-așa, pur și simplu, să se răzgândească -, dacă el nu încearcă să ia cât mai repede legătura cu ea. Dar dificultatea fizică a întâlnirii îl copleșește. Este ca și cum ai încerca să mai faci o mutare la șah, după ce ți se spune că ești făcut mat. Indiferent în ce direcție te întorci, dai peste un tele-ecran. De fapt, în primele cinci minute după ce a citit biletul, i s-au și perindat prin minte toate modalitățile posibile de a intra în legătură cu fata; acum, însă, când are timp și întuneric să se gândească în liniște, le trece în revistă, una câte una, parcă ar etala un instrumentar pe o masă de operație.

Evident că genul de întâlnire de azi-dimineață nu se poate repeta. Dacă fata ar lucra și ea la Secția Documente, ar fi relativ simplu; dar Winston știe foarte vag unde se află Secția Literatură și, în plus, ce pretext ar putea invoca dacă îl întreabă cineva ce caută acolo? Dacă ar ști unde locuiește fata și la ce oră iese de la serviciu, ar putea face în așa fel, încât s-o aștepte undeva, pe drumul ei spre casă; dar nu este indicat să încerce s-o urmărească până acasă, pentru că asta ar însemna să se fâțâie prin fața Ministerului, ceea ce nu ar scăpa neobservat. Să-i trimită o scrisoare prin poștă nici nu poate fi vorba. Toate scrisorile se deschid automat la cartare și nici măcar nu se mai face un secret din asta. De altfel, puțină lume mai trimite scrisori. Pentru mesajele pe care *trebuie* să le trimită din când în când, există cărți poștale gata tipărite cu o lungă listă de formule din

care le tai pe cele nepotrivite în situația respectivă. Și, oricum, el nu știe nici măcar numele fetei, darmite adresa, într-un târziu, ajunge la concluzia că locul cel mai sigur rămâne cantina. Dacă ar putea s-o prindă singură la o masă de pe la mijlocul sălii, nu prea aproape de tele-eceane și cu destul vacarm în jur de la conversația celorlalți - dacă toate condițiile astea ar rămâne la fel timp de, să zicem, treizeci de secunde -, poate că ar reuși să schimbe câteva cuvinte cu ea.

O săptămână întreagă după aceea, viața lui Winston nu mai e viață, ci un fel de vis tulbure. A doua zi, fata nu apare la cantină decât în momentul în care el dă să iasă și când deja s-a dat semnalul de plecare. Probabil că a fost mutată în seria următoare. Trec unul pe lângă celălalt fără să-și arunce nici măcar o privire. A treia zi, vine la ora obișnuită, dar se așează la o masă cu alte trei fete, chiar sub unul dintre tele-eceane. Urmează trei zile de chin, în care nu apare deloc. Toată mintea și tot trupul lui Winston sunt cuprinse de o sensibilitate insuportabilă, ca o transparență, așa încât orice mișcare, orice sunet, orice atingere, orice cuvânt pe care trebuie să-l spună sau să-l asculte, totul i se pare dureros, totul este pentru el o agonie. Nici în somn nu-l mai părăsește cu totul imaginea fetei, în aceste trei zile, nici nu se mai atinge de jurnal. Singura ușurare și-o găsește în munca pe care o face și în care se poate pierde uneori și câte zece minute în șir. Nu are absolut nici un indiciu de ce anume s-ar fi putut întâmpla cu ea. Nu are cum întreprinde vreo anchetă. Se poate foarte bine ori să fi fost vaporizată, ori să se fi sinucis, ori chiar să fi fost transferată la celălalt capăt al Oceaniei; varianta cea mai rea - și cea mai plauzibilă dintre toate - este, însă, că s-a răzgândit și s-a hotărât să-l evite.

Și totuși, în ziua următoare, iat-o, a reapărut. Și-a scos eșarfa care-i susținea brațul și și-a pus o banderolă cu leucoplast în jurul încheieturii. În clipa în care o revede, se simte atât de fericit, încât nu se poate abține să o privească drept în față mai multe secunde. După încă o zi, este la un pas de a reuși să intre în vorbă cu ea. De cum intră în sala de mese a cantinei, o și zărește, uite-o, stă la o masă departe de perete și e singură. Este încă devreme pentru seria lor și sala încă nu s-a umplut. Coada se târăște parcă mai încet ca niciodată, iar când Winston ajunge aproape de ghișeu, se oprește vreo două minute, pentru că un dobitoc din față se plânge că nu și-a primit tableta de zaharină. Fata este tot singură, așa încât Winston, ținându-și strâns tava, se îndreaptă spre masa ei. Merge indiferent către ea, căutând cu ochii un loc la o masă din spatele ei. Mai are de mers doar câțiva metri și nu i-ar lua mai mult de două secunde, când aude o voce care îl strigă din spate: - Smith! Se face că nu aude.

- Smith! - strigă din nou vocea, mai tare.

Nu mai are nici un rost să se prefacă, așa că se întoarce. Este un tânăr cu un cap prelung, ca de cal, și cu o expresie stupidă pe față, care se numește Wilsher și pe care îl cunoaște foarte vag. Acest Wilsher îl invită pe Winston la masa lui, unde a rămas un loc liber. Nu este bine să refuze. Odată recunoscut, nu mai poate merge să se așeze la o masă unde se află deja o fată singură. Ar fi mult prea bătător la ochi. Se așează, deci, la masa lui Wilsher, zâmbind cât poate mai prietenos. Chipul decolorat și cretin se luminează tot la zâmbetul lui. Winston are o halucinație de moment: se vede pe el însuși izbind cu o secure în moalele capului din fața lui. După alte câteva minute, se ocupă și masa fetei.

Însă precis că l-a văzut venind spre ea și poate că i-a înțeles intenția. A doua zi, face tot posibilul să sosească la cantină printre primii. Și uite că fata se află deja la o masă, cam tot pe acolo și tot singură. În fața lui Winston, la coadă, este un individ

scund, cu mișcări iuți ca de gândac și cu o figură plată în jurul unor ochi mici și suspicioși. Când pornește de la ghișeu cu tava, Winston își dă seama că omul cel mărunțel se îndreaptă spre masa fetei. Toate speranțele lui se prăbușesc din nou. Mai există un loc liber la o masă mai departe, dar ceva din felul cum arată sfrijitul ăsta îi spune lui Winston că individul este destul de atent cu propriu-i confort, ca să aleagă masa cea mai liberă. Îl urmează, totuși, fără prea mare convingere. Nu poate face nimic dacă n-o prinde pe fată singură. În clipa următoare, însă, aude o bufnitură înspăimântătoare. Omul din fața lui a căzut în patru labe, tava i-a zburat din mâini, iar pe podea se scurg două pârlăieșe, unul de supă, celălalt de cafea. Nefericitul se ridică în picioare brusc, privindu-l cu dușmănie pe Winston și bănuindu-l, e și clar, că i-a pus piedică. Dar totul se sfârșește cu bine. După câteva clipe, cu inima tunându-i în piept, Winston se așează la masa fetei.

Nu se uită la ea. Își pune tava jos și începe să mănânce. A venit cu gândul că e foarte important să-i spună imediat ce are de spus, până nu vine altcineva, dar acum l-a cuprins o frică teribilă. A trecut o săptămână de când ea s-a apropiat de el. Probabil că s-a răzgândit – precis s-a răzgândit! Este imposibil ca o asemenea aventură să se termine cu bine; în viața de zi cu zi, așa ceva nu se întâmplă. Și poate că ar renunța cu totul să mai intre în vorbă cu fata, dacă nu l-ar zări, deodată, pe Ampleforth, poetul cu urechile păroase, cum umblă de colo-colo prin sală cu tava, căutând un loc liber. În felul lui absent, Ampleforth se simte legat de Winston și, dacă apucă să-l vadă, precis se înființează la masa asta. Are, deci, cam un minut la dispoziție. Și el și fata mănâncă, prefăcându-se că nu văd ce este în jurul lor. În gamelele de tablă au o mâncare cu un sos subțire, de fapt o ciorbă de fasole boabe. Winston începe să vorbească abia șoptind. Nici unul, nici celălalt nu ridică ochii; amândoi își înfundă lingurile în gură cu zeama cea lungă și, între o lingură și alta, schimbă câteva cuvinte cu o voce lipsită de orice expresie:

- La cât ieși de la serviciu?
- Opșpe-treizeci.
- Unde ne putem vedea?
- Piața Victoriei, lângă monument.
- E plin de tele-ecrane.

Nu contează, dacă-i lume-n jur.

Care-i semnul?

- Nu, nu, să nu te-apropii de mine până nu mă vezi cu multă lume-n jur. Și nu te uita la mine. Țin-te pe undeva pe-aproape.
- La ce oră?
- La nouășpe.
- Foarte bine.

Ampleforth nu-l zărește pe Winston. Se așează la altă masă. Winston și fata nu mai schimbă nici o vorbă și, atâta cât pot doi oameni, stând la aceeași masă, față în față, să nu se uite unul la celălalt, își evită privirile. Fata își termină prânzul mai repede și pleacă, iar Winston rămâne să fumeze o țigară.

În Piața Victoriei ajunge înainte de ora stabilită. Se plimbă în jurul soclului imensei colonne în vârful căreia se înalță statuia Fratelui cel Mare, cu ochii ațintiți spre cer, către sud, unde a înfrânt avioanele eurasiene - acum câțiva ani era vorba de avioanele estasiene – în Bătălia pentru Aerobaza Unu. Pe strada din fața monumentului, se află o statuie ecvestră care l-ar reprezenta, zice-se, pe Oliver

Cromwell. La cinci minute după ora stabilită, fata nu a apărut încă. Pe Winston îl năpădește iarăși teama teribilă de azi-dimineață. Nu mai vine, s-a răzgândit! Se îndreaptă cu pași rari spre partea de nord a Pieței și deodată simte un fel de plăcere sumbră: uite-o, sigur că da, este biserica Sfântul Martin-de-pe-Câmp, ale cărei clopote, pe vremea când mai avea așa ceva, băteau zicând: „Ai să-mi dai trei gologani”. Se întoarce pe călcâie și, în același moment, o zărește pe fată, stând la picioarele monumentului și citind – sau prefăcându-se a citi – un afiș care se întinde în spirală, pe columnă în sus. Nu este indicat să se apropie de ea până nu se mai adună niște lume, fiindcă postamentul este tapetat de jur împrejur cu tele-ecrane. De undeva, din stânga, se aude brusc un vacarm de strigăte și huruitul unor vehicule grele. Toată lumea o ia la fugă prin mijlocul Pieței. Fata se strecoară agilă printre leii de la baza monumentului și se alătură valului. Winston se ia și el după ea. În timp ce fuge, pricepe, din câteva remarci spuse cu voce tare, că trece un convoi de prizonieri eurasieni.

Latura de sud a Pieței este deja blocată de o masă densă de oameni. Winston care, de felul lui, gravitează de obicei către exteriorul gloatelor, acum se împinge, se îmbrâncește, își forează drumul până în mijlocul mulțimii, în scurt timp, ajunge la o întinsoare de braț de fată, dar drumul îi este blocat de o namilă de prol și de o femeie aproape la fel de masivă, probabil nevasta lui, care formează un fel de zid de carne, imposibil de trecut. Dar Winston este hotărât să pătrundă, se răsucește cu umărul înainte, și, zvâcnind cât poate el de tare, reușește să și-l înfigă între ei. Timp de câteva clipe i se pare că mațele îi sunt măcinate între cele două șolduri musculoase, dar în cele din urmă răzbește, nu fără o nădușeală zdravănă. Acum se află alături de fată, umăr la umăr cu ea, amândoi holbându-se înainte.

Pe stradă trece lent un lung șir de camioane, cu câte patru santinele cu fețe inexpressive, înarmate cu pistoale-mitralieră și stând în poziție de drepti în cele patru colțuri, în camioane se află înghesușiți, claie peste grămadă, o mulțime de omuleți galbeni, îmbrăcați în uniforme verzui zdrențuite. Fețele lor mongoloide, triste, privesc fix peste obloanele camioanelor, fără să arate nici o curiozitate. Din când în când, câte un camion se hurducă și atunci se aude un *clang-clang* de metale: toți prizonierii au cătușe de fier la picioare. Camion după camion de fețe triste se scurg prin fața mulțimii. Winston știe că trec, dar numai din când în când este conștient de trecerea lor. Umărul fetei și brațul ei, până la cot, sunt lipite de ale lui. Obrazul ei este destul de aproape de al lui, ca să-i simtă căldura. Ea preia imediat inițiativa - ca la cantină, de altfel, începe să murmure, cu aceeași voce lipsită de expresie ca și mai devreme, abia mișcându-si buzele, o șoptă care se îneacă foarte ușor în vacarmul de voci și huruitul camioanelor.

- M-auzi?

- Da.

- Poți să-ți iei liber duminică?

- Da.

- Atunci, ascultă cu atenție. Trebuie să ții minte. Te duci la gara Paddington...

Îl uimește precizia militărească de care dă dovadă când îi descrie drumul pe care trebuie să-l urmeze: jumătate de oră cu trenul; iese din gară și-o ia la stânga; doi kilometri pe drum; dă de-o poartă cu drugul de sus lipsă; merge pe-o cărare peste un câmp; o pajiște cu iarbă; o potecă printre tufișuri; un copac uscat, cu mușchi pe el. Parcă ar avea o hartă în cap.

- Poți să ții minte toate astea? - șoptește ea în cele din urmă.
- Da.
- O iei la stânga, la dreapta și iarăși la stânga. Și poarta n-are drugul de sus.
- Bine. La ce oră?
- Pe la cînșpe. S-ar putea să ai de așteptat. Eu vin pe alt drum. Ești sigur că ții minte totul?
- Da.
- Atunci pleacă de lângă mine cât poți de repede. Nu avea nevoie să i-o mai spună și pe asta.

Dar, pentru moment, nu-și poate croi drum afară din mulțime, încă mai trec camioane și lumea încă mai cască gura, setoasă de spectacol. La început s-au auzit huiduieli ici și colo, dar numai de la membrii Partidului, câți se află prin mulțime, și în scurt timp s-au oprit. Sentimentul dominant a rămas curiozitatea. Străinii, fie din Eurasia, fie din Estasia, sunt un fel de animale ciudate pe care le vezi exclusiv în postura de prizonieri și chiar și așa nu apuci să arunci mai mult decât o privire fugară către ei. Nu știi niciodată ce se întâmplă cu ei, cu excepția celor câțiva care sunt spânzurați drept criminali de război; ceilalți pur și simplu dispar, probabil în lagăre de muncă silnică. Fețele rotunde, mongoloide, au făcut acum loc unora de tip mai european, murdare, nerase și epuizate. Ochii ăia care privesc de deasupra unor pomeți uscați se întâlnesc din când în când cu ai lui Winston, uneori chiar cu o ciudată intensitate, pe urmă dispar în depărtare. Convoitul se apropie de sfârșit. În ultimul camion, zărește un bătrân cu o claie de păr încărunit, care stă în picioare, cu încheieturile mâinilor încrucișate în față, ca și cum ar fi obișnuit să le aibă legate. Se apropie clipa când Winston și fata trebuie să se despartă. Dar, în ultimul moment, când mulțimea încă îi mai presează ca pe niște sardele, mâna ei pipăie după a lui și i-o strânge în fugă.

Nici o secundă nu durează, și totuși lui i se pare că stau cu mâinile încleștate de-o veșnicie. Are timp berechet să-i învețe fiecare detaliu al mâinii, îi studiază degetele lungi, unghiile bine conturate, pielea înăsprită de muncă și bătăturile, pielea catifelată de sub încheietură. Chiar și numai așa, pipăind-o, și tot ar recunoaște-o, dacă ar vedea-o. Deodată, îi fulgeră prin minte că nu știe ce culoare au ochii ei. Probabil căprui, deși oamenii cu părul negru au uneori ochii albaștri. Să se întoarcă și să se uite la ea ar fi o nebunie cât el de mare. Cu mâinile strânse una într-altă, nevăzuți în mijlocul gloatei de trupuri, stau și se uită amândoi fix înainte; în loc de ochii fetei, ochii prizonierului cel bătrân se încrucișează cu ai lui Winston de sub șuvoaiele de păr cărunt.

2

Winston o apucă pe drumul brăzdat de lumini și umbre, călcând în pete de aur ori de câte ori crengile se despart. Sub copacii de pe partea stânga, pământul este acoperit cu clopoței. Aerul cald parcă îi sărută pielea. Este 2 mai. De undeva, din inima pădurii, se aude gânguritul unor hulube.

A ajuns ceva mai devreme. Călătoria nu i-a pus nici o problemă, iar fata se vede limpede că este atât de experimentată, încât nici lui nu-i mai este atât de frică. Probabil că, dacă spune ea că a găsit un loc sigur, poți avea încredere în judecata ei. În general, nu ești cu nimic mai în siguranță la țară decât la Londra. Nu există televizoare, bineînțeles, dar se poate foarte bine să existe microfoane ascunse care să-ți

înregistreze vocea și să fii recunoscut după aceea, în plus, este greu să călătorești de unul singur, fără să atragi atenția. Pentru distanțe sub 100 de kilometri, nu ai nevoie de viză pe pașaport, dar uneori sunt patrulare care își fac veacul prin gări, controlează actele fiecărui membru al Partidului pe care-l întâlnesc și pun întrebări indiscrete. Nu a apărut, însă, nici o patrulă, iar pe drumul dinspre gară până aici s-a asigurat, aruncând priviri atente în urmă, că nu se ținea nimeni după el. Trenul era plin de proli care se simțeau ca în vacanță, din cauza vremii văratice, în vagonul în care a călătorit el, băncile de lemn erau supraaglomerate de o singură familie imensă, de la o străbunică știrbă până la un copil de o lună; se duceau cu toții la țară, la niște neamuri, să-și petreacă după-amiază, și, așa cum i-au explicat lui Winston, deși el nu-i întrebase, ca să facă rost de niște unt pe sub mână. Drumul se lățește și, după un minut, ajunge la cărarea despre care i-a spus fata, o potecă pentru vite, care se înfundă în lăstăriș. Nu are ceas, dar încă nu poate fi ora cincisprezece. Sub picioarele lui, clopoștii sunt atât de mulți, încât nu poate să nu calce pe ei. Se așează în genunchi și culege câțiva, ca să-și mai omoare timpul, dar și cu sentimentul tulbure că i-ar plăcea să aibă un buchețel, să i-l ofere fetei când o veni. A apucat să culeagă deja cam de-un buchet și-i duce la nas, ca să le simtă mirosul slab și parcă bolnăvicios, când, deodată, aude în spate un zgomot și înlemnește: e trosnetul tipic al unor vreascuri sub picior. Continuă să culeagă clopoștii, fiindcă nici nu are cum să facă altceva, din poziția în care se află. Poate că este fata, dar se poate la fel de bine să-l fi urmărit cineva. Dacă se uită înjur, ar putea părea vinovat de cine-știe-ce. Smulge un clopoștel, apoi altul. O mână i se așează ușor pe umăr.

Întoarce capul. Fata este. Îi face semn cu capul, evident ca să-l avertizeze că trebuie să tacă, pe urmă dă la o parte lăstărișurile și se înfundă ea cea dintâi printre ele, pe potecuța îngustă care duce în inima pădurii. Este clar că a mai fost pe-aici și altă dată, pentru că evită băltoacele de parcă le-ar ști pe dinafară. Winston o urmează, ținând strâns în mână buchețelul de clopoștii. Acum s-a mai liniștit, dar, uitându-se la trupul puternic și zvelt care saltă în fața lui, cu eșarfa stacojie destul de strânsă ca să-i scoată în evidență curbura șoldurilor, parcă îl doare sentimentul propriei lui inferiorități. Chiar și acum, chiar dacă au ajuns până aici, se poate foarte bine ca fata să se întoarcă spre el, să-l privească în față și să-i piară cheful de el. Aerul înmiresmat și frunzele verzi îl descurajează și mai mult. Încă de pe drumul de la gară încoace, soarele de mai l-a făcut să se simtă murdar și ofilit, o ființă care stă numai înăuntru și care are praful și funinginea Londrei până și în porii pielii, își dă seama că, până astăzi, ea nu l-a văzut, probabil, niciodată în aer liber, la lumina zilei. Au ajuns la capătul potecii, la copacul doborât pe care trebuia să-l caute ca reper. Fata se saltă peste trunchi și împinge tufișurile la o parte printr-un loc unde nu ai bănuși că există vreo trecere. Winston o urmează, ca și până acum, și descoperă un luminiș natural, o movilă înconjurată de copaci tineri, înalți, care o închid complet.

- Am ajuns, zice fata, oprindu-se și răsucindu-se cu fața spre el.

El rămâne proțăpărit în fața ei, la câțiva pași. Nu îndrăznește să se apropie de ea.

- N-am vrut să spun nici o vorbă pe drumeag, continuă tot ea, în caz c-ar fi vreun microfon ascuns pe cine-știe-unde. Nu cred să fie, dar nu poți să știi niciodată. Oricând se poate să-ți recunoască vocea vreunul din porcii ăia. Aici, în schimb, n-avem de ce ne teme.

Încă nu are curaj să facă vreun pas spre ea.

- N-avem de ce ne teme? - repetă el prosteste.

- Nu, uită-te la copaci, zice ea și-i arată cu mâna de jur împrejur. Copacii sunt frasini care se vede că au fost tăiați cândva și au răsărit din nou, formând o pădure de bețe, dintre care nici unul nu este mai gros decât încheietura mâinii. Vezi, nici unul nu este destul de mare ca să poată încăpea în el un microfon. Și pe urmă, eu am mai fost aici.

În timp ce fata îi vorbește despre copaci, Winston reușește să se urnească doi pași înainte. Ea stă perfect dreaptă în fața lui, cu un zâmbet care arată oarecum sarcastic, parcă s-ar mira de ce îi trebuie atâta vorbărie ca să treacă la fapte. Clopoștii îi scapă toți din mână și se revarsă ca o cascadă. Parcă din propria lor inițiativă i-au scăpat pe jos. O ia ușor de mână.

- Poți să crezi, zice el, că până-n clipa asta nu știam ce culoare au ochii tăi?! Observă că sunt căprui, o nuanță de căprui ceva mai deschis, cu genele negre. Acuma, când m-ai văzut cum arăt în realitate, mai poți să te uiți la mine?

- Dar sigur că da, de ce nu?

- Am treizeci și nouă de ani și-o nevastă de care nu pot scăpa. Am varice și cinci dinți falși.

- Dac-ai ști cât de puțin îmi pasă, zice fata.

În clipa următoare - greu de spus cine a făcut primul pas -, ea se află în brațele lui.

La început, nu are nici o senzație, doar atâta, că pur și simplu nu-i vine să creadă. Trupul ei tânăr stă strâns de-ai lui, părul ei negru stă lipit de obrazul lui și - da, chiar așa! - chiar își ridică ochii spre el și-acum el chiar o sărută pe buzele roșii desfăcute. Și-a încolăcit brațele în jurul gâtului lui și-i spune „iubitule, comoara mea, iubirea mea”. O trage în jos, să se întindă împreună pe iarbă, iar ea nu i se împotrivesc deloc; poate face cu ea ce-i trece prin cap. Dar adevărul este că nu-și poate defini vreo senzație fizică; își dă seama de atingere și atât. Nu simte nimic altceva decât neîncredere și mândrie. Îi pare bine de ce face, dar nu are nici o dorință fizică. Ori că l-a luat prea repede, ori că tinerețea și frumusețea ei l-au speriat; poate că este mult prea învățat să trăiască fără femei - nu știe de ce. Fata se opintește să se ridice și-și scoate un clopoșel din păr. Se reazemă de el, punându-i un braț pe piept.

- Nu-i nimic, iubitule, nu-i nici o grabă, avem toată după-amiază la dispoziție. Nu-i așa că ascunzătoarea asta-i minunată? Am descoperit-o mai demult, când eram într-o excursie în grup și m-am rătăcit de ceilalți. Chiar dacă se-apropie careva, îl auzi și de la o sută de metri.

- Cum te cheamă? - întreabă Winston.

- Julia. Eu știu cum te cheamă pe tine. Winston, nu? Winston Smith.

- De unde ai aflat?

- Am impresia că sunt mai bună decât tine la aflat diverse lucruri, iubitule. Spune-mi, ce părere aveai despre mine înainte de ziua când ți-am dat biletul ăla?

Winston nu simte deloc nevoia să-i îndruga minciuni. Și, pe urmă, dacă începe cu partea cea mai rea, parcă sună a vino-ncoace.

- Te detestam ori de câte ori te zăream. Voiam să te violez și după aia să te omor. Acum două săptămâni m-am gândit foarte serios să-ți crap capul cu un bolovan. Dacă chiar vrei să știi, mi-am închipuit că ești cine- știe-ce agent de-ai Poliției Gândirii.

Fata izbucnește în hohote de bucurie, luând ce-i spune el, se vede, ca pe-o recunoaștere a calității jocului pe care l-a făcut.

- Hai, nu, zău, chiar Poliția Gândirii?! Nu se poate să te fi gândit chiar la ăia!

- In fine, poate nu chiar c-ai lucra la ei, dar, din felul cum te comportai în general, știi, numai pentru că ești tână și proaspătă și sănătoasă, m-am gândit că probabil...

- Te-ai gândit că sunt o bună membră a Partidului. Curată în vorbă și-n faptă. Drapele, marșuri, lozinci, jocuri, excursii în grup - toată panoplia. Și ce te-ai mai gândit tu, că dac-aș avea și-un sfert de motiv, te-aș denunța că ești criminal în gândire și te-aș trimite la plutonul de execuție, nu?

- Cam așa ceva. Știi bine că multe fete din ziua de astăzi așa ar proceda.

- Din cauza porcăriei ăsteia sunt toate așa, zice Julia, smulgându-și eșarfa stacojie a Ligii Tineretului Anti-Sex și aruncând-o pe o creangă.

Pe urmă, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva când și-a atins talia, bagă mâna în buzunarul salopetei și scoate o bucată mică de ciocolată, o rupe în două și-i întinde jumătate lui Winston. Nici nu a apucat s-o ia din mâna ei, că și-a dat seama, după miros, că nu este ciocolata obișnuită. Asta este închisă la culoare și lucește și învelită în poleială. Ciocolata pe care o mănâncă el de obicei este fărâmicioasă și are o culoare maronie, palidă și un gust, dacă se poate compara cu așa ceva, ca fumul de la gunoaiele arse. Totuși, din când în când, i s-a mai întâmplat să pună în gură câte o bucățică de ciocolată ca asta pe care i-a dat-o Julia. Din prima clipă când i-a mirosit parfumul, s-a deșteptat în memoria lui o amintire confuză, pe care n-o poate localiza, dar care, în orice caz, este puternică și tulburătoare.

- De unde ai chestia asta? - o întreabă.

- Am luat-o de la negru, răspunde ea indiferentă. Știi, eu sunt genul de fată care atrage privirile. Sunt și bună la jocuri. Am fost comandantă de grupă la Spioni. Fac muncă voluntară trei seri pe săptămână pentru Liga Tineretului Anti-Sex. Ore-ntregi am pierdut lipind rahaturile lor nenorocite prin toată Londra. La marșuri, întotdeauna duc câte un capăt al pancartei, întotdeauna am o mutră fericită și nu trag chiulul de la nimic. Zbiară cu gloata, asta-i deviza mea. Numai așa poți trăi liniștit.

Prima bucățică de ciocolată s-a topit deja în gura lui Winston. Are un gust delicios, iar amintirea aceea confuză încă îi mai gravitează pe la marginile conștiinței de sine și își dă seama de ea, asta e clar, dar nu-i poate atribui o formă bine conturată, de parcă ar fi un obiect privit cu coada ochiului, încearcă s-o alunge, cu singura certitudine că este amintirea a ceva ce ar vrea să repare, dar nu mai poate.

- Ești foarte tână, îi spune Juliei. Ai zece sau cincisprezece ani mai puțin ca mine. Ce poți găsi care să te atragă, la un bărbat de vârsta mea?

- Mi-a plăcut mutra ta și m-am gândit să-mi încerc norocul. Mă cam pricep să descopăr oamenii care nu au de-a face cu ăia. Cum te-am văzut, am fost convinsă că ești contra ăloră.

Aia, se pare, sunt Partidul, și mai cu seamă Partidul Interior, despre care vorbește fără menajamente și cu o ură zeflemitoare, făcându-l pe Winston să se crispeze întrucâtva, deși este și el de acord că poate singurul loc de pe lume unde ar putea fi în siguranță este poienița în care se află acum. Ceea ce-l uimește la ea este vulgaritatea limbajului. Membrii Partidului nu au voie să înjure și chiar și Winston nu înjură decât foarte rar și, în orice caz, nu în gura mare. Dar Julia parcă nu poate pomeni Partidul, și mai ales pe cel Interior, fără a folosi acel gen de cuvinte pe care le mai găsești câteodată scrise cu cretă pe alei. Nu poate spune că nu-i place: este, pur și simplu, simptomul revoltei ei împotriva Partidului și a tuturor preceptelor Partidului și pare cumva

antiseptic și natural, ca strănutul calului când miroase ovăz stricat. Pleacă amândoi din luminiș, hoinărind prin umbra zdrențuită de lumină și ținându-se unul pe altul pe după mijloc, atunci când au loc să umble umăr lângă umăr. Winston observă cât de suplă pare talia Juliei acum, că și-a scos eșarfa. Nu vorbesc decât în șoapta cea mai slabă. Ajung imediat la marginea păduricii. Ea îl oprește:

- Nu ieși la lumină. Să nu te vadă careva. Dacă stăm aici, între crengi, nu avem de ce ne teme.

De jur împrejur sunt tufișuri de alun. Lumina soarelui, deși filtrată de nenumăratele frunze, tot le încălzește fețele. Winston se uită peste câmpul care se deschide înaintea lor și se simte cuprins de o uimire lentă și ciudată, recunoscând locurile. Le știe din vedere. O pajiște roasă la firul ierbii, cu un drumeag care șerpuiește de-a latul ei și câte un mușuroi de cârțiță ici și colo. În peretele de verdeață păraginit de pe partea cealaltă, crengile ulmilor se leagănă abia vizibil în adierea vântului, iar frunzele lor unduiesc fremătător, în masă densă, ca părul femeilor. Precis că pe-acolo, pe undeva, ascuns de ochii lor, curge un pârâu cu băltoace verzi de apă, în care viermuiesc ochenele.

- Nu cumva e și un pârâiaș pe-aici, pe undeva? - întreabă Winston, cu o voce surdă.

- Ba da, e un pârâu. Pe-acolo, pe la marginea câmpului ăluia. Are și pești, din ăia mari. Poți să-i vezi cum zac în mâl în ochiurile de pe sub sălcii și dau din coadă.

- Parc-ar fi Tărâmul de Aur; în fine, aproape, șoptește el.

- Ce-i aia Tărâmul de Aur?

- Nu e nimic, de fapt, e un peisaj pe care-l tot văd eu în vis.

- Uite, îi atrage atenția Julia.

Un sturz s-a oprit pe o creangă la nici cinci metri de ei, aproape la nivelul ochilor lor. Probabil că nu i-a văzut, pentru că el stă în plin soare, iar ei au rămas în umbră, își desface aripile și le așează cu grijă la loc, lasă capul în piept pentru un moment, de parcă ar face o reverență soarelui, după care începe să reverse un torent de triluri, în zumzetul după ă-amiezii, volumului sunetului își dă fiori. Winston și Julia se lipesc unul de celălalt, fascinați. Cântecele continuă minute în șir, cu o variație uimitoare, fără să se repete nici măcar o singură dată, ca și cum pasărea și-ar etala într-adins virtuozitatea. Din când în când, se oprește pentru câteva secunde, își desface și-și strânge la loc aripile, pe urmă își umflă pieptul pestriț și deodată cântecele izbucnește din nou. Winston se uită la el cu un fel de respect ciudat. Pentru cine sau pentru ce cântă sturzul ăsta? Nu este nici o pereche și nici un rival care să-l urmărească. De ce stă la marginea unei păduri izolate și-și irosește cântecele în auzul nimănui? Se întreabă dacă, la urma urmei, n-o fi totuși vreun microfon ascuns pe undeva prin apropiere. El și Julia nu au vorbit decât în șoaptă și vorbele lor nu le-a putut capta, dar cântecele sturzului, da. Și poate că la celălalt capăt al firului ascultă vreun individ mărunț, cu mutră de gândac - poate că ascultă *asta*. Dar, încetul cu încetul, torentul de cântec îi alungă din minte orice speculație. Parcă ar fi o materie lichidă care curge peste el, amestecându-se cu soarele care se filtrează printre frunze, încearcă să nu se mai gândească la nimic, doar să simtă. Talia fetei, pe care o înlănțuie cu brațul, este caldă și delicată. O întoarce cu fața spre el și-și reazemă piepturile unul de celălalt: trupul ei parcă se topește într-al lui. Oriunde și-ar așeza mâinile, trupul Juliei se modelează după mâinile lui ca apa. Buzele li se încleștează. Cu totul altceva decât săruturile dure de la început. Când își îndepărtează fețele unul de celălalt, fiecare scoate câte un oftat adânc. Pasărea îi aude

pentru prima dată, se sperie și zboară de pe creangă, bătând tare din aripi. Winston își lipește buzele de urechea ei și-i Șoptește:

- Haide-acuma.

- Nu aici, îi răspunde Julia, tot în șoaptă. Vino înapoi în ascunzătoare. E mai sigur.

O iau amândoi înapoi spre luminiș pe același drum pe care au venit, mergând repede și făcând să trosnească vreascurile din loc în loc. Când ajung în mijlocul cercului de frasini, Julia se întoarce cu fața spre el. Și unul și celălalt găfâie, dar ei îi apare imediat zâmbetul în colțurile gurii. Rămâne așa câteva clipe, uitându-se fix în ochii lui Winston, pe urmă își duce mâna la fermoarul salopetei și, uite! da, aproape ca în visele lui. Aproape la fel de iute cum și-a închipuit el această scenă, Julia își smulge hainele de pe ea și le azvârle deoparte cu același gest măreț cu care ai zice că anihilează o civilizație întreagă. Trupul îi strălucește alb în lumina soarelui. Dar, în prima clipă, el nu se uită la trupul ei: ochii îi rămân ancorați de pistruii de pe obraji ei, care zâmbesc a obrăznicie, îngenunchează în fața ei și-i apucă amândouă mâinile într-ale lui.

- Ai mai făcut treaba asta?

- Sigur că da. De sute de ori - sau, în fine, în orice caz de zeci de ori.

- Cu membri ai Partidului?

- Da, întotdeauna numai cu membri ai Partidului.

- Ai Partidului Interior?

- Nu, cu porcii ăia nu. Dar sunt o mulțime care-ar vrea, dacă ar avea și numai pe jumătate ocazia. Crezi că sunt așa de sfinți cum vor să pară?

Inima lui Winston se înflăcărează. De zeci de ori a făcut treaba respectivă; el ar vrea s-o fi făcut de sute - de mii de ori. Orice sună a corupție îi umple întotdeauna sufletul cu o speranță sălbatică. Poate, cine știe?, Partidul este, de fapt, putred, dincolo de fațada pe care și-o etalează, poate cultul vigorii și al autonegării, pe care și-l întreține, nu este decât o înșelătorie care să mascheze nedreptatea. Dacă ar putea, le-ar da lepră sau sifilis la toată șleahța aia nenorocită - ce mult i-ar plăcea să facă o chestie de genul ăsta! Ar fi în stare să facă orice care să degradeze, să slăbească, să submineze! O trage pe Julia în jos, către el, așa încât ajung amândoi față în față, în genunchi.

- Uite ce e: cu cât ai mai mulți bărbați la activ, cu atât te iubesc mai mult. Înțelegi ce vreau să zic?

- Da, înțeleg perfect.

- Detest puritatea. Detest corectitudinea. Nu vreau să mai existe virtute nicăieri. Vreau ca toată lumea să fie coruptă până-n măduva oaselor.

- Păăăi, atunci, eu cred că-s bună pentru tine, iubitul. Eu *sunt* coruptă până-n măduva oaselor.

- Îți place să faci treaba asta? Adică nu numai cu mine, acum - chestia în sine, vreau să zic?

- Îmi place la nebunie.

Asta voia să știe de la ea, mai presus de orice. Nu numai dragostea pentru un singur om, ci pofta animalică, instinctul simplu, nediferențiat, asta este forța care o să ajungă să pulverizeze Partidul. O răstoarnă pe spate în iarbă, printre clopoțeiii împrăștiați mai devreme. De data asta, totul merge fără nici o dificultate; până la urmă, piepturile ajung să li se ridice și să coboare într-un ritm normal și se descleștează unul de celălalt cu un fel de uitare de sine voluptuoasă. Soarele s-a făcut parcă mai fierbinte. Winston o

acoperă cu salopeta. Ațipesc amândoi aproape imediat și dorm cam o jumătate de oră.

Winston se trezește primul. Se ridică în capul oaselor și se uită la chipul pistruiat al Juliei care mai doarme încă liniștită, cu obrazul în palmă. Cu excepția gurii, n-ar putea spune că are trăsături frumoase. Are și un rid sau două în jurul ochilor, dacă te uiți atent. Părul scurt și negru este extraordinar de des și de mătăsos, își dă seama că tot nu știe cum o cheamă pe numele de familie și unde locuiește. Trupul ei tânăr și altminteri puternic, dar acum neajutorat în somn, deșteaptă în el un sentiment de milă și dorința de a o proteja. Dar nu mai este tandrețea aceea instinctivă pe care a resimțit-o în aluniș. Dă salopeta la o parte și-i privește cu atenție șoldul alb și catifelat. Pe vremuri, un bărbat se uita la corpul unei femei și-și dădea seama că se trezea în el dorința și cu asta, basta. În ziua de azi, însă, nu mai găsești dragoste curată sau dorință curată. Nici o emoție nu mai este pură, pentru că totul este amestecat cu teamă și cu ură. Împreunarea lor a fost o bătălie, iar orgasmul - o victorie. Au dat o lovitură Partidului. A fost un gest politic.

3

- Mai putem veni aici încă o dată, zice Julia. De obicei, poți folosi aceeași ascunzătoare de două ori, fără probleme. Dar, bineînțeles, nu înainte de o lună-două, cam așa.

Nici nu s-a trezit bine și a și început să se comporte altfel. Grăbită, parcă ar avea alte treburi, își trage lucrurile pe ea, își înnoadă eșarfa stacojie la brâu și acum stabilește amănuntele întoarcerii acasă. Lui Winston i se pare firesc să lase treaba asta în seama ei. Are, fără îndoială, acea istețime practică de care el duce lipsă și pare să aibă cunoștințe foarte amănunțite despre împrejurimile Londrei, adunate în timpul nenumăratelor excursii în grup. Ii descrie o cale de întoarcere cu totul alta decât cea pe care a venit și-l scoate la o altă stație de cale ferată. Niciodată să nu mergi acasă pe același drum pe care ai plecat, îi spune, pe tonul pe care enunți cine-știe-ce principiu fundamental. Ea urmează să plece prima, iar el trebuie să mai aștepte o jumătate de oră acolo și pe urmă să pornească pe urmele ei.

Ii pomenește și de un loc unde se pot întâlni după slujbă, peste patru seri: pe o stradă dintr-o mahala, unde este o piață zgomotoasă și de obicei ticsită de lume. Ea o să se plimbe printre tarabe, prefăcându-se a căuta șireturi de pantofi sau ață de cusut. Dacă totul e în regulă, o să-și sufle nasul la apropierea lui; dacă nu, el trebuie să treacă pe lângă ea, ca și cum nu s-ar cunoaște. Dar acolo, în mijlocul vacarmului și cu puțin noroc, ar trebui să poată sta de vorbă un sfert de oră și să fixeze întâlnirea următoare.

- Gata, mă duc, zice Julia, după ce Winston îi repetă instrucțiunile, pentru verificare. Trebuie să fiu înapoi la nouăsprezece-treizeci. Am două ore program la Liga Tineretului Anti-Sex. Distribuie de broșuri, ceva de genul ăsta. Zi și tu, ce porcărie! Dă-mi cu mâna pe spate, te rog. Vezi să nu am vreun fir de iarbă-n păr. Uită-te bine. Bun, atunci te sărut, iubirea mea, te sărut!

Se aruncă în brațele lui și-l sărută aproape violent, iar în clipa următoare își croiește drum printre frasini și se afundă în pădure fără nici un zgomot. Uite, nici acum nu-i știe numele de familie, și nici adresa. Dar nu are nici o importanță, pentru că e de neconceput că s-ar putea întâlni vreodată undeva înăuntru, sau că ar putea comunica în scris sub orice formă.

Întâmplarea a făcut, însă, că nu s-au mai întors niciodată în luminișul din păduricea de frasini tineri, în toată luna mai, o singură dată au mai reușit, într-adevăr, să facă amor, într-o altă ascunzătoare pe care o știa Julia, și anume în clopotnița unei biserici căzute în ruină, singura care mai stă în picioare dintr-o zonă devastată de o bombă atomică, acum treizeci de ani. După ce ajungi la ea, este o ascunzătoare ideală, dar ajunsul până acolo este problema, în rest, nu se pot întâlni decât pe străzi, în fiecare seară în alt loc și nu mai mult de o jumătate de oră o dată. Pe stradă pot vorbi, de obicei, dar cu o tehnică anume. Merg amândoi pe trotuarele aglomerate, duși de valul de trecători, niciodată prea aproape unul de celălalt și fără să-și arunce nici măcar o privire, și în felul acesta reușesc să poarte o discuție ciudată, intermitentă, care pornește și se oprește ca lumina unui far, înghețând la apariția vreunei uniforme de-a Partidului sau în apropierea vreunui tele-ecran, ca să fie reluată apoi, după câteva minute, din mijlocul propoziției, sau suspendată brusc o dată ce ajung la locul convenit pentru despărțire și continuată aproape fără nici o introducere a doua zi. Julia parcă este în elementul ei când poartă asemenea conversații, pe care ea le numește „discuții în rate”. Se pricepe de minune să vorbească fără să-și miște buzele. O singură dată într-o lună întregă de întâlniri nocturne au reușit să se sărute. Cum mergeau amândoi, tăcuți, pe o străduță lăaturalnică - Julia nu vrea niciodată să vorbească dacă nu se găsesc pe o stradă mai mare - când, deodată, s-a auzit o bubuială asurzitoare, pământul s-a zguduit, cerul s-a întunecat, iar Winston s-a trezit aruncat la pământ într-o parte, răvășit și îngrozit. Probabil că o rachetă căzuse la doi pași de ei. Și-a dat seama că obrazul Juliei era la câțiva pași de al lui, palid, ca de mort, de un alb cretos. Până și buzele îi erau albe. Moartă! A strâns-o în brațe și a văzut că săruta o gură vie și caldă. Dar simțea pe buze un fel de substanță albă, prăfoasă, care se interpunea între ei. Amândoi aveau fețele pline de moloz.

Mai sunt și seri când ajung la locul de rendez-vous și trebuie să treacă unul pe lângă altul fără să se vadă, pentru că vreo patrule tocmai a apărut de după colț sau vreun elicopter se învârte peste capetele lor. Și chiar dacă n-ar fi atât de periculos, tot le-ar fi greu să găsească timpul liber necesar pentru a se întâlni. Săptămâna de muncă a lui Winston este de șaiszeci de ore, a Juliei și mai lungă de atât, iar ziua liberă a fiecăruia depinde de volumul de muncă, așa încât nu reușesc prea des să se coordoneze. Pe lângă asta, Juliei i se întâmpla foarte rar să aibă o seară cu totul liberă. O mulțime de timp își petrece luând parte la conferințe și demonstrații, împărțind broșuri pentru Liga Tineretului Anti-Sex, construind lozinci pentru Săptămâna de Ură, făcând colecte pentru campania de economisire și altele asemenea. Merită, după părerea ei; merită, pentru că așa te camuflezi. Dacă respecti regulile mărunte, zice ea, le poți încălca pe cele mari. Ba chiar l-a convins pe Winston să-și mai sacrifice din timpul liber pentru a se angaja în munca voluntară la muniție, pe care o fac din proprie inițiativă membrii zeloși ai Partidului. Așa încât, o seară pe săptămână, Winston își petrece patru ore de lehamite paralizantă, înșurubând între ele niște piese de metal care se introduc, probabil, în focurile bombelor, într-un atelier prost luminat, unde se face curent și unde bubuitul ciocanelor și muzica de la tele-ecran se amestecă într-un vacarm lugubru.

Acum, în clopotnița bisericii, au ocazia să umple găurile în conversație. Este o după-amiază caniculară. În cămăruța de deasupra clopotelor, unde se refugiază, aerul fierbe, atmosfera e stătută și miroase cumplit a găinaț de porumbel. Ore întregi șed amândoi direct pe jos, în paie și în praf, vorbind de una și de alta și ridicându-se pe

rând, din când în când, ca să arunce o privire prin creneluri, să se asigure că nu se apropie cineva.

Julia are douăzeci și șase de ani. Locuiește într-un cămin, cu alte treizeci de fete.

- Tot timpul în putoarea aia de muieri! Ah, așa nu pot suferi femeile, zice ea.

Lucrează, așa cum bănuise el, la o mașină de scris romane, din Secția Literatură, îi place munca ei, care constă, mai ales, în a manevra și repara, dacă e cazul, un motor electric solid, dar complicat. Nu se consideră cine-știe-ce deșteaptă, dar îi place să facă muncă manuală și cunoaște mașinăria ca pe propriul ei buzunar. Poate să-i descrie întregul proces de constituire a unui roman, de la linia generală trasată de Comisia de Planificare până la ultima virgulă pusă de Echipa de Rescriere. Dar produsul finit pe ea nu o interesează. Nu se omoară ea cu cititul, îl asigură pe Winston. Cărțile sunt un articol care trebuie produs, ca și gemul sau șireturile de pantofi.

Nu păstrează nici o amintire despre ce s-a petrecut înainte de începutul anilor șaizeci și singura persoană pe care a auzit-o vreodată vorbind mai tot timpul despre anii dinaintea Revoluției era un bunic care, de altfel, a și dispărut când ea avea vreo opt ani. La școală a fost căpitanul echipei de hochei și a câștigat cupa la gimnastică doi ani la rând. A fost comandant de grupă la Spioni și secretar pe ramură la Liga Tineretului, pe urmă a intrat în Liga Tineretului Anti-Sex. A avut întotdeauna caracterizări excelente. A fost chiar și selecționată - semn incontestabil de bună reputație - să lucreze la Pornosec, o subsecție a Secției Literatură axată pe producerea de pornografii de doi bani care să fie apoi distribuite în rândurile proliilor. Cei care lucrează în subsecția asta, adaugă ea, îi spun Jegăria. Acolo a lucrat, timp de un an de zile, la producerea unor cărți cu titluri de *genul Povestiri picante* sau *O noapte într-o școală de fete*, care se ambalau în colete sigilate și pe care le cumpărau pe furiș copiii de proli, având impresia că făceau contrabandă cu ceva ilegal.

- Și ce scrie-n cărțile-alea? - întreabă Winston curios.

- Ei, niște rahaturi îngrozitoare. De fapt, sunt și plicticoase. Sunt șase scenarii mari și late, pe care le mai amestecă și ei, pe ici, pe colo. Eu sigur că eram la caleidoscoape. N-am fost niciodată în Echipa de Rescriere. N-am talente literare, dragă, și pace, nici măcar pentru alea.

Lui Winston nu-i vine să creadă că la Pornosec, cu excepția șefului de secție, nu lucrează decât fete. Ideea este că bărbații, având instinctele sexuale mai puțin controlabile decât femeile, s-ar afla în mai mare pericol de a se lăsa corupți de porcăriile cu care ar lucra.

- Nici femei măritate nu acceptă ăia acolo, adaugă Julia. Cică fetele sunt curate și pure. Uite, știu eu una care nu-i nici, nici.

Prima aventură amoroasă a avut-o la șaisprezece ani, cu un membru al Partidului care avea șaizeci și care pe urmă s-a sinucis, ca să nu ajungă la închisoare.

- N-a făcut rău, comentează Julia, că altfel ar fi scos ăia de la el la mărturisiri cum mă cheamă.

După acea primă oară, au mai fost o mulțime de alte ori. Viața, așa cum o vede Julia, e simplă. Tu vrei să te distrezi; ei, adică Partidul, vor să te împiedice să te distrezi; atunci, tu încâlci regulile cât poți de mult. I se pare la fel de normal ca ei să vrea să te priveze de plăceri și ca tu să vrei să nu fii prins. Nu poate suferi Partidul și spune treaba asta cu cele mai porcoase cuvinte, dar nu-i aduce vreo critică mai generală. Cu excepția situațiilor în care propria ei viață are de suferit, nu-i pasă de doctrina Partidului. Winston observă, după o vreme, că Julia nu folosește cuvinte din

Nou-vorbă, afară de cele intrate în vocabularul curent. Nu a auzit în viața ei de Frăție și refuză să creadă că ar putea exista o asemenea organizație. Orice formă de revoltă organizată împotriva Partidului, fiind de la bun început sortită eșecului, i se pare stupidă. Singurul lucru inteligent pe care-l poți face este să te străduiești să încâlci regulile și totuși să rămâi în viață. Prin mintea lui Winston trece o întrebare fugară: câți oameni la fel ca ea or mai fi în generațiile mai tinere, care au crescut în lumea Revoluției și care, necunoscând nimic altceva, iau Partidul ca pe ceva imuabil, la fel cu cerul de deasupra capului, fără să se revolte împotriva autorității lui, ci doar fofilându-se pe lângă ea, ca iepurele care se ascunde când trece dulăul? Despre posibilitatea de a se căsători nu discută. Nu are rost nici măcar să se gândească la un lucru atât de îndepărtat. Ce comisie ar autoriza o asemenea căsătorie, presupunând că Winston ar găsi o formă oarecare de a scăpa de fosta lui nevastă, de Katherine? Nu are nici un sens - este un vis absurd.

- Cum era nevastă-ta? - întreabă Julia.

- Era așa, cum să zic? - știi cuvântul ăla din Nouvorbă: *bungânditoare*? Adică unul care gândește corect prin firea lui și nu e-n stare să-i treacă nimic prin cap, care să fie nelalocul lui...

- Cuvântul nu-l știam, dar genul de om îl știu destul de bine. Începe să-i povestească viața lui conjugală, dar, curios lucru, parcă ea ar ști, în linii mari, cum au stat lucrurile. *Ea* îi povestește lui, ca și cum ar fi fost de față, sau ar fi luat parte, cum trupul Katherinei devenea rigid ori de câte ori Winston pune mâna pe ea, sau cum îl strângea în brațe și parcă în același timp îl împingea cât mai departe de ea cu toată puterea. Cu Julia, nu-i vine greu să vorbească despre lucruri din astea; și, oricum, Katherine nu mai este de multă vreme o amintire dureroasă pentru el - cel mult una grețoasă.

-Și așa fi suportat-o, dacă n-ar fi fost un singur lucru, zice el, povestindu-i despre micul ceremonial frigid pe care Katherine i-l vâra pe gât, în fiecare săptămână în aceeași noapte. Și culmea este, adaugă el, că detesta chestia în sine, dar n-ar fi renunțat pentru nimic în lume. Știi cum îi zicea? Nici nu-ți trece prin cap.

- Datoria față de Partid?! - întreabă Julia prompt. Și eu am fost la școală, iubire. Probleme sexuale - o dată pe lună, la fetele peste paispe ani. Și-n Liga Tineretului la fel. Ți se bagă în cap ani în șir. Și dă-mi voie să-ți spun că-n cele mai multe cazuri prinde. Dar nu poți să știi niciodată: oamenii sunt atât de ipocriți!

Începe să dezvolte acest subiect. Cu Julia, se vede, oricum ai dă-o, tot la viața sexuală ajungi și, de îndată ce trece la lucrurile astea, dovedește multă istețime. Spre deosebire de Winston, ea a priceput care este sensul austerității în materie sexuală a Partidului. Nu e vorba numai că instinctul sexual se manifestă într-o lume a lui proprie, pe care Partidul nu o mai poate controla și care, deci, trebuie suprimată prin orice metode. Mai important este faptul că privațiunile sexuale au ca efect isteria, ceea ce este de dorit, pentru că isteria poate fi transformată în febră războinică sau în adularea conducătorului. Julia exprimă lucrurile astea mai simplu:

- Când te regulezi, îți consumi energia și pe urmă te simți fericit și ți se rupe de orice al'ceva. Ei nu te pot lăsa să ajungi în situația asta. Trebuie să dai pe dinafară de energie tot timpul. Ce rost are mărșăluitul ăsta în sus și-n jos, și uralele, și datul din steaguri? Nu mai ai voie să ți se scoale și-atunci te consumi în felul ăsta. Dacă-n sinea ta te simți satisfăcut, nu te doare-n cur de Fratele cel Mare, de Planurile Triennale, de Minutele de Ură și de tot rahatul ăsta nenorocit?!

Foarte adevărat, se gândește Winston. Intre abținerea și ortodoxia politică este o legătură profundă. Pentru că, altminteri, cum s-ar putea menține exacerbarea obligatorie a fricii, a urii și a credulității tembele de care Partidul are nevoie la membrii săi? Numai încătușând un instinct puternic și folosindu-l ca forță motrice. Atracția sexuală este o primejdie pentru Partid și atunci Partidul a pus-o la lucru în folosul său propriu. Ca și cu instinctul filial. Cum nu se poate desființa familia, oamenii sunt încurajați să-și iubească progeniturile aproape ca pe vremuri. Pe de altă parte, însă, copiii sunt sistematic montați împotriva părinților și învățați să-i spioneze și să raporteze orice formă de deviație de la linie. Familia a devenit nici mai mult, nici mai puțin decât un auxiliar al Poliției Gândirii, o metodă prin care tot omul trăiește, zi și noapte, înconjurat de niște turnători care-i cunosc orice intimitate.

Deodată, gândul i se întoarce la Katherine. Da - Katherine l-ar fi denunțat, fără doar și poate, Poliției Gândirii, dar, din fericire, era atât de proastă, încât nu a realizat niciodată cât de neortodoxă era gândirea lui. Adevărul este că și-a adus aminte de ea în acest moment din cauza căldurii insuportabile care i-a umplut fruntea cu broboane de sudoare, începe să-i povestească Juliei ceva ce s-a întâmplat - sau, mai degrabă, a fost cât pe-acum să se întâmple - într-o altă după-amiază sufocantă, cu vreo unsprezece ani în urmă.

La vreo trei sau patru luni după ce se căsătoriseră, luau parte amândoi la o excursie în grup pe undeva prin Kent și, cum-necum, la un moment dat au rătăcit drumul. Rămăseseră în urma celorlalți cu câteva minute, atâta tot, dar au luat-o greșit și s-au trezit deodată blocați, la marginea unei vechi cariere de cretă. Era ca un fel de faleză verticală de zece-douăzeci de metri înălțime, iar jos era plin de bolovani, înjur nu era nimeni, așa încât nu aveau pe cine să întrebe de drum. Când și-a dat seama că se rătăciseră, Katherine a devenit foarte nervoasă. Chiar și atâta lucru îi dădea sentimentul vinovăției - că se despărțise pentru un moment de turma gălăgioasă de excursioniști. Voia s-o ia repede înapoi pe drumul pe care veniseră și să caute în direcția opusă. Dar tocmai atunci Winston a zărit câteva tufe de flori care creșteau din crăpăturile stâncilor de dedesubt. Una dintre tufe avea flori de două culori, fucsina și purpură, care, dacă te uitați atent, creșteau din aceeași rădăcină. Cum nu mai văzuse așa ceva, a strigat-o pe Katherine, să vină să vadă și ea: „Ia uite, Katherine! Uită-te la florile-alea. Tufa aia de jos de tot. Nu ți se pare că e-n două culori diferite?!” Ea o pornise deja înapoi, dar s-a întors, destul de iritată, ca să se uite. S-a aplecat peste marginea falezei, să vadă mai bine. El, care stătea în spatele ei, a apucat-o de mijloc și o ținea bine, să nu cadă. În clipa aceea și-a dat seama deodată că erau absolut singuri. Nici țipenie de om nicăieri, nu se mișca nici o frunză, nici o pasăre, într-un asemenea loc, posibilitatea să fi existat vreun microfon ascuns era aproape nulă și, oricum, chiar dacă ar fi existat, n-ar fi înregistrat decât sunetele. Totul se petrecea la ora cea mai fierbinte și mai somnolentă a după-amiezii. Și lui i-a trecut prin cap gândul că...

- De ce nu i-ai dat un brânci ca lumea? - îl întrerupe Julia. Eu așa aș fi făcut.

- Da, dragă, tu așa ai fi făcut. Și eu as fi făcut așa, poate, dacă aș fi fost pe-atunci omul de-acuma. Sau poate că n-aș fi făcut nici atunci - în fine, nu știu sigur.

- Și-acuma-ți pare rău că n-ai profitat de ocazie?

- Da - dacă stau să mă gândesc, îmi pare rău. În timp ce vorbesc, cum șed unul lângă altul pe jos, în praf, Winston o trage pe Julia mai aproape de el. Ea își reazemă capul de umărul lui, reușind, cu mirosul plăcut al părului ei, să-i mai alunge din nas putoarea de găinaț. Ce tânăra este! - se gândește Winston. Ea mai

așteaptă ceva de la viață, dar uite, nu înțelege că nu rezolvi nimic, cu un om care te incomodează, dându-i brânci într-o prăpastie.

- De fapt, situația tot aia ar fi fost, zice el. Și-atunci, de ce-ți pare rău că n-ai împins-o?

- Pur și simplu pentru că aleg un lucru pozitiv, și nu unul negativ, în jocul ăsta de care ne-am apucat noi, nu putem câștiga, însă unele feluri de a pierde sunt mai bune decât altele, atâta tot.

Ii simte umărul zvâcnind a dezaprobare. Ori de câte ori spune asemenea lucruri, ea îl contrazice. Ea nu poate accepta ca pe o lege a naturii faptul că individul este întotdeauna învins, într-un fel, își dă și ea seama că soarta îi este pecetluită și că, mai devreme sau mai târziu, Poliția Gândirii tot o s-o prindă și o s-o omoare, dar cu cealaltă jumătate a minții crede că ai putea, cumva, să-ți construiești o lumea a ta, proprie și secretă, în care să trăiești cum vrei tu. Și că nu-ți trebuie decât noroc, șiretenie și îndrăzneală. Ea nu poate înțelege că nu există ceea ce se numește fericire, că singura victorie posibilă se află undeva, în viitorul îndepărtat, mult după moartea lor, și că, din clipa în care au declarat război Partidului, sunt deja niște oameni morți.

- Noi suntem cei morți, zice Winston.

- Ba n-am murit încă, i-o întoarce Julia, mai mult decât prozaic.

- Nu, fizic nu. Peste șase luni sau un an. Poate peste cinci. Mie mi-e frică de moarte. Tu ești mai tânăra, așa că probabil că ți-e și mai frică decât mi-e mie. Sigur că o să-ncercăm s-o amânăm cât putem de mult. Dar chiar și așa nu rezolvăm mare lucru. Câtă vreme oamenii or să mai aibă ceva omenesc în ei, moartea și viața or să-nsemne același lucru.

- Ei, rahat! Cu cine-ai prefera să te culci, cu mine sau cu vreo moartă?! Ție nu-ți place să trăiești? Nu-ți place să poți spune: uite, ăsta sunt eu, am două mâini, am două picioare, exist, deci sunt o ființă vie? Nu-ți place treaba *asta*?!

Vorbind, se răsuțește cu fața spre el și-și lipește pieptul de al lui. Prin salopetă, Winston îi frământa sânii mari și totuși tari. Trupul ei mai revarsă un strop de tinerețe și de vigoare peste al lui.

- Ba da, asta-mi place, zice el.

- Ei, atunci termină cu vorbitul despre moarte. Bun, ascultă, iubitele, trebuie să ne punem de acord unde ne vedem data viitoare. Cred că de-acum putem merge liniștiți acolo, la locul din pădure, că l-am lăsat destul să se odihnească. Dar de data asta, trebuie s-o iei prin altă parte. M- am gândit eu cum facem. Iei trenul... Stai, uite, îți fac o schemă.

În felul ei practic de a fi, adună o grămăjoară de praf de pe jos și, luând un pai dintr-un cuib de porumbel, se apucă să traseze o hartă pe podeaua cămăruței de deasupra clopotelor.

4

Winston aruncă o privire circulară peste cămăruța săracăcioasă de la etajul prăvăliei domnului Charrington. Lângă fereastră, se găsește patul enorm gata făcut, cu niște pături jerpelitate și o pernă mare, fără față de pernă pe ea. Ceasul demodat, cu cadranul de douăsprezece ore, ticăie pe polița de deasupra căminului, într-un colț, pe măsuta rabatabilă, tronează *presse-papiers-ul* pe care l-a cumpărat ultima oară când a mai fost pe aici și care licărește discret în semiobscuritate.

Pe grătarul din fața căminului se află o sobă cu petrol din tablă laminată, o cratiță și două câni pe care le-a procurat domnul Charrington. Winston aprinde arzătorul și pune niște apă la fiert în cratiță. A adus cu el un pachet de cafea Victoria și câteva tablete de zaharină. Ceasul arată șapte-douăzeci: de fapt, nouăsprezece-douăzeci. Julia trebuie să vină la nouăsprezece-treizeci.

În pieptul lui Winston, inima zvâcnește, șoptindu-i: nebunie, nebunie conștientă, gratuită și sinucigașă. Ceea ce fac ei este tocmai crima pe care un membru al Partidului o poate ascunde cel mai puțin. Adevărul este că lui i-a venit în cap ideea, mai întâi sub forma unei viziuni: și-a imaginat *presse-papiers-ul* de sticlă oglindindu-se în tăblia lustruită a măsuței rabatabile. Așa cum, de altfel, a și prevăzut, domnul Charrington nu a avut nici o obiecție să-i închirieze camera. Este clar că îi pare bine de cei câțiva dolari în plus pe care-i câștigă. Și nici nu a părut șocat, nici nu l-a jignit pe Winston arătându-se curios, când el i-a spus verde în față că vrea camera pentru o relație amoroasă. Nu a făcut altceva decât să privească undeva înainte și în podea, emițând câteva generalități, cu o diplomatie care dădea impresia că este pe jumătate invizibil. Important lucru, a zis domnul Charrington, să ai puțină intimitate. Cine nu-și dorește un loc unde să poată sta singur din când în când? Și, când cineva reușește să găsească un asemenea loc, este o problemă elementară de delicatețe ca toți cei care mai sunt la curent cu situația respectivă să se prefacă, nu-i așa?, a nu ști nimic. Apoi a adăugat, parcă evaporându-se cu totul el însuși din lumea reală, că, dacă pe Winston îl interesează, casa are două intrări, dintre care una prin spate, care dă într-o alee.

Jos, sub fereastră, se aude cum cântă cineva. Winston aruncă o privire afară, stând cu mare atenție în spatele draperiei de muselină. Fiind iunie, soarele este încă sus pe cer și, în curtea inundată de lumină deasupra căreia dă fereastră, vede o femeie monstruoasă, solidă ca o coloană normandă, cu brațele de un roșu-închis, care poartă strâns în jurul mijlocului un șorț făcut din pânză de sac și se plimbă tot timpul cu pași apăsați între o copaie de spălat rufe și o sârmă de întins, agățând cu cârlige la uscat niște pătrate de pânză albă - scutece de copil trebuie să fie, se gândește Winston. Iar când nu are gura căscată și plină cu cârlige de rufe, cântă cu o voce de contralto:

„N-a fost decât amăgire,
S-a zburat ca o zi dă-april’,
Da’ o privire ș-un cuvânt și visul ce-au născut,
Mi-au luat cu iele sufletul”.

Melodia asta bântuie deja prin Londra de câteva săptămâni. Este unul dintre nenumăratele cântece de acest fel publicate în folosul protilor de un serviciu din cadrul Secției Muzică. Textele unor asemenea cântece se compun fără nici un fel de intervenție umană, cu ajutorul unui aparat numit versificator. Dar uite că femeia cântă atât de melodios, încât stupizenia aia odioasă sună aproape plăcut. O aude cântând și-i aude târșăitul picioarelor pe dalele de piatră, aude țipetele copiilor pe stradă și, de undeva de departe, vine un ecou stins de circulație intensă; și totuși, în cameră este o liniște ciudată, din cauză că lipsește tele-ecranul. Nebunie, nebunie, nebunie, se gândește din nou. Este de neconceput că ar putea frecventa locul ăsta mai mult de câteva săptămâni fără să fie prinși. Dar să aibă o ascunzătoare a lor și numai a lor, undeva înăuntru și la îndemână - ispita a fost prea mare pentru amândoi ca să-i reziste. După ce s-au întâlnit în clopotnița bisericii, a urmat o perioadă în care le-a fost imposibil să-și aranjeze vreo întâlnire. Orele de muncă au sporit drastic în perspectiva Săptămânii de Ură. Mai este o lună și ceva până atunci, dar, cum pregătirile sunt

teribil de complicate, toată lumea are de lucru peste program. Până la urmă, au reușit să obțină fiecare câte o după-amiază liberă, și s-a nimerit să fie în aceeași zi. S-au înțeles să meargă în luminișul din pădure, în seara dinaintea zilei respective, s-au întâlnit pe stradă pentru câteva minute, apropiindu-se, ca de fiecare dată, fără să se uite unul la altul, în cercuri largi. Dar, chiar și aruncându-i o singură privire fugară, Winston și-a dat seama că Julia era mai palidă ca de obicei.

- A picat, i-a șoptit ea, când i s-a părut că putea vorbi fără grijă. Pentru mâine, adică.

- Ce-a picat?

- Mâine după-masă. Nu pot veni.

- De ce?

- Ei, chestia aia lunară. Mi-a venit mai devreme de data asta. Câteva clipe, lui Winston i-a venit să urle de furie. O cunoștea deja

de o lună și genul lui de dorință pentru ea se schimbaseră. La început, n-a simțit cineștie-ce plăcere adevărată. Prima oară când au făcut amor nu a fost nimic altceva decât un act de voință. Dar, după a două oară, n-a mai fost același lucru. Mirosul părului ei, gustul buzelor ei, atingerea pielii ei, toate parcă intraseră și în el sau pluteau în aerul din jurul lui. Julia a devenit pentru el o necesitate fizică, un lucru pe care nu numai că și-l dorește, dar la care simte că are dreptul. Când ea i-a spus că nu poate veni, a avut sentimentul frustrării. Dar, tocmai în clipa aceea mulțimea i-a împins și i-a lipit unul de celălalt, iar mâinile li s-au întâlnit din întâmplare. Ea i-a strâns iute vârfurile degetelor într-un fel care părea să-i transmită nu numai dorință, dar și afecțiune. Și-a dat și el seama, după ce i-a trecut furia, că, atunci când trăiești cu o femeie, dezamăgirea asta mai ales este ceva curent și firesc; așa încât l-a năpădit brusc un sentiment de profundă tandrețe față de Julia, cum nu mai trăise până atunci. I-ar fi plăcut să fi fost căsătorit așa, de vreo zece ani. I-ar fi plăcut să se poată plimba cu ea pe străzi, uite-așa, cum făceau atunci, dar pe față și fără frică, vorbind despre tot soiul de banalități și tânguind una-alta pentru casă. Și cel mai mult i-ar fi plăcut să fi avut și ei un loc unde să poată sta singuri, fără să se simtă obligați să facă amor de câte ori se întâlneau. Și, de fapt, nu chiar în clipa respectivă, ci a doua zi i-a venit ideea să închirieze camera domnului Charrington. Când i-a propus Juliei, ea a fost de acord imediat, neașteptat de repede. Știu amândoi că este curată nebunie să facă așa ceva, ca și cum ar coborî în mod intenționat cu un picior în groapă. Acum, stând pe marginea patului și așteptând-o pe Julia, îi vin în minte din nou beciurile Ministerului Iubirii. Ciudat cum poate oroarea asta predestinată să-ți invadeze gândurile și apoi să-ți iasă din cap. O vezi în fața ta, inevitabilă, într-un viitor oarecare, stând înaintea morții ca 99 înaintea lui 100. Nu o poți evita, dar s-o amâni - asta s-ar putea să reușești; și totuși, în loc să încerci s-o amâni, de fiecare dată și din propria ta inițiativă, faci ce faci și te îndrepti către ea, și încă pe scurtătură. Pe scară se aud pași grăbiți. Julia dă buzna în cameră. În mână duce o trusă de scule din canava maro, cu care Winston a mai văzut-o plimbându-se pe coridoarele Ministerului. Se ridică și o ia în brațe, dar ea se desface din îmbrățișarea lui, în parte și fiindcă a rămas cu trusa de scule în mână.

- Stai, stai așa, zice ea. Lasă-mă o clipă, să-ți arăt ce-am adus. Tu ai adus porcărie de-aia de cafea Victoria, nu? Știam eu c-ai s-aduci. Dă-o dracului, că n-avem nevoie de ea. Uite-aici!

Se așează în genunchi, deschide trusa și răstoarnă pe jos câteva chei și șurubelnițe, dând la iveală mai multe pachete aranjate cu grijă, pe care i le întinde lui

Winston pe rând. Primul pachet pare cunoscut la pip ăit: este ceva greu și nisipos, în care îți intră degetul dacă apeși.

- N-o fi zahăr?! - întreabă el.

- Zahăr-zahăr, nu zaharină. Și uite-aici, o franzelă. Pâine albă, ca lumea, nu mizeria aia ce mâncăm noi. Și un borcănel de gem. Și-o cutie de lapte dar uite-aici! De-asta chiar că sunt mândră. A trebuit s-o învelesc într-o pânză de sac, pentru că...

Dar nu mai este nevoie să-i explice de ce învelise pachetul. Camera se umple brusc de miros, un parfum puternic, fierbinte, care parcă emană de undeva din prima lui copilărie, cu care te mai întâlnești și în ziua de astăzi, totuși, când se răspândește din câte un gang înainte să se trântescă o ușă, sau peste câte o stradă, îl adulmecă pentru o clipă și apoi dispare ca și cum n-ar fi fost.

- Cafea! - șoptește Winston. Cafea adevărată!

- Cafea de la Partidul Interior. Nu există nimic pe lumea asta să nu aibă și porcii ăia, dar nimic, știi ce-i aia? Bineînțeles că servitorii și chelnerii și oamenii în general mai pun mâna și... A, uite, am și un pachet de ceai.

Winston se așază și el pe jos, lângă ea, și rupe hârtia într-un colț.

- E ceai adevărat, nu frunze de coacăz.

- Se pare că s-a găsit o mulțime de ceai în ultima vreme. Am cucerit India, așa ceva, comentează Julia. Așa, iubitele, dar acuma ascultă-mă o clipă. Vreau să te întorci cu spatele la mine trei minute; du-te și stai pe partea cealaltă a patului. Nu te duce prea aproape de fereastră. Și să nu te-ntorci până nu-ți spun eu.

Winston rămâne privind fix, în gol, pe lângă draperia de muselină. Jos, în curte, femeia cu brațele roșii merge în continuare de la copaie până la sârmă și înapoi, își scoate alte două cârlige din gură și începe din nou să cânte, cu vocea ei profundă:

„Unii zic că-n timp pa toate le uiți,

Zic c-orice durere-ți trece,

Dar un zâmbet ș-o lacrimă dup-atâția ani

Tot îm'rnaî sfâși-inima-a-a-a...”

Precis că știe pe de rost toată prostia aia de cântec. Vocea ei ajunge până sus la el o dată cu adierea blinda a verii și sună foarte convingătoare, a melancolie fericită, îți dă impresia că femeia ar fi pe deplin satisfăcută dacă seara asta de iunie nu s-ar mai sfârși niciodată, iar rufele de pus la uscat nu s-ar mai termina nici ele; atunci ar putea rămâne și ea acolo încă o mie de ani, agățând scutece pe sârmă și fredonând nerozii. Lui Winston îi trece prin minte un gând curios, și anume că nu a auzit niciodată un membru al Partidului care să cânte de unul singur, fiindcă așa simte el nevoia. Probabil că ar părea și oarecum neortodox, o excentricitate periculoasă, la fel cu vorbitul de unul singur, de pildă. Poate numai dacă ajungi prin vecinătatea morții de foame să ai motive să cânti.

- Poți să te-ntorci, zice Julia.

Se întoarce cu fața spre ea, dar, în prima clipă, aproape că nu o recunoaște, în loc s-o vadă goală, cum se aștepta, descoperă o transformare cu mult mai surprinzătoare: Julia s-a vopsit pe față.

Probabil că s-a furișat până în cartierele prolilor, a găsit vreo drogherie și și-a cumpărat o trusă completă de machiaj. Uite, s-a rujat din plin pe buze, s-a fardat în obraji și și-a dat cu pudră pe nas - până și sub ochi și-a dat cu ceva care i-i face să strălucească. Nu a lucrat ea prea îndemânic, dar, oricum, nici pretențiile lui Winston în acest domeniu nu sunt cine-știe-ce. Nu a mai văzut niciodată și nici nu-și putea

închiperii vreo membră a Partidului fardată. Uimitor cât de mult și-a îmbunătățit înfățișarea. Cu câteva tușe de culoare unde trebuia, a devenit nu numai cu mult mai atrăgătoare, dar și de departe mai feminină. Părul tuns scurt și salopeta băiețească nu fac decât să sublinieze aceste efecte noi. Când o ia în brațe, îl năpădește un miros de violete, care îi readuce în minte semiobscuritatea unei bucătării dintr-un subsol și gura fără dinți a unei femei care folosea exact același parfum; dar ce mai contează acum?

- Și parfum! - exclamă el.

- Da, iubitele, și parfum. Și data viitoare, știi ce fac? O să-mi fac rost de-o rochie adevărată de femeie și-o s-o port în locul pantalonilor ăstora nenorociți, îmi pun ciorapi de mătase și pantofi cu toc înalt! În camera asta, o să fiu femeie, nu tovarășă!

Drept care, își smulg amândoi hainele de pe ei și se urcă în patul imens de mahon. Pentru prima oară se dezbracă și el de tot în fața ei - până acum i-a fost rușine de trupul lui alb și slăbănog, cu venele atinse de varice, care îi ies în evidență pe coapse, și cu pata albicioasă de deasupra gleznei. Cearșafuri nu au, iar pătura pe care se întind este roasă și netedă, dar dimensiunile și arcurile elastice ale patului îi uimesc și pe unul, și pe celălalt.

- Precis că e plin de ploșnițe, dar ce contează? - zice Julia.

În ziua de astăzi, nu mai găsești un pat dublu, poate doar în casele proliilor. În copilărie, lui Winston i s-a mai întâmplat să doarmă într-un pat dublu, dar Julia nu-și aduce aminte să fi trăit vreodată experiența asta.

După ce fac ce fac, ațipesc amândoi. Când se trezește, Winston vede că limbile ceasului arată nouă fără câteva minute. Rămâne așa, nemișcat, pentru că Julia doarme cu capul pe brațul lui îndoit. Aproape tot fardul i-a rămas pe pernă sau pe fața lui, dar mai are încă o nuanță de roșu în obraji, care îi scoate în evidență liniile frumoase. Soarele aruncă dinspre apus o rază la piciorul patului și umple de lumină căminul, unde apa din cratiță fierbe cu bulboane. Jos, în curte, femeia nu mai cântă, dar țipetele îndepărtate ale copiilor pătrund până la ei. Printre multe alte gânduri, se întreabă dacă în trecutul acela desființat era o experiență normală de viață să stai uite-așa, în pat, în răcoarea serii de vară - un bărbat și o femeie, goi-pușcă și care fac amor când au ei chef, care vorbesc despre ce au chef, fără să simtă nici o obligație de a se scula, stând pur și simplu întinși în pat și ascultând ecourile liniștite de afară. Oare chiar n-o fi existat nici o perioadă în care treaba asta să fi trecut drept ceva firesc? Julia se trezește și ea, se freacă la ochi și se ridică într-un cot, ca să se uite la sobiță.

- S-a dus juma' de apă, zice ea. Stai, că mă scol acum și fac imediat cafeaua. Mai avem o oră. La voi, la cât se taie lumina?

- La douăzeci și trei-treizeci.

- La noi, la cămin, la douăzeci și trei. Dar trebuie să fim în camere mai devreme, pentru că... - Marș afară, scârbă-mpuțită!!

Deodată, se răsucesc peste marginea patului, pune mâna pe un pantof de pe jos și-l aruncă de perete într-unui din colțuri, cu o zvâcnire băiețească a brațului, la fel cum, într-o dimineață, acum vreo două luni, la cele Două Minute de Ură, a aruncat cu dicționarul în Goldstein.

- Ce s-a-ntâmplat? - întreabă Winston surprins.

- Era un șobolan. L-am văzut când și-a scos botul scârbos de după lambriuri. Uite, e o gaură jos, acolo. Oricum, l-am speriat serios de tot.

- Șobolani!! - murmură Winston. în camera asta!

- E plin de ei peste tot, zice Julia indiferentă, întinzându-se la loc pe spate. Avem și la cămin, la bucătărie. Sunt părți ale Londrei în care mișună. Știai că atacă și copiii? Da, cică da. Sunt străzi pe care femeile n-au curaj să-și lase copiii singuri nici două minute. Dar numai ăia mari, cafenii, fac chestia asta. Și ce-i prost e că-ntotdeauna...

- Taci din gură ! - scrâșnește Winston din dinți, cu ochii strânși.

- Dar ce s-a-ntâmpat, dragă? Uite, că ești palid de tot. Ce, îți fac scârbă?

- Din toate ororile de pe lumea asta, tocmai un șobolan!

Julia se întoarce lângă el și-și aruncă un picior peste el, ca și cum ar vrea să-l liniștească, încălzindu-l cu corpul ei. El nu deschide ochii imediat.

A avut, timp de câteva clipe, senzația că vede din nou în fața ochilor un coșmar care l-a terorizat, la diverse intervale, toată viața, întotdeauna se întâmpla cam la fel: se face că stă în fața unui zid de întunecime și că de partea cealaltă se află ceva îngrozitor, ceva prea cumplit pentru a putea fi îndurat, în vis, are de fiecare dată un profund sentiment de frustrare, pentru că își dă seama că el, de fapt, știe ce se află dincolo de zidul de întunecime. Cu un efort sfâșietor, de parcă și-ar smulge o bucată din propriul lui creier, ar putea chiar să scoată la lumină ceea ce *se află* acolo. De flecare dată, se trezește conștient că, în adâncul sufletului lui, știe despre ce este vorba; și uite, și acum, într-un fel sau altul, are legătură cu ce spunea Julia când el i-a retezat-o.

- Iartă-mă, zice într-un târziu. N-am nimic, dar nu-mi plac șobolanii, atâta tot.

- Fii liniștit, iubitele, scăpăm noi de scârbele alea-mpuțite de-aici. înainte de a pleca, o să îndes eu în gaură niște cârpe și, când mai venim, o să aduc niște ciment și-o astup ca lumea.

Winston a trecut deja, pe jumătate, peste momentul de panică oarbă. Se ridică în capul oaselor și se reazemă de tăblia patului, oarecum rușinat de slăbiciunea de care a dat dovadă. Julia se ridică din pat, își trage salopeta pe ea și face cafeaua. Din cratiță se răspândește un miros atât de puternic și de ațâțător, încât trebuie să închidă fereastra, de teamă să nu-l simtă careva de afară și să devină curios. Dar și mai bună decât gustul cafelei în sine este consistența mătăsoasă pe care i-o dă zahărul și pe care Winston aproape c-a uitat-o, după ani întregi de îndulcit orișice cu zaharină. Julia se învârte prin cameră cu o mână în buzunar și în cealaltă cu o felie de pâine cu gem. Se uită indiferentă la bibliotecă, își dă cu părerea cum ar fi cel mai bine de reparat măsuța rabatabilă, se aruncă în fotoliul jerpelit ca să vadă cât de comod este și cercetează ceasul absurd cu cadranul de douăsprezece ore, zâmbind cu un aer vag tolerant. La presse-papiers-ul de sticlă și-l aduce pe pat ca să-l vadă la lumină mai bună. Winston i-l ia din mână, fascinat, ca de obicei, de luciul sticlei, transparentă ca apa de ploaie.

- Tu pentru ce zici c-o fi asta? - întreabă Julia.

- Nu cred că e pentru ceva - adică nu cred c-a folosit vreodată la ceva. Asta-mi place la ea. E un ciob de istorie pe care au omis s-o aducă la zi. Un mesaj de-acum o sută de ani, dac-am ști să-l descifrăm.

- Și tabloul ăla de pe perete..., zice ea, arătând cu capul spre gravura de pe peretele din față. Și ăla tot o sută de ani o fi având?

- Mai mult. Poate chiar două sute. N-avem cum ști sigur. In ziua de azi nu mai poți ști despre nimic câți ani are.

Julia se ridică și se apropie de gravură.

- Uite, de-aici a scos scârboșenia aia botul, zice și trage un picior în lambriul care

se găsește chiar sub gravură. Dar unde e, aici? Am mai văzut clădirea asta nu-știu-unde...

- E o biserică - sau, cel puțin, a fost. Sfântul Clement Danezul, așa se numea. Și, aducându-și aminte de cele câteva versuri pe care i le-a recitat domnul Charrington, adaugă, oarecum nostalgic: „Portocale și lămâi, zice-un clopot la Sân Clement”.

Spre surprinderea lui, Julia preia poezioara:

- „Ai să-mi dai trei gologani, zice altul la Sân Martin. / Când mi -i dai, zi, când mi-i dai? - zice-al treilea la Justiție...” Și nu mai știu cum era mai departe, dar știu că se termina așa: „Haide, ține-o lumânare să te duci mai iute-n pat, / Uite, cade-o toporișca și te lasă fără cap”.

Parcă și-ar fi spus cele două jumătăți ale unei parole. Dar trebuie să mai fie un vers, după cel cu „al treilea la Justiție”. Poate că l-ar putea scoate, totuși, din memoria domnului Charrington, dac ă îl ajută să-și aducă aminte restul.

- De unde știi chestia asta? - întreabă Winston.

- De la bunicu-meu. Când eram mică, mi-o tot recita, poezioara asta. A fost vaporizat când aveam eu opt ani. În tot cazul, a dispărut. Dar mă-ntreb cum erau lămâile, adaugă ea, sărind de la una la alta. Că portocale am văzut. Sunt niște fructe galbene, rotunde, zemoase, cu coaja groasă.

- Eu țin minte lămâile, zice Winston. Prin cincizeci erau niște fructe obișnuite. Atât de acre, că ți se strepezeau dinții numai când le vedeai.

- Pot să jur că tabloul ăsta are ploșnițe pe sub ramă, zice Julia. Am să-l dau jos într-o zi și-am să-l curăț ca lumea. Mă rog, acum hai să ne pregătim de plecare. Eu trebuie să-mi șterg culorile-astea de pe față. Ce nu mi place! După aia, te șterg și pe tine de ruj.

Winston mai rămâne în pat câteva minute. S-a întunecat aproape de tot. Se întoarce către lumină și se uită la *presse-papiers-ul* de sticlă. Ce i se pare nemaipomenit la el nu este bucățica de coral dinăuntru, ci chiar interiorul sticlei. Are, așa, cumva, ca o adâncime a ei proprie, și totuși este transparentă ca aerul. Suprafața sticlei îi sugerează bolta cerului, care închide în ea o lume minusculă, dar un univers complet. Are sentimentul că ar putea încăpea în universul respectiv. Și el însuși, și patul de mahon, și măsuța, și ceasul demodat, și gravura în oțel - chiar și *presse-papiers-ul* însuși. Bucata de sticlă simbolizează camera în care se află, iar bucățica de coral - viața Juliei și a lui, fixate în miezul cristalului ca într-o eternitate.

5

Syme a dispărut. Alaltăieri, el nu a mai apărut la slujbă; câțiva inși fără minte s-au apucat să comenteze absența lui. Ieri, deja, nimeni nu mai pomenea nimic despre el. Astăzi, în pauza de prânz, Winston se duce în holul Secției Documente, ca să se uite la avizier. Există acolo o listă bătută la mașină, cu membrii Comisiei de Șah, din care făcea parte și Syme. Lista arată aproape la fel ca înainte, adică nimic nu este tăiat; atâta, că e mai scurtă cu un nume. Clar: Syme nu mai există; el nu a existat niciodată.

Afară este o căldură care te coace, în clădirea ca un labirint a Ministerului, încăperile fără ferestre și cu aer condiționat păstrează o temperatură normală, dar afară trotuarele te frig la picioare, iar în metrouri, la orele de vârf, domnește o duhoare înspăimântătoare. Preparativele pentru Săptămâna de Ură sunt în toi și în toate

Ministerele personalul lucrează peste program. Totul trebuie organizat: marșuri, întruniri, parade militare, conferințe, expoziții de figuri de ceară, filme, tele-programe; sunt de ridicat tribune, de construit efigii, de inventat lozinci, de scris cântece, de răspândit zvonuri, de măsluit fotografiile. La Secția Literatură, echipa din care face parte și Julia a fost luată de la producția de romane și i s-a dat de fabricat la repezeală o serie de pamflete despre atrocități. Winston, pe lângă lucrările obișnuite, stă în fiecare zi ore întregi ca să treacă în revistă numere vechi din *Times* și să schimbe sau să îmbunătățească anumite pasaje care urmează să fie citate în discursuri. Noaptea, târziu, când prolii mișună pe străzi cu miile, orașul arată ciudat de febril.

Rachetele cad parcă mai des ca niciodată, iar uneori se aud de la mare depărtare niște explozii fantastice, despre care nimeni nu știe ce ar putea fi, în schimb circulă zvonuri îndrăcite.

Noul cântec care va fi șlagărul Săptămânii de Ură - se și numește *Cântec despre Ură* - a fost deja compus și se reia la nesfârșit pe tele-ecrane. Are un ritm sălbatic, de lătrat, care nu poate fi numit propriu-zis muzică; seamănă mai degrabă cu un răpăit de tobe. Răcnit pe sute de voci, în tropăiala marșurilor, îți dă fiori pe șira spinării. De minune a prins deja la proli, răsunând la miezul nopții pe străzi, la concurență cu încă popularul *N-a fost decât amăgire*. Copiii Parsons îl cântă în gura mare, la orice oră din zi și din noapte, și au devenit insuportabili.

Serile lui Winston sunt acum mai pline ca niciodată. Parsons, vecinul lui, organizează plutoane de voluntari care să pregătească strada lor pentru Săptămâna de Ură fixând pancarte, lipind afișe, instalând catarge pentru steaguri pe case și încumetându-se chiar să agate cabluri de-a latul străzii, de la un acoperiș la altul, pentru a putea atârna fanioane. Motivul numărul unu de mândrie al lui Parsons, care este fericit ca un bufon și se simte în elementul lui, este că numai Blocul Victoria urmează să asigure patru sute de metri de drapele. Sub pretextul căldurii și al muncii fizice, seara trece la pantaloni scurți și la o cămașă descheiată la gât. Îi vezi peste tot în același timp: împinge, trage, taie cu ferăstrăul, bate cu ciocanul, organizează, îi încurajează pe toți cu îndemnuri tovărășești și emană, prin fiecare cută a pielii, valuri Parcă inepuizabile de miros acru de sudoare.

Brusc, Londra a fost năpădită de un nou afiș. Nu are nici un text, ci reprezintă, pur și simplu, un soldat eurasian monstruos, înalt de trei-patru metri, cu o mutră inexpresivă de mongol și care înaintează, cu niște cizme enorme și cu pistolul-mitralieră ținut la brâu și îndreptat înainte. Indiferent din ce unghi te uiți, gura puștii, mărită din cauza perspectivei, pare a ținti exact către ochii tăi. Afișul ăsta a fost lipit în orice loc liber de pe orice perete destul de mare, lăsând în urmă, ca număr, chiar și portretele Fratelui cel Mare. Prolii, care de felul lor sunt apatici când vine vorba despre război, acum s-au mobilizat, lăsându-se asmuțiți într-una dintre crizele lor periodice de frenezie patriotică. Și, pentru a se armoniza cu starea generală de spirit, rachetele omoară și ele mai mulți oameni decât de obicei. Una a căzut pe un cinematograf plin din Stepney și a lăsat câteva sute de morți îngropați sub dărâmături. Toată populația cartierului s-a încolonat într-o lungă procesiune funebră, care a durat ore întregi și a luat, de fapt, forma unui miting de protest. Altă bombă a căzut pe un maidan folosit ca loc de joacă și câteva zeci de copii au fost transformați în praf și pulbere. Au urmat alte demonstrații furioase. Goldstein a fost ars *in effigie*, sute de afișe cu soldatul eurasian au fost sfâșiate și aruncate pe foc, iar câteva magazine au fost jefuite în tărașoia generală; în cele din urmă, s-a răspândit zvonul că ar exista spioni care

teleghidează rachetele prin radio-unde, așa încât doi bătrâni, suspectați de a fi de origine străină, au murit sufocați de flăcări în propria lor casă.

Ori de câte ori ajung în camera domnului Charrington, Julia și Winston stau dezbrăcați, întinși unul lângă altul pe patul nefăcut, sub fereastra deschisă, doar-doar le-o fi mai puțin cald. Șobolanul n-a mai apărut, dar, din cauza căldurii, ploșnițele s-au înmulțit îngrozitor. Lor, însă, nu le pasă. Murdară sau curată, camera lor li se pare a fi raiul pe pământ. Cum ajung, împrăștie peste tot piper cumpărat la negru, își dau jos hainele de pe ei și fac amor așa, nădușiți, pe urmă adorm în tandem, iar când se trezesc, ploșnițele sunt deja regrupate, gata de contra-ofensivă.

De patru, cinci, șase - de șapte ori s-au întâlnit numai în luna iunie. Winston a renunțat la obiceiul de a bea gin la orice oră. Parcă i-a trecut și nevoia de a bea. S-a îngrășat, ulcerația varicoasă a mai dat înapoi, lăsând doar o pată cafenie pe pielea de deasupra gleznei, iar accesele de tuse din fiecare dimineață au încetat. Cursul vieții nu i se mai pare de nesuportat și nici nu-i mai vine să se strâmbe la tele-ecran sau să strige porcării în gura mare. Acum, că au o ascunzătoare sigură, aproape ca o locuință, numai a lor, nici nu li se mai pare o nedreptate că nu se pot vedea decât din când în când, și numai câteva ceasuri de fiecare dată. Un singur lucru contează: camera de deasupra magazinului de vechituri, faptul că ea există. Dacă o știu acolo, neatinsă, se simt de parcă ar fi înăuntru chiar și când nu sunt. Camera lor este o lume în sine, ca o enclavă din trecut, în care mai trăiesc încă anumite animale, altminteri dispărute. Și domnul Charrington, se gândește Winston, este tot un animal dispărut, înainte de a merge sus, și-a făcut un obicei: se oprește și stă de vorbă cu domnul Charrington. Bătrânelul nu pare să iasă vreodată din prăvălie, în orice caz foarte rar, iar. Pe de altă parte, nu are aproape nici un client. Duce o existență de fantomă, pendulând între prăvălia mică și întunecoasă și o bucătărie și mai mică din dos, unde își face de mâncare și ține, printre altele, și un gramofon incredibil de vechi, cu o pâlnie enormă. Conversația cu Winston se pare că îi face plăcere. Se învârtește printre mormanele de obiecte inutile, cu nasul lui lung și ochelarii groși, cu umerii aduși în față în jacheta de catifea, având mereu un aer de receptor, mai degrabă decât de negustor. Se oprește din când în când și pune degetul, cu un fel de entuziasm ofilit, pe câte un dop de porțelan, pe capacul pictat al unei tabachere pentru prizat, sparte, sau pe câte un medalion gol pe dinăuntru, care conține o șuviță din părul cine-știe cărui copil mort demult. Nu-i cere lui Winston să le cumpere, doar să le admire. Când vorbești cu domnul Charrington, parcă ascuți clincăitul unei cutii muzicale vechi și stricate. De undeva, din cotloanele memoriei lui, tot scoate fragmente de poezioare uitate de toată lumea. Una este despre douăzeci și patru de mierle, alta despre o vacă fără un corn, alta despre moartea bietului Robin Cocoșelul.

- M-am gândit că v-ar putea interesa, zice el, râzând ușor a dispreț, ori de câte ori vine cu câte un asemenea citat, deși niciodată nu-și aduce aminte în întregime de nici o poezioară.

Și Winston și Julia realizează - într-un fel, nu pierd nici o clipă din vedere - faptul că, oricum ar fi, ceea ce fac ei nu poate dura la infinit. Uneori, când sentimentul morții iminente li se pare la amândoi la fel de palpabil ca patul pe care fac amor, se strâng unul în celălalt, cu un fel de senzualitate disperată, ca un suflet damnat care se agață de ultimele fărâme de plăceri lumești, atunci când vede că mai are numai câteva minute până i să-i bată ceasul. Alteori, însă, își întrețin unul celuilalt iluzia nu numai a siguranței, dar și permanenței. Atâta timp cât se află în camera lor nu li se poate

întâmpla nimic rău. De ajuns acolo este, într-adevăr, dificil și primejdios, dar camera în sine este ca un templu, ca atunci când Winston s-a uitat în inima *pressepapierului*, cu sentiment că ar putea, într-un fel oarecare, să pătrundă în interiorul universului de sticlă și că, odată intrat înăuntru, timpul, cel puțin pentru el, ar fi încătușat. De multe ori, se lasă să alunece în vise de mântuire. Norocul nu-i va părăsi niciodată și își vor duce mai departe complotul, uite-așa, până la adânci bătrânețe. Sau Katherine crapă dracului odată, iar ei reușesc, trăgând sforile cu multă abilitate, să se căsătorească. Sau se sinucid amândoi în același timp. Sau dispar, își schimbă înfățișarea, devin imposibil de recunoscut, învață să vorbească în argoul proilor, se angajează într-o fabrică oarecare și trăiesc până la adânci bătrânețe neștiuți de nimeni, pe o străduță dosnică. Toate astea sunt niște tâmpenii, bineînțeles; amândoi știu prea bine că, în realitate, nu au nici o scăpare. Singura variantă efectiv realizabilă este cea cu sinuciderea, dar nici la asta nu au nici o intenție să recurgă. Trăiesc de la o zi la alta și de la o săptămână la alta, târându-se printr-un prezent fără viitor, dintr-un instinct mai puternic decât voința lor, așa cum întotdeauna plămâni îți mai trag o gură de aer, dacă mai există măcar o gură de aer de respirat în jurul tău.

Alteori, tot așa, cad de acord să se revolte în mod organizat împotriva Partidului, dar habar nu au care ar trebui să le fie primul pas. Chiar dacă legendara Frăție există într-adevăr, tot mai au de rezolvat dificultatea de a găsi o metodă prin care să ia legătura cu ea. Winston îi povestește Juliei despre acea bizară comuniune spirituală care există - sau, cel puțin, i se pare lui că există - între el și O'Brien și despre tentația pe care o simte uneori de a-l aborda așa, direct, pe O'Brien, anunțându-l că este dușmanul Partidului și cerându-i sprijinul. Curios este, însă, că o asemenea afirmație din partea lui nu i se pare Juliei un lucru îngrozitor de imprudent. Cum ea are obiceiul de a judeca oamenii după fețele lor, i se pare normal ca Winston să-l eticheteze pe O'Brien drept persoană de încredere pe temeiul unei singure priviri fugare. Mai mult decât atât, ea este convinsă că toată, sau aproape toată lumea detestă Partidul pe ascuns și că toți ar încălca regulile, dacă ar găsi o metodă cât-de-cât prudentă de a face treaba asta. Dar că ar exista, sau că *ar putea* exista o opoziție organizată, de anvergură - așa ceva Julia refuză să creadă. Poveștile despre Goldstein și armata lui camuflată, cum îi spune ea, nu sunt decât niște gogomării pe care trebuie să te prefaci că le crezi, inventate de Partid pentru a-și sluji propriile interese. De nenumărate ori, la întrunirile de Partid și la demonstrațiile spontane, ea recunoaște că zbiară cât poate de tare în favoarea executării unor oameni despre care nu a auzit niciodată și nu crede nici în ruptul capului că ar fi comis crimele care li se pun în cârcă. La procesele publice, se bagă și ea în primele rânduri, în detașamentele Ligii Tineretului care înconjoară clădirea tribunalului zi și noapte, și țipă, la anumite intervale de timp, „Moarte trădătorilor!” în timpul celor Două Minute de Ură, îi întrece pe toți ceilalți la insultele adresate lui Goldstein, de și, totuși, are o idee foarte vagă despre el, cine este și ce teze, pasămite, susține. Julia a crescut în anii de după Revoluție și este mult prea mică pentru a ține minte confruntările ideologice ale anilor cincizeci și șaiszeci. Ceva care să semene a mișcare politică independentă iese din perimetrul imaginației ei și, oricum, Partidul nu poate fi învins. Partidul va exista întotdeauna și va fi întotdeauna același. Împotriva lui nu te poți revolta decât făcând anumite gesturi secrete de neascultare sau câte un act izolat de violență, de pildă să omori pe cineva sau să arunci în aer ceva.

În anumite privințe, Julia este mult mai perspicace decât Winston și mult mai puțin atentă la propaganda Partidului. Într-o zi, de pildă, când el a adus vorba, în

legătură cu altceva, despre războiul cu Eurasia, ea l-a lăsat cu gura căscată spunându-i, cu tonul cu care ai enunța o banalitate, că, după părerea ei, nu este nici un război. Rachetele care cad în fiecare zi asupra Londrei sunt lansate, probabil, de guvernul Oceaniei însuși, „ca să țină lumea cu sufletul la gură”. Asemenea idee lui Winston chiar că nu i-a trecut niciodată prin cap. I-a trezit și un sentiment de invidie spunându-i că, în timpul celor Două Minute de Ură, marea ei problemă este să se abțină, să nu o umfle râsul. Julia nu pune la îndoială tezele Partidului decât atunci când îi afectează propria ei viață într-un fel sau altul. De multe ori, acceptă mitologia oficială, pur și simplu fiindcă diferența dintre adevărat și fals i se pare neesențială. De pildă, ea crede, fiindcă așa a învățat la școală, că Partidul a inventat avioanele. Winston, în schimb, își aduce aminte că, la sfârșitul anilor cincizeci, când mergea el la școală, numai despre elicopter se spunea că l-ar fi inventat Partidul; uite, nu au trecut decât vreo doisprezece ani și Julia a învățat la școală că și avionul a fost inventat de Partid; peste încă o generație, or să pretindă că și locomotiva cu aburi tot ei au descoperit-o. Când îi spune că avioanele existau deja cu mult înainte să se fi născut ei și cu mult înainte de Revoluție, Juliei i se pare o informație absolut neinteresantă. La urma urmei, ce contează cine a descoperit avionul? Efectiv uimit rămâne, însă, Winston atunci când constată, dintr-o vorbă spusă de el la întâmplare, că Julia nu-și aduce aminte că numai acum patru ani Oceania era în război cu Estasia și în pace cu Eurasia. Bun, sigur că ea consideră tot războiul o gogoriță; dar parcă nici nu a băgat de seamă că dușmanul se cheamă acum altfel.

- Eu credeam că suntem tot timpul în război cu Eurasia, comentează ea, cu gândurile aiurea. Treaba asta îi dă lui Winston un sentiment de frică. Descoperirea avionului a avut loc cu mult înainte de nașterea ei, dar de la mutarea războiului n-au trecut decât patru ani, și chiar și atunci ea era deja femeie în toată firea. Se ceartă cu ea pe această temă și, după vreun sfert de oră, izbutește să-i scoată cu cleștele din memorie o vagă amintire cum că, la un moment dat, Estasia era dușmanul, și nu Eurasia. Chiar și așa, ei subiectul i se pare neimportant.

- Și ce contează, zău așa?! - exclamă Julia, pierzându-și răbdarea. Oricum toate războaiele-astea se țin lanț și oricum toată lumea știe că știrile-s false de la un cap la altul.

Uneori, îi povestește despre Secția Documente, unde lucrează el, și despre nesimțirea cu care se falsifică totul acolo. Asemenea lucruri, însă, pe ea n-o oripilează ca pe el. Nu i se pare că se cascadează vreo prăpastie sub picioarele ei la gândul minciunilor care devin adevăruri, îi povestește despre Jones, Aaronson și Rutherford și despre petecul de hârtie pe care l-a avut pentru câteva clipe în fața ochilor. Nu reușește s-o impresioneze. La început, nici nu înțelege prea bine despre ce este vorba:

- Erau prieteni de-ai tăi? - îl întreabă.

- Nu, nu-i cunoșteam personal. Erau membri ai Partidului Interior. Și, în tot cazul, erau mai bătrâni ca mine, oameni dinainte de Revoluție și din primii ani de după. Eu îi știam numai din vedere.

- Și-atunci, care era problema? Tot timpul sunt omorâți oameni, nu?

Winston încearcă s-o facă să priceapă.

- A fost un caz excepțional. Nu-i vorba numai că niște oameni au fost omorâți. Nu-ți dai seama că trecutul, până și ziua de ieri, a fost abolit? Dacă mai supraviețuiește pe undeva, atunci acel undeva este câte un corp solid care există fără cuvinte, uite, ca bucata aia de sticlă de pe masă. Noi deja nu mai știm absolut nimic despre Revoluție și

despre anii dinaintea ei. Toate documentele au fost ori distruse, ori falsificate, toate cărțile au fost rescrise, toate tablourile au fost pictate din nou, la toate statuile și străzile și clădirile li s-au schimbat numele, toate datele au fost modificate. Și procesul ăsta continuă zi de zi și clipă de clipă. Istoria s-a blocat. Nu mai există nimic altceva decât un prezent fără început și fără sfârșit, în care Partidul are întotdeauna dreptate. Sigur că eu știu că trecutul este falsificat, dar n-aș putea în nici un fel să dovedesc treaba asta, chiar dacă și eu lucrez la falsificarea lui. După ce-mi fac partea mea, nu mai rămâne nici o singură dovadă. Singura probă se află în mintea mea, dar de unde știu eu că mai există măcar un singur om care să aibă aceleași amintiri ca și mine? Numai atunci, când îți spun, o singură dată în viața mea, am avut în fața ochilor o dovadă palpabilă după ce se întâmplase falsificarea - ani de zile după.

- Și ce-ai rezolvat cu asta?

- N-am rezolvat nimic, pentru că am aruncat-o câteva secunde mai târziu. Dar, dacă mi s-ar mai întâmpla astăzi așa ceva, zău c-aș păstra-o!

- Ei, uite, eu n-aș păstra-o! - exclamă Julia. Sunt gata să risc, dar pentru ceva care să merite, nu pentru niște fițuici vechi de ziar. Și, chiar dac-o păstrai, ce puteai face cu ea?

- Probabil că nu mare lucru. Dar era o probă. Poate că ar fi semănat câteva îndoieli pe ici, pe colo, presupunând că aș fi avut curajul s-o arăt cuiva. Nu-mi fac iluzii că noi am putea schimba ceva în timpul vieții noastre. Dar parcă și văd mici nuclee de rezistență apărând din loc în loc, grupuri mici de oameni care se alătură unele altora și se măresc treptat, treptat, poate reușesc să lase și ceva scris după ele, așa încât generațiile viitoare să ducă mai departe puținul pe care l-am început noi.

- Ce-mi pasă mie, iubirea mea, de generațiile viitoare? - zice Julia. Mie îmi pasă de noi.

- Tu te revolți numai de la brâu în jos, zice Winston.

Vorba asta, Julia o găsește strălucită și se aruncă de gâtul lui încântată.

Ramificațiile doctrinei Partidului, în schimb, o lasă absolut rece. Ori de câte ori Winston începe să-i vorbească despre principiile SOCENG-ului, despre dublugândit, despre caracterul schimbător al trecutului, despre negarea realității obiective, sau când folosește cuvinte din Nouvorbă, Julia se plictisește, nu mai înțelege o iotă și-l întrerupe, spunându-i că ea niciodată nu dă atenție tuturor bazaconiilor ălora. Doar știe toată lumea că-s numai aiureli, de ce să le mai și bagi în seamă?! Ea știe foarte bine când să strige „ura!” și când „huo!” și nici nu-i trebuie mai mult. Iar dacă el se încapățânează pe asemenea subiecte, ea are obiceiul descurajant de a adormi imediat. Este genul de om care ațipește oricând și în orice poziție. Când vorbește cu ea, își dă seama cât de ușor poate lăsa cineva impresia ortodoxiei, neavând habar, în realitate, despre lucrurile care înseamnă, propriu-zis, ortodoxie, într-un anume fel, concepția despre lume a Partidului prinde cel mai bine la oamenii incapabili de a o înțelege. Numai asemenea oameni pot fi făcuți să accepte cele mai flagrante încălcări ale bunului-simț, pentru că ei nu pricep și pace enormitățile care li se cer și, nefiind suficient de interesați de evenimente, nici nu observă ce se petrece de fapt. Neînțelegând, oamenii aceștia rămân normali. Ei înghit, pur și simplu, totul, iar ceea ce înghit nu le face practic nici un rău, pentru că nu lasă nimic în urmă, nu lasă reziduuri, așa cum, uneori, câte un bob de porumb trece nedigerat prin stomacul păsării.

6

În sfârșit!! în sfârșit, s-a-ntâmplat! Semnul pe care-l aștepta de-atâta timp! Toată viața, i se pare acum, a tânjit după treaba asta.

Winston merge pe un coridor lung, la Minister și, la un moment dat, când ajunge cam în același loc unde i-a strecurat Julia bilețelul în mână mai demult, își dă seama că exact în spatele lui merge cineva, mai voluminos decât el. Persoana, cine-știe-cine o fi, tușește scurt, dându-i a înțelege, evident, că vrea să stea de vorbă cu el. Se răsuțește brusc, să vadă cine-i urmărește. O'Brien.

În sfârșit, se află unul lângă celălalt și parcă prima și singura pornire a lui, a lui Winston, este s-o ia la fugă. Inima îi zvâcnește de-a dreptul brutal. Nu se simte în stare să scoată vreo vorbă. O'Brien își urmează drumul înainte, în același ritm, apucându-l prietenește de braț pentru câteva momente, așa încât ajung să meargă umăr la umăr. Dar el sparge gheața primul, în felul lui aparte, cu politețea aceea solemnă, care-l face să fie altfel decât majoritatea membrilor Partidului Interior.

- Așteptam o ocazie potrivită pentru a sta de vorbă cu dumneata, îi spune el lui Winston. Mai acum câteva zile, am citit în *Times* un articol al dumitale, scris în Nouvorbă. Am impresia că dovedești un interes științific pentru limba noastră.

Winston își mai recapătă ceva din stăpânirea de sine.

- Științific e cam mult spus, zice el. Eu sunt un profan. Și, pe urmă, nu e specialitatea mea. N-am avut niciodată de-a face cu alcătuirea propriu - zisă a limbii.

- Dar scrii într-un stil foarte elegant, zice O'Brien. Și nu e numai părerea mea. Vorbeam de curând cu un prieten al dumitale care *este*, fără îndoială, un specialist, îmi scapă numele lui în clipa asta.

Winston simte un nou junghi dureros în inimă. Cum poate înțelege remarca asta altfel decât ca pe o referire la Syme? Dar Syme nu este numai mort și gata: este abolit, este o *nepersoană*. Orice referire cât-de-cât explicită la el este mortal de primejdioasă. Precis că O'Brien vrea să-i dea, în felul acesta, un semn, să-i transmită ceva ca o parolă. Comițând, împreună, un mărunț act de crimăgândit, ajung complici. Merg în continuare amândoi pe coridor când, deodată, O'Brien se oprește, își reasează ochelarii pe nas, cu gestul acela ciudat, dezarmant de prietenesc de fiecare dată, apoi zice:

- Ceea ce voiam, de fapt, să-ți spun, este că în articolul dumitale am observat că ai folosit două cuvinte care s-au perimat. E drept, numai foarte de curând, dar s-au perimat. Ai avut ocazia, cumva, să consulți Ediția a Zecea a Dicționarului Nouvorbei?

- Nu, răspunde Winston. Nu știam c-a și apărut. Noi, la Secția Documente, o folosim încă pe-a Noua.

- Ediția a Zecea urmează să apară abia peste vreo câteva luni, cred. Dar au fost puse deja în circulație câteva exemplare. Eu, de pildă, am un exemplar. Te-ar interesa cumva să te uiți prin el?

- Sigur că da, se grăbește să încuviințeze Winston, pricepând imediat încotro bate O'Brien.

- Sunt câteva inovații acolo foarte ingenioase. De pildă, cred c-o să te frapeze restrângerea numărului de verbe. Deci, cum zici să procedăm? Să trimit pe cineva la dumneata să ți-l aducă? Problema este că invariabil îmi zboară din minte lucrurile de acest fel. Poate poți dumneata să treci pe la mine să-l iei - oricând îți convine. Stai o

clipă, să-ți scriu adresa.

Se opresc în fața unui tele-ecran. O'Brien își pipăie cu palma, oarecum distrat, două dintre buzunare și scoate un carnețel cu copertile legate în piele și un pix aurit. Mâzgălește adresa stând exact sub tele-ecran, într-o poziție în care, dacă de la celălalt capăt al firului l-ar urmări cineva, ar putea citi foarte bine ce scrie el; pe urmă, rupe foaia din carnețel și i-o întinde lui Winston.

- Mă găsești acasă de obicei seara, zice el. Dacă nu sunt eu, îți dă servitorul meu dicționarul.

Și pleacă, lăsându-i pe Winston cu hârtiuța în mână, de astă dată fără să trebuiască s-o ascundă. Totuși, memorează cu atenție adresa scrisă pe ea și, după câteva ceasuri, o aruncă în gaura de memorie, împreună cu un teanc de alte hârtii.

Câteva minute au stat de vorbă, nu mai mult. O singură explicație poate avea întâmplarea asta. O'Brien a pus la cale întâlnirea de pe coridor pentru a-i putea da lui Winston adresa lui, lucru necesar, pentru că este singura modalitate de a afla unde anume locuiește cineva. Cărți de adrese nu există. Dacă vrei să vorbești cu mine vreodată - asta a vrut să-i comunice O'Brien - aici mă găsești. Poate că o să găsească și vreun mesaj ascuns pe undeva prin dicționar. În tot cazul, un lucru e cert: conspirația la care visează de atâta timp există cu adevărat, iar el, Winston Smith, a pus mâna pe un fir care duce într-acolo.

Știe că, mai devreme sau mai târziu, va răspunde la apelul lui O'Brien. Poate a doua zi, poate peste mai mult timp - nu știe sigur. Ceea ce i se întâmplă acum nu este altceva decât evoluția unui proces care s-a declanșat cu ani în urmă. Primul pas a fost un gând involuntar și secret, al doilea a fost acela de a-și ține un jurnal. A trecut de la gânduri la vorbe, iar acum de la vorbe la fapte. Ultimul pas îl va duce în beciurile Ministerului Iubirii, și el știe și acceptă certitudinea asta, din moment ce începutul conține în sine și sfârșitul. Și totuși, îi este frică sau, mai degrabă, parcă ar simți dinainte gustul morții, parcă ar fi ceva mai puțin viu. Chiar în timp ce vorbea cu O'Brien, când a pătruns în profunzime sensul cuvintelor lui, l-au cuprins niște fiori reci: avea senzația că pășește într-un loc umed ca un mormânt, și nu era ceva nou, pentru că de la bun început a știut că i s-a pregătit mormântul și că-l așteaptă.

7

Winston se trezește din somn cu ochii înecați în lacrimi. Julia se rostogolește, somnoroasă, și se lipește de el, balmăjind ceva ce vrea să însemne „Ce s-a-ntâmplat?”

- Am visat..., începe el, dar se oprește brusc.

Mult prea complicat de spus în câteva cuvinte. Pe de-o parte, este visul în sine, pe de altă parte, o amintire pe care i-a deșteptat-o visul și care i-a năvălit în minte în cele câteva clipe de când s-a trezit.

Rămâne culcat, cu ochii închiși, adâncindu-se în continuare în atmosfera visului. Vede ceva ca un loc larg, luminos, în care întreaga lui viață parcă i se așterne înainte, ca un peisaj de vară, seara, după ploaie. Totul se petrece în interiorul *presse-papiers-ului* de sticlă, dar suprafața sticlei este ca bolta cerului, iar sub bolta aceea totul este inundat de o lumină limpede în care poți privi până hăt-departe. Visul în sine se comprimă - și, într-un anume fel, și constă - într-un gest din braț pe care l-a făcut mama lui demult și pe care l-a repetat, după treizeci de ani, o evreică dintr-un film documentar, încercând să-și apere băiețelul de gloanțe, cu câteva clipe înainte ca

elicopterele să-i măcelărească pe amândoi.

- Auzi, zice el, știi că eu, până-n momentul ăsta, am crezut c-am omorât-o pe maică-mea?

- De ce-ai omorât-o? - întreabă Julia semi-conștientă, fiindcă nici nu mai doarme, nici nu s-a trezit încă.

- N-am omorât-o propriu-zis. Adică nu fizic. În vis i-a reapărut chipul mamei lui, așa cum a văzut-o ultima oară, iar în cele câteva clipe după ce s-a trezit, i-au revenit în minte toate micile întâmplări legate de această ultimă imagine. Este, probabil, o amintire pe care și-a împins-o cu bună știință în străfundurile memoriei în toți anii ăștia care au trecut de atunci. Nu știe cu siguranță când s-au petrecut lucrurile, dar nu putea avea mai puțin de zece ani, mai degrabă vreo doisprezece.

Tatăl îi dispăruse ceva mai înainte, dar cât era acel ceva nu mai știe. Își aduce aminte de condițiile grele, mizere ale vieții din zilele acelea: panica provocată din când în când de raidurile aeriene, adăposturile improvizate în stațiile de metrou, grămezile de moloz prin tot orașul, proclamațiile pe care nu le înțelegea, afișate la fiecare colț de stradă, bandele de tineri, toți cu cămăși la fel, cozile interminabile la pâine, rafalele de mitralieră care se auzeau de undeva, din depărtare - dar, mai presus de toate, faptul că niciodată nu mânca să se sature, își aduce aminte cum se unea cu alți băieți, după-amiezi întregi, ca să scoțese prin coșurile și lăzile de gunoi și cum scoteau de acolo cotoare de varză, coji de cartofi și, uneori, chiar câte o coajă de pâine veche și cum le ștergeau cu grijă de scrum; cum așteptau să treacă pe stradă camioanele care aveau traseu prin cartierul lor și despre care se știa că transportau hrană pentru vite, fiindcă uneori, când se hurducau pe hârtoape, mai cădea câte o turtă de ulei.

Când a dispărut tatăl lui, maică-sa nici măcar nu a părut surprinsă sau cine-știe-ce mâhnită, dar s-a schimbat brusc: a devenit complet apatică. Până și pentru Winston era limpede că mama lui aștepta ceva ce era sigură că avea să vină. Făcea tot ce era nevoie - gătea, spăla, cârpea, strângea patul, freca pe jos, ștergea praful de pe cămin -, dar le făcea pe toate foarte lent și cu o ciudată lipsă de mișcări inutile, parcă ar fi fost modelul unui pictor, care își schimbese poziția cu de la sine putere. Voinică și înaltă cum era, trupul ei parcă revenea întruna automat către poziția de repaus. Uneori, stătea ore întregi aproape nemișcată pe marginea patului, legănând-o pe surioara lui, o biată copilă de doi-trei ani, mică și bolnavă, tăcută, cu o față prelungă și subțire ca de maimuță. Alteori, foarte rar, însă, îl lua și pe el, pe Winston, în brațe și-l strângea la pieptul ei minute în șir fără să scoată o vorbă. Și el era conștient, dincolo de tinerețea și de egoismul lui, că gestul ei era legat cumva de lucrul acela nerostit niciodată, dar care trebuie să se întâmple dintr-un moment într-altul.

Revede și camera unde locuiau: o încăpere întunecoasă, care mirosea a stătut și părea pe jumătate plină numai din cauza patului acoperit cu o cuvertură albă. Din grătarul de la sobă ieșea un arzător de gaz, iar mâncarea o țineau pe o poliță; afară, pe palier, era o chiuvetă cafenie, de teracotă, comună mai multor camere, își aduce aminte de trupul statuar al mamei lui, cum se apleca la arzătorul de gaz și învățea ceva într-o cratiță. Cel mai bine, însă, își aduce aminte de foamea lui continuă și de luptele abjecte și crâncene de la fiecare masă. O pisălogea pe maică-sa întrebând-o, de zeci de ori, de ce nu aveau mai mult de mâncare, urla la ea și se înfuria - parcă își aude din nou inflexiunile vocii care începuse să i se schimbe prea devreme și uneori suna ciudat de spartă - sau făcea eforturi supraomenești, dublate de un accent de patetism, ca să capete mai mult decât porția care îi revenea. I se părea de la sine înțeles că el, „băiatul”,

trebuia să primească porția cea mai mare; dar, oricât de mult i-ar fi pus mama lui în farfurie, el în mod invariabil mai cerea. La fiecare masă, mama îi făcea morală, să nu fie egoist, să nu uite că sora lui mai mică era bolnavă și că și ea avea nevoie să mănânce - dar nu era nici un chip. El zbiera de furie când mama lăsa jos polonicul, sărea să-i smulgă cratița și lingura din mână și lua din farfuria fetiței, își dădea seama că le lăsa pe celelalte două ființe să moară de foame, dar nu se putea abține; uneori, avea chiar senzația că i se cuvenea. Foamea care-i răsună în burtă i se părea o justificare suficientă. Iar între mese, dacă mama nu stătea de pază, fura mereu din amărâta de cămară de pe poliță.

Într-o zi, s-a anunțat o rație de ciocolată. Așa ceva nu se mai văzuse de săptămâni sau luni de zile. Parcă vede și acum prețioasa bucățică de ciocolată, un baton de două uncii - pe atunci încă se mai măsură în uncii -de împărțit în trei. Era clar că trebuia împărțit în trei părți egale. Deodată, ca și cum altcineva ar fi vorbit în locul lui, Winston s-a trezit pretinzând, cu o voce bubuitoare, să i se dea lui toată bucata. Mama i-a spus să nu fie lacom. A urmat o lungă și insistentă ceartă, care a continuat minute în șir, cu țipete, scâncete, lacrimi, observații și târguieli. Fetița se agăța de maică-sa cu amândouă mâinile, exact ca un pui de maimuță, și se uita la el peste umărul ei, cu niște ochi mari și triști. Până la sfârșit, mama a rupt trei sferturi din ciocolată și i-a dat lui Winston, iar restul surioarei lui. Fetița a apucat-o și s-a uitat la ea cu o privire goală; poate nici nu știa ce era. Winston a urmărit-o o clipă, apoi, zvâcnind brusc, i-a smuls bucățica de ciocolată din mână și a zbughit-o spre ușă.

- Winston! Winston! - a strigat mama după el. Treci aici! Dă-i surioarei tale ciocolata 'napoi!

El s-a oprit, dar de întors înapoi nu s-a întors. Ochii mamei priveau fix în ochii lui și așteptau. Acum, că revede în minte întregul episod, își dă seama că atunci știa, de fapt, ce anume era pe punctul de a se întâmpla. Sora lui, conștientă că i se luase ceva, s-a pornit să scâncească abia perceptibil. Mama a luat-o în brațe și i-a lipit fața de sânul ei. Lui, ceva din gestul mamei i-a spus că fetița murea. Și totuși, s-a răsucit pe călcâie și fugit în jos pe scări, ținând strâns ciocolata care începuse să i se topească în mână.

Nu și-a mai văzut niciodată mama. După ce a hăpăit ciocolata, s-a simțit oarecum rușinat de el însuși și s-a fâțâit pe străzi câteva ore, până când foamea l-a mânat înapoi. Când a ajuns acasă, mama lui dispăruse, încă de pe atunci era ceva normal. Din cameră nu lipsea nimic, afară de mama și de sora lui. Nu-și luaseră nici o haină, iar mama nu-și luase nici măcar paltonul. Până în ziua de astăzi nu știe cu siguranță dacă maică-sa a murit sau nu. Se poate foarte bine să fi fost trimisă într-un lagăr de muncă obligatorie. Cât despre sora lui, poate că fusese transportată, cum a pățit și el, Winston, către vreuna dintre coloniile alea pentru copiii orfani - Centre de Solicitare, așa se numeau - care se iviseră ca urmare a războiului civil, sau poate fusese trimisă cu maică-sa în lagărul de muncă sau, pur și simplu, lăsată cine-știe-unde să moară.

Visul i-a rămas proaspăt în minte și acum, după ce s-a trezit, mai ales gestul acela învăluitoare, de protecție, al brațului mamei lui; în acel gest părea să se concentreze întreaga semnificație. Gândul îl poartă, însă, spre un alt vis, pe care l-a avut acum vreo două luni, tot cu mama lui. La fel cum stătea pe marginea patului acoperit cu o cuvertură albă murdară, cu copilul agățându-i-se de gât, la fel stătea și atunci, în celălalt vis, pe vaporul care se scufunda din ce în ce mai mult, undeva jos, sub picioarele lui, afundându-se cu fiecare minut care trecea, dar tot uitându-se spre el în sus, prin apa tot mai întunecată.

Îi povestește Juliei despre dispariția mamei lui. Fără să deschidă ochii, Julia se rostogolește și se așează într-o poziție mai comodă.

- Bănuiesc că erai o mică bestie ticăloasă pe-atunci, zice ea sec. Toți copiii sunt niște bestii.

- Da, bine, dar adevărata semnificație a întâmplării...

Din respirația ei, își dă seama că este pe cale să adoarmă la loc. I-ar plăcea să mai vorbească despre mama lui. Nu-și face iluzii, din câte își mai amintește, ca ea să fi fost o femeie deosebită, cu atât mai puțin o femeie inteligentă; și totuși, avea un gen de noblețe, de puritate, numai pentru că normele ei de viață erau de ordin personal. Sentimentele îi aparțineau întru totul și nu puteau fi schimbate din afară. Nu i-ar fi trecut niciodată prin minte gândul că o acțiune fără vreun rezultat devine, prin chiar acest fapt, lipsită de importanță. Dacă iubești pe cineva, îl iubești și, dacă nu ai nimic altceva de dăruit, îi dăruiești totuși iubirea ta. Când el a smuls și ultima bucățică de ciocolată, mama și-a strâns copilul la piept. Era un gest lipsit de importanță, nu schimba cu nimic datele problemei, ciocolată tot nu mai era, iar moartea copilului n-o putea lua asupra ei; dar i s-a părut normal să procedeze așa. La fel și evreica aia refugiată, din filmul documentar: mâna cu care își acoperea băiețelul ca să-l ferească de gloanțe nu servea mai mult decât o foaie de hârtie. Lucrul cel mai abominabil pe care l-a făcut Partidul a fost acela de a te convinge că imboldul sau sentimentul cel mai obișnuit nu are nici un fel de însemnătate, în același timp lipsindu-te de orice fel de putere asupra lumii materiale. Odată aflat în brațele Partidului, ceea ce simți sau nu, ceea ce faci sau nu, toate acestea nu mai au absolut nici un fel de importanță. Orice s-ar întâmpla, tot dispari și nu se mai aude nimic nici despre tine ca persoană, nici despre ce ai realizat. Ești șters și scos în afara istoriei. Și totuși, pentru oamenii care au trăit cu numai două generații în urmă, aceste lucruri erau de o importanță capitală, pentru că ei nu încercau să schimbe istoria. Ei se conduceau după credințe intime, de care nu se îndoiau. Ceea ce avea, într-adevăr, importanță erau relațiile dintre oameni și cel mai simplu gest - o îmbrățișare, o lacrimă, o încurajare spusă unui muribund - avea valoare în sine. Uite, de pildă, prolii nu s-au schimbat deloc. Ei nu sunt fideli vreunui partid, sau vreunei țări, sau vreunei idei: prolii își sunt fideli unii altora. Este poate pentru prima oară când nu-i disprețuiește pe proli sau nu-i consideră doar o forță amorfă care o să se trezească la viață într-o bună zi, ca să regenereze întreaga lume. Prolii au rămas oameni. Sufletele lor nu s-au împietrit. Ei au păstrat acele senzații arhaice pe care el însuși, Winston Smith, trebuie să le învețe din nou. Gândindu-se la asta, își aduce aminte, prin cineștie-ce asociație de idei, cum a văzut pe asfalt, cu câteva săptămâni în urmă, o mână retezată într-o explozie și a împins-o într-un canal, de parcă ar fi fost un cotor de varză.

- Prolii sunt ființe omenești, zice el cu voce tare. *Noi* nu suntem oameni.

- De ce? - mormăie Julia, trezită iarăși din somn. Se gândește o clipă.

- Ți-a trecut vreodată prin minte, zice el, în loc să-i răspundă, că cel mai bine pentru noi ar fi să ieșim pur și simplu de aici, până nu e prea târziu, și să nu ne mai vedem niciodată?

- Da, iubitele, mi-a trecut prin minte, și încă de mai multe ori. Dar n-am de gând să fac treaba asta.

- Am avut noroc, zice Winston, dar nu poate dura la infinit. Ești tânăra. Pari o femeie normală și nevinovată. Dacă te ferești de oameni ca mine, ai mai putea trăi încă cincizeci de ani.

- Nu, știu eu ce am de făcut. Stau cu tine și tot ce faci tu fac și eu. Și nu mai fi chiar atât de pesimist. Mă pricep destul de bine să rămân în viață.

- Julia, putem fi împreună încă șase luni, un an, cine știe? Până la urmă, or să ne despartă, cu siguranță, îți dai seama cât de singuri o să fim? Odată prinși, n-o să mai putem face nimic unul pentru celălalt, absolut nimic. Dacă recunosc, or să te mpuște. Iar dacă refuz să recunosc, tot or să te mpuște. Nimic din ce am să fac sau am să spun - sau n-am să spun -, nimic n-o să-ți amâne moartea nici măcar cu cinci minute. N-o să știm nici unul dacă celălalt a murit sau mai trăiește. O să fim lipsiți de orice fel de putere. Singurul lucru care contează este să nu ne trădăm unul pe celălalt, deși nici asta nu are nici cea mai mică influență asupra viitorului nostru.

- Dacă te referi la mărturisit, să știi că o să mărturisim. Toată lumea mărturisește. N-ai ce face. Te torturează.

- Nu mă refer la mărturisire. Asta nu înseamnă trădare. Nu contează ce faci sau ce spui; doar ce simți contează. Dacă m-ar putea face să nu te mai iubesc - asta ar fi adevărata trădare.

Julia se gândește o vreme.

- N-au cum să facă așa ceva, zice ea într-un târziu. Este singurul lucru pe care nici măcar *ăia* nu-l pot face. Te pot face să spui orice - *orice* -, dar nu te pot face să și crezi ce spui. Nu-ți pot pătrunde-n suflet.

- Nu, zice și Winston, ceva mai îmbărbătat. Nu. Asta așa este. Nu-ți pot pătrunde-n suflet. Dacă poți să *simțică* merită să rămâi om, chiar și fără să obții nimic concret, i-ai învins.

Uite, de pildă tele-ecranul, cu urechea lui veșnic vigilentă. Te pot spiona zi și noapte, dar, dacă nu te pierzi cu firea, îi poți păcăli. Cu toată deșteptăciunea lor, nu au descoperit încă secretul prin care să poată afla ce gândește o altă ființă omenească. Probabil că observația asta nu mai este chiar atât de adevărată în situația în care te afli deja în mâinile lor. Nimeni nu știe ce se întâmplă în beciurile Ministerului Iubirii, dar nu e greu de ghicit: torturi, droguri, instrumente sensibile care îți înregistrează reacțiile, vlăguire treptată prin lipsă de somn, singurătate și interogatorii repetate. În orice caz, faptele nu pot fi ascunse. Ți le pot descoperi prin interogatoriu sau smulge prin tortură. Dar, dacă scopul nu este să rămâi în viață, ci să rămâi om, ce mai contează, în ultimă instanță? Nu-ți pot schimba sentimentele; nici chiar tu nu poți să ți le schimbi, presupunând că ai vrea așa ceva. Pot să-ți spună de-a fir-a-păr tot ce-ai făcut, tot ce-ai spus, tot ceai gândit; dar adâncul sufletului, care se ghidează după legi străine chiar și ție însuși, rămâne impenetrabil, nu-i așa?

8

Au reușit, în fine, au reușit!

Camera în care au fost invitați este lungă și ușor luminată. Tele-ecranul murmură încet. Covorul luxos, de un albastru-închis, îți dă impresia că pășești pe catifea. La capătul celălalt al camerei, O'Brien stă la un birou, sub o lampă cu abajur verde, cu un teanc de hârtii de o parte și de alta. Nu ridică privirile când servitorul îi poftesc înăuntru pe Julia și pe Winston. Lui Winston, inima îi bate atât de tare, încât nu se crede în stare să articuleze vreo vorbă. Au reușit, în fine, au reușit! - este tot ce-i vine în minte. Cu totul nesăbuit din partea lor să vină aici și curată nebunie să vină împreună. Deși este adevărat că au venit fiecare pe alt drum și doar în fața ușii lui

O'Brien s-au întâlnit. Dar pentru simplul fapt de a intra într-un asemenea loc îți trebuie nervi tari. Sunt extrem de rare ocaziile în care poți vedea pe dinăuntru locuințele membrilor Partidului Interior, sau chiar să intri în cartierul lor și-atât. Întreaga atmosferă a blocului imens, tot luxul ăsta și bogăția din jur, mirosurile neobișnuite de mâncare bună și tutun fin, lifturile silențioase și incredibil de rapide, care alunecă în sus și în jos, servitorii în livrele albe care se grăbesc înapoi și încolo - totul te intimidează. Deși scopul venirii aici este unul precis, la fiecare pas îl urmărește teama ca nu cumva de după primul colț să apară vreun soldat din gardă în uniformă neagră, să-i ceară actele și să-i ordone să iasă afară. Oricum, servitorul lui O'Brien i-a primit fără șovăială. Este un tip scund, brunet, în livrea albă, cu o față romboidală lipsită de orice expresie, care poate foarte bine să fie o față de asiatic. Coridorul prin care i-a condus este acoperit cu un covor moale și tapetat în crem, cu lambriuri albe, totul strălucind de curățenie. Și asta este de natură să te intimideze. Winston nu-și amintește să fi văzut vreodată un coridor ai cărui pereți să fie altfel decât murdari de la frecarea cu corpurile oamenilor.

O'Brien ține în mână o foaie de hârtie pe care o studiază foarte concentrat. Fața lui lată, aplecată în așa fel, încât i se vede linia nasului, este deopotrivă impunătoare și inteligentă. Timp de vreo douăzeci-treizeci de secunde, nu se mișcă deloc.

Apoi, trage scrievorbitorul spre el și bolborosește repede un mesaj, în jargonul hibrid al Ministerelor:

Articol unu virgulă cinci virgulă șapte aprobat plinește stop propunere conținută articol șase dubluplus stupidă vecină crimăgândit anulează stop neprocedează construțește anteprire plusdepline evaluări echipament deasupra stop final mesaj.

Abia acum se ridică de pe scaun și vine spre ei de-a lungul covorului moale. Ceva din atmosfera oficială pare să fi dispărut o dată cu transmiterea mesajului în Nouvorbă, dar O'Brien este mai încruntat ca de obicei, parcă neconvenindu-i că este deranjat din munca pe care o face. Groaza resimțită de Winston până a ajunge aici este acum dublată de o stinghereală banală: dar dacă a făcut o greșală stupidă? Ce dovadă clară are el că O'Brien conspiră în vreun fel împotriva regimului? Nimic, în afară de o anumită sclipire a ochilor și un răspuns echivoc, în rest numai și numai închipuirile lui, bazate pe un vis. Nici măcar nu poate folosi pretextul că a venit să ia dicționarul promis, pentru că atunci ce rost mai are prezența Juliei? Apropiindu-se de ei, O'Brien trece prin fața tele-ecranului, se oprește brusc, de parcă i-ar fi venit chiar atunci o idee, se întoarce spre tele-ecran și apasă pe un buton din perete. Se aude un pocnet ascuțit. Vocea se stinge.

Julia scoate un fel de icnet de mirare, abia perceptibil. De și îngrozit, Winston este, totuși, mult prea surprins ca să se abțină:

- Puteți să-l închideți! - exclamă el.

- Da, răspunde sec O'Brien. Avem acest privilegiu.

Acum a ajuns în fața lor. Silueta lui masivă îi domină, iar expresia feței este tot indescifrabilă. Îl așteaptă, cu o atitudine severă, pe Winston să vorbească, dar despre ce? Chiar și acum se poate foarte bine să fie, pur și simplu, un om ocupat, iritat că a fost întrerupt. De când O'Brien a oprit tele-ecranul, nici el, nici ei doi nu au scos o vorbă. În cameră s-a așternut o liniște mormântală. Secundele trec, lungindu-se la infinit. Cu eforturi aproape supraomenești, Winston reușește să susțină în continuare privirea ochi în ochi a lui O'Brien. Deodată, fața întunecată a acestuia se schimbă în ceva ce ar

putea fi începutul unui zâmbet. Cu gestul lui caracteristic, O'Brien își scoate ochelarii și apoi și-i așează mai bine pe nas.

- Cine începe? Dumneata sau eu? - întreabă el.

- încep eu, răspunde Winston prompt. Aparatul este închis de-a binelea?

- Da, este închis de tot. Suntem numai noi.

- Am venit aici pentru că...

Dar se oprește, dându-și seama, pentru prima oară, ce motive șubrede au avut de a veni acolo. Și cum, de fapt, habar nu are ce fel de ajutor așteaptă din partea lui O'Brien, îi vine greu să spună de ce au venit, își reia, însă, vorba, conștient că trebuie să spună ceva care să sune și neajutorat și pretențios în același timp.

-...credem că există un fel de conspirație, un gen de organizație secretă care acționează împotriva Partidului și că dumneavoastră faceți parte din ea. Vrem și noi să facem parte din ea și să luptăm alături de ea. Suntem dușmanii Partidului. Nu credem în principiile SOCENG-ului. Suntem criminali în gândire. Întreținem relații amoroase. Vă spun toate astea pentru că vrem să ne pune la dispoziția dumneavoastră. Dacă vrei să vă mai spunem și altceva care să ne incrimineze, sunt gata s-o facem.

Se oprește și aruncă o privire peste umăr, cu sentimentul că s-a deschis ușa. Într-adevăr, servitorul cel mic și galben la față a intrat fără să bată la ușă, aducând pe o tavă o sticlă și câteva pahare.

- Martin este dintre noi, zice O'Brien impasibil. Adu paharele -aici, Martin. Pune-le pe masa rotundă. Sunt destule scaune? Bine, atunci luați loc și să stăm de vorbă mai comod. Adu-ți și tu un scaun, Martin. Avem de discutat lucruri serioase, zece minute nu-i nevoie să mai faci pe valetul.

Omul cel scund se așează, foarte dezinvolt, dar, totuși, cu un aer care tot a purtare de servitor aduce, ca un valet căruia i se face o favoare. Winston îl urmărește cu coada ochiului. Formidabil: toată viața, omul ăsta joacă un rol și-i este frică să se dezbrace fie și o clipă de personajul pe care-l întruchipează. O'Brien apucă sticla de gât și toarnă în pahare un lichid de un roșu-aprins. Lui Winston i se trezesc niște vagi amintiri, ceva ce a văzut demult pe un perete sau pe un panou - o sticlă mare făcută din lumini electrice, care parcă se mișca în sus și în jos, turnându-și conținutul într-un pahar. Privit de sus, lichidul acesta pare negru. Dar în sticlă se vede că lucește în culoarea rubinului. Are un miros dulce-acrișor. Se uită la Julia: a luat paharul și-l miroase de zor, cu o sinceră curiozitate.

- Vin se numește, zice O'Brien, cu un zâmbet discret. Ați citit prin cărți despre el, nu se poate să nu fi auzit. Din păcate, nu ajunge cine-știe-cât din el și la Partidul Exterior. Ridică paharul, cu un aer de solemnitate: Cred că s-ar cuveni să începem cu un toast. În sănătatea conducătorului nostru, Emmanuel Goldstein!

Winston își duce paharul la buze cu o oarecare nerăbdare. A citit în cărți despre vin și l-a văzut în vis. Ca și *presse-papiers-ul* de sticlă, sau ca poezioarele pe care domnul Charrington și le amintește numai pe jumătate, vinul ține de un trecut romantic, dispărut - de vremurile de aur, cum îi place lui să le spună, atunci când meditează, în puținele momente de intimitate. Nu știe nici el de ce, dar întotdeauna a crezut că vinul trebuie să aibă un gust foarte dulce, ca gemul de mure, și că te amețește imediat. De fapt, când îl înghite, lichidul cel roșu îl dezamăgește profund. După ani întregi de băut gin, vinul i se pare chiar grețos. Pune înapoi pe masă paharul golit.

- Deci există o persoană numită Goldstein? - întreabă el.

- Da, există o asemenea persoană, și anume trăiește. Unde? Asta nu știu, îi

răspunde O'Brien.

- Dar conspirația - organizația, vreau să zic? Ea este reală? Nu este, pur și simplu, o invenție a Poliției Gândirii?

- Nu, este reală. Frăția i se spune. Nu veți afla niciodată prea multe despre Frăție, doar că există și că faceți parte din ea. Dar despre treaba asta o să vă spun mai multe peste câteva minute. Se uită la ceasul de la mână. Nu este indicat, nici pentru membrii Partidului Interior, să închidă tele- ecranul mai mult de jumătate de oră. N-ar fi trebuit să veniți aici amândoi; iar de plecat, va trebui să plecați separat. Dumneata, tovarășă, zice el, înclinând capul către Julia, pleci prima. Avem la dispoziție vreo douăzeci de minute. Sper că înțelegeți că, pentru început, trebuie să vă pun anumite întrebări, în linii mari vorbind, cam ce ați fi gata să faceți?

- Orice este omenește posibil, se grăbește să-i răspundă Winston. O'Brien se răsuște pe jumătate pe scaun și ajunge cu fața către el.

Pe Julia aproape că nu o bagă în seamă, de parcă i s-ar părea normal ca el, Winston, să vorbească și în numele ei. Clipește din ochi ceva mai lung, apoi începe să pună întrebările cu o voce joasă, inexpresivă, așa cum faci ceva de rutină, un fel de catehism ale cărui răspunsuri, cele mai multe dintre ele, le știi dinainte.

- Sunteți gata să vă dați viața?

- Da.

- Sunteți gata să uciideți?

- Da.

- Să comiteți sabotaje care ar putea costa viața a sute de oameni nevinovați?

- Da.

- Să vă trădați țara unei puteri străine?

- Da.

- Sunteți pregătiți să înșelați, să falsificați, să șantajați, să corupeți mintea copiilor, să împărțiți droguri care anihilează voința, să încurajați prostituția, să răspândiți boli venerice - să faceți orice este susceptibil de a demoraliza Partidul și de a-i submina puterea?

- Da.

- Dacă, de pildă, s-ar dovedi necesar, dintr-un motiv oarecare, să aruncați acid sulfuric în ochii unui copil, sunteți gata să faceți așa ceva?

- Da.

- Sunteți gata să vă schimbați identitatea și să trăiți tot restul vieții, de pildă, servind într-un restaurant sau cărând cu spinarea în port?

- Da.

- Sunteți gata - amândoi - să vă despărțiți și să nu vă mai vedeți niciodată?

- Nu, intervine Julia.

Winston are senzația ciudată că trece mult timp până să formuleze un răspuns. În prima clipă, i se pare chiar că și-a pierdut capacitatea de a vorbi. Limba i se răsuște mută, articulând primul sunet al unui răspuns, pe urmă al celui alt. Și tot așa de mai multe ori. Până nu-l rostește cu voce tare, nu știe nici el pe care l-a formulat de fapt. În cele din urmă, spune:

- Nu.

- E bine că mi-ați spus, zice O'Brien. Noi trebuie să știm totul. După care adaugă, de astă dată cu o voce mai expresivă, întorcându-se către Julia: Trebuie să înțelegi un lucru, tovarășă: chiar dacă prietenul dumitale rămâne în viață, s-ar putea să

devină o cu totul altă persoană. S-ar putea să fim obligați de a-i da o identitate complet nouă. Fața, mișcările, forma mâinilor, culoarea părului - până și vocea - ar ajunge diferite față de ce știi dumneata. Și chiar și dumneata ai putea deveni altcineva. Avem chirurghi care pot schimba un om de nu-l mai recunoști. Uneori se dovedește necesar. Uneori ajungem chiar să amputăm câte-o mână sau un picior.

Winston nu se poate abține să arunce o privire, mai mult cu coada ochiului, către fața mongoloidă a lui Martin, servitorul. Nu vede, însă, nici o cicatrice. Julia parcă a mai pălit cu o nuanță, arătându-și și mai clar pistruii, dar îl înfruntă pe O'Brien plină de curaj. Morfoleşte ceva din buze a asentiment.

- Bun, atunci astea le-am aranjat, conchide O'Brien.

Pe masă se află o tabacheră de argint. O'Brien o împinge către ei cu un aer oarecum absent, își ia și el o țigară, pe urmă se ridică și începe să măsoare camera în sus și în jos cu pași mici, ca și cum i-ar veni mai ușor să mediteze în picioare. Ce țigări minunate, minunate și bine legate, cu hârtia mățasoasă, cum Winston n-a mai fumtat până acum. O'Brien se uită din nou la ceasul de la mână.

- Ar fi bine să te întorci la tine-n oficiu, Martin, zice el. într-un sfert de oră îi dau drumul la loc. Uită-te bine la acești tovarăși înainte de a pleca. Tu s-ar putea să-i mai vezi, eu - poate nu.

La fel ca atunci când au intrat pe ușă, ochii negri ai omulețului se plimbă pe fețele lor. Nu este nici urmă de privire prietenească în felul cum se uită la ei. Le memorează trăsăturile, fără ca asta să-i trezească nici cel mai mic interes, sau, cel puțin, așa pare. Poate că un obraz sintetic nu are capacitatea de a-și schimba expresia, îi trece prin cap lui Winston. Apoi, fără să scoată o vorbă sau să salute pe careva dintre ei, Martin iese, închizând ușa delicat în urma lui. O'Brien se plimbă de colo-colo, cu o mână în buzunarul salopetei negre, cu cealaltă ținând țigara.

- Sper că ați înțeles, le explică el, că veți lupta în umbră, întotdeauna veți fi în umbră. Veți primi ordine și le veți îndeplini fără să știți de ce. Peste câțva timp, vă voi trimite o carte din care veți putea afla adevărata față a societății în care trăim și strategia prin care o vom distruge. După ce veți citi cartea - numai atunci veți fi membri de drept ai Frăției. Dar ce se află între scopurile generale pentru care luptăm și necesitatea imediată a fiecărui moment nu veți ști niciodată. Vă spun că Frăția există, dar nu știu să vă spun dacă are o sută de membri sau o sută de milioane. Din câte veți ști voi, nu veți putea niciodată spune dacă are măcar zece membri. Veți avea trei-patru oameni de legătură, care se vor schimba pe măsură ce dispar. Fiindcă eu sunt primul vostru om de legătură, rămân deocamdată eu. Când veți primi ordine, să știți că vin de la mine. Dacă se va dovedi necesar să vă comunicăm ceva, vom lua legătura prin Martin. Când veți fi prinși, în cele din urmă, veți mărturisi: asta este inevitabil. Dar nu veți avea mare lucru de mărturisit, cel mult propriile voastre fapte. Nu veți avea cum să trădați mai mult de o mână de oameni, și aceia dispensabili. Probabil că nici măcar pe mine nu mă veți trăda. La ora respectivă, poate voi fi mort, sau voi fi deja altă persoană, cu alt chip.

Spunând toate astea, se plimbă în continuu de colo-colo pe covorul moale, în ciuda trupului său mătăhălos, are mișcări de o grație ieșită din comun, care se vede până și în gesturile banale, când își vâra mâna în buzunar sau când își aprinde o țigară. Poate chiar mai mult decât forță, îți dă o senzație de încredere și înțelegere, dublată de ironie. Oricât de serios ar vorbi, nu are nimic din îndârjirea aceea obsesivă, proprie unui fanatic. Vorbește despre omoruri și

sinucideri, despre boli venerice, despre membre amputate și fețe modificate, dar vorbește cu un anume aer de persiflare, cu o voce care parcă spune: este inevitabil, iată ce suntem obligați să facem, fără doar și poate; dar, când viața va merita din nou să fie trăită, nu vom mai face aceste lucruri. Un val de admirație, aproape de adorație, se rostogolește dinspre Winston înspre O'Brien. Pentru o clipă, chipul încruntat al lui Goldstein p ălește, în mintea lui. Când te uiți la umerii lați ai lui O'Brien, la fața lui cu pomeții obrazilor teșiți, atât de urât și totuși atât de manierat, nu-ți vine a crede că ar putea fi înfrânt vreodată. Nu există strategie căreia să nu-i facă față, nici primejdie pe care să n-o prevadă. Până și Julia pare impresionată de el. Și-a lăsat țigara să se stingă singură și-l ascultă cu atenție. O'Brien își reia perorația:

- Ați auzit, probabil, vorbindu-se despre existența Frăției. Mai mult ca sigur că v-ați format o imagine personală despre ea. V-ați închipuit, probabil, o imensă rețea de complotiști care se întâlnesc pe ascuns în beciuri, scrijelesc mesaje pe pereți și se recunosc unul pe altul după câte o vorbă codificată sau vreun semn anume făcut cu mâna. Nici vorbă de așa ceva. Membrii Frăției nu se pot recunoaște între ei și nici un membru nu cunoaște decât o mână de alți membri. Nici măcar Goldstein, presupunând că ar încăpea pe mâinile Poliției Gândirii, nu le-ar putea furniza o listă completă a membrilor și nici vreo informație care să-i conducă spre completarea listei. Asta pentru că nici nu există o asemenea listă. Frăția nu poate fi anihilată, pentru că nu este o organizație în sensul tradițional al termenului. Ea nu are nici o bază de susținere - numai o idee, și anume o idee indestructibilă. Nu veți avea niciodată un alt punct de sprijin, afară de acea idee. Nu veți avea parte de tovarăși sau de încurajări. Când veți fi prinși, fiindcă până la urmă veți fi prinși, nu veți căpăta nici un fel de ajutor. Noi nu ne ajutăm niciodată membrii. În cel mai bun caz, dacă se ivește necesitatea stringentă de a reduce pe cineva la tăcere, putem găsi o metodă oarecare de a introduce pe ascuns o lamă de ras în celula cutărui prizonier. Va trebui să vă obișnuiți să trăiți fără nici un rezultat și fără speranță. Veți fi activi o vreme, pe urmă veți fi prinși, veți mărturisi și, în final, veți muri. Acestea sunt toate rezultatele de care veți avea parte. Este practic imposibil ca vreo schimbare notabilă să aibă loc în epoca în care trăim. Noi suntem cei morți. Singura noastră viață normală se află în viitor. Vom lua și noi parte la ea, deși pe atunci nu vor mai exista din noi decât cel mult o mână de țărâna și câteva așchii de os. Dar cât de îndepărtat este acel viitor nu avem cum ști. S-ar putea să vină abia peste o mie de ani. În momentul de față, tot ce se poate face este să încerci să extinzi, încetul cu încetul, aria de gândire normală. În grup, nu se poate acționa. Atâta tot putem face: să ne răspândim cunoștințele în afară, de la individ la individ și de la generație la generație. În fața Poliției Gândirii, nu avem ce face altceva.

Se oprește și se uită pentru a treia oară la ceasul de la mână, lung, de parcă și-ar face niște socoteli în minte.

- Mai este puțin și trebuie să pleci, tovarășă, adaugă el, întorcându-se către Julia. Dar, până atunci, să vedem ce facem cu jumătatea asta de sticlă. Umple el însuși paharele și-l ridică pe-al lui, ținându-l de picior. De data asta, pentru ce bem? - întreabă, cu același aer ironic. Pentru prostirea Poliției Gândirii? Pentru moartea Fratelui cel Mare? Pentru omenire? Pentru viitor?

- Pentru trecut, intervine Winston.

- Într-adevăr, într-adevăr, recunoaște O'Brien gânditor. Trecutul este mai important.

Își dau toți trei paharele peste cap și, imediat după aceea, Julia se ridică să

plece. O'Brien ia o cutiuță de pe un scrin și-i dă o pastilă albă, plată, rugând-o să și-o pună sub limbă. Este foarte important să nu plece de-acolo mirosind a vin: însoțitorii de la lifturi sunt foarte perspicace. După ce închide ușa în urma ei, O'Brien parcă a și uitat că Julia a fost de față. Mai face un pas-doi prin cameră, apoi se oprește.

- Trebuie să ne mai punem de acord asupra câtorva amănunte, zice el. Bănuiesc că aveți o ascunzătoare, ceva de felul acesta?

Winston îi povestește despre camera de deasupra magazinului domnului Charrington.

- Da, bine, pentru moment e bună. Mai târziu, o să vă găsim noi altceva. Este esențial să-ți schimbi ascunzătoarea de multe ori. Între timp, însă, îți voi trimite *cartea* - uite, până și O'Brien pronunță acest cuvânt de parcă ar fi subliniat, observă Winston -, cartea lui Goldstein, adică, și anume cât de curând posibil. S-ar putea să dureze câteva zile până reușesc să capăt un exemplar, îți dai și dumneata seama că nu există cine-știe-câte. Poliția Gândirii le vânează și le distruge cam în același ritm în care reușim noi să le tipărim. Dar nu are importanță. Cartea este indestructibilă. Chiar dacă ar dispărea și ultimul exemplar, tot am fi în stare s-o reconstituim, aproape cuvânt cu cuvânt. Când mergi la slujbă, ai cumva vreo servietă, ceva? - se interesează el.

- Da, de obicei da.

- Și cum arată?

- E o servietă neagră, cu două toarte, foarte uzată...

Neagră, două toarte, foarte uzată - bun. Într-o zi din astea, într-un viitor apropiat - nu-ți pot spune exact ziua -, unul dintre mesajele pe care le vei primi ca lucrări va avea un cuvânt greșit bătut la mașină și dumneata vei cere o confirmare, în ziua următoare, vei merge la lucru fără servietă. Iar cândva în timpul zilei, pe stradă, cineva te va atinge pe braț și-ți va spune: „V-a căzut servieta”. Cea pe care ți-o va da va avea înăuntru un exemplar din cartea lui Goldstein. Mi-o înapoiezi în cel mult două săptămâni... Urmează o clipă de tăcere, apoi O'Brien continuă: Ne vom mai întâlni - dacă ne mai întâlnim...

Winston ridică ochii spre el și, uitându-se țintă în ochii lui, întreabă, pe un ton ezitant:

- Aăă... În locul unde nu există întuneric?

O'Brien încuviințează din cap, fără să pară deloc surprins:

- În locul unde nu există întuneric, da, răspunde el, ca și cum ar fi dibuit pe loc aluzia. Până atunci, însă, vrei să-mi spui ceva înainte de a Pleca? Să-mi transmiți ceva? Să mă-ntrebi ceva?

Winston se gândește. Parcă nu-i vine în minte nici o întrebare esențială pe care să i-o pună; iar să proclame generalități sforăitoare nu are nici un chef. Prin fața ochilor i se perindă nu ceva legat direct de O'Brien sau de Frăție, ci un fel de tablou compozit, cu dormitorul întunecat unde a văzut-o pe mama lui pentru ultima oară, cu cămăruța de deasupra magazinului domnului Charrington, cu *presse-papiers-ul* de sticlă și gravura de oțel înrămată în lemn de trandafir, întreabă, aproape la nimereală:

- Ați auzit vreodată, din întâmplare, o poezioară veche care începea așa: „Portocale și lămâi, zice-un clopot la Sân Clement”?

O'Brien încuviințează din nou din cap și completează strofa cu un fel de politețe gravă:

- „Portocale și lămâi, zice-un clopot la Sân Clement, / Ai să-mi dai trei gologani,

zice altul la Sîn Martin, / Când mi-i dai, zi, când mi-i dai? - zice-al treilea la Justiție. / Când oi avea, răsună turnul de la Shoreditch.”

- Știați ultimul vers! - exclamă Winston, nevenindu-i să creadă.

- Da, știam ultimul vers, zice O'Brien. Acuma, însă, îmi pare rău, dar e timpul să te duci. Stai, stai, așteaptă să-ți dau o pastilă dintr-astea.

Winston se ridică de pe scaun. O'Brien îi întinde mâna și i-o strânge atât de tare, de parcă ar vrea să-i zdrobească oasele palmei. Winston se oprește la ușă și întoarce capul, dar O'Brien a și început să uite de existența lui. îl așteaptă să iasă, cu un deget pe butonul care controlează tele-ecranul. Stă cu spatele la biroul de lucru, pe care se află lampa cu abajur verde și scrievorbitorul. Pe jos, sunt coșuri de sârmă pline-ochi cu hârtii. Incidentul s-a terminat. în mai puțin de treizeci de secunde, O'Brien se va întoarce la acele treburi importante consacrate Partidului, de la care a fost întrerupt.

9

Se simte gelatinos de oboseală. Da, gelatinos este un termen foarte potrivit, care îi vine în minte spontan. I se pare că trupul lui a căpătat nu numai consistența, dar și transparența jeleului. Are sentimentul că, dacă ar ridica mâna, ar putea vedea lumina prin ea. Tot sângele și toată limfa i le-a stors din vene volumul imens de muncă din ultimele zile, lăsând în urmă numai o structură șubredă de nervi și oase acoperite cu piele. Toate senzațiile le percepe exacerbate. Salopeta îi juipoaie umerii; trotuarul îi gădilă tălpile; până și efortul de a strânge și a desface palma îi face încheietura să pocnească.

A lucrat nouăzeci de ore și mai bine în cinci zile, ca de altfel toată lumea din Minister. Acum s-a terminat și nu mai are literalmente nimic de făcut, nici un fel de muncă pentru Partid, până mâine dimineată. Poate petrece șase ore în camera domnului Charrington și alte nouă în patul lui de acasă, în lumina soarelui blând de după-amiază, se îndreaptă încet, pe o stradă prăfuită, către magazinul de vechituri. Cu un ochi se uită mereu după patrule, dar este convins - nu știe nici el de ce - că în după-amiază asta nu-l paște nici o primejdie să-și bage cineva nasul în treburile lui. Cară după el o servietă grea, care-l bușește peste genunchi la fiecare pas, dându-i furnicături pe toată pielea piciorului, în servietă are *cartea* și, deși se află în posesia ei de când? - uite, da, de șase zile, nu a deschis-o încă și nici măcar nu s-a uitat la ea.

Într-a șasea zi a Săptămânii de Ură, după toate demonstrațiile, discursurile, zbieratele, cântecele, lozincile, afișele, filmele, figurile de ceară, după tam-tam-ul tobelor și ta-ta-ta-urile trompetelor, după tropăielile picioarelor în marș, zurutul șenilelor de tancuri, huruitul avioanelor în formație strânsă, bubuitul tunurilor - după șase zile pline de asemenea lucruri, când orgasmul general vibra la intensitate maximă și când ura tuturor față de Eurasia se încinsese până la o asemenea stare delirantă, încât, dacă mulțimea ar fi pus mâna pe cei două mii de criminali de război eurasieni care urmau să fie spânzurați în public în ultima zi a manifestărilor, i-ar fi sfâșiat, mai mult ca sigur, în bucăți - exact în momentul acela s-a făcut cunoscut că, de fapt, Oceania nu se afla în război în Eurasia. Oceania se afla în război cu Estasia. Eurasia era aliată.

Bineînțeles, nimeni nu a recunoscut că ar fi avut loc vreo schimbare. S-a anunțat pur și simplu, brusc și peste tot în același timp, că Estasia este dușmanul, și nu Eurasia. El, Winston, tocmai lua parte la o demonstrație într-una dintre piețele centrale ale

Londrei, când a avut loc evenimentul. Era seară, iar fețele albe ca de ceară și lozincile roșii se vedeau lugubre la lumina reflectoarelor. Piața gema de mai multe mii de oameni, printre care un detașament de vreo o mie de elevi îmbrăcați în uniforme de Spioni. De pe un podium drapat în roșu, perora către mulțime un orator al Partidului Interior, scund și uscat, cu brațe disproporționat de lungi și cu o țeastă mare și cheală, pe care degeaba se străduiau să o acopere câteva șuvițe slinoase răzlețe. Individul, cu fața mică, de șoarece, contorsionată de ură, ținea gâtul microfonului cu o mână, iar cu cealaltă, o palmă enormă la capătul unui braț osos, spinteca amenințător aerul pe deasupra capului. Vocea, care bubuia metalic din cauza amplificatoarelor, revărsa un catalog interminabil de atrocități, masacre, deportări, jafuri, violuri, torturări de prizonieri, bombardări de civili, propagandă mincinoasă, agresiuni nedrepte și tratate încălcate. Era practic imposibil să-l asculți, fără să ajungi mai întâi să-l crezi și apoi să turbezi la rândul tău. La fiecare câteva vorbe, furia mulțimii dădea pe dinafară și vocea vorbitorului se îneca într-un urllet sălbatic, animalic, care izbucnea necontrolat din mii de piepturi. Zbieratele cele mai puțin omenești le scoteau elevii. Discursul începuse deja de douăzeci de minute, când, deodată, un curier a urcat grăbit pe podium și a strecurat un petec de hârtie în mâna vorbitorului. Acesta l-a desfăcut și l-a citit fără să se oprească din vorbit. Nu s-a schimbat nimic, nici în vocea, nici în felul lui de a vorbi, nici în ceea ce spunea, doar că, brusc, numele erau altele. Fără nici o explicație, un val de înțelegere și-a croit drum prin mulțime. Oceania se afla în război cu Estasia! În clipa următoare, toată piața aceea de oameni a resimțit un șoc teribil: lozincile și afișele cu care era împodobită piața erau toate greșite! Peste jumătate din ele nu reprezentau figurile corecte! Sabotaj !! Oamenii lui Goldstein erau la mijloc! A urmat un intermezzo de exaltare, în care afișele au fost smulse de pe pereți, iar lozincile - rupte și călcate în picioare. Spionii au săvârșit adevărate minuni prin promptitudinea cu care au escaladat acoperișurile pentru a sfâșia fanioanele atârinate de coșuri. Dar, după numai două-trei minute, totul a revenit la normal. Oratorul era tot cu gâtul microfonului în mână, cu umerii aplecați înainte, iar cu mâna liberă spinteca aerul; nici măcar o clipă nu s-a oprit. După încă un minut, din mulțime izbucneau din nou țipete animalice de furie. Ura a continuat exact ca mai înainte, numai că ținta se schimbăse între timp. Ceea ce-l impresionează pe Winston și acum, când își rememorează situația, este faptul că vorbitorul s-a comutat de la un rând la altul, în mijlocul propoziției, nu numai fără nici o pauză, dar chiar și fără să-și modifice câtuși de puțin sintaxa. La vremea respectivă, însă, avea alte lucruri pe cap. Exact în timpul dezordinii produse la smulgerea afișelor, un bărbat a cărui față nu a putut-o vedea l-a bătut pe umăr de la spate și i-a spus:

- Scuzați-mă, vă rog, v-a scăpat servieta pe jos!

A luat servieta automat, fără să scoată o vorbă. Știa că urmau să treacă zile întregi până să aibă el ocazia s-o deschidă, servieta aceea. În momentul în care manifestația s-a sfârșit, Winston a luat-o de-a dreptul către Ministerul Adevărului, deși era aproape ora douăzeci și trei. Întregul personal al Ministerului a procedat la fel. Ordinele ca toată lumea să se prezinte neîntârziat la posturi, care se transmiteau deja la tele-eceane, nu mai erau necesare.

Oceania se afla în război cu Estasia: Oceania se afla dintotdeauna în război cu Estasia. O mare parte din literatura politică a ultimilor cinci ani devenise brusc cu totul ne fondată. Rapoarte și documente de tot felul, ziare, cărți, broșuri, filme, înregistrări, fotografii - toate trebuiau corectate cu viteza fulgerului. Deși, ca întotdeauna, nu s-

a dat nici o asemenea dispoziție, toată lumea știa că șefii Secției intenționau ca, în cel mult o săptămână, nici o referire la războiul cu Eurasia sau la alianța cu Estasia să nu mai existe nicăieri. Volumul de muncă avea să fie copleșitor, cu atât mai mult, cu cât presupunea anumite procese cărora nu li se putea spune pe nume. Toată lumea de la Secția Documente a lucrat câte optsprezece ore din douăzeci și patru, cu câte două pauze de câte trei ore pentru somn. S-au adus de la subsoluri saltele și au fost instalate peste tot pe coridoare; pentru mese, personalul de la cantină aducea tot timpul cărucioare pline cu sandvișuri și cafea Victoria. De fiecare dată când se ridica de pe scaun pentru cele trei ore de somn, Winston se străduia să-și lase biroul curat și de fiecare dată când se țâra înapoi la lucru, abia putând să-și mai țină ochii deschiși de cât îl dureau, găsea alt val de suluri de hârtie care acopereau biroul ca o avalanșă, îngropând scrievorbitorul și revărsându-se și pe jos, așa încât prima lui grijă era întotdeauna de a le așeza cât-de-cât ordonat, pentru a-și face loc să lucreze. Cel mai prost era, însă, că munca era departe de a fi mecanică. De multe ori, ajungea să înlocuiască un nume cu altul; în schimb, rapoartele detaliate ale tuturor evenimentelor îi solicitau atenția și imaginația. Până și simplul fapt de a muta războiul dintr-o parte a lumii în alta cerea solide cunoștințe de geografie.

După trei zile, ochii îl dureau insuportabil de tare, iar ochelarii trebuia să și-i șteargă la fiecare câteva minute. Era ca un fel de efort fizic epuizant, pe care ar fi avut dreptul să-l refuze, dar cu care simțea și el, ca de altfel toți colegii lui, o nerăbdare nevrotică de a se lupta. Din câte avea timp să-și mai aducă aminte, nu faptul că fiecare cuvânt pe care-l șoptea în scrievorbitor sau pe care-l scria cu creionul chimic era o minciună voită îl deranja. La fel cu toți ceilalți din Secție, dorea și el, din tot sufletul, ca falsificarea să fie perfectă. În dimineața celei de-a șasea zile, avalanșa de suluri s-a rărit. Timp de jumătate de oră, din tubul pneumatic nu a mai ieșit nimic, pe urmă încă un sul și gata. Cam în același timp, volumul de muncă slăbea peste tot. Secția a fost străbătută de un oftat prelung și, dacă se poate spune așa, secret. Săvârșiseră cu toții, acolo, o faptă măreață despre care, însă, nimeni nu putea sufla o vorbă. Nimeni n-ar mai fi putut dovedi, pe de altă parte, pe bază de documente, că avusese loc vreodată vreun război cu Eurasia. La orele douăsprezece s-a anunțat deodată, pe neașteptate, că toți lucrătorii Ministerului erau liberi până a doua zi dimineața. Winston s-a dus acasă, cărând încă i după el servieta în care se găsea *cartea* și pe care o ținuse între picioare cât timp lucra și sub saltea cât timp dormea; s-a bărbierit și a fost la un pas de-a pica de somn direct în cadă, deși apa abia dacă era cât-de-cât dezmoțită.

Cu un fel de pocnituri voluptuoase în toatei încheieturile, urcă repede scările deasupra magazinului domnului Charrington. Este obosit, dar nu-i mai este somn. Deschide fereastra, aprinde soba murdară de gaz și pune apă la fiert, într-o cratiță, pentru cafea. Julia trebuie să sosească dintr-o clipă într-altă; până atunci, are *cartea*. Se așază comod pe fotoliul uzat și desface servieta. Scoate din ea un volum greu, negru, legat gro solan, fără autor și titlu pe copertă. Tiparul arată și el destul de neregulat. Paginile sunt roase pe la colțuri și se desprind cu ușurință, ca și cum ar fi trecut prin multe mâini.

Pe pagina de titlu, scrie:

TEORIE ȘI PRACTICĂ ÎN COLECTIVISMUL OLIGARHIC

de Emmanuel Goldstein

Winston începe să citească:

Capitolul I

IGNORANȚA ESTE PUTERE

De-a lungul întregii istorii, și poate chiar de la sfârșitul neoliticului, în lume au existat trei categorii de oameni: cei de Sus, cei de Mijloc și cei de Jos. Aceste grupuri au fost subîmpărțite în multe feluri, cu cele mai diverse denumiri, iar numărul de indivizi din fiecare grup, ca și atitudinea unora față de ceilalți au fost diferite de la epocă la epocă; dar structura societății nu s-a modificat, în esență, niciodată. Chiar și atunci când au avut loc răsturnări de proporții sau schimbări aparent iremediabile, schema dinainte s-a reinstaurat, ca un giroscop care se întoarce de la sine în poziția de echilibru, oricât de mult ar fi deplasat într-o parte sau în cealaltă.

Idealurile celor trei categorii sunt cu totul incompatibile între ele...

Winston se oprește din citit, realizând, brusc, tocmai acest lucru: uite, citește, se simte bine și nu-l pândește nici o primejdie. Este singur, fără tele-ecran și fără nici o ureche care să asculte pe gaura cheii, nu are reflexul nervos de a se uita mereu peste umăr sau de a-și acoperi pagina cu mâna. Simte pe obraz adierea blândă a verii. De undeva, de departe de tot, ajunge până la el ecoul stins al strigătelor unor copii; în cameră, însă, nu se aude nimic altceva decât ticăitul pendulei. Se înfundă mai bine în fotoliu și își ridică picioarele pe grătarul de la cămin. Este o minune pentru el, este ideea pe care și-o face el despre nemurire. La un moment dat, așa cum faci de obicei cu o carte despre care știi că ai s-o citești de la cap la coadă și de la coadă la cap, o deschide în altă parte și nimerește la Capitolul III, unde se apucă să citească:

Capitolu 3

RĂZBOIUL ESTE PACE

Împărțirea lumii în cele trei mari superputeri a putut fi și a fost, într-adevăr, prevăzută încă prima jumătate a secolului XX. O dată cu înghițirea Europei de către Rusia și a Imperiului Britanic de către Statele Unite ale Americii, au luat ființă două dintre cele trei puteri existente, Eurasia și, respectiv, Oceania. Cea de-a treia, Estasia, s-a cristalizat ca unitate distinctă abia după un alt deceniu de lupte confuze. Frontierele dintre cele trei superputeri sunt, pe alocuri, arbitrare, iar în alte părți oscilează în funcție de soarta războiului, dar, în general, urmează liniile geografice. Eurasia cuprinde întreaga parte de nord a masei continentale euro-asiatice, din Portugalia până la strâmtoarea Behring. Oceania cuprinde cele două Americi, arhipelagurile din Oceanul Atlantic, inclusiv Insulele Britanice, Australasia, precum și sudul Africii. Estasia, fiind ceva mai mică decât celelalte două și cu o frontieră occidentală mai puțin clară, cuprinde China și țările de la sud de ea, arhipelagul japonez și o porțiune mare, dar variabilă, din Manciuria, Mongolia și Tibet, într-o combinație sau alta, cele trei superputeri se află în permanență în stare de război, de peste douăzeci și cinci de ani. Cu toate acestea, războiul nu mai este o luptă disperată și anihilantă, așa cum era în primele decenii ale secolului XX. Este un conflict cu scopuri limitate, între niște combatanți care nu se pot distruge unul pe altul, care nu au nici un motiv material ca să se lupte și între care nu există nici o diferență ideologică esențială. Ceea ce nu înseamnă că modul în care este purtat războiul sau atitudinea predominantă în legătură cu el au devenit mai puțin sângeroase sau mai cavaleresti. Dimpotrivă, isteria războinică este generală și neîntreruptă în toate cele trei state, iar acte ca violul, jaful, masacrarea copiilor, reducerea de populații întregi la condiția de sclavi și represaliile împotriva prizonierilor, mergând până la a-i fierbe sau îngropa de vii, sunt considerate firești și chiar meritorii atunci când sunt săvârșite de propria tabără, și nu de inamic. Dar, fizic vorbind, războiul nu antrenează decât un număr foarte restrâns de

oameni, mai ales specialiști de înaltă clasă, și produce relativ puține pierderi de orice fel. Lupta, presupunând că se dă vreo luptă, are loc pe acele frontiere vagi, ale căror linii omul simplu le poate cel mult bănuși, sau în jurul Fortărețelor Plutitoare care păzesc pozițiile strategice pe întinsul mărilor, în centrele de civilizație, însă, războiul nu înseamnă altceva decât o continuă criză de bunuri de larg consum și, din când în când, explozia câte unei rachete care poate lăsa în urma ei cel mult câteva zeci de morți. De fapt, esența războiului este cea care s-a schimbat. Mai exact spus, motivele pentru care se duce războiul s-au schimbat, ca ordine a importanței. Motive care existau deja, într-o mică măsură, în războaiele extinse din prima parte a secolului XX au devenit acum dominante și sunt recunoscute și formulate în mod conștient.

Cine vrea să înțeleagă esența războiului actual - pentru că, în ciuda regroupărilor care au loc la câțiva ani o dată, este mereu același, unic, război - trebuie să-și dea seama, în primul rând, că războiul de acum nu are cum fi hotărâtor. Nici una dintre cele trei superputeri nu ar putea îi definitiv cuce -rită, nici măcar de celelalte două împreună. Sunt mult prea echilibrate ca forță, iar obstacolele naturale care le protejează pe fiecare sunt efectiv descurajante: Eurasia este apărată de suprafețele ei parcă nesfârșite, Oceania de apele Atlanticului și Pacificului, iar Estasia de numărul imens de locuitori pe care îi are și de sângea acestora, în al doilea rând, din punct de vedere material, nu mai are pentru ce să se lupte. O dată cu instaurarea unor economii închise, autarhice, în care producția și consumul se reglează reciproc, bătălia pentru piețe de desfacere, care era una dintre principalele cauze ale războaielor anterioare, a luat sfârșit, iar concurența în legătură cu materiile prime nu mai este o problemă de viață și de moarte. Oricum, fiecare superputere este atât de întinsă, încât poate obține aproape toate materiile prime din resurse strict interne. Atâta cât mai are o rațiune economică directă, războiul se poartă pentru forța de muncă, între frontierele superputerilor și niciodată definitiv în posesia vreuneia dintre ele, se află o zonă aproape dreptunghiulară, având colțurile la Tanger, Brazzaville, Darwin și Hong-Kong, unde trăiește aproximativ o cincime din populația globului. Pentru capturarea acestor regiuni dens populate și a Polului Nord se luptă cele trei state fără întrerupere. De fapt, nici unul dintre ele nu controlează vreodată întreaga suprafață disputată. Unele regiuni trec în continuu dintr-o parte în alta, iar nesfârșitele schimbări de aliniere sunt dictate de posibilitatea de a cuceri cutare sau cutare porțiuni printr-o bruscă trădare.

Toate teritoriile disputate conțin minereuri valoroase, iar unele dintre ele sunt surse de produse vegetale importante, cum ar fi cauciucul care, în zonele cu o climă mai rece, nu poate fi obținut decât pe cale sintetică, prin metode relativ costisitoare. Dar, mai presus de orice, toate sunt rezerve nesecate de forță de muncă ieftină. Puterea care controlează Africa Ecuatorială, țările din Orientul Mijlociu, sudul Indiei sau Arhipelagul Indonezian dispune, în același timp, de viețile a zeci sau sute de milioane de muncitori prost plătiți, care trag din greu. Locuitorii acestor regiuni, reduși, mai mult sau mai puțin pe față, la condiția de sclavi, trec fără întrerupere de la cuceritor la cuceritor, fiind consumați ca o materie primă, ca petrolul sau cărbunele, în competiția celor trei puteri de a produce și mai multe arme, de a cuceri și mai mult teritoriu, de a stăpâni și mai multă forță de muncă, de a produce și mai multe arme, de a cuceri și mai mult teritoriu -si tot așa la nesfârșit. Este de remarcat, totuși, faptul că luptele în sine nu trec niciodată dincolo de marginile regiunilor disputate. Frontiera Eurasiei oscilează între bazinul fluviului Congo și țărmul de nord al Mediteranei;

insulele din Oceanul Indian și din Pacific sunt tot timpul cucerite și recucerite de Oceania și Estasia; în Mongolia, linia care desparte Eurasia de Estasia nu este niciodată fixă; în jurul Polului, toate cele trei puteri ridică pretenții la niște enorme teritorii care, de fapt, sunt în mare măsură nelocuite și neexplorate; dar echilibrul de forțe rămâne tot timpul relativ constant, iar teritoriul care constituie corpul fiecăreia dintre puteri rămâne întotdeauna neviolat. Mai mult decât atât, forța de muncă a popoarelor din jurul Ecuatorului nu este, în realitate, vitală pentru economia mondială; acești oameni nu adaugă nimic avuției globale a omenirii, din moment ce întregul produs al muncii lor este consumat pentru ducerea războiului, iar scopul fiecărui război este acela de a ajunge într-o situație favorabilă pentru a declanșa un nou război. Forța de muncă a Populațiilor înrobite permite accelerarea tempo-ului stării neîntrerupte de conflict. Dar, chiar dacă aceste populații nu ar exista, structura societății mondiale și procesul prin care aceasta se menține nu ar fi esențialmente diferite.

Principalul scop al războiului modern-conform Principiilor dublugânditului, acest scop este și, în același timp, nu este recunoscut de capetele conducătoare ale Partidului Interior - este acela de a consuma produsul mașinii, fără a ridica nivelul general de trai. Încă de la sfârșitul secolului XIX, printre problemele latente în societatea industrializată a fost și aceea de a găsi ceva de făcut cu surplusul de bunuri de larg consum. În prezent, când puțini oameni au ce mânca în cantități suficiente, această problemă, desigur, nu este urgentă și nu ar fi devenit urgentă nici dacă nu ar fi existat un proces artificial de distrugere. Lumea de astăzi este o lume despuiată, înfometată, ruinată, chiar și față de cea dinainte de 1914 și cu atât mai mult față de viitorul utopic pe care-l prefigurau oamenii acelor timpuri. La începutul secolului XX, imaginea unei societăți a viitorului incredibil de bogată, de tihnită, de ordonată și de eficientă - o lume antiseptică, strălucind a sticlă, oțel și beton armat alb ca laptele - făcea parte din conștiința aproape a fiecărui individ alfabetizat. Știința și tehnologia se dezvoltau într-un ritm prodigios și era de presupus că aveau să se dezvolte în continuare. Și totuși, nu s-a întâmplat așa, pe de o parte datorită sărăcirii provocate de o lungă serie de războaie și revoluții, pe de altă parte fiindcă progresul științific și tehnic depinde de un sistem de gândire empirică imposibil de menținut într-o societate strict înregimentată, în general, lumea este mai primitivă astăzi decât în urmă cu cincizeci de ani. Unele regiuni înapoiate au progresat și au fost dezvoltate anumite tehnologii, întotdeauna legate, într-un fel sau altul, de înfruntările militare și de spionajul polițienesc, dar inovația și experiența au dispărut aproape de tot, iar ravagiile războiului nuclear din anii cincizeci nu au fost înlăturate în întregime. Și totuși, pericolul inherent pe care-l reprezintă mașina este în continuare activ, încă în momentul primei apariții a mașinii, orice om cu capul pe umeri își putea da seama că nevoia de corvezi omeneste și, plecând de aici, într-o oarecare măsură, nevoia inegalității între oameni dispăruseră. Dacă mașina ar fi fost utilizată în această direcție în mod conștient, atunci foametea, munca excesivă, mizeria, analfabetismul și boala ar fi fost eradicate în răstimpul câtorva generații. Realitatea a confirmat că, fără a fi folosită cu acest scop anume, ci printr-un fel de proces automat - prin producerea unei avuții care, uneori, nu putea să nu fie distribuită -, mașina a ridicat, într-adevăr, foarte mult nivelul de trai al omului mediu, într-o perioadă de circa cincizeci de ani, la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX. Dar la fel de limpede a devenit și faptul că o creștere globală a avuției amenința să distrugă - și, de fapt, într-un anume sens, a și distrus - societatea ierarhizată, într-o lume în care fiecare ar fi muncit puține ore pe zi,

ar fi posedat o mașină sau chiar un avion, într-o astfel de ipotetică lume, forma cea mai evidentă și poate cea mai importantă de inegalitate ar fi dispărut. Devenită generală, bogăția ar fi șters deosebirile. Desigur, se putea imagina o societate în care bogăția, în sens de bunăstare, adică posesiuni personale și comodități, să fie echitabil distribuită, iar puterea să rămână în mâinile unei mici caste privilegiate. Dar o asemenea societate nu ar fi putut, practic, rămâne stabilă prea mult timp. Fiindcă, dacă toată lumea s-ar bucura de tihnă în egală măsură, atunci narea masă a celor scufundați, în mod normal, în sărăcie s-ar cultiva și ar învăța să gândească independent; pasul următor ar fi să realizeze, mai devreme sau mai târziu, că minoritatea privilegiată nu are nici o funcție și s-o dea la o parte, „Până la urmă, o societate ierarhizată nu este posibilă decât bazându-se pe sărăcie și ignoranță, întoarcerea la un trecut agricol, așa cum propovăduiau gânditori de la începutul secolului XX, nu era o soluție realizabilă, atât pentru că venea în conflict cu tendința către mecanizare, devenită cvasi-instinctivă în toată lumea, cât și pentru că o țară nedezvoltată din punct de vedere industrial rămânea, militar vorbind, neajutorată și descoperită în fața dominației directe sau indirecte a rivalilor mai avansați. Nici soluția de a ține masele în stare de sărăcie prin restrângerea producției de mărfuri nu a fost satisfăcătoare. Acest lucru s-a petrecut pe scară largă în timpul ultimei faze a capitalismului, în linii mari între anii 1920 și 1940. Economia multor țări a fost lăsată să stagneze, pământul a fost lăsat să se sălbăticească, fondurile fixe nu au mai fost reînnoite, secțiunile mari ale populației au fost împiedicate să muncească și întreținute de Stat prin ajutorul de șomaj. Dar și această situație pe de o parte a atras după sine slăbirea capacității de luptă, iar pe de altă parte, cum privațiunile pe care le menținea erau vizibil ne-necesare, a făcut inevitabilă fortificarea opoziției.

Problema era așadar, următoarea: cum să faci, ca mașinăria industriei să funcționeze, fără a spori avuția reală a omenirii, adică mărfurile să fie produse, dar să nu fie circulate, în practică, singura modalitate de a atinge acest dublu scop a fost menținerea neîntreruptă a stării de război.

Esența războiului constă în distrugere - nu neapărat de vieți omenești, ci a produselor muncii omului. Războiul este o modalitate unanim acceptată de a zdrobi în bucăți, de a răspândi în stratosfera sau de a scufunda în adâncurile oceanului acele produse care ar putea fi, altminteri, folosite pentru a dărui masele prea mult confort și, în (ultimă instanță, prea multă inteligență. Chiar și atunci când armele destinate războiului nu sunt distruse, simpla lor producere rămâne o modalitate convenabilă de a cheltui forța de muncă fără a fabrica nimic ce s-ar putea consuma. O Fortăreață Plutitoare, de exemplu, are înglobat în ea un volum de muncă suficient construirii mai multor sute de cargouri, în cele din urmă, este dată la o parte ca fiind învechită, fără să fi adus cuiva, vreodată, vreun câștig material și apoi, irosindu-se alt volum imens de muncă, se construiește o nouă Fortăreață Plutitoare, în principiu, efortul de război este în așa fel calculat, încât să înghită orice surplus care ar putea rămâne după satisfacerea minimelor nevoi ale populației. De fapt, nevoile populației sunt întotdeauna subestimate, având ca rezultat lipsa cronică a cel puțin jumătate din cele necesare vieții; dar acest lucru este socotit un avantaj. Este perfect deliberată politica de a menține chiar și categoriile favorizate la limita greutăților, deoarece o stare generală de lipsuri face să sporească importanța micilor privilegii, amplificând astfel deosebirile dintre o categorie și alta. După criteriile începutului de secol XX, până și un membru al Partidului Interior duce o viață austeră și trudită, și totuși, micile

comodități de care se bucură - apartamentul spațios și bine împărțit, stofa mai bună a hainelor, mâncarea, băutura și ținuturile de calitate mai bună, cei doi-trei servitori, mașina sau elicopterul personal - toate acestea îl plasează într-o lume diferită de cea a membrilor Partidului Exterior, pe când aceștia beneficiază de avantaje sunt ilare față de masele subjugate pe care le numim „proli”. Atmosfera socială este aceea a unui oraș asediat, în care faptul de a avea sau de a nu avea o naică de carne de cal face diferența între bogăție și sărăcie. Și, totodată, conștiința de a fi în stare de război și, deci, în continuu pericol, face ca încredințarea întregii puteri unei mici caste să pară condiția firească și inevitabilă a supraviețuirii. Războiul, așa cum se va vedea în continuare, nu numai că săvârșește distrugerea necesară, dar o săvârșește într-o manieră acceptabilă din punct de vedere psihologic. Desigur, în principiu ar fi foarte simplu să se cheltuiască surplusul de forță de muncă al omenirii construind temple și piramide, săpând găuri în pământ și astupându-le apoi la loc, sau chiar producând mari cantități de bunuri și dându-le apoi foc. Dar o asemenea abordare a problemei ar asigura numai latura economică, nu și pe cea emoțională necesară unei societăți ierarhizate. Ceea ce importă, aici, nu este starea de spirit a maselor, a căror atitudine nici nu contează, atâta vreme cât muncesc fără întrerupere, ci starea de spirit a Partidului însuși. Până și celui mai umil membru al Partidului i se cere să fie competent, sânguinos și chiar și inteligent într-o mică măsură, dar la fel de necesar este ca el să fie un fanatic, un credul și un ignorant, ale cărui stări de spirit precumpănitoare să fie teama, ura, adorația și triumful orgiastic. Cu alte cuvinte, este necesar ca mentalitatea lui să fie aceea potrivită stării de război. Nu contează dacă războiul are, într-adevăr, loc, nici dacă se desfășoară bine sau rău, din moment ce nu poate fi vorba de o victorie decisivă. Nu trebuie decât să existe starea de război. Sciziunea intelectului, pe care Partidul o așteaptă de la membrii săi și care poate fi mai ușor atinsă într-o atmosferă de război, a devenit astăzi cvasi-universală, dar ea se dovedește cu atât mai pregnantă, cu cât urci mai sus în ierarhie. Nicăieri altundeva decât în Partidul Interior nu sunt mai energice demența războinică și ura față de dușmani, în calitatea sa de dirigiuitor, un membru al Partidului Interior trebuie să știe, uneori, ca nu este reală cutare sau cutare știre de pe frontul de luptă și, de multe ori, el poate fi conștient că întregul război este fals și că ori nu are loc, ori este purtat pentru cu totul alte scopuri decât cele declarate sus și tare; dar o asemenea conștiință el și-o poate ușor neutraliza prin tehnica dublu-gânditului. În tot acest timp, nici unui membru al Partidului Interior nu i se zdruncină, nici pentru o clipă, credința de-a dreptul mistică pe care o are, că războiul este real și că el nu se poate sfârși decât victorios, cu Oceania devenită stăpâna incontestabilă a întregii lumi.

Toți membrii Partidului Interior fac din această inerentă cucerire o profesie de credință. Ea urmează să fie realizată ori printr-o continuă anexare de teritorii, care ar avea ca rezultat o zdrobitoare superioritate militară, ori prin descoperirea unei arme noi, imposibil de contracarat. Cercetarea pentru crearea de noi arme continuă fără întrerupere, rămânând una dintre foarte puținele activități în care modul de gândire inventiv sau speculativ își mai poate găsi un debușeu. Astăzi, în Oceania, Știința, în sensul vechi al termenului, nu mai există. Nouvorba nici nu are vreun cuvânt pentru „știință”. Modalitatea empirică de gândire, care a stat la baza tuturor descoperirilor științifice ale trecutului, se opune principiilor celor mai importante ale SOCENG-ului. Chiar și progresul tehnologic nu mai are loc decât atunci când produsele sale pot fi utilizate, într-un fel sau altul, la îngrădirea libertății umane, în toate domeniile,

omenirea fie stă pe loc, fie dă înapoi. Pământul este cultivat cu pluguri trase de cai, în timp ce cărțile sunt scrise cu ajutorul mașinilor. Dar, în anumite ramuri de importanță vitală - mai concret spus, războiul și spionajul polițienesc - abordarea empirică este încurajată sau, cel puțin, tolerată. Cele două țeluri ale partidului sunt acestea: să cucerească întreaga suprafață a planetei și să suprimă, o dată pentru totdeauna, posibilitatea gândirii independente. În aceste două scopuri, Partidul se preocupă de rezolvarea a două mari probleme: prima este aceea de a putea atia, împotriva voinței sale, ce gândește tiecare, iar a doua, de a putea ucide mai multe sute de milioane de oameni în câteva secunde, fără un avertisment prealabil, în măsura în care mai există cercetare științifică, ea nu are decât acestei două orientări.

Omul de știință de astăzi este fie o combinația între psiholog și inchizitor, studiind cu o excepțională minuțiozitate semnificația expresiilor faciale, a gesturilor și a intenziunilor vocii și testând modalitățile de a obține adevărul cu ajutorul drogurilor, al terapiei de soc, al hipnozei sau al torturilor corporale, fie chimist, fizician sau biolog, preocupați exclusiv de acele ramuri ale respectivei specialității care au legătură cu omorul în masă. În marile laboratoare ale Ministerului Păcii și în stațiunile experimentale secrete din jungla braziliană, din desertul Australiei sau de pe insulele presărate în jurul Antarcticii, echipele de specialiști lucrează neobosite. Unii nu fac altceva decât să schițeze strategia viitoarelor războaie; alții proiectează rachete din ce în ce mai mari, explozibile din ce în ce mai puternice și blindaje din ce în ce mai greu de străpuns; alții se află în căutarea unor gaze noi, cât mai ucigătoare, a unor otrăvuri solubile care să poată fi produse în asemenea cantități încât să anihileze vegetația unor continente întregii sau a unor culturi de viruși imunizați împotriva oricăror anticorpi; alții se străduiesc să realizeze un vehicul care să avanseze pe sub pământ săpându-și galeria, așa cum submarinul avansează pe sub apă, sau un avion la fel de independent de bază cum este un vapor; alții explorează posibilități mai îndepărtate, cum ar fi să focalizeze razele solare cu ajutorul unor lentile așezate la câteva mii de kilometri în spațiu, pe orbită geo-staționară, sau să provoace artificial cutremure și valuri tectonice, canalizând căldura înmagazinată în miezul fierbinte al planetei.

Nici unul, însă, dintre aceste proiecte nu se apropie câtuși de puțin de realizare și nici una dintre cele trei superputeri nu ia niciodată vreun avans semnificativ asupra celorlalte două. Și totuși, este demn de remarcat faptul că toate trei posedă deja o armă cu mult mai distrugătoare decât ar putea spera să descopere oricare dintre proiectele de cercetare actuale: bomba atomică. Deși Partidul își atribuie, așa cum procedează în mod obișnuit, și această invenție, bomba atomică a apărut încă din anii patruzeci și a fost utilizată pe scară largă zece ani mai târziu, în perioada respectivă, au fost lansate câteva sute de bombe asupra unor centre industriale, în special din partea europeană a Rusiei, din Europa Occidentală și din America de Nord; cercurile conducătoare din toate cele trei puteri s-au convins atunci că simpla detonare a câtorva bombe atomice în plus ar însemna sfârșitul societății omenești organizate și, deci, și al lor însele. Ca urmare, deși nu s-a încheiat nici un acord în acest sens, nici măcar nu s-a formulat vreo aluzie, nu au mai fost lansate bombe. Toate cele trei puteri continuă să producă și să stocheze bombe atomice, din convingerea intimă a cercurilor lor conducătoare că momentul oportun nu poate să nu se ivească, mai devreme sau mai târziu, fot așteptând acea ocazie, însă, arta militară bate Pasul aproape pe loc de treizeci sau patruzeci de ani. Elicopterele sunt utilizate mai mult astăzi decât erau în trecut,

avioanele bombardiere au fost serios depășite de rachetele autopropulsate, iar nava de război, mobilă dar și fragilă, a făcut loc Fortărețe! Plutitoare, care este aproape imposibil de scufundat; dincolo, însă, de aceste progrese, avansul în domeniu este neglijabil. Tancul, submarinul, torpila, mitraliera, până și carabina și grenada de mână se mai folosesc pe scară largă și astăzi. Dar, în ciuda nesfârșitelor masacre citate în presă și la tele-ecran, luptele disperate din precedentele războaie, în care erau uciși sute de mii sau chiar milioane de oameni în câteva săptămâni, nu s-au mai repetat niciodată.

Nici una dintre cele trei superputeri nu se angajează vreodată în vreo manevră care să implice riscul unei înfrângeri serioase. Dacă se întreprinde cumva vreo acțiune de amploare, atunci aceasta este, de obicei, un atac prin surprindere asupra aliatului. Strategia pe care toate trei puterile o urmează sau, cel puțin, pretind că o urmează este aceeași. Ea constă în a uza de luptă, de tocmeli și de trădări bine calculate, pentru a forma un șir de baze care să încercuiască în totalitate un stat rival sau pe celălalt, apoi în a semna un tratat de prietenie cu statul rival respectiv, menținând raporturile de pace atâta timp cât este necesar pentru a liniști suspiciunile. Anii-tampon ar permite asamblarea, în toate punctele strategice, de rachete purtătoare de bombe atomice; în cele din urmă, toate rachetele ar fi lansate simultan, efectele fiind atât de devastatoare, încât riposta ar deveni imposibilă, în momentul respectiv, ar urma să fie semnat un tratat de prietenie cu superputerea rămasă, o dată cu începerea pregătirilor pentru un nou atac de același fel. Este aproape de la și înțeles că această schemă este curată fabulați imposibil de pus în practică. Oricum, toate luptele dau exclusiv în zonele disputate din jur, Ecuatorului și al Polului; niciodată nu s-a-ncercat invadarea teritoriului inamic. Ceea ce explica și faptul că frontierele dintre superputeri sunt, pe alocuri, arbitrare. De exemplu, Eurasia ar putea cuceri cu ușurință Insulele Britanice care, geografic vorbind, țin de Europa; și, dimpotrivă, Oceania și-ar putea împinge frontiera până la Rin, sau chiar până la Vistula. Dar atunci s-ar viola un principiu respectat de toate părțile implicate, deși neformulat, ca atare, nicăieri, și anume acela al integrității culturale. Dacă ar cuceri teritoriile care pe vremuri se numeau Franța și Germania, Oceania ar trebui ori să extermine locuitorii, ceea ce s-ar putea dovedi dificil din punct de vedere practic, ori să asimileze o populație de circa o sută de milioane de oameni, al căror nivel de dezvoltare tehnologică este oricând comparabil cu cel al propriilor ei locuitori. Problema este aceeași pentru toate cele trei superputeri. Structura lor este de așa natură, încât nu trebuie să existe nici un contact cu străinii, cu excepția - dar și aici într-o mică măsură - a prizonierilor de război și a sclavilor de culoare. Chiar și aliatul oficial al momentului este privit mereu cu cea mai neagră suspiciune. Dincolo de prizonierii de război, omul mediu din Oceania nu vede niciodată cu ochii lui un eurasiatic sau un estasiatic și-i este interzis să cunoască limbi străine. Dacă i s-ar permite să vină în contact cu străinii, ar vedea că și aceia sunt oameni ca și el și că aproape tot ce i s-a spus despre ei este fals. Universul sigilat în care trăiește el s-ar prăbuși, iar teama, ura și auto-mulțumirea de care depinde statutul lui moral s -ar destrăma, de aceea, fiecare dintre puteri își dă seama că, indiferent de câte ori ar trece dintr-o parte într-altă Persia, Egiptul, Java sau Ceylonul, frontierele Principale nu trebuie să fie traversate decât de bombe. În spatele acestei necesități se ascunde faptul, niciodată pomenit cu voce tare, dar înțeles, în mod tacit, și luat ca atare, și anume că în toate cele trei superputeri condițiile de viață sunt aproximativ aceleași, în Oceania, doctrina oficială se numește SOCENG, în Eurasia

- *Neo-Bolșevism, iar în Estasia este denumită cu un cuvânt chinezesc tradus, de obicei, prin Adorația Morții, dar redat poate mai bine prin Uitarea-de-Sine. Unui cetățean al Oceaniei nu i se permite să cunoască nimic despre principiile celorlalte două doctrine; de la bun început i se insuflă ura față de ele, ca fiind niște ultragii câinești aduse moralei și bunului-simț. În realitate, între cele trei doctrine nu există nici o deosebire esențială. Fiecare în parte definește aceeași structură piramidală, aceeași adorație față de un conducător semi-divin și aceeași economie care funcționează prin și pentru o neîntreruptă stare de război. Concluzia este limpede: cele trei superputeri numaicănu se potînvinge una pe alta, dar nu ar avea nimic de câștigat, dacă ar putea. Dimpotrivă, atâta timp cât rămân în conflict, se sprijină una pe alta, precum trei căpițe de fin. Și, evident, cercurile conducătoare din toate cele trei puteri în același timp sunt și nu sunt conștiente de ceea ce fac. Ele și-au dedicat viața cuceririi întregii lumi, dar tot ele știu că războiul trebuie să continue la nesfârșit, fără un rezultat decisiv. Faptul că nu există nici o șansă de cucerire face posibilă acea negare a realității care este trăsătura dominantă a SOCENG-ului și a doctrinelor sale rivale. Ajungând aici, este necesar să repetăm ceea ce am afirmat mai devreme, și anume că, devenind continuu, războiul și-a modificat esența din temelii.*

În trecut, prin definiție, dacă se poate spune așa, războiul era un lucru care, mai devreme sau mai târziu, se sfârșea, de obicei printr-o inconfundabilă victorie sau înfrângere. Tot în trecut, războiul era unul dintre principalele instrumente prin intermediul cărora societățile omenești veneau în contact cu partea fizică a realității. Toți conducătorii, din toate timpurile, au încercat să le impună supușilor lor o viziune deformată asupra lumii, dar nici unul nu și-a putut permite himere care aveau tendința de a șubrezi eficacitatea militară. Atâta timp cât înfrângerea însemna pierderea independenței sau cine-știe-ce altă consecință socotită în general indezirabilă, trebuiau luate măsuri serioase împotriva ei: nu puteai ignora faptele concrete, în filosofie, în religie, în etică sau în politică, doi și cu doi puteau face cincii, dar, dacă proiectai un tun sau un avion, nu puteau face decât strict și exclusiv patru. Națiunile ineficace au fost întotdeauna cucerite, mai devreme sau mai târziu, iar lupta pentru eficacitate s-a situat întotdeauna la polul opus față de iluzii. Pe lângă asta, pentru a fi eficace, trebuia să fii în stare să înveți lecțiile trecutului, ceea ce presupunea să știi, cât-de-cât corect, ce s-a întâmplat în trecut. Evident, ziarele și cărțile de istorie au fost întotdeauna înflorite și pătinoare, dar o mistificare de calibrul celei care se practică astăzi ar fi fost imposibilă. Pentru bunul-simț, războiul era un termen sigur de comparație, iar în ceea ce privește clasele conducătoare, era, probabil, cel mai important termen de comparație, pentru că, dacă războaiele se puteau pierde sau câștiga, nici o clasă conducătoare nu putea fi cu totul iresponsabilă. Dar, atunci când războiul devine efectiv continuu, el și încetează de a mai fi periculos. Dispare ceea ce se numește necesitate militară. Progresul tehnic poate stagna, iar faptele cele mai evidente Pot fi tăgăduite sau trecute cu vederea. Așa cum am arătat, încă mai au loc cercetări orientate în direcția războiului, care s-ar putea numi științifice, dar acestea nu sunt altceva decât niște himere a căror incapacitate de a da vreun rezultat nu are nici o importanță în practică. Eficacitatea, chiar și aceea militară, a devenit inutilă. Nimic nu este eficace în Oceania, afară de Poliția Gândirii. Din moment ce fiecare dintre cele trei superputeri este imposibil de cucerit, rezultă că fiecare este, de fapt, un univers separat, în interiorul căruia poate fi practică în liniște aproape orice perversiune de gândire.

Realitatea nu-și manifestă presiunea decât prin necesitățile vieții curente - nevoia de apă și de mâncare, de adăpost și de îmbrăcăminte, nevoia de a nu înghiți otravă sau de a nu cădea pe fereastră de la înălțime și altele asemănătoare, între viață și moarte, sau între plăcerea fizică și durerea fizică mai există încă o diferență, dar atât. Neputând avea nici un contact cu lumea exterioară sau cu trecutul, cetățeanul Oceaniei trăiește ca un om aflat în spațiul interstelar, care nu are cum ști dacă stă cu capul în sus sau în jos. Conducătorii unui asemenea stat sunt absoluți, așa cum nu puteau fi nici măcar faraonii egipteni sau cezarii de la Roma. Ei sunt obligați să facă două lucruri: primul, să nu-și lase supușii să moară de foame într-un număr prea mare, pentru a nu crea o problemă insurmontabilă, de ordin administrativ; al doilea, să se mențină la același nivel scăzut al tehnicii militare ca și rivalii lor. Odată realizat acest minim necesar, își pot permite să sucească realitatea oricum doresc.

De aceea, judecat din perspectiva războaielor trecute, cel de astăzi nu este decât o impostură se aseamănă cu luptele dintre anumite rumegătoare, ale căror coarne sunt așezate într-un asemenea unghi, încât, atunci când se luptă între ele animalele nu se pot împunge - ci doar împinge - unul pe celălalt. Dar, deși este nereal, războiul nu este și lipsit de sens: el consumă surplusul de bunuri de larg consum și ajută la menținerea aceluia climat psihologic de care are nevoie o societate ierarhizată pentru a supraviețui. Așa cum se va vedea în continuare, el nu mai este decât o problemă strict internă, în trecut, cercurile conducătoare din toate țările, deși își recunoșteau interesele comune și încercau să limiteze caracterul destructiv al războiului, se luptau unele cu altele și întotdeauna învingătorul îl jefuia pe cel învins, în zilele noastre, ele nu se mai luptă deloc unele cu altele. Fiecare grup conducător poartă războiul împotriva propriilor săi supuși, iar scopul războiului nu este acela de a face sau de a împiedica anexiunile teritoriale, ci de a menține intactă structura societății. De aceea, însuși termenul „război” induce în eroare. Ar fi, probabil, potrivit să spunem că, devenind continuu, războiul a încetat să mai existe ca atare. Acea presiune specială pe care el a exercitat-o asupra oamenilor, de la sfârșitul epocii neolitice până la începutul secolului XX, a dispărut și a fost înlocuită cu ceva total diferit. Efectul ar fi, în linii mari același dacă cele trei super-puteri, în loc să se lupte între ele, s-ar înțelege să trăiască într-o eternă pace, fiecare dintre ele rămânând neatinsă în interiorul frontierelor proprii. Pentru că și în acest caz fiecare dintre ele ar continua să fie un univers zăvorât în sine, scăpat Pentru totdeauna de sub influența deschizătoare de ochi a primejdiilor din afară. Opace cu adevărat permanentă ar fi același lucru ca și un război permanentizat. Aceasta este - deși marea majoritate a membrilor Partidului o înțeleg numai într-un sens mai restrâns - semnificația ascunsă a sloganului Războiul este Pace.

Winston se oprește din citit. Undeva, la mare depărtare, bubuie o rachetă, încă îl mai animă sentimentul reconfortant de a fi singur cu cartea interzisă, într-o cameră fără teleecran. Singurătatea și siguranța sunt niște senzații palpabile, care se asociază într-un fel anume cu extenuarea lui fizică, ori cu perna moale a fotoliului, ori cu adierea care vine dinspre fereastră și îi atinge atât de delicat obrazul. Cartea îl fascinează sau, mai degrabă, îi dă un altfel de sentiment de siguranță. De fapt, nu-i spune nimic nou și ăsta este unul dintre motivele pentru care îl atrage. Spune exact ce ar spune și el, dacă și-ar putea face ordine printre gândurile răvășite. Este rodul unei inteligențe asemănătoare cu a lui însuși, dar cu mult mai puternică, mai sistematică și mai puțin stăpânită de frică. Cele mai bune cărți sunt cele care îți spun ceea ce știai dinainte.

Dă să se întoarcă la capitolul întâi, când pe scări aude pașii Juliei și sare din fotoliu s-o întâmpine. Ea își aruncă pe jos punga de hârtie și i se aruncă în brațe. O săptămână și ceva a trecut de când nu s-au mai văzut.

- Am primit *cartea*, zice el, dându-i drumul din brațe.

- Ai primit-o? Bine, zice ea fără să se arate prea interesată și se așează în genunchi lângă soba cu ulei, ca să pună de cafea.

Numai după o jumătate de oră de stat în pat mai reiau discuția despre *carte*. S-a făcut deja seară și destul de rece ca să trebuiască să tragă storurile. De jos, din curtea interioară, se aude cântecul atât de familiar și târșâiala cizmelor pe dalele de piatră. Femeia cea tuciuire și cu brațele roșii, pe care Winston a văzut-o încă de la prima lui vizită în camera domnului Charrington, parcă nu pleacă niciodată din curtea aia. La orice oră din zi merge în sus și în jos între ligheanul de spălat și sfoara de pus la uscat, iar când nu are gura plină de cârlige de rufe, se apucă de cântat. Julia se întinde pe o coastă, cu un aer că este gata să adoarmă. Winston întinde mâna după carte, pe care a lăsat-o să cadă lângă fotoliu, și se ridică în capul oaselor, rezemat de tăblia patului.

- Trebuie s-o citim, zice el. Și tu trebuie s-o citești. Toți membrii Frăției trebuie s-o citească.

- Citește tu, zice Julia, care stă cu ochii închiși. Citește cu voce tare. Așa-i cel mai bine. Că poți să-mi explici și mie pe măsură ce citești.

Ceasul arată ora șase, adică optsprezece. Mai au încă trei sau patru ore în față. Winston își așează cartea pe genunchi, o deschide la capitolul întâi și începe să citească:

IGNORANȚA ESTE PUTERE

De-a lungul întregii istorii, și poate chiar de la sfârșitul neoliticului, în lume au existat trei categorii de oameni: cei de Sus, cei de Mijloc și cei de Jos. Aceste grupuri au fost subîmpărțite în multe feluri, cu cele mai diverse denumiri, iar numărul de indivizi din fiecare grup, ca și atitudinea unora față de ceilalți au fost diferite de la epocă la epocă; dar structura societății nu s-a modificat, în esență, niciodată. Chiar și atunci când au avut loc răsturnări de Proportii sau schimbări aparent iremediabile, schema dinainte s-a reinstaurat, ca un giroscop care se întoarce de la sine în poziția de echilibru, oricât de mult ar fi deplasat într-o parte sau în cealaltă.

- Julia, ai adormit? - întreabă Winston, întrerupându-și cititul.

- Nu, nu, te ascult. Zi mai departe. E formidabil, răspunde Julia, tot cu ochii închiși.

- Bine. Așaaa... unde rămăsesem?

Idealurile celor trei categorii sunt cu totul incompatibile între ele. Idealul celor de Sus este de a rămâne acolo unde se găsesc. Idealul celor de Mijloc este de a lua locul celor de Sus. Idealul celor de Jos, atunci când se întâmplă ca aceștia să aibă vreun scop în viață - pentru că este caracteristic celor de Jos faptul că sunt în prea mare măsură copleșiți de greutățile vieții pentru a mai fi conștienți și de altceva în afară de existența lor zilnică - este desființarea tuturor diferențelor între oameni și crearea unei societăți în care toți să fie egali. Așa se face că, de-a lungul istoriei, între cele trei categorii s-a desfășurat o luptă continuă, ale cărei linii generale au fost, practic, întotdeauna aceleași. Uneori, pentru o bună bucată de vreme, cei de Sus par a fi tari pe poziție, dar, la un moment dat, mai devreme sau mai târziu, ei își pierd fie încrederea în ei înșiși, fie capacitatea de a governa în mod eficient, fie și pe una și pe cealaltă. În această situație, ei sunt dați la o parte de către cei de Mijloc, aliați, sub pretenția luptei pentru dreptate

și libertate, cu cei de los. îndată ce și-au atins scopul, cei de Mijloc îi reduc din nou pe cei de los la vechea lor condiție servilă, ei înșiși devenind cei de Sus. Curând după aceea, fie dintr-o categorie, fie din cealaltă, fie din amândouă deodată, se alege și se desprinde un nou grup de Mijloc, iar competiția se reia. Dintre cele trei categorii, numai cei de los nu reușesc niciodată să-și vadă idealul împlinit, nici măcar vremelnic. Ar fi o exagerare să spunem că, de-a lungul istoriei, nu s-a înregistrat nici un progres de ordin material. Chiar și astăzi, într-o perioadă de declin, omul mediu trăiește, fizic vorbind, mai bine decât trăia cu câteva sute de ani în urmă. Cu toate acestea, însă, nici îmbunătățirea condițiilor de viață, nici îmblânzirea obiceiurilor și nici o reformă, nici o revoluție nu s-a apropiat nici măcar cu un deget de egalitatea între oameni. Din punctul de vedere al celor de los, toate schimbările istorice nu au reprezentat niciodată nimic altceva decât un nume diferit pus unor stăpâni noi.

Spre sfârșitul secolului XIX, mulți gânditori au observat că schema se repeta. Astfel au apărut scoli filozofice care interpretau istoria ca pe un proces ciclic și urmăreau să demonstreze că inegalitatea ar fi legea imuabilă a vieții. Este de la sine înțeles că o asemenea doctrină și-a găsit oricând adepți, dar, în zilele noastre, ea se prezintă într-un mod esențialmente diferit, în trecut, necesitatea ierarhizării societății a fost, în special, o doctrină a celor de Sus. Au propovăduit-o regii și aristocrații pe de o parte, iar pe de altă parte preoții, avocații și alte categorii care parazitau pe lângă cei dintâi, făgăduind, în același timp, o compensație în lumea fictivă de dincolo de mormânt. Cei de Mijloc au uzat întotdeauna de cuvinte precum „libertate”, „dreptate” și „frăție”, atâta timp cât erau angajați în lupta pentru putere. Acum, însă, ideea umanității fraternizate a început să fie asaltată de oameni care nu se aflau încă în situația de a dicta, ci doar sperau s-o atingă, această situație, în scurt timp. În trecut, cei de Mijloc au făcut revoluții sub stindardul egalității și, de îndată ce au răsturnat vechea tiranie, au instaurat una nouă, a lor. Noul grup de Mijloc și-a proclamat, de fapt, tirania dinainte de a lua puterea.

Socialismul, care a apărut la începutul secolului XIX și a reprezentat ultima treaptă a unei direcții de gândire ce își împinge izvoarele înapoi în timp până la răzvrătirile sclavilor din Antichitate, se găsea încă profund înfestat de utopismul epocilor anterioare. Dar fiecare variantă de socialism apărută 1900 a abandonat, din ce în ce mai deschis idealul instaurării libertății și egalității. Noile mișcări, apărute la mijlocul secolului -SOCENG în Oceania, Neo-Bolsevismul în Eurasia și, în Estasia, Adorația Morții, cum este denumită frecvent - și-au stabilit în mod conștient drept ideal perpetuarea ne-libertății, a ne-egalității. Evident că aceste mișcări au răsărit din cele vechi și au avut tendința de a le păstra denumirea și de a le prelua ideologia. Dar, totodată, scopul fiecăreia dintre ele era stagnarea progresului și oprirea istoriei într-un moment anume ales. Obișnuita, de-acum, mișcare de pendul urma să mai aibă loc o singură dată și apoi să se oprească definitiv. Ca întotdeauna, cei de Sus aveau să fie răsturnați de către cei de Mijloc, care ar fi devenit ei înșiși cei de Sus; dar, de această dată, printr-o strategie conștientă, cei de Sus aveau să-și mențină poziția definitiv.

Noile doctrine au apărut, într-un anume sens, din cauza acumulării de cunoștințe istorice și a sporirii gradului de înțelegere a istoriei, care era aproape inexistent până în secolul XIX. Abia acum a putut fi înțeleasă evoluția ciclică a istoriei; și, dacă a putut fi înțeleasă, a putut fi și modificată. Motivul esențial a fost acela că, de la începutul secolului XX, egalitatea între oameni a devenit posibilă, cel puțin din punct

de vedere tehnic. Deși nimeni nu contestă că oamenii nu au, din naștere, aceleași calități și că profesiile presupun specializare, ceea ce favorizează pe unii indivizi în dauna altora, totuși distincțiile de clasă și marile diferențe de avuție au încetat de a mai fi realmente necesare, în epocile anterioare, distincțiile de clasă fuseseră nu doar de neevitat, ci chiar de dorit. Prețul civilizației a fost inegalitatea. Dezvoltarea, însă, a producției mecanizate a făcut ca situația să se schimbe. Chiar dacă a rămas necesar ca oamenii să presteze munci diferite, nu mai era necesar ca ei să trăiască la nivele sociale sau economice diferite. Iată de ce, din punctul de vedere al noului grup care era pe cale de a pune mâna pe putere, egalitatea între oameni nu mai constituia un ideal pentru care să lupte, ci o primejdie de care să se ferească, în vremurile primitive, era destul de ușor de crezut într-o societate a dreptății și a păcii, care, de fapt, era imposibil de realizat. Imaginea paradisului terestru, în care oamenii trăiesc la un loc, înfrățiți, fără legi și fără muncă brută, a bântuit închipuirea oamenilor timp de mii de ani. Această viziune aprins, întrucâtva, și la grupurile care profitau concret de pe urma fiecărei schimbări istorice. Urmașii revoluțiilor franceză, engleză și americană credeau, oarecum, în propriile lor fraze despre drepturile omului, despre libertatea cuvântului, despre egalitatea în fața legii și așa mai departe și, într-o anumită măsură, s-au lăsat influențați de acestea. Dar, până la începutul deceniului patru al secolului XX, toate direcțiile mai importante din gândirea politică erau autoritare. Paradisul terestru a fost abandonat exact în momentul când a devenit realizabil. Orice teorie politică nouă apărută, indiferent de denumire își atribuia, se orienta către ierarhizare și înregimentare, iar în contextul general de înăsprire a concepțiilor, care a apărut în jurul anului 1930, anumite practici care fuseseră abandonate de mult timp, unele de sute de ani - arestarea fără judecată, folosirea prizonierilor de război ca sclavi, execuțiile publice, stoarcerea de mărturisiri prin tortură, luarea de ostatici și deportarea depopulații întregi -toate acestea nu numai că au redevenit obișnuite, dar erau tolerate și chiar ocrotite până și de oameni care se considerau progresiști și luminați. A mai trecut un deceniu de războaie naționale, războaie civile, revoluții și contrarevoluții, în toate regiunile globului, până ca SOCENG-ul și teoriile sale rivale să iasă la rampă bine încheigate ca doctrine politice. Ele fuseseră, însă, prevestite de diversele sisteme numite, cu un cuvânt, totalitare, apărute în prima parte a secolului; de mult timp se conturase, în liniile sale generale, lumea care avea să iasă din haosul perioadei respective. Se conturase, de asemenea, și tipul de oameni care aveau să controleze această lume. Noua aristocrație era constituită, în cea mai mare parte, din funcționari, oameni de știință, tehnicieni, activiști sindicali, experți în publicitate, sociologi, profesori, jurnaliști, economiști. Toți acești oameni, care proveneau din clasa mijlocie salariată și din pătura de sus a clasei muncitoare, s-au format și s-au unit în lumea despuiată a industriei monopoliste și a centralismului guvernamental, în comparație cu omologii lor din epocile trecute, erau mai puțin zgârciți, mai puțin ispitiți de lux, mai setoși de putere pură și, în primul rând, mai conștienți de ce făceau și mai decizi să anihileze opoziția, oricare ar fi fost ea. Această din urmă deosebire este crucială, în comparație cu cea de astăzi, toate tiraniile din trecut au fost timide și ineficace. Păturile conducătoare au avut întotdeauna, într-o măsură mai mare sau mai mică, idei liberale și și-au permis să aibă puncte nevralgice peste tot, mulțumindu-se să considere numai actul în sine, fără să le intereseze ce gândeau cei pe care îi conduceau. După standardele de astăzi, până și Biserica Catolică din Evul Mediu a fost tolerantă. Unul dintre motive, printre altele, este acela că, în trecut, nici un guvern

nu avea puterea de a-și ține cetățenii în permanență sub supraveghere. Apariția tiparului, însă, a facilitat, iar filmul și radio-ul au sprijinit manevrarea opiniei publice. O dată cu inventarea televiziunii și cu acele progrese tehnologice care au făcut posibile recepționarea și transmiterea în același timp, cu ajutorul aceluiași aparat, viața particulară practic a luat sfârșit. Fiecare cetățean sau, cel puțin, fiecare cetățean care merită urmărit poate fi ținut timp de douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru sub ochii poliției și în sunetele propagandei oficiale, cu orice alt canal de comunicare blocat. Acum a apărut, pentru prima oară, posibilitatea de a asigura nu numai o totală supunere față de voința Statului, ci și o totală uniformitate a opiniei din partea tuturor cetățenilor.

După deceniile revoluționare cincizeci și șaiszeci, societatea s-a restructurat, ca de obicei, într-o parte de Sus, una de Mijloc și una de Jos. Numai că noul strat de Sus, spre deosebire de toți predecesorii săi, nu a acționat din instinct, ci știind cu siguranță de ce anume avea nevoie pentru a-și menține poziția. De mult timp devenise limpede că singura bază cu adevărat solidă, pentru oligarhie, este colectivismul. Bogăția și privilegiile pot fi apărate cum trebuie numai atunci când sunt o proprietate de grup. Așa-numita „abolire a proprietății private”, care a avut loc la mijlocul secolului, a însemnat, în realitate, concentrarea proprietății în și mai puține mâini decât până atunci; cu diferența, însă, că noii proprietari formau un grup, și nu un număr de indivizi. Nici un membru al Partidului nu posedă, separat, nimic altceva decât mici obiecte strict personale, în comun, însă, Partidul stăpânește totul în Oceania, pentru că el controlează totul și dispune de produsul muncii așa cum socotește necesar, în anii imediat următori Revoluției, Partidul a putut ajunge în această Postură conducătoare aproape nestingherit, pentru că întregul proces a fost prezentat ca un act de naționalizare. S-a pornit întotdeauna de la premiza că, după exproprierea capitaliștilor, trebuie să urmeze socialismul; iar capitaliștii au fost cu adevărat expropriați - nimeni nu poate nega acest lucru. Fabrici, mine, pământ, case, mijloace de transport, totul le-a fost luat. Și, din moment ce toate aceste bunuri nu mai constituiau proprietate privată, atunci însemna că formau proprietate publică. SOCENG-ul, care a izvorât din mai vechea mișcare socialistă, moștenindu-i frazeologia, a tradus în viață astfel principalul punct din programul socialist; rezultatul, prevăzut și dorit dinainte, a fost inegalitatea economică devenită permanentă.

Dar problematica perpetuării unei societăți ierarhizate este mai profundă decât atât. Există patru modalități în care un grup conducător poate cădea de la putere. Ori cedează în fața unei cuceriri din exterior, ori guvernează atât de ineficient, încât masele se revoltă, ori permite apariția unui grup de Mijloc puternic și nemulțumit, ori își pierde încrederea în sine și voința de a governa. Aceste patru cauze nu se manifestă, de obicei, individual, ci sunt prezente, toate patru, într-o măsură mai mare sau mai mică. Dacă o clasă conducătoare le-ar putea ocoli pe toate, atunci ea ar rămâne la putere definitiv. În ultimă instanță, psihologia clasei conducătoare însăși este factorul determinant.

După prima jumătate a acestui secol, cel dintâi pericol a dispărut cu totul. Fiecare dintre cele trei superputeri care își împart lumea astăzi este practic imposibil de cucerit și nu ar putea fi cucerită decât prin niște schimbări demografice lente și ușor de evitat pentru un guvern cu puteri nelimitate. Și al doilea pericol este numai teoretic. Masele nu se revoltă niciodată cu de la sine putere și nu se revoltă niciodată numai fiindcă sunt oprimate.

Adevărul este că, atâta timp cât nu li se îngăduie să aibă termene de comparație, masele nici măcar nu-și dau seama că sunt oprimate. Crizele economice care se iveau la tot pasul în trecut erau absolut netrebuincioase; astăzi, nu li se mai îngăduie să apară, dar sunt posibile și se petrec, într-adevăr, alte dislocări, la fel de mari, care rămân, însă, fără vreun rezultat politic, pentru că nemulțumirea nu-și poate găsi nicăieri o formă de exprimare, în ceea ce privește problema supra-producției, care mocnește, în societatea modernă, încă de la dezvoltarea tehnicii mașiniste, ea este soluționată prin menținerea unei permanente stări de război (vezi capitolul III), ceea ce facilitează menținerea psihologiei maselor la un necesar nivel de exacerbare. De pe pozițiile clasei noastre conducătoare de astăzi, deci, singurele primejdii reale sunt constituirea unui grup de oameni capabili, ținuți în subordine și însetați de putere, pe de o parte, iar pe de altă parte, răspândirea liberalismului și a scepticismului în propriile sale rânduri. Cu alte cuvinte, problema ține de educație. În esență, este vorba de a modela în permanență conștiința atât a grupului conducător, cât și a celui grup executiv mai larg, care se situează la nivelul imediat inferior primului. Conștiința maselor nu trebuie decât să fie influențată în mod negativ. Odată definite aceste probleme, oricine poate intui, chiar dacă nu cunoștea dinainte, structura societății oceanice. În vârful piramidei se află Fratele cel Mare. Fratele cel Mare este infailibil și atotputernic. Despre fiecare succes, fiecare realizare, fiecare victorie, fiecare descoperire științifică, despre întreaga cunoaștere, înțelepciune, fericire și virtute, despre toate acestea se afirmă că izvorăsc direct din conducerea sa și sunt inspirate de el. Nimeni nu l-a văzut niciodată pe Fratele cel Mare; el este o figură de pe afișe și o voce la tele-ecran. A vem toate motivele să credem că nu va muri niciodată și deja există mari incertitudini asupra datei nașterii sale. Fratele cel Mare este masca sub care Partidul se prezintă lumii întregi. El are funcția de a concentra într-un singur punct dragostea, frica și respectul, pentru că asemenea emoții sunt mai ușor de resimțit față de o persoană decât față de o întreagă organizație. Sub Fratele cel Mare, se află Partidul Interior, ai cărui membri sunt în număr de șase milioane, adică ceva mai puțin de două procente din populația Oceaniei. Sub Partidul Interior urmează Partidul Exterior pe care, dacă socotim Partidul Interior drept creierul Statului, îl putem ușor asemui cu brațele acestuia. La baza piramidei se află masele amorfe pe care le numim în mod curent „proli” și care numără în jur de 85 la sută din populație. În termenii clasificării noastre: inițiale, prolii sunt cei de Jos; populațiile de sclavi din țările ecuatoriale, care trec în permanență de la un cuceritor la altul, nu reprezintă o parte nici permanentă, nici necesară a structurii societății oceanice.

În principiu, apartenența la unul dintre aceste trei grupuri nu este ereditară. Dacă părinții fac parte din Partidul Interior, teoretic copilul lor nu se naște ca membru al Partidului Interior. La fiecare dintre cele două ramuri ale Partidului se accede pe baza unui examen care se susține la vârsta de șaisprezece ani. De asemenea, nu se face nici un fel de discriminare rasială și nu se poate afirma că o provincie domină o altă provincie. În rândurile cele mai înalte ale Partidului există evreii negri sau chiar sud-americieni de pur sânge indian iar în administrarea fiecărei zone sunt numai locuitori din zona respectivă. Nicăieri în Oceania locuitorii nu pot avea sentimentul unei populații coloniale conduse dintr-o capitală îndepărtată. Oceania nici nu are propriu-zis o capitală, iar conducătorul ei este o persoană despre care nimeni nu știe unde se află. Cu excepția faptului că engleza este folosită ca lingua franca și că Nouvorba este limba ei oficială, Oceania nu este în nici un fel centralizată. Cei care o conduc nu sunt uniți

între ei prin legături de sânge, ci prin aderența lor la o doctrină comună. Este adevărat că societatea noastră este stratificată, și anume foarte rigid stratificată, după ceea ce, la prima vedere, pare a fi un principiu ereditar, între diferitele ei straturi, însă, există o mult mai redusă mișcare de du-te-vino decât se întâmpla în capitalism sau chiar în epoca pre-industrială. Desigur, mai există unele schimburi între cele două ramuri ale Partidului, dar numai atât cât să asigure excluderea celor slabi din Partidul Interior și anihilarea membrilor ambițioși ai Partidului Exterior prin promovare. Practic vorbind, proletarilor nu li se îngăduie accesul în rândurile Partidului. Aceia mai dotați dintre ei, care constituie potențiale nuclee de nemulțumire, sunt pur și simplu trecuți pe listele negre ale Poliției Gândirii și eliminați. Dar această stare de lucruri nu este în mod obligatoriu permanentă și nici o problemă de principiu. Partidul nu este o clasă în sensul vechi al cuvântului. Scopul său nu este acela de a transmite puterea propriilor săi copii ca atare; iar dacă nu ar avea nici o altă modalitate de a-i ține pe cei mai capabili oameni în vârf, Partidul ar fi oricând gata să recruteze o întreagă nouă generație din rândurile proletariatului. În anii de răscruce, faptul că Partidul nu era un corp ereditar a contribuit mult la neutralizarea opoziției. Socialistul de tip vechi fusese aruncat pentru a lupta împotriva a ceea ce se numea „Privilegiu de clasă” și, din acest motiv, el pleca de la premisa că tot ce nu este ereditar nu poate fi durabil. El nu înțelegea că permanentizarea unei oligarhii nu este în mod obligatoriu de ordin tizic și nici nu se oprea să reiecteze la faptul că aristocrațiile ereditare au avut întotdeauna o viață scurtă, în timp ce suprastructurile adoptive, precum Biserica Catolică, au rezistat, uneori, sute sau chiar mii de ani. Esența organizării oligarhice nu este transmiterea puterii pe linia tată-tiu, ci persistența unei anumite concepții despre lume și a unui anumit mod de viață impus de cei morți celor vii. Orice grup conducător rămâne grup conducător atâta timp cât este capabil să-și desemneze succesorii. Partidul nu are interesul să-și perpetueze sângele, ci să se perpetueze pe sine însuși. Nu contează cine anume exercită puterea, atâta timp cât structura ierarhizată a societății rămâne mereu aceeași. Toate credințele, obiceiurile, gusturile, emoțiile, toate atitudinile mentale care detinesc vremurile noastre au drept scop real să susțină dogma Partidului și să împiedice pe oricine de a înțelege adevărata natură a societății contemporane. Revolta fizică sau orice mișcare preliminară revoltei nu este posibilă în prezent. Din partea proletarilor nu amenință nici o primejdie. Lăsați în voia lor, de la o generație la alta și de la un secol la altul, ei vor continua să muncească, să se înmulțească și să moară, nu numai fără nici o pornire spre revoltă, dar și fără puterea de a înțelege măcar că lumea ar putea arăta altminteri, într-un singur caz ar putea proletarii să devină periculoși, anume dacă progresul tehnologic ar face necesari educarea lor la un nivel superior; dar, din moment ce concurența militară și comercială a dispărut, nivelul de educație al maselor este, de fapt, în scădere. Care este sau care nu este atitudinea maselor nu mai contează astăzi. Masele li se poate acorda libertatea gândirii, pentru că ele nu gândesc. Pe de altă parte, însă, de la un membru al Partidului nu poate fi tolerată nici cea mai mică deviație de opinie, nici măcar asupra celei mai neimportante chestiuni.

Fiecare membru al Partidului trăiește, de la naștere până la moarte, sub ochii Poliției Gândirii. Chiar când este singur, el nu poate avea niciodată certitudinea că este, într-adevăr, singur. Oriunde s-ar afla, indiferent dacă doarme, dacă este treaz, dacă muncește sau se odihnește, în baia sau în patul său, el poate fi inspectat fără a ști

dinainte și fără a ști nici măcar că este inspectat. Nimic din ceea ce face el nu este lipsit de importanță. Prietenii sale, distracțiile, comportamentul față de soție și copii, expresia feței când se găsește singur, cuvintele pe care le șoptește în somn, până și mișcărilor specifice ale corpului - toate îi sunt studiate insistent. Nu numai orice faptă vizibil greșită, dar și orice excentricitate, oricât de mărunță, orice modificare a obiceiurilor, orice tic nervos care ar putea fi simptomul unui conflict interior - orice îi va fi, cu siguranță, detectat până la urmă. El nu are nici cea mai mică libertate de opțiune, în nici o direcție. Pe de altă parte, însă, actele lui nu sunt reglementate de nici o lege și de nici un cod de conduită limpede formulat, pentru că în Oceania nu există legi. Gânduri și fapte care, atunci când sunt descoperite, înseamnă moarte sigură nu sunt, în realitate, interzise formal, iar nesfârșitele epurări, ridicările, torturările, arestările și vaporizările nu sunt aplicate pentru a pedepsi vreo fărădelege comisă cu adevărat, ci au numai rolul de a elimina persoanele care ar putea, eventual, comite o fărădelege cândva în viitor. Unui membru al partidului i se cere să aibă, pe lângă opiniile corecte, și instinctele corecte. Multe dintre convingerile sau atitudinile așteptate din partea lui nu sunt nicăieri formulate clar și nici nu ar putea fi formulate fără a scoate la iveală inerentele contradicții ale SOCENG-ului. Dacă este o persoană care prin propria-i natură are o gândire ortodoxă - în Nou-vorbă, dacă este bungânditor - el va ști, în orice situație și fără nevoia de a mai gândi, care este justa convingere sau sentimentul preferabil, în orice caz, el posedă, încă din copilărie, un complex antrenament intelectual definit, în Nouvorbă, de termenii crimăstop, albnegru și dublugândit, care îl ajută să nu poată și să nici nu dorească să cugete prea profund asupra nici unei probleme... De la un membru al Partidului se așteaptă să nu resimtă nici o emoție personală și nici o slăbire a entuziasmului. El trebuie să trăiască într-o continuă exacerbare a urii față de dușmanii din afară și de trădătorii dinăuntru, de jubilarie în fața victoriilor și de auto-umilire în fața puterii și înțelepciunii Partidului. Nemulțumirile provocate de insatisfacțiile și lipsurile vieții sale sunt, în mod deliberat, orientate în afară și destrămate cu ajutorul unor procedee cum ar fi cele Două Minute de Ură, iar acele speculații care ar putea da naștere, în mintea lui, unei atitudini sceptice sau rebele sunt ucise în fașă de propria lui disciplină interioară, formată încă din copilărie. În această disciplină, prima și cea mai simplă normă, care poate fi insuflată și copiilor mici, se numește, în Nouvorbă, crimăstop. Acest termen definește facultatea de a te opri brusc, parcă din instinct, în pragul oricărui gând primejdios. Tot aici intra și capacitatea de a nu înțelege analogiile, de a nu surprinde erorile logice, de a nu înțelege nici cele mai simple argumente, dacă acestea contravin SOCENG-ului, și de a simți plictiseală și repulsii, în fața oricărui proces de gândire care ar putea eventual, conduce într-o direcție considerată eretică. Altfel spus, crimăstop înseamnă prostie protectoare. Dar prostia nu ajunge; dimpotrivă, ortodoxia, în sensul deplin al cuvântului, cere un control total asupra propriilor procese de gândire, similar cu cel al unui contorsionist asupra trupului său. Societatea oceanică se sprijină, în ultimă instanță, pe convingerea că Fratele cel Mare este omnipotent și că Partidul este infailibil. Dar, de vreme ce, în realitate, Fratele cel Mare nu este omnipotent, iar Partidul nu este infailibil, rezultă necesitatea ca faptele să fie tratate, în orice situație, cu o extremă flexibilitate, pentru care cuvântul-cheie este albnegru. Asemenea atâtor alte cuvinte din Nouvorbă, și acesta are două sensuri reciproc opuse. Când se aplică unui oponent, înseamnă obiceiul de a pretinde cu nerușinare că albul este negru, contrazicând bunul-simț. La un membru al Partidului, înseamnă acea voință

loială de a afirma că albul este negru, dacă disciplina de Partid cere acest lucru. Dar nu numai atât: mai înseamnă și capacitatea de a crede că albul este negru și, încă și mai mult, de a ști că albul este negru, uitând că ai fi putut vreodată să crezi sau să știi altceva în legătură cu albul și cu negrul. Acest lucru necesită o neîncetată modificare a trecutului, pe care o face posibilă numai acel sistem de gândire supra ordonat tuturor celorlalte și cunoscut, în Nou-vorbă, drept dublugândit. Modificarea trecutului este obligatorie din două motive, dintre care unul este secundar și ține, dacă se poate spune așa, de precauție. Acest motiv secundar este acela că orice membru al Partidului, ca de fapt și orice proletar, suportă condițiile prezente de viață, printre altele, fiindcă nu are nici un termen de comparație. El trebuie să trăiască izolat de trecut tot așa cum trebuie să trăiască izolat de străinătate, pentru că trebuie să poată crede fără nici un dubiu căi trăiește mai bine decât predecesorii lui și că nivelul mediu de trai material crește neîncetat. Dar motivul esențial care face obligatorie reorganizarea trecutului este necesitatea de a asigura infailibilitatea Partidului. Problema nu se limitează la continua reactualizare a discursurilor, statisticilor și datelor de orice natură, pentru ca acestea să dovedească justetea previziunilor Partidului în orice situație. Problema este, în primul rând, că nu se poate recunoaște fățiș nici un fel de modificare de doctrină sau realiniere politică. Pentru că a-ți schimba poziția, chiar și politică, înseamnă a-ți mărturisi slăbiciunea. Dacă, de pildă, dușmanul de astăzi este Eurasia sau Estasia - indiferent care -, atunci acela a fost dintotdeauna dușmanul. Iar dacă faptele spun contrariul, atunci faptele vor fi modificate, în acest mod, istoria se rescrie fără întrerupere. Procesul zilnic de falsificare a trecutului, cu care se ocupă Ministerul Adevărului, este, în egală măsură, vital în menținerea stabilității regimului, cum este munca de represiune și spionaj cu care se ocupă Ministerul Iubirii.

Caracterul schimbător al trecutului este principala teză a SOCENG-ului. Evenimentele care au avut loc nu există în mod obiectiv, ci supraviețuiesc doar în documentele scrise și în memoria oamenilor. Trecutul este acel lucru despre care documentele și memoria nu se contrazic reciproc. Or, din moment ce Partidul deține controlul exclusiv asupra tuturor documentelor și controlează, în egală măsură, și mintea tuturor membrilor săi, rezultă că trecutul arată exact așa cum hotărăște Partidul; mai rezultă și că, deși trecutul este modificabil, el nu a fost niciodată modificat, în nici o situație anume, și că este imposibil să fi existat vreodată vreun trecut diferit. Lucrul rămâne valabil și atunci când același eveniment trebuie modificat de mai multe ori în cursul aceluiași an, până la pierderea oricărei posibilități de a-l mai reconstitui. Partidul se află, în orice moment, în posesia adevărului absolut și este de la sine înțeles că absolutul nu poate să fi arătat vreodată altfel decât arată astăzi. Se va vedea mai departe că de exersarea memoriei depinde, înainte de toate, controlul asupra trecutului. A face ca toate documentele scrise să concorde cu ortodoxia fiecărui moment este un simplu proces tehnic. Problema este să-ți amintești că faptele au fost așa și nu altminteri. Și, dacă trebuie să-ți reorganizezi amintirile sau să măsluiești documentele scrise, atunci mai trebuie și să uiți că ai făcut vreodată așa ceva. Aceasta nu este decât o simplă tehnică pe care o poți deprinde ca pe oricare altă gimnastică a minții și ea este învățată de majoritatea membrilor Partidului, mai cu seamă de cei care, pe lângă ortodocși, mai sunt și inteligenți. În Vechi-vorbă ea se numește, fără ocolișuri, „control al realității”; în Nouvorbă, se numește dublugândit, deși dublugânditul acoperă o arie mult mai largă. Dublugânditul este capacitatea de a stoca în minte, concomitent, două convingeri care se exclud reciproc și de a le îmbrățișa pe amândouă în același

timp. Un gânditor al Partidului știe în ce direcție trebuie să-și modifice amintirile; prin însuși acest lucru, el este conștient că joacă feste realității; dar, prin intermediul dublugânditului, el se și auto-asigură că realitatea nu a fost violată. Acest întreg proces trebuie să fie și conștient, altminteri nu s-ar desfășura cu precizia necesară, și inconștient, altfel ar atrage după sine un sentiment de lașitate la început, apoi de vinovăție. Dublugânditul însuși nucleul SOCENG-ului, fiindcă Partidul nu face, în esență, altceva decât să folosească frustrarea conștientă pentru a ajunge la acea finalitate solidă care, de fapt, depinde de o totală onestitate.

Așa stând lucrurile, este neapărat necesar să spui minciuni sfruntate și totuși să crezi cu toată sinceritatea, să uiți orice a devenit nedorit și, pe urmă, dacă acel lucru revine la lumină, să-l readuci din uitare exact pentru atâta timp cât îți se cere, să negi existența realității obiective și să nu încetezi, nici o clipă, a ține cont de realitatea pe care o negi. Chiar și folosirea termenului dublugândit presupune exercitarea dublugânditului, pentru că, rostind cuvântul, recunoști implicit că sucești realitatea; printr-un nou proces de dublugândit anulezi această recunoaștere, și așa mai departe, la infinit, minciuna fiind mereu cu un pas înaintea adevărului, în ultimă instanță, prin intermediul dublu-gânditului a reușit Partidul - și s-ar putea să mai reușească, nu avem cum ști - să oprească fluxul istoriei.

Toate oligarhiile din trecut au căzut de la putere fie pentru că s-au osificat, fie pentru că s-au înmuiat. Ori au îmbrățișat prostia și aroganța, neizbutind să se adapteze unor condiții schimbătoare, așa încât au fost răsturnate; ori au adoptat liberalismul și lașitatea, făcând concesii atunci când ar fi trebuit să folosească forța și au fost, tot așa, răsturnate. Au căzut de la putere, cu alte cuvinte, fie în mod conștient, fie din inconștientă. Partidul are meritul de a fi realizat un sistem de gândire în care ambele condiții pot exista simultan, și adevărul este că supremația Partidului nu ar putea deveni permanentă pe nici o altă bază de intelect. Dacă trebuie să guvernezi și, mai mult, să guvernezi pentru totdeauna, trebuie să ai capacitatea de a anihila simțul realității. Căci, în ultime instanță, secretul puterii constă în a combina credința în propria-ți infailibilitate cu aptitudinea de a învăța din propriile tale erori din trecut.

Este inutil să mai spunem că dublugânditul este practicat cu cea mai mare subtilitate tocmai de cei care l-au inventat și care știu că el reprezintă un vast sistem de jonglerie mentală. În societatea noastră, cei care știu cel mai bine cum anume stau lucrurile sunt și cei care văd cel mai puțin lumea așa cum este ea în realitate. În general, cu cât înțelegerea este mai profundă, cu atât este și prefăcătoră mai mare; cei mai inteligenți sunt și cei mai puțin normali. Un exemplu elocvent este faptul că isteria războinică sporește în intensitate pe măsura ascensiunii pe scara socială. Singurele care au față de război o atitudine aproape normală sunt popoarele supuse din teritoriile disputate. Pentru oamenii aceia, războiul nu este decât o calamitate neîntreruptă care îi mătură încoace și încolo, ca un val tectonic. Lor le este complet indiferent cine anume câștigă; ei sunt conștienți că schimbarea de stăpân înseamnă pur și simplu că vor face aceleași munci ca și mai înainte, pentru noii stăpâni, care nu-i vor trata, însă, cu nimic diferit față de ceilalți. Cei pe care îi numim „proli” și care sunt, totuși, ceva mai favorizați nu sunt decât rareori conștienți de existența războiului. Dacă este necesar, teama și ura lor pot fi ațâțate până la paroxism, dar, dacă sunt lăsați în voia lor, sunt în stare să și uite, pentru multă vreme, că ar avea loc într-adevăr vreun război. Pe de altă parte, entuziasmul sincer față de război se regăsește în

rândurile Partidului - mai ales ale Partidului Interior. Cei care cred cel mai mult în cucerirea întregii lumi sunt tocmai cei care știu că ea este Practic imposibilă. Această alăturare a contra- cunoaștere și ignoranță, cinism și fanatism - reprezintă una dintre dominantele societății oceanice. Ideologia oficială este plină de contradicții, chiar și acolo unde ele nu au nici o motivație practică. De exemplu, Partidul respinge și atacă orice principiu pe care l-a susținut la început mișcarea socialistă și face acest lucru în numele socialismului. El propovăduiește un dispreț față de clasa muncitoare cum nu s-a mai văzut de secole întregi, dar își îmbracă membrii într-o uniformă care era, într-o vreme, specifică salahorilor și tocmai de aceea a și fost adoptată. El subminează în mod sistematic solidaritatea familiei, în schimb dă propriului său conducător un nume care se referă fără echivoc la sentimentul de loialitate familială. Până și în denumirile celor patru Ministere care ne guvernează se vădește cu nerușinare o voită inversare a lucrurilor: Ministerul Păcii se ocupă de război, Ministerul Adevărului de mistificări, Ministerul Iubirii de tortură, iar Ministerul Abundenței de înfometare. Toate aceste contradicții nu sunt nici accidentale, nici rezultate dintr-o deja obișnuită fățarnicie: ele reprezintă exerciții conștiente de dublugândit. Numai printr-o reconciliere a contradicțiilor poate fi păstrată, pe termen nedefinit, puterea. Vechea mișcare ciclică nici nu ar fi putut fi întreruptă în alt mod. Căci, dacă este vorba ca egalitatea între oameni să fie înlăturată o dată pentru totdeauna - adică, dacă este vorba ca grupul de Sus, cum l-am denumit, să rămână definitiv acolo unde se află în acest moment, atunci atitudinea mentală prevalentă trebuie să fie anormalul controlat.

Există, însă, o întrebare pe care am ignorat-o aproape de tot până acum, și anume: de ce să fie înlăturată egalitatea între oameni? Presupunând că mecanismul procesului a fost descris corect, care este rațiunea acestui imens efort, perfect planificat, de a opri cursul istoriei într-un anumit moment. Pe această cale ajungem la secretul central. Așa cum am văzut, dogma Partidului, și mai cu seamă aceea a Partidului Interior, se sprijină pe dublugândit. Dar, dincolo de ea, se află rațiunea inițială, acel impuls niciodată pus sub semnul întrebării, care a dus, cel dintâi, la cucerirea puterii, aducând cu sine, mai apoi, dublugânditul, Poliția Gândirii, starea neîntreruptă de război și toate celelalte adjuvante obligatorii. Acea rațiune constă, de fapt, în...

Winston devine, deodată, conștient de liniștea din jurul lui, așa cum îți dai seama de un nou sunet. L-a întrerupt din citit senzația că Julia nu s-a mai mișcat de mult timp. Se uită la ea cum stă întinsă pe o coastă, cu sânii goi, cu obrazul așezat pe palmă și cu o buclă neagră atârându-i peste ochi. Pieptul i se ridică și se lasă în jos, mișcându-se încet, dar regulat.

- Julia. Nimic.

- Julia, ce faci, dormi?!

Nimic. Doarme. Winston închide cartea, o pune cu grijă pe jos, se întinde și el lângă ea și trage cuvertura peste amândoi.

Uite, vezi, se gândește, tot nu a apucat să afle secretul fundamental; cum, asta înțelege; nu înțelege, însă, de ce. Capitolul întâi, ca și cel de-ai treilea, nu i-a spus, de fapt, nimic nou, ci doar i-a sistematizat puțin cunoștințele pe care le-a acumulat singur în timp. Dar acum, că l-a citit, știe mai bine ca înainte că nu este nebun. Nu înseamnă că ești nebun dacă faci parte dintr-o minoritate, chiar și dintr-o minoritate de un singur om. Există adevăr și există neadevăr și, dacă te ții strâns de adevăr, chiar și împotriva lumii întregi, nu înseamnă că ești nebun. O rază roșiatică de la soarele care apune se

strecoară pieziș pe fereastră și cade pe pernă. Winston închide ochii. Lumina soarelui de pe fața lui și atingerea trupului catifelat al Juliei îi dau un sentiment plinar, reconfortant și odihnitor. Este în siguranță, totul este în regulă. Adoarme șoptindu-și „normalitatea nu se judecă statistic”, cu sentimentul că în această observație se află o profundă înțelepciune.

Se trezește cu senzația că a dormit mult timp, dar ceasul cel demodat îi arată că nu este decât opt-treizeci, de fapt douăzeci-treizeci. Rămâne încă puțin culcat pe spate, pe urmă distinge obișnuita voce din fundul plămânilor care cântă în curtea din spate:

„N-a fost decât amăgire,
S-a zburat ca o zi dă-april’,
Dar o privire ș-un cuvânt și visul ce-au născut,
Mi-au luat cu iele sufletul”.

Cum și-a păstrat popularitatea cântecul ăsta prostesc! încă îl mai auzi pe la toate colțurile, în timp ce Cântecul pentru Ură a fost deja uitat. Julia se trezește și ea de zgomot, se întinde cu voluptate și se ridică din pat zicând:

- Mi-e foame. Hai să mai facem niște cafea. Fir-ar al dracului, s-a stins soba și apa s-a răcit. Ia sobița și o zgâlțâie. La uite, s-a dus tot gazul.

- Cred că putem să cerem niște gaz de la domnul Charrington.

- Chestia e că m-am uitat și era plină. Stai să mă-mbrac, adaugă ea. Parcă s-a făcut mai frig.

Winston se ridică și el din pat și se îmbracă. Vocea cântă mai departe neobosită:

„Unii zic că-n timp pa toate le uiți,
Zic c-orice durere-ți trece,
Dar un zâmbet s-o lacrimă dup-atâția ani
Tot îmi mai sfâși-inima-a-a-a...”

Se apropie de fereastră, strângându-și cureaua de la salopetă. Probabil că soarele a coborât în spatele caselor, pentru că nu mai luminează curtea. Dalele de piatră sunt ude, parcă ar fi fost spălate. Da, și parcă și cerul a fost spălat, fiindcă se vede printre coșurile de pe acoperișuri de un albastru mult prea palid și proaspăt. Femeia merge ca întotdeauna de colo până colo, se sucește și se răsucește, cântă și se oprește din cântat, și toate astea în timp ce agață scutec după scutec, parcă din ce în ce mai multe. Winston se întreabă dacă nu cumva femeia asta trăiește din spălat pentru alții, sau dacă, pur și simplu, n-o fi sclava a vreo douăzeci-treizeci de nepoței, după câte scutece spală întruna. Julia vine și ea lângă el: se uită împreună, cu un fel de fascinație, la silueta butucănoasă din curtea interioară. Acum, când se uită la femeia de jos aflată în exercițiul funcțiunii ei, cu brațele groase întinse către sârmă și cu bucle solide, ca de iapă, ieșite în afară, pe Winston îl izbește, pentru prima dată, revelația faptului că este chiar *frumoasă*. Niciodată până acum nu și-a imaginat că o femeie de cel puțin cincizeci de ani, ajunsă la dimensiuni monstruoase din cauza nașterilor, pe urmă întărită, înăsprită de muncă, până când și firea i s-a abrutizat, ca un nap răscopt, ar putea fi frumoasă. Și totuși, așa este și, la urma urmelor, de ce nu? Trupul ei solid, fără nici o formă, ca un bloc de granit, și pielea înroșită de atâta frecat, sunt, pentru un corp de fată, exact ce este măceașa pentru trandafirul sălbatic. De ce să consideri fructul inferior florii?

- E frumoasă, murmură el.

- Are cel puțin un metru peste șolduri, șoptește și Julia.

- Țsta-i felul ei de frumusețe, zice Winston. își încolăcește ușor brațul în jurul

taliei suple a Juliei, care stă lipită de el de la șold până la genunchi. Din ei doi n-o să iasă nici un copil. Este singurul lucru pe care nu l-ar putea face niciodată. Numai prin cuvânt și numai pe calea minții poți transmite secretul generațiilor viitoare. Femeia de acolo, de jos, nu are minte, are doar brațe puternice, o inimă caldă și un pântec mai mult decât roditor. Se întreabă în sinea lui cam câți copii o fi adus pe lume femeia asta; nici cincisprezece n-ar fi prea mulți. Și-a avut și ea momentul ei de înflorire, probabil vreun an de zile, când a fost frumoasă ca un trandafir sălbatic și pe urmă s-a umflat ca un fruct fecundat și s-a făcut solidă, roșie și aspră și viața a ajuns să nu mai însemne pentru ea nimic altceva decât spălat, frecat, cârpit, gătit, măturat, lustruit, cârpit, frecat, spălat - mai întâi pentru copii, apoi pentru nepoți, treizeci de ani bătuți pe muchie. Și, după toți anii ăștia, tot mai găsește energie și dispoziție sufletească să cânte. Respectul de-a dreptul mistic pe care-l resimte față de ea se leagă, nu știe nici el cum, de imaginea cerului palid, fără nori, care se întinde în spatele coșurilor de fum, până hăt, departe. Și când te gândești că unul este cerul pentru toată lumea, din Eurasia, din Estasia și din Oceania: sute sau mii de milioane de oameni ca femeia de jos, din curte, care habar nu au unii despre ceilalți că există, oameni ținuți de-o parte și de cealaltă a unor ziduri de ură și minciuni și totuși exact la fel - oameni care nu au învățat niciodată să gândească, dar care țin depozitată în inimile, în pântecul și în mușchii lor puterea care, într-o buna zi, va zdruncina lumea din temelii. Dacă exista vreo speranță, ea stă, totuși, în proli. Dar poate el să fie sigur că, atunci când o veni vremea lor, lumea construită de ei nu va fi, pentru unul ca el, ca Winston Smith, la fel de alienantă cum este astăzi lumea Partidului? Da, poate să fie sigur, pentru că aceea va fi, cel puțin, o lume normală. Acolo unde există egalitate, poate exista și normalitate. Mai devreme sau mai târziu, tot trebuie să se întâmple, forța să se transforme în conștiință. Prolii sunt nemuritori, de asta poți fi convins uitându-te la femeia voinică de jos, din curtea interioară. Până la urmă, tot or să se trezească la realitate. Iar până atunci, chiar dacă ar fi să mai dureze încă o mie de ani, prolpii vor supraviețui, în ciuda tuturor împotrivilor, ca păsările, perpetuând, prin trupurile lor, acea vitalitate pe care Partidul nu o are și nici nu o poate ucide.

- Ți-aduci aminte, zice Winston, de sturzul ăla care ne-a cântat atunci, prima oară, la marginea pădurii?

- Nu ne cântă nouă, zice Julia. Cânta că-i făcea lui plăcere. Nici măcar pentru asta. Cânta și-atât.

Păsările cântă, prolpii cântă, Partidul nu cântă. În toată lumea largă, la Londra, la New York, în Africa sau în Brazilia, în regiunile necunoscute și interzise de dincolo de frontiere, pe străzile Parisului și Berlinului, în satele de pe nesfârșitele câmpii ale Rusiei, în bazele din China și Japonia - peste tot găsești aceeași ființă solidă și de neînving, ajunsă monstruoasă din cauza corvezilor și a nașterilor, care trudește din prima zi de viață și până la moarte și care totuși *cântă*. Dintr-o asemenea burtă puternică trebuie să iasă, într-o bună zi, o rasă de ființe puternice. Tu, cel de astăzi, ești dintre cei morți; viitorul este al lor. Dar ai și tu șansa de a face parte din acest viitor, dacă îți perpetuezi mintea așa cum ei își perpetuează trupul și dacă transmiți mai departe adevărul simplu devenit Doctrină secretă, că doi și cu doi fac patru.

- Noi suntem cei morți, zice Winston.

- Noi suntem cei morți, răspunde Julia, ca un ecou conștiincios.

- Voi sunteți cei morți, zice o voce metalică în spatele lor. Țâșnesc unul într-o parte, celălalt în partea opusă. Lui Winston i se pare deodată că are un sloi de gheață

în burtă, nu mațe. Vede și albul ochilor Juliei: s-a făcut de un gălbui-lăptos. Mai are încă, pe amândoi obraji și perfect vizibile, urmele de fard, ca și cum nu ar avea legătură cu pielea de dedesubt.

- Voi sunteți cei morți, repetă vocea metalică.

- Era în spatele tabloului, șoptește Julia.

- Era în spatele tabloului, o îngână vocea. Rămâneți exact unde vă aflați. Nu faceți nici o mișcare până nu vi se dă ordin.

A început! A început, în sfârșit! Nu pot face nimic altceva decât să se uite unul în ochii celuilalt. Să fugă și să scape, să iasă din casă cât mai au timp - nici nu le trece prin cap așa ceva. Este imposibil să nu asculte ordinele vocii metalice din perete. Se aude un *clic*, ca de zăvor dat înapoi, și o pocnitură de geam spart. Tabloul cade pe jos, dând la iveală tele-ecranul din spate.

- Acuma ne și văd, zice Julia.

- Acuma vă și vedem, zice vocea. Treceți în mijlocul camerei. Spate-n spate. Palmele la ceafa. Nu vă atingeți.

Nu se ating, dar lui Winston i se pare că simte trupul Juliei, cum tremură. Sau poate este numai propriul lui tremur. Tot ce poate face este să-și țină dinții încleștați, ca să nu-i clănțâne, dar genunchii deja nu-l mai ascultă. Se aude o tropăială de cizme la parter, și înăuntru și afară; curtea mustește, probabil, de oameni. Cineva târăște ceva pe pietre. Femeia s-a oprit brusc din cântat. Se aude ceva zângănind prelung și rostogolit, probabil ligheanul de spălat aruncat pe jos, Pe urmă un talmeș-balmeș de țipete furioase, care se sfârșește cu un urlet de durere.

- Au înconjurat casa, zice Winston.

- Am înconjurat casa, îl îngână vocea. O aude pe Julia clănțănind din dinți.

- Cred că putem să ne spunem adio, zice ea.

- Puteți să vă spuneți adio, încuviințează vocea. Deodată, pe fir intră o voce cu totul diferită, subțire și cultă, pe care Winston are impresia că a mai auzit-o cândva:

- Apropo, fiindcă tot suntem aici: „Haide, ține-o lumânare, să te duci mai iute-n pat, / Uite, cade-o toporișca și te lasă fără cap”!

Winston aude ceva ce cade peste pat, în spatele lui, și se sparge. Tocmai a fost băgat pe fereastră capătul unei scări care a izbit în lemnul cercevelei. Cineva o să intre pe acolo. Și pe scările interioare se aude tropăială de cizme. Camera se umple, după câteva clipe, de zdrahoni în uniforme negre, cu cizmele placate cu oțel și înarmați cu bastoane.

I-a trecut tremuratură; până și ochii abia dacă și-i mai mișcă. Un singur lucru contează acum: să stea nemișcat, să stea nemișcat și să nu le dea motiv să-l lovească ! Un individ cu un maxilar ca de boxer profesionist, în care gura pare a fi cel mult o fantă, se oprește în fața lui, legănându-și meditativ bastonul între degetul mare și arătător. Îngrozitor este sentimentul de goliciune pe care-l ai stând cu mâinile la ceafă și cu toată fața și corpul neapărate. Individul scoate vârful unei limbi albe și-și umezește locul unde ar trebui să aibă buze, pe urmă trece mai departe. Se aude o nouă bufnitură. Cineva a luat *presse-papiers-u* de sticlă de pe măsuța rabatabilă și l-a izbit de cămin, făcându-l țândări. Bucățica de coral, o așchie minusculă, roz ca un boboc de trandafir pe un tort, se rostogolește pe preș. Cât de mic este! -se gândește Winston, cât de mic! În spatele lui, aude un icnet și o bufnitură și ceva îl lovește violent peste gleznă, dezechilibrându-l. Unul dintre gealați a izbit-o pe Julia cu pumnul în plexul solar, îndoind -o ca pe o ruletă de buzunar. Acum se zvârcolește pe jos, luptându-se să-și

recapete respirația. Winston nu îndrăznește să întoarcă ochii nici cu un milimetru, dar, din când în când, fața Juliei, lividă și găfâitoare, intră în unghiul lui vizual. Chiar și îngrozit cum este, parcă simte durerea ei în propriul lui trup, durerea ucigătoare care, totuși, este mai puțin urgentă decât nevoia de a trage o gură de aer. Știe cum este: o durere înspăimântătoare, o agonie pe care trebuie, totuși, s-o amâni, pentru că, mai presus de orice, ai nevoie de aer. În cele din urmă, doi dintre indivizii îmbrăcați în negru o saltă de umeri și de genunchi, ca pe un sac de cartofi, și o scot din cameră, ca s-o ducă cine-știe-unde. Winston îi zărește, pentru o clipă, fața galbenă și contorsionată, cu ochii închiși, pe care, culmea!, tot se mai distinge fardul din obraji, își dă seama că este pentru ultima oară când o vede.

Rămâne nemișcat ca un mort. Deocamdată nu l-a lovit nimeni. Prin minte încep să i se perinde, fără voia lui, gânduri absolut neinteresante, în condițiile date. Se întreabă dacă l-or fi umflat și pe domnul Charrington; se întreabă ce i-or fi făcut femeii din curte; își dă seama că-i vine rău de tot să urineze; ciudat, pentru că a făcut cu vreo două-trei ore în urmă. Zărește, însă, ceasul de pe cămin, care arată ora nouă, adică douăzeci și unu. Parcă prea vine multă lumină de afara! n-ar trebui să se întunece pe la ora douăzeci-trei-zece într-o seară de august? Nu cumva el și Julia s-au înșelat și au dormit toată noaptea, crezând că este ora douăzeci-treizeci, când, de fapt, zero-opt-treizeci a doua zi dimineața? Abandonează acest gând: ce mai contează?

Pe scări se aude un alt pas, mai ușor de astă dată. În cameră intră domnul Charrington. Purtarea zdrahonilor în uniforme negre devine brusc subordonată. Și în aspectul domnului Charrington s-a schimbat ceva. Ochii lui cad pe cioburile *pressepapiers-ului* de sticlă.

- Adunați cioburile-alea, ordonă el tăios.

Unul dintre zdrahoni îngenunchează și execută ordinul. Accentul specific protilor a dispărut. Winston își dă seama, deodată, a cui voce a auzit-o acum câteva minute la tele-ecran, după vocea metalică de la început. Domnul Charrington este îmbrăcat tot cu jacheta veche de catifea, dar părul, pe care Winston i-l ținea minte aproape alb, acum e negru. Nici ochelarii nu-i mai poartă pe nas. Domnul Charrington îi aruncă lui Winston o singură privire tăioasă, de parcă ar vrea să-i verifice identitatea, după care nu-l mai bagă în seamă. Da, îl recunoaște, este tot el, dar parcă nu mai este același om. Stă mai drept și parcă este și mai mare. Fața i-a suferit schimbări mărunte, dar transformarea este, totuși, uriașă. Sprâncenele negre le are mai puțin stufoase, ridurile au dispărut, întreaga linie a feței parcă este alta; până și nasul îi pare mai scurt. Are figura dură și ageră a unui bărbat de vreo treizeci și cinci de ani. Winston își spune în sinea lui că uite, pentru prima oară în viață, vede, cu bună știință, un agent al Poliției Gândirii.

Partea a treia

1

Winston nu știe unde se află. Probabil că undeva în beciurile Ministerului Iubirii; dar nu are cum să știe sigur.

Se află într-o celulă înaltă, fără ferestre, cu pereții acoperiți cu faianță albă strălucitoare. Niște lămpi ascunse inundă celula cu o lumină rece și se aude un zgomot slab, ca un bâzâit continuu, care are, probab ii, legătură cu aerisirea. De jur-împrejurul

peretilor se întinde o banchetă ca un fel de raft, lată cât să poți sta pe ea și întreruptă numai de ușa metalică, iar pe peretele de vizavi de ușă, de o latrină fără capacul de lemn. Pe fiecare dintre cei patru pereți tronează câte un tele-ecran.

Simte o durere surdă în stomac. L-a apucat încă de când l-au legat și încărcat într-o dubă și l-au dus - de fapt, nu știe unde l-au dus. Dar îi este și foame, o foame nefirească, o foame care îl roade. Nu a pus nimic în gură de douăzeci și patru de ore, sau poate chiar de treizeci și șase. Tot nu știe, și probabil că nici n-o să afle vreodată, ce era de fapt, atunci când l-au arestat, seară sau dimineață? Oricum, de când a fost arestat nu i s-a dat nimic să mănânce.

Stă pe bancheta îngustă, cât poate de nemișcat, cu mâinile încrucișate pe genunchi. A învățat deja să stea nemișcat. Dacă faci orice mișcare neașteptată, zbiară la tine unul dintre tele-ecrane. Dar nevoia de a mânca devine din ce în ce mai arzătoare. Mai presus de orice, tânjește după o bucată de pâine. Își tot spune, în sinea lui, că în buzunarul de la salopetă trebuie să-i fi rămas niște firimituri de pâine. Se poate chiar - fiindcă din când în când simte câte un gădilat pe picior - să aibă o bucată de coajă cât-de-cât mai mare. In cele din urmă, tentația de a se convinge îi învinge frica: își strecoară o mână în buzunar.

- Smith! - răcnește o voce de la tele-ecranul din fața lui. Șase-zero-șapte-nouă Smith W.! Jos mâinile din buzunar în celulă!

Încremenește din nou, cu mâinile încrucișate pe genunchi. Înainte de a-l aduce aici, l-au dus altundeva, probabil într-o închisoare obișnuită, sau un arest temporar al patrulelor. Nu știe cât l-au ținut acolo; oricum, vreo câteva ore bune. Fără ceas și fără lumină de zi, îi vine greu să țină socoteala timpului scurs. Era o încăpere zgomotoasă, care putea. L-au băgat într-o celulă asemănătoare cu asta, în care se află acum, numai că jechoasă și plină, în orice moment, cu zece-cincisprezece oameni. Cei mai mulți erau delincvenți obișnuiți, dar printre ei nimeriseră și câțiva prizonieri politici. El s-a ținut lipit de perete și nu a scos o vorbă. L-au îmbrâncit niște indivizi jegosi, dar frica și durerea din stomac îl preocupau prea tare, ca să-l mai intereseze ce se întâmpla în jurul lui. Și totuși, nu a putut să nu observe diferența uimitoare în felul de a se comporta, între prizonierii de Partid și ceilalți, în timp ce prizonierii de Partid stăteau muți și îngroziți, delincvenților obișnuiți nu le păsa de nimic și de nimeni. Ii înjurau pe gardieni, se luptau violent ca să nu li se confişte lucrurile, scriau obscenități pe jos, mâncău alimente aduse din afară, pe care le scoteau de prin cine-știe-ce ascunzători făcute în haine și își permiteau chiar să țipe și ei la tele-ecranele care încercau să restabilească ordinea. Pe de altă parte, unii dintre ei păreau să fie în relații bune cu gardienii, îi strigau pe porecle și încercau să-i momească să le dea țigări prin vizorul de la ușă. Gardienii, la rândul lor, îi tratau cu mai multă îngăduință pe delincvenții de drept comun, chiar și atunci când aveau ordin să-i bruftuluiască. Discuțiile între prizonieri se învăteau aproape exclusiv în jurul lagărelor de muncă silnică: majoritatea se așteptau să fie trimiși într-un asemenea lagăr. Din câte a ascultat ce vorbeau, Winston a înțeles că în lagăre „nu e rău”, cu condiția să ai pile bune și să cunoști dedesubturile. Se dă și mită, se fac toate favoritismele și ticăloșiile pământului, găsești și homosexuali, și curve, și chiar alcool interzis, distilat din cartofi. Posturile -cheie li se dau numai delincvenților de drept comun, mai ales gangsterilor și criminalilor, care formează, ziceau ei, un fel de aristocrație. Toate corvezile scârboase cad în seama „politicilor”. Cât a stat acolo, a asistat la un du-te-vino neîntrerupt de prizonieri de toate soiurile:

negustori de droguri, hoți, tâlhari, contrabandiști, bețivi, curve. Unii dintre bețivi erau atât de agresivi, încât ceilalți prizonieri trebuia să se unească pentru a-i potoli. La un moment dat, patru gardieni au adus înăuntru, târând-o de mâini și de picioare, o epavă enormă de femeie, de vreo șaiszeci de ani, cu sânii mari și fleșcăiți și cu zulfii lungi de păr desprinși de cât se zbătuse, dând cu picioarele și țipând. I-au smuls cizmele cu care încerca să-i lovească și pe urmă au aruncat-o grămadă în brațele lui Winston. Lui i s-a părut, în clipa aceea, că se rupe din toate încheieturile. Femeia s-a ridicat în capul oaselor, sprijinindu-se de el, și a strigat, după cei care o aduseseră acolo:

- Futu-vă mama voastră de porci!!

Pe urmă, și-a dat seama că stătea pe ceva moale și s-a urnit de pe genunchii lui Winston pe bancă, sprijinindu-se iarăși de el.

- Scuză-mă, cocoșel, a continuat ea, nu m-așezam io pa tine, dar curiștii ăia mi-au făcut vânt. Nu știu să se poarte c-o doamnă, ieste?

S-a oprit, și-a apăsât un sân și a scos o râgâială zdravănă.

- Pardon, dar nu prea mă simt bine... după care, s-a aplecat în față, cu picioarele desfăcute larg, și a vomitat din belșug pe jos.

- Aș-șaaa, acu-i mai bine, a comentat ea, după ce s-a liniștit, rezemându-se de perete cu ochii închiși. Niciodată să n-o ții-n tine, asta-i părerea mea. Scoți afară cât ie încă proaspătă-n burtă, pa bune.

După ce s-a mai înviorat, s-a întors să se uite mai bine la Winston și s-a atașat imediat de el. L-a luat pe după gât cu un braț masiv și fleșcăit și l-a tras spre pieptul ei lăbărțat, trimitându-i în nas un damf de bere și vomă.

- Cum îți zice, cocoșel?

- Smith, i-a răspuns Winston.

- Smith?! - s-a mirat femeia. La uite, al dracu', ce chestie! Și pă mine tot Smith mă cheamă. E-heei - și a devenit brusc sentimentală -, aș putea să-ți fiu și mamă.

Ar fi putut să-i fie și mamă, se gândește Winston, rememorându-și scena acum, la rece. Ca vârsta și statură se potrivea, și probabil că oamenii se mai schimbă după aproape treizeci de ani de lagăr.

În rest, nimeni nu a vorbit cu el. A fost chiar surprins de cum puteau delincvenții obișnuiți să-i ignore pe prizonierii de Partid. Le ziceau „poliți” și-i priveau cu un fel de dispreț lipsit de orice interes. Prizonierii de Partid, în schimb, arătau îngroziți și se temeau să schimbe o vorbă cu oricine, mai cu seamă între ei. O singură dată s-a întâmplat, cât a stat el acolo, că două femei, amândouă membre ale Partidului, au fost împinse de ceilalți pe bancă până au ajuns lipite una de alta și atunci a auzit câteva cuvinte șoptite în grabă prin vacarmul de voci; vorbeau mai ales de ceva ce se chema camera unu-zero-unu, dar el nu a priceput despre ce era vorba.

Să tot fie vreo trei ore de când a fost adus aici. Durerea surdă din stomac nu s-a stins nici o clipă, dar în unele momente parcă e mai ușoară, în altele, în schimb, mai puternică, iar gândurile îi rătăcesc sau se adună în consonanță cu ea. Când o simte mai rău, nu se poate gândi decât la durerea însăși și la cât de foame îi este. Când o simte mai puțin, îl cuprinde panica, în unele momente, întrevede cu atâta acuratețe cele ce i se vor întâmpla, încât inima i-o pornește la galop și i se taie respirația. Parcă simte deja izbitura bastoanelor în coate și a cizmelor cu placheuri de fier în fluierile picioarelor; se și vede pe el însuși zvârcolindu-se pe jos și implorând milă printre dinții sfărâmați. La Julia se gândește foarte rar. Nu-și mai poate fixa în minte imaginea ei. O iubește și nu ar trăda-o pentru nimic în lume; dar ăsta este un simplu fapt pe care-l știe așa cum știi

regulile aritmeticii. Nu simte nici un fel de dragoste pentru ea și aproape că nici nu-și pune problema ce s-a mai întâmplat cu ea în ultimele ore. Cel mai mult se gândește la O'Brien, cu un licăr de speranță. O'Brien precis a aflat că el a fost arestat. Frăția, după cum i-a spus O'Brien, nu încearcă niciodată să-și salveze membrii. Dar mai este lama de ras: dacă se va putea, o să primească o lamă de ras - nu știe cum, dar o să primească. Nu se poate să nu treacă măcar cinci secunde până se vor năpusti gardienii în celulă. Suficient ca lama să muște din gâtul lui cu un fel de răceală arzătoare. Chiar și degetele cu care o s-o țină or să fie tăiate până la os. Toate acestea se răsfrâng asupra unui trup bolnav care s-ar prăbuși tremurând la cea mai mică durere. Adevărul este că nu știe sigur dacă o să folosească lama, nici dacă ar avea ocazia. În ultimă instanță, i se pare mai firesc să trăiască de la o clipă la alta, alegând încă zece minute de viață, chiar dacă știe, de astă dată cu siguranță, că la capătul lor îl așteaptă tortura.

În unele momente, se străduiește să numere plăcile de faianță de pe pereții celulei. Ar trebui să fie simplu, dar de fiecare dată pierde socoteala până să ajungă la colțul peretelui. Cel mai frecvent se întrebă unde se află și ce oră o fi. Acum este convins că afară e ziua în amiaza mare, peste câteva clipe că este întuneric beznă, în locul acesta, știe din instinct, lumina nu se va stinge niciodată. Da, uite, asta este locul unde nu există întuneric; abia acum realizează de ce O'Brien a părut a pricepe aluzia: Ministerul Iubirii nu are ferestre. Celula lui poate foarte bine să se găsească în inima clădirii sau lipită de peretele exterior; poate foarte bine să se găsească la zece etaje sub pământ sau la treizeci deasupra. Cum stă, așa, pe banca de lemn, se mută, în minte, din loc în loc, încercând să-și dea seama, după senzațiile trupului, dacă este cocoțat sus pe cer sau îngropat adânc sub pământ.

Deodată, se aude afară tropăitul unor cizme Ușa de oțel se deschide făcând *clang*. Un ofițer tânăr și dichisit, în uniformă neagră, care parcă lucește tot de piele lustruită și a cărui față palidă și tăiată în linii drepte aduce mai curând a mască de ceară, pășește țațoș prin cadrul metalic al ușii. Apoi, le face semn gardienilor să-l bage înăuntru pe prizonierul pe care l-au adus. În celulă intră bălăbănindu-se poetul Ampleforth. Ușa se închide la loc, făcând din nou *clang*.

Ampleforth face două mișcări nesigure într-o parte și în alta, ca și cum ar căuta vreo altă ușă pe care să iasă, apoi începe să se plimbe în sus și în jos prin celulă. Nu l-a observat încă pe Winston, deși nu sunt decât ei doi. Are ochii tulburi și se uită fix către perete, la un metru peste capul lui Winston. Este desculț: din găurile de la ciorapi îi ies niște degete butucănoase, negre de jeg. Au trecut câteva zile de când nu s-a bărbierit și are fața acoperită, până la pomeții obrazilor, de o barbă scurtă și țepoasă care îi dă un aer grosolan, nepotrivit cu statura lui masivă și flască și cu mișcările nervoase.

Winston se trezește și el puțin din letargie. Trebuie să stea de vorbă cu Ampleforth, chiar dacă riscă un zbiar din partea tele-ecranului. Poate că Ampleforth este tocmai căraușul care i-a adus lama de ras.

- Ampleforth, zice el, cât mai calm cu putință, în condițiile date.

Tele-ecranul nu zbiară. Ampleforth se oprește, oarecum surprins, din patrularea prin celulă. Ochii îi coboară și se focalizează încet-încet pe Winston.

- A, Smith, zice el. Și tu!

- Pentru ce te-au luat?

- Să ți-o spun pe-a dreaptă - și se așează greoi, pe bancă față în față cu Winston -, nu există decât o singură crimă, nu?

- Și tu ai comis-o, crima aia?

- Se pare că da. Își duce mâna la frunte și-și apasă tâmplele, cercând să-și amintească, probabil, ceva. Ei știi, lucrurile-astea se mai întâmpla, începe pe departe. Am reușit să reconstitui o situație, o situație posibilă. A fost, fără îndoială, vorba de-o indiscreție. Lucram, știi, la noi, acolo, la producerea unei ediții definitive a poemelor lui Kipling. Eu am lăsat cuvântul *Doamne* la sfârșitul unui vers. N-am avut ce face, zău așa! - exclamă aproape indignat, ridicând ochii spre Winston. Mi -a fost *im-po-si-bil* să modific versul. Rima era *toamne*. Tu îți poți imagina că-n toată limba dacă sunt una sau două rime la *toamne*? *Mi-am* bătut creierii zile în șir. *Nu exista* altă rimă.

Uite, s-a schimbat deja la față. Aerul de plictiseală a făcut chiar loc, pentru o clipă, unui sentiment de plăcere care i-a luminat țepii nespălați, un fel de căldură intelectuală, acea bucurie a pedantului care a descoperit cine-știe-ce inutilitate.

- Te-ai gândit vreodată, continuă Ampleforth, că întreaga istorie a poeziei engleze a fost determinată de faptul că limba engleză practic nu are rime?

Nu, treaba asta, ce-i drept, nu i-a trecut niciodată prin cap lui Winston. Iar în momentul de față, nu i se pare a fi nici importantă, nici interesantă.

- Știi cumva cât o fi ceasul? - întreabă el. Ampleforth îl privește din nou cu mirare.

- Nu, îmi pare rău, nici nu m-am gândit. M-au arestat - s-ar putea să fie vreo două zile, poate chiar trei.

Își rotește ochii pe pereți, ca și cum s-ar aștepta să găsească o fereastră.

- Aici nu e nici o diferență între zi și noapte Nu văd cum ai putea ține socoteala timpului.

Mai vorbesc o vreme, cu pauze lungi, apoi, fără nici un motiv special, un răcnet al tele-ecranului îi reduce pe amândoi la tăcere. Winston rămâne liniștit, cu mâinile încrucișate. Ampleforth, care este prea masiv ca să stea comod pe banca îngustă de la perete, se bâțâie dintr-o parte într-alta. Încleștându-și mâinile osoase când pe un genunchi, când pe celălalt. Tele-ecranul latră la el să stea nemișcat. Timpul trece: douăzeci de minute, o oră - greu de socotit. Din nou se aud pași de cizme afară. Lui Winston i se chircesc mațele, în curând, poate chiar foarte curând, poate peste cinci minute, poate chiar acum, tropăitul cizmelor o să însemne că i-a venit și lui rândul.

Clang. Ușa se deschide. Ofițerul cu fața impasibilă intră în celulă și-l arată pe Ampleforth cu o mișcare scurtă a mâinii, zicând:

- Camera o-sută-unu.

Ampleforth pornește greoi între gardieni, oarecum schimbat la față. Se vede clar că nu pricepe ce i se întâmpla.

Trece un timp care lui Winston i se pare lung. Durerea din stomac i-a revenit, dar gândurile îi calcă mereu pe aceleași urme, ca o minge care cade întruna în același șir de găuri. Șase sunt cu totul: durerea din stomac; o bucată de pâine; sânge și urlet; O'Brien, Julia; lama de ras. Deodată, simte un nou spasm în intestine: cizmele se apropie apăsător. Când se deschide, ușa provoacă un curent de aer care aduce înăuntru un miros inconfundabil de sudoare rece. În celulă intră Parsons, îmbrăcat în pantaloni scurți kaki și într-o cămașă sport. De astă dată, Winston este atât de copleșit de uimire, încât uită de orice precauție și exclamă:

- Cum?! Tu, aici?!

Parsons îi aruncă lui Winston o privire care nu are nici o urmă de interes sau de mirare, ci numai suferință. Neputând să stea liniștit, începe să umble smucit, de sus în jos; de câte ori își încordează genunchii puhavi, se vede clar cum îi tremură. În ochi are

o privire căscată și fixă, ca și cum nu s-ar putea abține să se holbeze la ceva aflat la o distanță oarecare.

- De ce te-au luat? - insistă Winston.

- Crimăgândit! - strigă Parsons, care mai are puțin și izbucnește în hohote de plâns. Din tonul vocii lui se deduce o totală recunoaștere a vinovăției și groaza celui care nu ar fi crezut pentru nimic în lume că un asemenea cuvânt i se poate aplica tocmai lui. Se oprește în fața lui Winston și apelează la el din tot sufletul:

- Ce zici, bătrâne, n-or să mă-mpuște, nu? Nu te-mpușcă ei dacă n- ai făcut chiar nimic - numai gânduri care n-ai ce le face, nu? Știi că-ți fac un interogatoriu cinstit. A, nu, că la asta am încredere-n ei! Și p-ormă mie mi se știe dosarul, nu? Tu doar știi ce fel de băiat sunt eu. Băiat bun, în felul meu. N-am eu cine-știe-ce minte, de acord, dar sunt zelos. Am încercat să fac totul pentru Partid, este? Scap cu cinci ani, ă, tu ce zici? Sau poate cu zece? Un băiat ca mine se poate oricând face util într-un lagăr de muncă. N-or să mă-mpuște ei pentru c-am călcat pe-alături numai o singură dată, nu?

- Ești vinovat? - întreabă Winston.

- Categoriec că-s vinovat! - strigă din nou Parsons, cu o privire servilă spre tele-ecran. Doar nu crezi că Partidul ar aresta pe cineva nevinovat, ă? Figura de broască i s-a mai liniștit, așa încât adoptă chiar o mină prefăcută: Crimăgânditul, bătrâne, începe el sentențios, este un lucru îngrozitor. E perfid. Poate pune mâna pe tine fără să-ți dai seama. Știi cum a pus mâna pe mine, de pildă? în somn. Da, da, chiar așa. Stăteam și munceam, mă străduiam să-mi realizez porția mea, acolo, și habar nu aveam că-mi treceau lucruri rele prin cap. Și p-ormă am început să vorbesc prin somn. Știi ce-am fost auzit spunând, cică? Și, coborându-și vocea, ca atunci când ești obligat, din rațiuni medicale, să pronunți ceva obscen, zice: Jos cu Fratele cel Mare! Da, auzi, cic-am zis treaba asta. Am zis-o de nu-știu-câte ori. Fie vorba-ntre noi, bătrâne, mă bucur că m-au luat până nu mergeam mai departe. Știi ce-am să le zic când or să m-aducă-n fața tribunalului? Vă mulțumesc, ast-am să le zic, vă mulțumesc că m-ati salvat până nu era prea târziu.

- Cine te-a denunțat? - îl întrerupe Winston.

- Fii-mea aia mică, zice Parsons, cu un fel de mândrie tristă. A ascultat pe gaura cheii, m-a auzit ce ziceam în somn și-a tulit-o la patrule chiar a doua zi. Ă, deșteaptă pentru-o mucea de șapte ani, nu? Eu, unul, nu- i port pică pentru treaba asta. De fapt, sunt chiar mândru de ea. Se vede, oricum, nu?, c-am crescut-o într-un spirit corect.

Se mai smucește de câteva ori în sus și în jos, aruncând mai multe privire jinduitoare către latrină. Apoi, fără nici un avertisment, își trage pantalonii jos.

- Iartă-mă, bătrâne, n-am ce face... Din cauza așteptatului ăstuia. Și își înfundă în latrină dosul uriaș. Winston își acoperă fața cu mâinile.

- Smith! - răcnește vocea de la tele-ecran. Șase-zero-șapte-nouă Smith W.! Dă-ți mâinile jos de pe față! Nu se stă cu fața acoperită în celulă!

Winston își descoperă fața și se uită spre tavan. Parsons folosește latrina din plin și cu zgomot. Cu ocazia asta, se dovedește că scurgerea este defectă, așa încât celula va puțin înspăimântător cine-știe-câte ore de-acum încolo.

După o vreme, Parsons este mutat. Alți prizonieri vin, stau o vreme și pleacă, fără nici un fel de explicații. Unul dintre ei, o femeie, este expediată la Camera osută-unu. Winston observă că femeia, auzind comanda ofițerului, începe să tremure toată și se albește la față. Vine o vreme când, dacă el a fost adus aici dimineața, atunci

este după-amiază târziu; iar dacă a fost adus după-amiază, atunci este miezul nopții. Șase prizonieri sunt acum în celulă, bărbați și femei. Toți stau foarte liniștiți, în fața lui Winston stă un bărbat fără bărbie și cu dinții ieșiți în afară, care seamănă perfect cu un rozător mare și inofensiv. Fălcile grase și pătate i s-au lăsat atât de jos, încât nu poți să nu te gândești că ar avea în ele provizii ascunse de hrană. Ochii palizi și cenușii i se mută de pe o față pe alta, dar se îndreaptă brusc în partea opusă atunci când întâlnesc privirea unui alt prizonier.

Clang. Ușa se deschide și intră un prizonier pe care, când îl vede, Winston simte că-l trece un fior pe șira spinării. Este un om oarecare, obișnuit, care ar putea fi ceva gen inginer sau tehnician de cine-știe-ce fel. Are, însă, o față uimitor de uscată, ca un craniu. Din cauza slăbiciunii, gura și ochii par disproporționat de mari, iar dintre ele, ochii se arată plini de o ură de moarte, nepotolită, față de cineva sau ceva.

Omul se așează pe bancă, mai departe de Winston, care nu se mai uită la el. Dar mutra chinută, de schelet, îi revine în minte atât de vie, de parcă ar sta drept în fața ochilor lui. Deodată, înțelege despre ce este vorba: omul ăsta moare de foame. Același gând se pare că le trece prin minte aproape în același timp și celorlalți din celulă. Pe toata banca se iscă un fel de freamăt. Privirile omului fără bărbie zboară tot timpul către cel cu fața de schelet și se întorc vinovați în altă parte, revenind, însă, întruna, minăți de o atracție irezistibilă. Individul începe să se frământa pe bancă. Până la urmă, se ridică, traversează celula clătinându-se greoi, scobește adânc în buzunarele salopetei și scoate o bucată soioasă de pâine pe care o întinde cu stângăcie omului cu fața de schelet.

Tele-ecranul scoate un răget furios și asurzitor. Omul fără bărbie sare înapoi. Cel cu fața de schelet își duce rapid mâinile la spate, ca să demonstreze întregii lumi că nu primește pomana.

- BUMSTEAD!! - tună vocea. Doi-șapte-unu-trei Bumstead J.! Aruncă pe jos bucata aia de pâine!

Omul fără bărbie lasă bucata de pâine să cadă pe jos.

- Rămâi în picioare unde te afli! - ordonă vocea. Fața la ușă! Nici o mișcare!

Omul fără bărbie se conformează. Fălcile enorme și fleșcăite îi tremură deja necontrolat. Ușa se deschide făcând *clang* parcă și mai sonor ca de obicei. Ofițerul cel tânăr intră și face un pas într-o parte, lăsând să intre, din spatele lui, un gardian scund și butucănos, cu brațele și umerii enorme, care se oprește în fața omului fără bărbie. La un semn al ofițerului, îi sloboade un pumn direct în gură, ajutat de toată greutatea corpului, un pumn înspăimântător, atât de violent, încât lui Winston i se pare că l-a săltat de la pământ pe omul fără bărbie, care se trezește proiectat de-a curmezișul celulei și se prăbușește lângă latrină, în prima clipă, rămâne acolo, buimăcit, iar din gură și din nas îi țâșnește un sânge negru. Scoate și un sunet, ceva ca un geamăt foarte slab sau un scheunat, în tot cazul involuntar. Pe urmă, se întoarce și se ridică nesigur în patru labe. O dată cu șuvoiul de sânge și salivă, din gură îi cad cele două jumătăți ale unei proteze dentare.

Prizonierii stau nemișcați, cu mâinile încrucișate pe genunchi. Omul fără bărbie se târăște la locul lui pe bancă. Pe o parte a feței, carnea i s-a și înnegrit. Gura i s-a umflat și s-a transformat într-o masă informă de culoarea vișinei putrede cu o gaură neagră în mijloc. Din când în când, i se scurg câteva picături de sânge pe pieptul salopetei. Ochii cenușii tot mai navighează de la unul la altul, mai vinovați ca niciodată, ca și cum ar vrea; să afle cât de mult îl disprețuiesc ceilalți pentru umilința îndurată.

Ușa se deschide din nou. Ofițerul face un gest scurt spre omul cu fața de schelet și ordonă:

- Camera o-sută-unu!

Winston simte lângă el un icnet și agitație. Cel vizat, care s-a aruncat de-a dreptul în genunchi, pe jos, cu mâinile încleștate, strigă:

- Tovarășe! Locotenente! N-aveți nevoie săi mă duceți acolo! Nu v- am spus deja totul? Ce mai vreți să știți? Mărturisesc orice, indiferent ce. Spuneți-mi numai ce anume și mărturisesc pe loc, aici. Puneți pe hârtie și semnez - absolut orice! Dar nu camera o-sută-unu!

- Camera o-sută-unu! - repetă ofițerul. Fața de schelet, care și așa era mai mult decât palidă, capătă o culoare pe care Winston n-ar fi crezut-o posibilă: în mod cert și inconfundabil, este o nuanță de verde.

- Faceți-mi orice! - răcnește el. De săptămâni întregi nu mi-ați dat nimic să mănânc. Mergeți până la capăt și omorâți-mă! Împușcați-mă, spânzurați-mă, dați-mi douăș'cinci de ani. Vreți să mai înfund pe cineva? Arătați-mi numai pe cine și vă spun orice vreți despre el. Nu-mi pasă nici cine e și nici ce-i faceți. Am o nevastă și trei copii. Cel mai mare nu are nici șase ani. Luați-i pe ei și spintecați-i în fața mea și promit să stau și să mă uit. Dar nu camera o-sută-unu!

- Camera o-sută-unu! - zice din nou ofițerul la fel de impasibil, de parcă acum ar spune pentru prima oară.

Omul cu fața de schelet își rotește privirile, turbat, către ceilalți prizonieri, probabil cu ideea că ar putea oferi o altă victimă în locul lui. Ochii i se opresc tocmai pe fața zdrobită a omului fără bărbie; întinde un braț slăbănog, arătând spre el, și urlă neomenește:

- P-ăsta ar trebui să-l luați, nu pe mine! N-ați auzit ce-a zis după ce i-ați bușit mutra. Dați-mi voie și vă spun, cuvânt cu cuvânt. *El e*-mpotriva Partidului, nu eu.

Gardienii fac un pas înainte. Vocea nefericitului se subțiază într-un fel de guițat:

- Nu l-ați auzit!! - repetă el. S-a stricat ceva la tele-ecran. *Ăsta e* cel care vă trebuie, nu eu! Luați-l pe el, nu pe mine!

Cei doi gardieni voinici se apleacă să-l ia de brațe. Dar el, brusc, se aruncă pe podeaua celulei și se apucă de unul dintre picioarele de fier care susțin banca, scoțând un urlat înfundat, de animal. Gardienii îl apucă și-l smucesc, ca să dea drumul, dar el se agață cu o forță uimitoare. Trag de el o jumătate de minut, dacă nu și mai mult, timp în care ceilalți prizonieri rămân la fel de calmi, cu mâinile încrucișate pe genunchi, privind exact înainte. Urletul se oprește: omul cu fața de schelet nu mai are suflu, probabil, pentru nimic altceva decât pentru efortul disperat de a se crampona de piciorul de fier al băncii. Dar, la un moment dat, scoate un altfel de țipăt. Unul dintre gardieni l-a izbit cu cizma și i-a făcut praf degetele de la o mână. Îl ridică în picioare.

- Camera o-sută-unu! - ordonă ofițerul.

Omul cu fața de schelet se lasă dus afară, mergând nesigur, cu capul în jos și mângâindu-și mâna zdrobită: a renunțat la orice fel de luptă.

Trece apoi mai mult timp. Presupunând că era miezul nopții când a fost luat de acolo omul cu fața de schelet, atunci e dimineață; iar dacă atunci era dimineață, acum e după-amiază. Winston a rămas singur în celulă parcă de o veșnicie, îl doare fundul atât de tare de la statul pe banca îngustă, încât de multe ori se ridică să se dezmoștească, fără ca tele-ecranul să se răstească la el. Bucata de pâine este tot acolo unde i-a dat drumul omul fără bărbie. La început, Winston a trebuit să facă mari

eforturi ca să nu se uite la ea, dar pe urmă, din foame i s-a făcut sete. își simte saliva cleioasă și un gust prost în gură. Bâzâiala continuă și lumina albă puternică îi dau o senzație de leșin, un sentiment de gol în cap. Se ridică în picioare pentru că durerea din oase i se pare insuportabilă, dar se așează imediat la loc, pentru că este mult prea amețit ca să poată sta în picioare. Ori de câte ori reușește, câtuși de puțin, să-și controleze senzațiile trupului, groaza îi revine în galop. Uneori se gândește cu o slabă speranță la O'Brien și la lama de ras. Nu este imposibil ca lama să-i parvină ascunsă în mâncare - asta dacă or să-i mai dea vreodată ceva să mănânce. Gândurile cele mai negre, însă, i se îndreaptă acum către Julia. Undeva - cine poate ști unde? - suferă și ea, poate mult mai rău decât el. Poate chiar acum, în momentul ăsta, urlă de durere. Se gândește: dacă aș putea s-o salvez pe Julia dublând durerile mele, aș face așa ceva? Da, aș face, își spune în sinea lui. Dar tot el realizează că o asemenea decizie este una strict intelectuală, pe care o ia pentru că știe că trebuie s-o ia. Altminteri, nu simte deloc o asemenea dorință. În locul ăsta nu poți simți nimic altceva afară de durerea prezentă și viitoare. Și pe urmă, este oare posibil ca, atunci când realmente suporti o durere, să-ți dorești, pentru cine-știe-ce motiv, ca ea să fie și mai mare? O fi știind cineva răspunsul la întrebarea asta?

Se apropie din nou cizmele. *Clang*. Ușa se deschide și în celulă, în locul ofițerului cu fața impasibilă, intră O'Brien.

Winston țâșnește în picioare. De șocul vederii lui O'Brien, își lasă baltă orice simț al prevederii. Pentru prima oară, de ani de zile, uită cu totul de tele-ecranele din perete.

- Și pe dumneavoastră au pus mâna!! - strigă el, disperat.

- Pe mine au pus mâna cu mult timp în urmă, zice O'Brien, ușor sarcastic, dar aproape cu părere de rău, după care se dă la o parte și, din spatele lui, apare un gardian masiv, cu umeri largi și cu un baston lung, negru în mână. Ai știut treaba asta, Winston, continuă el. Nu te minți singur. Ai știut. De la bun început ai știut, dar te-ai prefăcut că nu știi.

Da, acum își dă și el seama că a știut de la bun început. Dar nu mai este momentul să se gândească la asta. Nu are ochi decât pentru bastonul din mâna gardianului. Poate să-l izbească oriunde: în cap, în lobul urechii, în umăr, în cot...

În cot!! Se prăbușește în genunchi, aproape paralizat, strângându-și cu cealaltă mână cotul zdrobit, în cap totul i-a explodat într-o lumină galbenă. De necrezut - de necrezut că o singură lovitură poate provoca atâta durere! Lumina galbenă se risipește, în cele din urmă. Winston reușește să-i vadă pe cei doi care se uită de sus în jos la el. Gardianul râde de zvârcolele lui. A găsit, totuși, răspunsul la întrebare: niciodată, și pentru nimic în lume, nu ți-ai putea dori o durere și mai mare. La durere nu-ți poți dori decât un singur lucru: să înceteze. Nimic în lumea asta nu e mai rău decât durerea fizică, în fața ei nu există eroi, nimeni nu e erou, nimeni, îi vine mereu în minte, în timp ce stă și se frământa pe jos, strângându-și degeaba cotul stâng dislocat.

2

Se trezește întins pe ceva ca un pat de campanie, numai că mai sus de la pământ, și care îl ține imobilizat în așa fel, încât nu poate face absolut nici o mișcare. Pe față îi cade o lumină mai puternică decât de obicei, într-o parte se află O'Brien, care se uită atent la el de sus în jos. În partea cealaltă, stă un om în halat alb, care ține în mână o seringă.

Chiar și după ce și-a deschis ochii, numai treptat devine conștient de ce vede în jurul lui. Are senzația că a ajuns în camera asta înotând de jos în sus, de undeva dintr-o altă lume, liniștită, un fel de lume subacvatică aflată departe în adâncime. Nu știe cât timp s-a aflat acolo, în lumea aceea. Din momentul arestării, nu a mai văzut nici zi, nici noapte. Pe lângă asta, amintirile îi sunt discontinue. A avut câteva momente în care și-a pierdut cunoștința cu desăvârșire, chiar și felul acela de cunoștință pe care o ai în somn, și și-a recăpătat-o după câte un răstimp de gol absolut. Dar nu are cum și dacă acele răstimpuri au durat câteva zile, câteva săptămâni sau pur și simplu câteva secunde.

Coșmarul a demarat o dată cu acea primă lovitură în cot. Mai târziu, a constatat că toate cele prin care a trecut atunci nu erau decât prelimi-nariile, un interogatoriu de rutină, la care sunt supuși, probabil, mai toți prizonierii.

Era o lungă listă de delikte - spionaj, sabotaje și altele asemănătoare -pe care presupune că trebuie să le mărturisească toată lumea, ca pe ceva firesc. Mărturisirea în sine era o formalitate; chinurile, însă, au fost reale. De câte ori l-au bătut, cât au durat bătăile - nu-și aduce aminte.

De fiecare dată câte cinci-șase zdrahoni în uniforme negre dădeau în el, în același timp, ori cu pumnii, ori cu bastoanele, ori cu drugii de o țel, ori cu cizmele. Uneori se rostogolea pe jos fără nici o demnitate, ca un animal, se zvârcolea în fel și chip, sforțându-se în continuu și în zadar să evite loviturile și nereușind altceva decât să invite la alte și alte lovituri în piept, în burtă, în coate, în glezne, în vintre, în testicule sau în noad ă. Uneori, dura și dura, la nesfârșit, până când nu faptul că gardienii îl băteau întruna i se părea cel mai crâncen, mai ticălos și mai de neiertat, ci faptul că nu se putea forța să-și piardă cunoștința. Uneori, voința îl părăsea atât de repede, încât urla cerșind milă încă înainte ca bătaia să înceapă și simpla vedere a unui pumn luându-și elan pentru a-l izbi ajungea ca să-l facă să dea drumul cu nemiluita la mărturisiri ale unor delikte fie reale, fie imaginare. Alteori, însă, pornea cu hotărârea de a nu mărturisi absolut nimic și i se scoteau vorbele din gură cu cleștele, printre icneli de durere; de cele mai multe ori, încerca să facă un compromis, zicându-și: am să recunosc, dar nu imediat; trebuie să rezist până când durerea devine insuportabilă; uite, încă trei lovituri, încă două și le spun orice vor să audă. Uneori, era bătut până când nu se mai putea ține pe picioare și atunci îl aruncau pe jos pe ciment, în celulă, ca pe un sac de cartofi, și-l lăsa câteva ore să-și revină, după care îl scoteau și-l băteau de la început. A trecut și prin câteva perioade mai lungi de refacere, pe care și le amintește fragmentar, pentru că le petrecea, în cea mai mare parte, adormit sau inconștient, își amintește, totuși, de o celulă cu patul de scândură, ca raft care ieșea din perete, și cu un lighean pentru spălat, unde i se dădea să mănânce supă fierbinte cu pâine și uneori și cafea, își mai amintește și de un bărbier ursuz care venea să-i râcâie bărbia și să-i taie părul și de niște indivizi antipatici, cu mutre impasibile, de profesioniști în halate albe, care îi luau pulsul, îi testau reflexele, îi căscau pleoapele, își plimbau pe el degetele aspre în căutarea unor eventuale oase rupte și-i vârău ace în brațe pentru a-l face să doarmă.

Bătăile s-au rărit după o vreme și au devenit mai degrabă o amenințare, o oroare care-l păștea în orice moment, dacă nu dădea răspunsuri satisfăcătoare. Nu-l mai interogau niște brute în uniforme negre, ci intelectuali ai Partidului, niște oameni mărunți și rotofei, cu mișcări iuți și ochelari lucioși, care îl luau în primire pe rând, în răstimpuri care durau -așa i se părea, cel puțin, nu putea fi sigur - zece sau douăsprezece ore în șir. Acești noi interogatori aveau grijă să-i aplice în continuu o durere ușoară, dar

nu pe durere se bizuiau în primul rând. Îl pălmuiuau peste față, îi suceau urechile, îl trăgeau de păr, îl puneau să stea într-un picior, nu-i dădeau voie să urineze, îi proiectau lumini orbitoare în ochi până când ochii îi revărsau șuvoaie de lacrimi; dar toate acestea doar cu scopul de a-l umili și a-i distruge uzul rațiunii și puterea de argumentare. Principala lor armă consta în a-i pune fără milă întrebări peste întrebări, ore în șir, prinzându-l cu inexactități, întinzându-i curse, răstălmăcindu-i fiecare vorbă, acuzându-l la tot pasul de minciuni și autocontrazicere, până când el începea să plângă, nu atât de rușine, cât de epuizare nervoasă. Uneori, izbucnea în plâns și de cinci-șase ori în aceeași ședință. De cele mai multe ori, țipau la el, îl insultau și-l amenințau, la orice ezitare că uite-acum îl dau înapoi pe mâna gardienilor; alteori, însă, brusc schimbau placa, îi spuneau „tovarășe”, apelau la el în numele SOCENG-ului și al Fratelui cel Mare și-l întrebau plini de regret dacă nici măcar în ceasul al douăzeci și patru nu-i mai rămăsese un dram de loialitate față de Partid, încât să dorească să repare răul pe care îl făcuse. După ore întregi de interogatoriu, când avea nervii ca de cârpă, până și un asemenea apel îl putea face să se smiorcăie. În cele din urmă, vocile lor cicălitoare îl storceau mai bine decât cizmele și pumnii gardienilor. Devenea o simplă gură care rostea, o mână care semna orice i se cerea. Singura lui preocupare era aceea de a afla ce așteptau de la el să recunoască, pentru a recunoaște cât mai repede, înainte ca bombardamentul cu întrebări să o ia de la capăt. Așa a recunoscut că asasinase membri de frunte ai Partidului, că răspândise broșuri care îndemnau la răzvrătire, că delapidase fonduri publice, că vânduse secrete militare și că făcuse toate sabotajele imaginabile. A mărturisit, de asemenea, că, încă din 1968, era plătit pentru spionaj de guvernul estasian, că admira capitalismul, crede în Dumnezeu și este pervers sexual. A recunoscut că și-a omorât nevasta, deși știe foarte bine - și precis știa și cei care-l interogau - că nevasta lui este încă în viață. A recunoscut că de ani de zile se afla în relații intime cu Emmanuel Goldstein și că făcea parte dintr-o organizație subversivă din care, de altfel, ar fi făcut parte toți cunoscuții lui. Este mai ușor să mărturisești orice și să acuzi pe toată lumea. Și, pe urmă, într-un fel, totul este adevărat: este adevărat că a fost dușmanul Partidului, iar Partidul nu face nici o distincție între intenție și fapta concretă.

Mai are, însă, și alte amintiri, care i se ivesc în minte dezlânat, ca niște imagini în care albul e negru și negrul e alb. Se face că se află într-o celulă ori scufundată în beznă, ori, dimpotrivă, inundată de lumină, pentru că el oricum nu vede nimic altceva decât o pereche de ochi. Undeva, la îndemână, are un aparat care ticăie încet, dar regulat. Ochii respectivi se fac din ce în ce mai mari și mai luminoși. Deodată, el, Winston, se desprinde de la locul lui, plutește o vreme, apoi plonjează în ochii aceia, care-l înghit.

Sau se face că stă pe un scaun, legat de curele și înconjurat de cadrane, sub fasciculele unor lumini sufocante. Un om în halat alb citește cadranele. Afară se aude tropăiala unor cizme grele. Ușa de metal se deschide, făcând *clang*. Ofițerul cu fața ca de ceară intră, urmat de doi gardieni, și zice: „Camera o-sută-unu”. Omul în halat alb nu-și întoarce capul. Nici la Winston nu se uită: nu are ochi decât pentru cadranele lui.

Altădată se face că aleargă, parcă se rostogolește, pe un culoar larg de un kilometru și inundat de o lumină galbenă, puternică, râde în hohote și strigă mărturisiri în gura mare. Recunoaște totul, chiar și ceea ce a reușit să nu spună sub tortură, își povestește întregul curs al vieții unui public care-l cunoaște dinainte, împreună cu el se

află gardienii, ceilalți anchetatori, oamenii în halate albe, O'Brien, Julia, domnul Charrington și toți aleargă, parcă se rostogolesc pe coridorul acela și hohotesc de râs. El, Winston, a reușit să evite, cine-știe-cum, un oarecare lucru îngrozitor pe care viitorul i-l rezervase, dar care, iată, nu s-a petrecut, până la urmă. Totul este bine, acum durerea ține de domeniul trecutului, până și ultimul amănunt al vieții lui a fost pus pe tapet, înțeles și iertat.

În fine, alteori se face că țâșnește în sus de pe patul lui de scândură, pe jumătate convins că a auzit vocea lui O'Brien. De-a lungul întregului interogatoriu, deși nu l-a văzut niciodată, a avut în mod constant impresia că O'Brien se afla de față, chiar lângă el, dar în afara câmpului lui vizual. El era cel care îi asmuțea pe gardieni asupra lui Winston și care nu le permitea să-l omoare. El era cel care hotăra când trebuia ca Winston să urle de durere, când să aibă un moment de răgaz, când să primească de mâncare, când să doarmă, când să i se pompeze droguri în vene. El era cel care pune, de fapt, întrebările și-i sugera și răspunsurile. El era călăul, el era protectorul; era și inchișitor și prieten. Odată, nu-și mai aduce aminte dacă în timpul unui somn indus cu seringă sau al unui somn normal, dacă nu cumva chiar într-un moment de trezie, o voce i-a șoptit în ureche: „Nu te teme, Winston, acum am pus mâna pe tine. De șapte ani te studiezi. Acum a venit vremea cotiturii. Te salvez, te fac perfect”. Nu știe sigur dacă era vocea lui O'Brien; în tot cazul, era aceeași voce care i-a spus, în celălalt vis, acum șapte ani: „Ne întâlnim în locul unde nu există întuneric”.

La fel cum nu-și aduce aminte dacă și când s-a sfârșit interogatoriul. A avut o perioadă de gol, apoi celula, sau camera în care se află acum, s-a materializat încetul cu încetul în jurul lui. Stă întins pe spate și nu se poate mișca. Trupul îi este fixat în toate punctele esențiale. Până și ceafa îi este prinsă cumva. O'Brien se uită la el de sus în jos, serios și oarecum trist. Fața lui, văzută de jos în sus, arată înăsprită și îmbătrânită, cu pungi sub ochi și riduri de la nas până la bărbie. E mai bătrân decât credeam eu, se gândește Winston. Să tot aibă vreo patruzeci și opt sau cincizeci de ani. Sub mâna lui se află un cadran cu o manetă și cu cifre de jur-împrejur.

- Ți-am spus odată, zice O'Brien, că, dacă ne întâlnim, aici ne mai întâlnim.

- Da, răspunde Winston.

Fără nici un avertisment, afară de o ușoară mișcare a mâinii lui O'Brien, un val de durere îi năpădește tot trupul, înfricoșătoare durere, pentru că nu vede ce se întâmplă și are impresia că i se provoacă în mod deliberat o leziune mortală. Nu știe dacă într-adevăr i se face ceva sau dacă efectul este obținut electric; dar corpul lui este răsucit și toate încheieturile smulse treptat. Deși de durere i-a țâșnit transpirația pe frunte, cel mai rău lucru este teama că șira spinării nu mai are mult și-o să-i plesnească, își încleștează dinții și respiră profund pe nas, încercând să nu urle cât mai mult posibil.

- Te temi, zice O'Brien, urmărindu-i mișcările feței, că, peste câteva clipe, ceva o să ți se frângă. Mai cu seamă ți-e frică să nu fie șira spinării. Ți-ai format în minte o vie imagine a vertebrelor plesnind și a măduvei scurgându-se din ele. La asta te gândești, nu-i așa, Winston?

Winston nu răspunde. O'Brien trage înapoi maneta de pe cadran. Valul de durere se stinge aproape la fel de repede cum l-a apucat.

- Asta a fost patruzeci, zice O'Brien. Uite, vezi? -, pe acest cadran cifrele ajung până la o sută. Am să te rog să ții minte, de-a lungul întregii noastre conversații, că stă în puterea mea să-ți aplic durerea în orice moment și la orice intensitate

doresc. Dacă mă minți sau încerci să mă păcălești în orice fel, sau chiar dacă te cobori sub nivelul tău de inteligență, o să-ți scuipi plămâni urlând de durere, chiar în clipa respectivă. Ne-am înțeles?

- Da, răspunde Winston.

O'Brien adoptă o atitudine mai puțin belicoasă, își potrivește gânditor ochelarii pe nas și face câțiva pași în sus și în jos. Când își reia vorba tonul lui este calm și răbdător. Ai zice că e cine-știe-ce doctor, profesor sau chiar preot, care își propune mai degrabă să explice și să convingă, decât să pedepsească.

- Îmi bat capul cu tine, Winston, zice el într-un târziu, pentru că meriți ceva bătaie de cap. Știi foarte bine care este problema cu tine. De ani de zile o cunoști, deși te-ai străduit să te auto-iluzionezi că nu poate fi vorba de așa ceva. Ești dement. Suferi de o memorie deficitară. Ești încă pabil să-ți amintești unele evenimente reale, dar, pe de altă parte, îți spui întruna în sinea ta că îți amintești alte evenimente care, în realitate, nu s-au petrecut niciodată. Să-ți dau vestea cea bună: ești vindecabil - din fericire. Nu te-ai vindecat până acum de unul singur pentru că tu n-ai vrut să te vindeci. Nu-ți trebuia decât un mic efort de voință, pe care, însă, ai refuzat cu obstinație să-l faci. Chiar și acum, îmi dau seama, te agăți de boala asta, cu iluzia că ar fi cine-știe-ce virtute. Să luăm un exemplu. De pildă, în acest moment, cu cine este Oceania în război?

- Când am fost eu arestat, Oceania era în război cu Estasia.

- Cu Estasia. Bun. Și Oceania este dintotdeauna în război cu Estasia, nu-i așa?

Winston își ține respirația. Dă să spună ceva, dar se oprește; nu-și poate lua ochii de la cadran.

- Adevărul, te rog, Winston. Adevărul *tău*. Spune-mi ce crezi *tu* că-ți amintești.

- Mi-aduc aminte că, până cu o săptămână înainte de a fi eu arestat, Oceania nu era deloc în război cu Estasia, ci Estasia era aliatul nostru. Războiul era împotriva Eurasiei și dura deja de patru ani. Înainte de asta...

O'Brien îl întrerupe cu un gest din mână și zice.

- Alt exemplu. Acum câțiva ani, ai avut o halucinație cu adevărat gravă. Ai crezut că trei indivizi, foști membri ai Partidului, care se numeau Jones, Aaronson și Rutherford și care au fost executați pentru trădare și sabotaj, după ce au făcut cele mai complete mărturisiri cu putință, nu erau, de fapt, vinovați de crimele de care fuseseră acuzați. Ai crezut că dăduseși din greșală peste o probă palpabilă, de neconfundat, care demonstra că mărturisirile lor ar fi fost false. Era vorba de-o anumită fotografie care ți-a provocat, de fapt, halucinația. Ai crezut că o ținuseși cu adevărat între degete. O fotografie cam ca asta, nu?

Și-i arată un fragment dreptunghiular de ziar, ținându-l între două degete, în unghiul lui vizual, timp de cinci secunde, poate chiar mai mult. Este o fotografie, dar nu încapă nici o îndoială: este fotografia *aceea*. Un alt exemplar din fotografia care îi înfățișa pe Jones, Aaronson și Rutherford la o solemnitate de Partid la New York și pe care el a păstrat-o câteva zeci de minute înainte de a o distruge. Uite, acum o are din nou în fața ochilor, chiar dacă numai pentru o clipă; pe urmă, la fel de repede se face nevăzută, dar el a văzut-o cu ochii lui, absolut clar a văzut-o! Face un efort disperat, de moarte, pentru a-și smulge din strânsoare partea de sus a corpului. Imposibil să se miște, însă, în orice direcție, fie și cu un centimetru. Pe moment, uită și de cadran. Tot ce-și dorește este să mai țină o dată în mână fotografia celor trei sau, cel puțin, să se mai

uite o dată la ea.

- Există! - țipă el.

- Nu există, răspunde O'Brien. Traversează încăperea. În peretele de vizavi se află o gaură de memorie. Ridică grilajul și foiața subțire de ziar dispăre, răsucită de curentul de aer cald. Peste câteva momente, va fi înghițită de flăcări. O'Brien se întoarce dinspre perete.

- Scrum, zice. Nici măcar scrum identificabil. Praf și pulbere. Nu există. N-a existat.

- Ba da, a existat ! Există ! Există în memorie. Eu mi-o amintesc. Dumneata ți-o amintești.

- Eu nu mi-o amintesc, răspunde sec O'Brien. Sufletul lui Winston se chircește. Sigur că da, dublugândit. Îl cuprinde o senzație de cumplită neajutorare. Dacă ar avea cât-de-cât certitudinea că O'Brien minte, parcă nu ar mai avea atâta importanță ce se întâmplă cu fotografia. Dar se poate foarte bine ca O'Brien să fi uitat deja de existența ei. Și, dacă este așa, atunci a uitat deja și faptul de a nu-și aminti de ea și a uitat deja și faptul de a fi uitat. Cum poți fi sigur că este o simplă jonglerie? Poate că totuși dislocarea asta dementă a minții se poate, realmente, petrece.

O'Brien îl privește de sus în jos meditativ. Mai mult ca niciodată, are aerul unui profesor care își dă silința cu un elev promițător, dar îndărătnic.

- Există o lozincă a Partidului care se referă la controlul trecutului, zice el. Vrei să fii amabil să mi-o spui?

- „Cine controlează trecutul controlează viitorul; cine controlează prezentul controlează trecutul” - recită Winston, disciplinat.

- „Cine controlează prezentul controlează trecutul” - repetă O'Brien, aprobând ușor din cap. Părerea ta, Winston, este că trecutul are o existență obiectivă?

Sentimentul neajutorării îl cuprinde din nou pe Winston. Ochii i se răsucesc spre cadran. Nu numai că nu știe, dintre „da” și „nu”, care l-ar scuti de durere, dar nici pe care din două îl consideră adevărat nu mai știe.

O'Brien schițează un zâmbet.

- Nu ești tare la metafizică, Winston, zice el. Până în momentul acesta nu te-ai gândit niciodată ce se înțelege prin existență, nu-i așa? Cum să exprim eu mai concret? Trecutul - există el în realitate, în spațiu? Se găsește pe undeva oriunde, un loc, o lume de corpuri solide, în care trecutul se mai desfășoară încă?

- Nu.

- Atunci unde există trecutul, presupunând că există, totuși, pe undeva?

- În documente. Rămâne scris.

- În documente. Și unde altundeva?

- În minte, în memoria oamenilor.

- În memorie. Bu-u-un. Noi, Partidul adică, suntem în posesia tuturor documentelor și controlăm toate memoriile, în cazul acesta, controlăm trecutul, ești de acord?

- Dar cum puteți împiedica oamenii să-și aducă aminte de una și- alta? - strigă Winston, uitând din nou, pentru o clipă, de cadran. Este ceva involuntar, ceva exterior individului. Cum puteți controla memoria? Pe-a mea nu mi-ați controlat-o!

O'Brien se încruntă din nou și lasă mâna pe cadran.

- Ba nu, *tu* nu ți-ai controlat-o. Asta te-a adus aici. Te afli aici pentru că ai dat greș la capitolul umilință, auto-disciplină. N-ai vrut să faci acel gest de supunere

care este prețul judecății sănătoase. Ai preferat să fii dement, să fii o minoritate de un singur individ. Numai omul disciplinat vede realitatea, Winston. Tu crezi că realitatea este ceva obiectiv, ceva exterior, ceva ce există în sine. Tu crezi că natura realității se vede de la sine. Când te auto-iluzionezi că vezi un anumit lucru, tu pornești de la ideea că toți ceilalți văd același lucru ca și tine. Dar eu îți spun, Winston, că realitatea nu este un lucru obiectiv. Ea exista numai în mintea omului, nicăieri altundeva. Nu în mintea individului, care mai poate greși, care este, în plus, supus pieirii, ci numai în mintea Partidului, care este colectivă deci nemuritoare. Oricare consideră Partidul că este adevărul, *acela* este adevărul. Nu poți vedea realitatea altfel decât privind prin ochii Partidului. Iată ce trebuie tu să înveți de la început. Îți trebuie un act de auto-anihilare, un efort de voință. Trebuie să fii umil, ca să devii sănătos la minte.

Tace câteva clipe, ca și cum ar vrea să-l lase pe Winston să digere ce i-a spus până acum, apoi continuă:

- Ți-aduci aminte ce-ai scris în jurnalul tău: „Libertatea înseamnă libertatea de a spune că doi și cu doi fac patru”?

- Da, răspunde Winston.

O'Brien își ridică mâna stânga, ținând-o cu exteriorul spre Winston, cu degetul mare ascuns în palmă, iar celelalte patru răsfirate.

- Câte degete ți-arăt eu acum, Winston?

- Patru.

- Și, dacă Partidul spune că nu sunt patru, ci sunt cinci, atunci câte ți-arăt?

- Tot patru.

Ultimul cuvânt i se îneacă într-un spasm de durere. Acul de pe cadran a sărit la cincizeci și cinci. Din tot corpul îi țâșnește sudoarea. Aerul îi dă buzna în plămâni, apoi năvălește înapoi afară cu niște grohăieli pe care nici încleștându-și dinții nu le poate împiedica. O'Brien se uită fix la el, ținând cele patru degete răsfirate în sus. Răsuște maneta la loc la zero. De data asta, durerea doar slăbește, fără să dispară de tot.

- Câte degete, Winston?

- Patru.

Acul suie la șaiszeci.

- Câte degete, Winston?

- Patru! Patru! Ce pot spune altceva? Patru!!

Probabil că acul a suit și mai sus, dar nu se mai uită la el. Fața masivă și dură a lui O'Brien și cele patru degete îi umplu câmpul vizual. Degetele i se înalță în fața ochilor, ca niște coloane, și le vede nedeslușit, parcă vibrează, dar nu încapă nici o îndoială că sunt patru.

- Câte degete, Winston?

- Patru! Oprește-te! Oprește-te! Cum poți face una ca asta? Patru! Patru!

- Câte degete, Winston?

- Cinci! Cinci! Cinci!

- Nu, Winston, n-are rost. Minți. Tu în continuare crezi că sunt patru. Câte degete, te rog?

- Patru! Cinci! Patru! Oricâte vrei, numai oprește-te, oprește durerea asta!

Deodată, se trezește stând în capul oaselor; O'Brien îl sprijină cu brațul lui puternic pe după umeri. Și-a pierdut cunoștința, probabil, pentru câteva secunde. Legăturile care îi țineau corpul fixat de pat sunt acum desfăcute, îi e foarte frig, tremură

și nu se poate stăpâni, îi clănțâne dinții, i se scurg lacrimi în jos pe obraji. În prima clipă, se agață de O'Brien ca un copil; curios lucru, dar se simte protejat de brațul lui greu, care-l ține pe după umeri. Are sentimentul că O'Brien îl apără, că durerea vine de undeva din afară, că altceva i-o provoacă de fapt, iar O'Brien este singurul care-l poate scăpa de ea.

- Greu mai înveți, Winston, zice O'Brien cu duioșie.

- Ce pot să fac? - bălmăjește Winston. Cum pot să văd altceva decât ce am în fața ochilor? Doi și cu doi *fac patru*.

- Uneori, Winston, uneori. Alteori fac cinci alteori fac trei. Și sunt situații când le fac pe toate în același timp. Trebuie să te străduiești mai tare. Nu-i ușor să fii normal.

După care, îl lasă înapoi pe spate. Legăturile se strâng și ele la loc, dar durerea s-a risipit, iar tremuriciul i s-a potolit; numai slăbiciunea și frigul îl mai încearcă. O'Brien face semn din cap către omul în halat alb, care a stat nemișcat în tot timpul discuției lor. Individul se apleacă și se uită atent în ochii lui Winston, îi ia pulsul, îl ascultă cu urechea culcată pe piept, îl pipăie pe ici, pe colo. Când termină verificarea de rutină, face semn de încuviințare către O'Brien.

- Din nou, zice O'Brien.

Durerea îl străpunge pe Winston ca un pumnal, de astă dată. Acul era, probabil, la șaptezeci, poate chiar șaptezeci și cinci. Știe că degetele răsfirate sunt tot acolo și tot patru. Nimic altceva nu contează, decât să supraviețuiască până trece arsura ca de pumnal. Nu-și mai pune problema dacă a urlat sau nu. Durerea slăbește din nou, iar el își deschide ochii. O'Brien a tras maneta înapoi.

- Câte degete, Winston?

- Patru. Presupun că patru. Aș vrea să văd cinci, dar nu pot. Încerc să văd cinci.

- Și ce anume dorești: să mă convingi pe mine că vezi cinci, sau chiar să vezi cinci?

- Chiar să văd cinci.

- Din nou, zice O'Brien.

Se poate foarte bine ca acul să fi țâșnit la optzeci, sau chiar nouăzeci dintr-o sută. Are momente când nu-și mai aduce aminte de ce anume îl doare. În spatele pleoapelor strânse ermetic, vede o pădure de degete care se mișcă de parcă ar dansa: se împletesc unele cu altele, dispar unul în spatele altuia și reapar ca și cum s-ar juca de-a v-ați ascunselea. Nu mai știe de ce trebuie să facă așa ceva, dar se străduiește să le numere și-și dă seama că-i vine imposibil să le numere cum trebuie, și asta din cauza unei suprapunerii curioase, între numerele patru și cinci. Durerea se stinge din nou. Când își deschide ochii, constată că vede în continuare același lucru. Nenumărate degete, ca o pădure de frasini tineri în plină mișcare, se scurg în continuare când într-o direcție, când în cealaltă, încrucișându-se și iar încrucișându-se. Preferă să-și închidă ochii la loc.

- Câte degete ți-arăt, Winston?

- Nu știu, zău că nu mai știu. Mă omori dacă-mi mai faci treaba asta. Patru, cinci, șase - pe cuvântul meu că nu știu.

- Așa mai merge, zice O'Brien.

Un ac îi intră în braț. Aproape în aceeași clipă, simte o căldură binecuvântată și reconfortantă care îi pătrunde prin vene. Deja pe jumătate a uitat durerea provocată de cadranul cu manetă. Deschide ochii și privește în sus, recunoscător, către O'Brien.

Inima i se răscolește la vederea acelu chip lat, plin de riduri, atât de urât, și totuși atât de inteligent. Dacă s-ar putea mișca, ar întinde o mână și ar pune-o pe brațul lui O'Brien. Niciodată nu l-a iubit mai intens ca acum, și asta nu numai fiindcă l-a scăpat de durere, ci și fiindcă îl încearcă din nou vechea lui impresie că, la urma urmelor, nu are nici o importanță dacă O'Brien îi este prieten sau dușman, atâta timp cât este un om cu care poți sta de vorbă. Poate că, uneori, nu aștepti atât să fii iubit, cât să fii înțeles. O'Brien l-a torturat până la limita nebuniei și este cert că, nu peste mult timp, îl va trimite la e șafod. Dar ce contează? într-un fel, toată relația dintre ei merge dincolo de prietenie, mai profund - sunt intimi; undeva, nu contează unde și nici dacă vorbele vor fi rostite vreodată, dar există precis undeva un loc unde și-ar putea da întâlnire amândoi să stea de vorbă, dacă nu s-ar afla acolo unde se află acum. O'Brien se uită de sus în jos spre el cu o expresie a feței care parcă îi spune că și pe el îl încearcă un sentiment asemănător, începe să vorbească pe un ton amical, de conversație:

- Spune-mi, Winston, tu știi unde te afli?

- Nu știu. Bănuiesc că undeva în beciurile Ministerului Iubirii.

De când te afli aici știi? Nu știu. De zile, de săptămâni, de luni - cred că de câteva luni.

- Și de ce-ți închipui tu că sunt aduși oamenii aici?

- Ca să mărturisească.

- Nu, nu e asta motivul. Mai încearcă.

- Ca să-i pedepsiți.

- Nu! - exclamă O'Brien indignat. Cum i s-a schimbat vocea; cât de dură și animată în același timp i-a devenit fața, se gândește Winston. Nu! - repetă O'Brien. Nu numai ca să vă stoarcem mărturisiri, și nu numai ca să vă pedepsim. Să-ți spun de ce te-am adus pe tine aici, de exemplu?! Ca să te vindecăm! Să te facem normal! Fii amabil, te rog, și pricepe odată că nimeni dintre cei pe care-i aducem în locul acesta nu iese din mâinile noastre nevindecat. Nu crimele-alea stupide pe care le-ai comis ne interesează. Partidul nu este interesat de actul fățiș; gândirea este singura care ne preocupă. Noi nu ne distrugem dușmanii - îi schimbăm, înțelegi ce vreau să spun cu asta?

Vorbește aplecat deasupra lui Winston, care este tot imobilizat la pat. Fața lui O'Brien pare enormă din cauza apropierii și hidos de urâta fiindcă i-o vede de jos în sus. Mai mult decât atât, Radiază un soi de exaltare, de intensitate dementă. Inima lui Winston se chircește din nou. Dacă ar putea, s-ar cuibări mai adânc în patul pe care stă imobilizat. Este convins că O'Brien va răsuci din nou maneta până la maximum, din pură distracție. Și totuși, nu: în același moment, O'Brien se întoarce cu spatele la el și face câțiva pași în sus și în jos, apoi continuă, mai puțin vehement:

- Primul lucru pe care trebuie să-l înțelegi este că aici nu există martiri. Ai citit despre persecuțiile religioase ale trecutului, nu-i așa? În Evul Mediu, exista Inchiziția. Un fiasco. Și-au pus în minte să stârpească erezia și au sfârșit prin a o perpetua. Cu fiecare eretic ars pe rug în piața publică, răsăreau alți o mie. De ce asta? Pentru că Inchiziția își ucidea dușmanii în văzul lumii, și-i omora când ei încă nu se căiseră. De fapt, îi omora tocmai *pentru că nu se căiau*. Oamenii mureau pentru că nu voiau să renunțe la adevăratele lor credințe. Cum era și firesc, toată gloria îi revenea victimei și toată rușinea - inchizitorului care ordona arderea pe rug. Mai târziu, în secolul douăzeci, au fost totalitari știi - naziștii germani și comuniștii ruși. Rușii au persecutat erezia cu mai multă cruzime decât Inchiziția. Și și-au închipuit că învățaseră din greșelile trecutului; în tot cazul, un lucru au știut: nu

trebuie să martirizezi pe nimeni, înainte de a-și expune victimele în procese publice, le distrugau în mod deliberat demnitatea, îi storceau de vlagă în torturi și claustrare, până când ajungeau niște cârpe nenorocite, care se târau în fața oricui și mărturiseau orice li se punea în gură sau pe hârtie, se acopereau cu noroi pe ei înșiși, se acuzau unul pe altul și se ascundeau unul după altul, implorând milă. Și totuși, după câțiva ani, același lucru s-a petrecut și la ruși: morții deveniseră martiri, iar degradarea lor se uitase. Tot așa: de ce s-a întâmplat asta? în primul rând, pentru că mărturisirile pe care le făceau erau evident smulse cu cleștele și neadevărate. Noi nu facem asemenea greșeli. Toate mărturisirile făcute aici sunt adevărate. *Noi* le facem să fie adevărate. Și, mai întâi de toate, noi nu le permitem morților să se ridice împotriva noastră. Să nu-ți închipui, Winston, că posteritatea te va răzbuna. Posteritatea nici nu va auzi de tine. Vei fi, pur și simplu, extirpat din cursul istoriei. Vei fi transformat în fum și împrăștiat în stratosfera. Nimic nu va mai rămâne din tine: nici măcar un nume într-un registru, nici măcar o amintire în mintea cuiva. Te vom anihila și pentru trecut, și pentru viitor. Se va chema că nu ai existat niciodată.

Și-atunci, de ce vă mai bateți capul cu mine și mă torturați? - se gândește Winston, cu un sentiment de amărăciune. O'Brien se oprește din mers, ca și cum Winston ar fi gândit cu voce tare. Fața lui lată și urâta se apropie și ochii aceia profunzi se uită la Winston de sus în jos, încordat, subțiindu-se.

- Te gândești, zice O'Brien, că, din moment ce tot avem intenția de a te anula cu totul, în așa fel, încât nimic din ce-ai putea spune sau face să nu aibă nici cea mai mică importanță - în cazul acesta, de ce ne mai străduim să te interogăm. La asta te gândeai, nu-i așa?

- Da, răspunde Winston.

Ești ca o greșală de tipar, Winston, zice O'Brien schițând un zâmbet. Ca o pată care trebuie scoasă. Nu ți-am explicat chiar acum că noi suntem altfel decât călăii din trecut?! Nouă nu ne ajunge ascultarea negativă, nici chiar dacă este însoțită de cea mai abjectă supunere. Când te vei preda în mâinile noastre, fiindcă până la urmă tot o să te predai, trebuie să te predai prin liberul tău arbitru. Noi nu distrugem ereticul pentru că ne rezistă; de fapt, atâta timp cât ne rezistă, nu l-am distrus, orice i-am face. Noi îl convertim, îi ocupăm gândurile cele mai intime, îl remodelăm. Ardem tot răul și orice închipuire din mintea lui; îl aducem de Partea noastră nu numai în aparență, ci de-adevăratelea, cu trup și suflet, îl facem unul dintre noi și abia pe urmă îl împușcăm. Pentru noi este intolerabilă existența unui gând eronat, indiferent unde în lume și oricât de ascuns și de neputincios. Nici în clipa morții nu putem îngădui nici o deviație. Pe vremuri, ereticul mergea către rug tot eretic și-și proclama erezia și exulta în erezia lui. Până și victimele epurărilor rusești puteau să-și poarte revolta ascunsă sub țeastă când treceau pe coridorul unde-și așteptau glonțul în ceafă. Noi trebuie să facem creierul perfect - numai în acest caz îl putem zbura. Cuvântul de ordine al vechilor dictatori era „Să nu faci”; al totalitariștilor, „Să faci”. Cuvântul nostru de ordine este „Să fii”. Nimeni care ajunge aici nu se mai ridică vreodată împotriva noastră, pentru că pe toți îi purificăm. Până și pe trădătorii ăia nenorociți - Jones, Aaronson și Rutherford - despre care ai crezut tu odată că nu erau vinovați, până la urmă i-am îngenunchat. Am luat și eu parte la interogatoriu. I-am văzut cum se degradau încetul cu încetul, cum se milogeau, cum se târau, cum plâneau, ca până la urmă să nici nu-i mai doară, să nici nu le mai fie frică -le părea rău și-atât. Când am terminat ce aveam cu ei, ajunseseră niște cochilii de oameni. Nimic

nu mai rămăsese în ei, numai regrete pentru ce făcuseră și iubire pentru Fratele cel Mare. Zău, era emoționant să vezi cum îl iubeau. Ne-au implorat să-i împușcăm repede, ca să moară cât timp mai aveau mințile curate.

O'Brien vorbește aproape visător. Nu i s-a stins cu totul de pe chip exaltarea, entuziasmul ăla dement. Nu se preface, nu e ipocrit, crede fiecare cuvânt pe care-l spune, se gândește Winston. Ceea ce îl chinuie, însă, cel mai mult este conștiința propriei lui inferiorități intelectuale. Se uită la silueta masivă și totuși armonioasă care se fâțâie de colo-colo, intrând și ieșind din câmpul lui vizual. O'Brien este o ființă din toate punctele de vedere mai mare decât el. Nu îi vine în minte nici o opinie pe care el s-o fi nutrit vreodată, sau s-o fi putut nutri, și pe care O'Brien să n-o fi cunoscut, examinat și respins de multă vreme. Minte lui O'Brien o *include* pe a lui, pe a lui Winston Smith. Și atunci, cum se poate ca O'Brien să fie dement? El, Winston, trebuie să fie nebun de fapt. O'Brien se oprește și se uită de sus în jos spre el.

- Să nu-ți închipui, Winston, zice el pe un ton redevenit tăios, că te vei putea salva, indiferent cât de completă îți va fi supunerea. Nimeni care a luat-o razna, fie și o singură dată în viață, nu mai scapă. Și chiar dacă te vom lăsa să mori de moarte bună, tot nu vei mai scăpa niciodată de noi cu totul. Ceea ce ți se întâmplă aici este pentru totdeauna. Trebuie să conștientizezi acest lucru dinainte. Te vom strivi până la acel punct de unde nu mai există întoarcere. Ți se vor întâmpla lucruri din care nu-ți vei mai reveni în vecii vecilor, nici dacă ai trăi o mie de ani. Niciodată nu vei mai fi capabil de sentimente omenești normale. Totul va fi mort în tine, totul. Niciodată nu vei mai fi capabil să iubești, să ai un prieten, să te bucuri de viață, să râzi, să fii curios, sau curajos, sau integru. Ai să fii găunos. Noi aici te stoarcem de tot ce ai în tine și pe urmă te umplem cu noi înșine.

Se oprește și face un semn către omul în halat alb. Winston simte că un aparat greu este așezat deasupra capului lui. O'Brien se așează lângă pat, în așa fel încât fața lui se găsește aproape la același nivel cu cea a lui Winston.

- Trei mii, zice el, vorbind peste capul lui Winston, către omul în halat alb.

Winston simte ceva ca două palete moi care îi încheștează tâmplele, dându-i o senzație de umezeală, își încordează tot corpul. Urmează, cu siguranță, o durere, altfel de durere, nu știe de care și încearcă să se pregătească pentru toate durerile. O'Brien pune o mână pe umărul lui și-l liniștește, aproape binevoitor:

- De data asta, nu te doare. Uită-te fix în ochii mei.

În clipa următoare - o explozie devastatoare, sau ceva ce aduce a explozie, deși nu este sigur dacă a fost sau nu cu zgomot, în mod cert, însă, a fost un fulger orbitor de luminos, care nu l-a durut, dar l-a zdrobit efectiv, l-a făcut țândări. Deși era deja culcat pe spate, în momentul exploziei mute, a avut senzația ciudată că a ajuns în poziția respectivă lovit de cineva, că o izbitură, nedureroasă dar înspăimântătoare, l-a turtit la pământ. Și precis a pățit ceva înăuntru, în cap. Încetul cu încetul, ochii încep să-și recapete imaginea; își aduce aminte cine este și unde se află și recunoaște și fața care îl privește intens de sus în jos. Dar este conștient că undeva se găsește un mare loc gol, ca și cum și-ar fi pierdut o bucată din creier.

- Nu durează mult, zice O'Brien. Uită-te în ochii mei. Cu ce țară este Oceania în război?

Se gândește. Știe ce se înțelege prin Oceania și știe că el însuși este cetățean al Oceaniei, își aduce aminte și de Eurasia și Estasia. Dar cine este în război cu cine - asta nu mai știe. De fapt, nici că e război parcă nu știa.

- Nu-mi aduc aminte.

- Oceania se află în război cu Estasia. Acum ții minte?

- Da.

- Oceania este dintotdeauna în război cu Estasia. De când te-ai născut tu, de când există Partidul, de la începutul istoriei, războiul continuă fără întrerupere, același și-același război. Ții minte?

- Da.

- Acum unsprezece ani, ai creat o legendă despre trei oameni condamnați la moarte pentru trădare. Pretindeai că ai văzut o hârtie care dovedea că cei trei ar fi fost nevinovați. O asemenea hârtie nu a existat niciodată. Tu ai inventat-o și pe urmă ai ajuns să crezi în existența ei. Acum îți amintești exact momentul acela, primul moment în care ai inventat toată povestea. Ții minte?

- Da.

- Iar acum câteva momente ți-am arătat mâna mea stânga, cu degetele răsfire. Ai văzut cinci degete. Ții minte asta?

- Da.

O'Brien ridică din nou mâna stânga, ținând degetele răsfire, cu excepția degetului mare, îndoit în palmă.

- Uite, cinci degete. Vezi că sunt cinci degete?

- Da.

Ei bine, da, vede cinci degete, pentru o clipă numai, înainte ca imaginea din mintea lui să se modifice. Vede cinci degete și nimic nu i se pare nefiresc. Apoi, totul revine la normal, îl cuprind din nou, una peste alta, vechea teamă, și ura, și consternarea. Dar a avut un moment - nu știe sigur cât o fi durat, poate vreo treizeci de secunde - de seninătate luminoasă, în care fiecare nouă afirmație a lui O'Brien venea să umple un gol și devenea adevărul absolut, în care doi și cu doi ar fi putut face, la fel de bine, trei sau cinci, după cum li se spunea să facă. Momentul acela s-a destrămat la fel de repede, înainte ca O'Brien să fi apucat să lase mâna în jos. Nu-l poate reconstitui, dar și-l amintește, așa cum îți reamintești o experiență trăită cu intensitate într-o altă etapă a vieții, când erai, de fapt, o altă persoană.

- Acuma îți dai seama, cel puțin, că se poate, comentează O'Brien

- Da, îmi dau seama, răspunde Winston.

O'Brien se ridică în picioare cu un aer satisfăcut. Winston îl zărește, în stânga lui, pe omul cu halat alb, care a spart o fiolă și acum trage în afară pistonul unei seringi. O'Brien se întoarce către Winston cu un vag zâmbet pe față și-și așează mai bine ochelarii pe nas, aproape la fel de manierat cum i s-a părut lui Winston de când l-a văzut pentru prima oară.

- Ții minte ce-ai scris în jurnal? - zice el. Că nu are nici o importanță dacă eu îți sunt prieten sau dușman, că sunt, cel puțin, o persoană care te înțelege și cu care poți sta de vorbă. Aveai dreptate, îmi face plăcere să stau de vorbă cu tine. Mă impresionează mintea ta, Winston. Seamănă cu a mea în unele privințe. Atâta doar, că tu se întâmpla să fii dement. Mă rog, înainte de a încheia ședința, poți să-mi pui câteva întrebări, dacă vrei.

- Orice întrebare vreau?

- Oricare. E scos din priză - adaugă O'Brien, văzând că privirile lui Winston se îndreaptă spre cadranul cu manetă. Te ascult.

- Ce-ați făcut cu Julia? - întreabă Winston. O'Brien zâmbește din nou.

- Te-a trădat, Winston. Imediat și fără rezerve. Rareori mi-a fost dat să văd pe cineva trecând de partea noastră atât de repede. Nici n-ai mai recunoaște-o, dacă ai revedea-o. Toată revolta din ea, toată fățarnicia, toată nebunia, toată mizeria morală - totul a fost extirpat din ea și ars cu fierul roșu. Transformare perfectă, zău așa - Caz de manual.

- Ați torturat-o?

- Următoarea întrebare, zice O'Brien, în loc de răspuns.

- Fratele cel Mare există?

- Sigur că există. Partidul există. Fratele cel Mare este întruchiparea Partidului.

- Dar el există în același sens în care exist eu?

- Tu nu exiști, i-o retează O'Brien. Sentimentul neajutorării îl ia din nou cu asalt.

Știe - sau își închipuie - argumentele care demonstrează inexistența lui, dar sunt niște nonsensuri, niște simple jocuri de cuvinte. Chiar și simpla afirmație „Tu nu exiști” nu conține în ea o absurditate logică? Dar ce rost mai are să spună toate astea? Minte lui se cutremură la gândul argumentelor aberante și imposibil de combătut cu care O'Brien i-ar demola raționamentul.

- Eu cred că exist, zice el, la fel de sec. Sunt conștient de identitatea mea. M-am născut și o să mor. Am mâini și picioare; ocup un anumit loc în spațiu și nici un alt corp solid nu poate ocupa același loc în același timp. In sensul acesta, există Fratele cel Mare?

- N-are nici o importanță. Există.

- O să moară vreodată, Fratele cel Mare?

- Evident că nu. Cum ar putea muri? Altă întrebare.

- Dar Frăția - ea există?

- Asta, Winston, nu vei ști niciodată, zice O'Brien, revenind la tonul profesoral de mai înainte. Chiar dacă ne hotărâm să te eliberăm, după ce terminăm cu tine, și chiar dacă trăiești până la o sută de ani, tot nu vei afla niciodată dacă răspunsul la această întrebare este da sau nu. Toată viața va rămâne o ghicitoare fără soluție pentru tine.

Winston tace. Pieptul îi coboară și se suie ceva mai repede. Nu i-a pus încă întrebarea care i-a venit în minte prima. Trebuie să i-o pună, și totuși parcă limba nu vrea s-o rostească. Pe fața lui O'Brien se instalează o expresie de amuzament. Chiar și ochelarii îi lucesc a ironie. Știe! - realizează brusc Winston. Știe ce vreau să-l întreb! La care gând, vorbele îi țâșnesc parcă singure din gură:

- Ce este în Camera o-sută-unu? Expresia feței lui O'Brien rămâne aceeași, dar răspunsul lui vine sec:

- Știi foarte bine ce este în Camera o-sută-unu, Winston. Toată lumea știe ce este în Camera o-sută-unu.

O'Brien ridică un deget și face semn omului în halat alb. E clar că ședința s-a încheiat. Un ac străpunge brațul lui Winston, care se prăbușește aproape instantaneu într-un somn de plumb.

3

- Reintegrarea ta, Winston, zice O'Brien, cunoaște trei etape: învățarea, înțelegerea și acceptarea. Este timpul să intri în etapa a doua.

Ca de obicei, Winston stă întins pe spate. În ultima vreme, însă, legăturile sunt mai

slabe. Deși este tot fixat de pat, își poate mișca genunchii și întoarce capul spre dreapta și spre stânga și să-și ridice brațul de la cot. Nici cadranul nu mai este propriu-zis o teroare; îi poate evita șocurile dacă se dovedește suficient de ager la minte, dar, dacă spune prostii, O'Brien trage prompt de manetă. Uneori, trece câte o ședință întreagă fără să intervină cadranul între ei. Nu-și mai amintește câte ședințe au fost în total. Este un proces complex, care acoperă, parcă, o perioadă lungă și nedefinită - de câteva săptămâni, poate -, iar intervalele dintre ședințe pot fi uneori de zile, iar alteori nu mai mult de o oră-două.

- Așa întins cum stai acolo, zice O'Brien, te-ai întrebat adeseori - mi-ai pus și mie întrebarea - de ce irosește Ministerul Iubirii atâta timp și atâta energie cu tine. Iar pe vremea când te aflai în libertate, nedumerirea ta era, în esență, aceeași. Reușeai să prinzi mecanismele societății în care trăiai, dar nu și motivațiile ei fundamentale. Ți-aduci aminte? Ai scris în jurnal așa: „înțeleg *cum*; nu înțeleg *de ce*”. Când te gândeai la acest *de ce*, atunci se ivea îndoiala dacă erai sau nu în toate mințile. Ai citit *cartea* - cartea lui Goldstein, adică - sau măcar o parte din ea. Ai aflat ceva ce nu știai dinainte?

- Dar dumneata ai citit-o? - întreabă Winston, la rândul lui.

- Eu?! Eu am scris-o. În sensul, evident, că am colaborat la scrierea ei. După cum știi, nici o carte nu se produce individual.

- Este adevărat ce scrie acolo?

- Ca descriere, da. Programul, însă, pe care-l propune este o prostie. Acumularea secretă de cunoaștere - răspândirea treptată a unei atitudini - în cele din urmă, o rebeliune proletară și răsturnarea Partidului. Chiar tu însuși ai anticipat că exact acest lucru urma să-l spună. Numai și numai prostii. Proletarii nu se vor răscula niciodată, nici într-o mie, nici într-un milion de ani. Nu au cum. Și nu-i nevoie să-ți spun motivul exact: îl cunoști deja. Dacă ai nutrit vreodată visuri de insurecție violentă, renunță la ele. Partidul nu poate fi răsturnat în nici un fel. Dominația Partidului este pe vecie. Acesta să fie punctul de plecare al raționamentelor tale. Pe vecie! - repetă O'Brien apăsând, apropiindu-se de patul lui Winston. Bun, și-acum să revenim la problema lui *cum* și *de ce*. Ai înțeles destul de corect *cum* reușește Partidul să se mențină la putere. Spune-mi ce crezi tu: *de ce* ne cramponăm noi de putere? Ce motiv avem? De ce dorim puterea? Zi, dă-i drumul, adaugă el, văzând că Winston tace.

Winston tace, însă, în continuare, alte câteva momente, cuprins de o senzație de sfârșeală. Ochii lui O'Brien îl privesc din nou cu acea vagă lucire dementă de entuziasm. Știe dinainte răspunsul lui O'Brien. Că Partidul nu caută să păstreze puterea pentru el însuși, ci numai și numai pentru binele majorității. Asta pentru că marile mase de oameni nu sunt altceva decât niște ființe slabe și lașe, care nu pot îndura libertatea și nici nu privesc adevărul în față și de aceea trebuie să fie conduse și sistematic înșelate de alții mai tari ca ele. Că omenirea are de ales între libertate și fericire și că marea majoritate a oamenilor ar prefera fericirea. Că Partidul este păzitorul etern al celor slabi, că el s-a constituit într-un fel de sectă pre-destinată care face rău cu gândul la binele ce va să vină și care își sacrifică propria fericire de dragul fericirii altora. Lucrul cel mai cumplit, se gândește Winston, cel mai cumplit, este că O'Brien și crede lucrurile astea când le spune. I se citește pe față. O'Brien știe totul. Știe de o mie de ori mai bine decât el, decât Winston Smith, cum arată lumea în realitate, în ce stare de degradare trăiesc masele largi de oameni și prin câte minciuni și cruzimi sălbatice îi ține Partidul în starea respectivă. O'Brien le-a înțeles și le-a cântărit

pe toate, și totuși nu contează: scopul final justifică orice. Ce poți face, se gândește el, în fața unui nebun mai inteligent decât tine, care stă și îți ascultă argumentele cu calm și pe urmă stăruie în nebunia lui?

- Ne conduceți pentru binele nostru, zice el în cele din urmă. Sunteți de părere că oamenii nu sunt capabili să se conducă singuri, și de- aceea...

Își înghite vorbele într-un spasm de durere care îi străbate tot corpul, durere parcă nouă și neașteptată. O'Brien a împins maneta pe cadran până la treizeci și cinci.

- Asta a fost o prostie, Winston, o prostie cât tine de mare! - exclamă el. Ești prea deștept ca să spui așa ceva.

Trage maneta la loc la zero și continuă:

- Uite, am să răspund tot eu la întrebarea pe care ți-am pus-o. Partidul dorește puterea numai, strict, exclusiv de dragul puterii. Nu ne interesează binele altora: ne interesează exclusiv PU-TE-REA. Nici bogăția, nici luxul, nici viața îndelungată, nici fericirea: puterea și-atât - puterea pură. Ce înseamnă aceea putere pură ai să-nțelegi imediat. Noi suntem altfel decât toate oligarhiile din trecut prin faptul că știm ce facem. Toți ceilalți, chiar și cei care semănau cu noi, au fost niște lași, niște ipocriți. Naziștii germani și comuniștii ruși s-au apropiat foarte mult de noi prin metodele pe care le-au folosit, dar n-au avut niciodată curaj să-și recunoască propria motivație. Și unii și ceilalți au pretins, și poate chiar au crezut, că ajunseseră la putere siliți de împrejurări și numai pentru o vreme și că undeva, după colț, îi aștepta raiul pe pământ, în care oamenii trăiau liberi și egali. Noi nu suntem atât de naivi. Noi știm că nimeni nu pune mâna pe putere cu intenția de-a o mai preda vreodată altcuiva. Puterea nu este un mijloc, puterea este un scop în sine. Nu instaurezi o dictatură ca să aperi o revoluție, ci *revoluția* o faci ca să instaurezi dictatura. Scopul persecuției este persecuția însăși. Scopul torturii este chiar tortura. Scopul puterii este puterea. Acuma începi să pricepi?

Pe Winston îl șochează, ca și mai înainte, fața obsedată a lui O'Brien. O figură puternică, masivă și brutală, care emană inteligență și un soi de pasiune controlată în fața căreia el, unul, se simte cu totul neajutorat; și totuși, este o față obosită, cu pungi sub ochi și cu pielea pomeților căzută. 'Brien se apleacă deasupra lui, apropiindu-și într-adins fața istovită de cea a lui Winston.

- Te gândești, zice el, ca și cum ar ști, o dată în plus, ce se află în mintea subiectului întins pe pat, că am o față îmbătrânită și obosită. Te gândești că vorbesc despre putere, în schimb nu sunt în stare să previn nici măcar decăderea propriului meu trup. Înțelege odată, Winston, că individul nu este decât o celulă. Obosirea celulei este vigoarea organismului. Ce, când îți tai unghiile, mori? !

Se întoarce și își reia plimbarea dintr-o parte în cealaltă a camerei, cu o mână în buzunar.

- Noi suntem preoții puterii, zice. Dumnezeu nostru este puterea. Dar acum, pentru tine, puterea nu este decât un cuvânt. Este cazul să începi să-ți formezi o idee despre ce înseamnă puterea. Primul lucru pe care trebuie să-l înțelegi este că puterea e colectivă. Individul are putere numai în măsura în care încetează de a mai fi un simplu individ. Știi lozinca Partidului „Libertatea este sclavie”, nu-i așa? Te-ai gândit vreodată că se poate spune și invers: „Sclavia este libertate”? Singur - adică liber - omul este întotdeauna și inevitabil înfrânt. Așa și trebuie să fie, pentru că orice om este sortit să moară. Ceea ce reprezintă cel mai mare eșec al vieții. Dar, dacă reușește să scape de propria lui identitate, dacă se poate contopi cu Partidul, în așa fel

încât să *fie* Partidul, atunci individul devine atotputernic și nemuritor. În al doilea rând, trebuie să înțelegi că puterea înseamnă puterea asupra oamenilor. Și asupra trupului, dar, mai presus de orice, asupra minții oamenilor. Puterea asupra materiei - asupra realității exterioare, cum spui - nu are nici o importanță. Avem, deja, de pe acum, controlul absolut asupra materiei.

Pentru o clipă, Winston uită de cadran. Face un efort violent să se ridice în capul oaselor, dar nu reușește decât să-și provoace o durere sfâșietoare în tot corpul.

- Dar cum puteți să controlați materia? - izbucnește el. Nu puteți controla, de pildă, clima sau legea gravitației... Și mai sunt și bolile, și durerea, și moartea, și...

O'Brien îl reduce, însă, la tăcere cu un gest din mână.

- Controlăm materia din moment ce controlăm mintea oamenilor. Realitatea se află numai sub țeastă. Ai să înveți tu, Winston, încetul cu încetul, dar ai să înveți până la urmă. Nu există nimic pe lumea asta ce să nu putem realiza - invizibilitate, levitație - *orice* ! Dacă mi-aș propune, m- aș putea înălța de la pământ ca un balon de săpun. Nu-mi propun, pentru că Partidul nu-mi cere așa ceva. Trebuie neapărat să scapi de obsesiile tale de secol nouăsprezece cu legile Naturii. *Noi* facem legile Naturii.

- Nu-i adevărat! Nici măcar nu stăpâniți toată planeta. Și Eurasia?! Și Estasia?! Nu le-ați cucerit încă.

- Și ce dacă? Le vom cuceri când vom socoti necesar. Și chiar dacă nu le cucerim, ce crezi că se întâmplă? Le putem șterge de pe hartă. Oceania egal lumea întregă, zice O'Brien, mimând semnul egalității prin aer.

- Bine, dar chiar și lumea asta toată nu-i decât un fir de praf. Iar omul este mic și neajutorat! De când există oameni? Pământul a stat nelocuit milioane de ani.

- Aiurea. Pământul are exact atâția ani câți avem noi, nici unul în plus. Cum să fie mai bătrân?! *Nimic* nu există în altă parte decât în conștiința omului.

- Nu-i adevărat. Rocile sunt pline de oasele animalelor dispărute, de mamuți, de mastodonți, de reptile enorme care trăiau pe vremea când de om nici măcar nu era vorba.

- Le-ai văzut tu vreodată, oasele-alea, Winston? Evident că nu. Naturaliștii din secolul nouăsprezece le-au născocit, înaintea omului nu a existat nimic. După om, presupunând că el ar ajunge să se stingă, nu va exista nimic, în afara omului, nu există nimic.

- Cum să nu?! Întregul univers există dincolo de noi. Stelele, de pildă! Unele dintre ele se află la milioane de ani-lumină de noi și niciodată n-o să putem ajunge la ele.

- Stelele?! Ce sunt stelele? - zice O'Brien, mimând indiferența. Niște foculețe așezate la câțiva kilometri depărtare. Dacă vrem, putem merge până la ele. Sau le putem stinge de pe cer. Pământul este centrul universului. Soarele și stelele se învârt în jurul Pământului.

Winston se mișcă din nou de parcă ar fi zguduit de convulsii. De data aceasta, însă, tace. O'Brien continuă, ca și cum ar răspunde unei alte obiecții spuse cu voce tare:

- Din anumite motive, evident, nu este adevărat. Când navigam pe oceane sau când prevedem o eclipsă, ni se pare potrivit, de cele mai multe ori, să plecăm de la premisa că Pământul se rotește în jurul Soarelui și că stelele se află la milioane de milioane de kilometri. Și ce-i cu asta? Crezi că nu am fi în stare să descoperim un

sistem astronomic dual? Stelele pot fi departe sau aproape, în funcție de necesitatea momentului, îți închipui, cumva, că nu avem matematicieni care să reușească treaba asta? Nu uita dublugânditul.

Winston se lasă să cadă înapoi pe spate. Orice ar spune, acest răspuns tăios îl izbește de fiecare dată ca o măciucă. Și totuși, știe - *știe* - că el are dreptate. Credința că nimic nu există în afara propriei tale minți - trebuie să existe un mod de a demonstra că este falsă. Nu a fost de atâta timp arătată cu degetul, ca o aberație? Are și un nume, dar nu îi vine în minte pe moment. Colțurile gurii lui O'Brien se ridică într-un zâmbet hâtru:

- Ți-am mai spus, Winston, zice el, că nu ești tare la metafizică, în momentul de față, încerci să găsești un cuvânt, și anume solipsism. Dar te înșeli, nu-i vorba de solipsism aici. Poate de solipsism colectiv, dacă vrei neapărat. Dar asta este altceva, și-anume exact opusul, în fine, am făcut o digresiune, adaugă el pe alt ton. Puterea - puterea reală, cea pentru care trebuie să luptăm zi și noapte - nu este puterea asupra lucrurilor, ci asupra oamenilor.

Se oprește și, pentru o clipă, adoptă din nou atitudinea profesorului care pune întrebări unui elev promițător:

- Spune-mi, Winston, cum își exercită un om puterea asupra altui om?

Winston se gândește puțin, cu ochii în tavan, apoi zice:

- Făcându-l să sufere.

- Exact. Făcându-l să sufere. Ascultarea nu ajunge. Dacă nu-l faci să sufere, cum poți fi sigur că ascultă de voința ta și nu de-a lui? Puterea constă în a-l umili și a-i provoca durere. Ai putere atunci când rupi conștiința omului în bucăți, iar bucățile vii le rearanjezi în forme noi, pe care tu însuși le hotărăști, începi să înțelegi, acum, ce fel de lume pregătim noi? Este exact opusul acelor utopii hedonistice cretine, pe care și le imaginau vechii reformatori. Este o lume a fricii, a trădării, a chinurilor, o lume în care calci în picioare și ești călcat în picioare, o lume care, pe măsură ce se va perfecționa, va deveni nu mai omenoasă, ci *mai puțin* omenoasă. În lumea asta, progresul va însemna progresul durerii. Vechile civilizații pretindeau că sunt întemeiate pe iubire și dreptate. Civilizația noastră are la temelie ura. În lumea noastră, singurele sentimente vor fi teama, furia, triumful și auto-umilirea. Vom avea grijă să le distrugem pe toate celelalte *-pe toate*. Deja suntem pe cale de a jugula anumite atitudini care au supraviețuit dinainte de Revoluție. Am rupt legăturile dintre copil și părinte, dintre bărbat și femeie. Cine mai îndrăznește, în ziua de astăzi, să aibă încredere într-o nevestă, într-un copil, într-un prieten? Iar în viitor nu vor mai exista nici neveste, nici prieteni. Copiii vor fi luați de la sânul mamei de mici, cum ieși ouăle de la găină. Instinctul sexual va fi eradicat. Procreația va deveni o formalitate anuală, cum este, de exemplu, reînnoirea unei cartele. Vom abolii orgasmul. Chiar în momentul de față neurologii noștri lucrează în direcția asta. Nimeni nu va mai fi loial decât Partidului, nimeni nu va mai iubi pe nimeni altcineva decât pe Fratele cel Mare. Nu se va mai auzi un alt răs afară de hohotul celui care triumfă la înfrângerea unui dușman. Nu vor mai exista nici artă, nici literatură, nici știință. Când vom fi atotputernici, nu vom mai avea nevoie de știință. Nu va mai fi nici o deosebire între frumos și urât. Nu va mai exista curiozitate și nici o bucurie a vieții. Orice plăcere va fi anihilată. Dar întotdeauna - ține mine, Winston - întotdeauna va exista intoxicația puterii, din ce în ce mai insistentă și mai ubtilă, întotdeauna și în orice moment va exista fiorul victoriei, senzația indescriptibilă pe care o ai când calci în picioare un

dușman neputincios. Dacă vrei o imagine a viitorului, închipuie -ți o cizmă zdrobind mutra unui om - și asta pentru vecie.

O'Brien se oprește, ca și cum s-ar aștepta ca Winston să comenteze în vreun fel. Dar Winston încearcă din nou să se facă una cu patul și tace. Parcă i-a înghețat inima. O'Brien continuă:

- Și să nu uiți că imaginea despre care vorbesc este pentru vecie. Mutra respectivă va rămâne pentru totdeauna la locul ei, sub cizmă. Ereticul, dușmanul societății, îl vom avea întotdeauna la îndemână și-l vom înfrânge, îl vom umili pentru a nu-știi-câta oară. Tot ce ai pățit tu de când te afli aici, toate vor continua, și chiar mai rău de-atât. Spionajul, trădările, arestările, torturile, execuțiile, disparițiile - nu se vor sfârși niciodată. Vom trăi într-o lume care va fi, în același timp, a terorii și a triumfului. Cu cât Partidul va avea mai multă putere, cu atâta va fi mai puțin îngăduitor; și cu cât va fi mai slabă opoziția, cu atâta mai cruntă va fi dictatura. Goldstein și ereziile lui vor trăi veșnic, în fiecare zi și în fiecare moment, vor fi înfrânate, discreditate, batjocorite, scuipate. Și totuși, nu vor muri niciodată. Acest mic teatru pe care-l joc eu cu tine de șapte ani de zile va mai fi jucat de nenumărate ori, generație după generație și mereu *mai* subtil. Ereticul se va afla veșnic în mâinile noastre, urlând de durere, zdrobit și bun de disprețuit - dar, până la urmă, se va căi amarnic, îl vom salva de el însuși, iar el se va târî la picioarele noastre din proprie inițiativă. Asta este, Winston, lumea pe care o pregătim. O lume de victorii peste victorii, de triumf peste triumf, care apasă, apasă, apasă pe nervul puterii. Ești pe cale, din câte văd eu, să-ți dai seama cam cum va arăta lumea aceea. Nu te teme, până la urmă vei face mai mult decât s-o înțelegi: o vei accepta, îi vei ieși înainte și vei ajunge parte integrantă din ea. Winston și-a revenit acum destul de bine pentru a putea spune și el ceva:

- Nu puteți! - zice el, cu o voce stinsă.

- Cum adică, Winston?

- Nu puteți crea o asemenea lume. E un coșmar. Nu se poate.

- De ce?

- Pentru că nu poți întemeia o civilizație pe frică, pe ură și cruzime. Nu ar putea supraviețui.

- De ce nu?

- Pentru că n-ar avea vitalitate. S-ar dezintegra, s-ar sinucide.

- Aiurea. Trăiești cu impresia că ura este mai istovitoare decât iubirea. Și de ce ar fi, mă rog? Și chiar dacă ar fi, ce importanță ar avea? Imaginează-ți: dacă ne-am hotărî să ne uzăm mai repede? Imaginează-ți că am accelera ritmul vieții omului atât de mult, încât un bărbat ar ajunge senil

la treizeci de ani. Chiar și așa, ce importanță ar avea? Înțelege că moartea individului nu este moarte. Partidul este nemuritor.

Ca de obicei, vocea autoritară a lui O'Brien îl reduce pe Winston la stare de neputință. Și apoi, îl chinuie teama că, dacă ar insista prea mult cu dezacordul, O'Brien ar fi în stare să răsucescă din nou maneta pe cadran. Și totuși, nu poate să nu vorbească, își reia atacul cu o voce stinsă, fără argumente, fără nici un sprijin, afară de groaza atavică pe care i-a provocat -o perorația lui O'Brien.

- Nu știu. Zău că nu-mi mai pasă. O să dați greș cumva. O să fie ceva care o să vă-nvingă. Viața o să vă-nvingă.

- Dar noi controlăm viața, Winston - la toate nivelele ei. Îți închipui, cumva,

că există o așa-numită natură umană, scandalizată de ceea ce facem noi, care se va întoarce împotriva noastră. Dar noi facem natura umană. Oamenii sunt infinit de maleabili. Sau poate ai rămas la vechea ta idee că proletarii - sau poate sclavii, de ce nu ei? - se vor trezi la viață și ne vor răsturna? Alungă-ți din minte acest gând. Sunt absolut neputincioși, ca și animalele. Umanitatea înseamnă Partidul. Restul, toți, sunt în afară, nu contează.

- Nu-mi pasă. Până la urmă, or să vă bată. Mai devreme sau mai târziu, or să vă vadă așa cum sunteți și-atunci or să vă sfâșie-n bucăți.

- Și vezi tu vreun fapt care să dovedească așa ceva? Sau știi tu vreun motiv pentru care ar proceda în acest fel?

- Nu, dar așa cred eu. *Știi* că o să dați greș. Există ceva în univers - nu știu ce, un spirit, un principiu pe care n-o să-l răzbiți niciodată.

- Tu crezi în Dumnezeu, Winston?

- Nu.

- Și-atunci, care este acest principiu care ne va înfrânge, după tine?

- Nu știu. Spiritul Omului.

- Și tu te consideri om?

- Da.

- Dacă tu, Winston, ești om, atunci ești ultimul dintre oameni. Faci parte dintr-o specie dispărută; *noi* suntem moștenitorii acelei specii. Tu nu pricepi odată că ești *singur*. Ești în afara istoriei, ești inexistent. Tonul i se schimbă brusc și zice, tăios ca un brici: Și tu te consideri, moral vorbind, superior nouă, cu minciunile și cruzimea noastră, nu-i așa?

- Da, mă consider o ființă superioară.

De astă dată, O'Brien îi răspunde prin tăcere. În schimb, alte două voci continuă să vorbească. După primul moment, Winston își recunoaște propria voce ca fiind una dintre cele două. Este înregistrarea conversației pe care a purtat-o cu O'Brien în seara când a aderat la Frăție. Se aude pe sine făgăduind să mintă, să fure, să falsifice, săucidă, să încurajeze consumul de droguri și prostituția, să ajute la răspândirea bolilor venerice, să arunce cu cid în ochii copiilor. O'Brien face un gest de ușoară nerăbdare, ca și cum ar vrea să spună că demonstrația nici nu merită făcută. Apoi apasă pe un buton și vocile se opresc brusc.

- Ridică-te din pat, îi spune, la fel de tăios. Legăturile s-au desfăcut, deși nu le-a simțit.

Winston se lasă să alunece jos și se ridică, nesigur pe propriile-i picioare.

- Deci, tu ești ultimul om, zice O'Brien. Tu ești păzitorul spiritului uman. Ai ocazia să te vezi așa cum ești. Scoate-ți hainele.

Winston desface sfoara care îi ține salopeta la un loc. Fermoarul i-a fost smuls de mult. Nu mai ține minte, de când l-au arestat, dacă vreodată și-a dat jos de pe el toate hainele în același timp. Pe sub salopetă i se răsucesc niște zdrențe gălbejite și jechoase, care nici măcar nu mai aduc a lenjerie de corp. În timp ce le dă drumul să alunece pe jos, vede că, în fundul camerei, se găsește o oglindă cu trei laturi. Se apropie de ea și încremenește, lăsând să-i scape un țipăt involuntar.

- Haide, haide, îl îndeamnă O'Brien. Stai între laturile oglinzii. Ca să poți vedea și imaginea din profil.

Winston se oprește pentru că s-a speriat. Vede o ființă adusă de spate, cenușie ca un schelet, care vine către el din oglindă, înspăimântător arată ființa aia, dar și mai

însăpăimântător este faptul că se recunoaște pe el însuși în ea. Se apropie de oglindă și mai mult. Ființa are fața ieșită înainte, din cauza poziției aplecate a corpului, față de pușcăriaș uitat la izolare, cu fruntea proeminentă, urmată de o țeastă cheală, cu nasul coroiat și pomeții obrazilor tumefiați, iar ochii firoși, dar atenți. Obrajii îi sunt brăzdați de răni, iar gura, băgată parcă înăuntru. Este, evident, fața lui, dar i se pare că ea s-a schimbat mai mult pe dinafară, decât pe dinăuntru. Emoțiile pe care le înregistrează fața sunt, probabil, altele decât cele pe care le resimte restul corpului. A și chelut, aproape de tot. În primul moment, a avut impresia că încărunțise, dar nu, i-a mai rămas numai pielea capului, care este cenușie. Cu excepția mâinilor și a unui cerc pe față, tot corpul i s-a făcut cenușiu din cap până în picioare, de jeg străvechi, impregnat în pori. Din loc în loc, de sub murdărie se zăresc cicatricele roșii ale rănilor, iar mai sus de gleznă, ulcerarea varicoasă i s-a transformat într-o masă inflamată, din care se cojesc fâșii subțiri de piele. Dincolo de toate detaliile, cu adevărat înspăimântătoare este sleirea trupului. Coșul pieptului i-a ajuns la fel de îngust ca al unui schelet, iar picioarele i s-au uscat atât de mult, încât genunchii îi sunt acum mai groși decât coapsele, înțelege și ce a vrut să spună O'Brien prin vederea din profil: curbura coloanei vertebrale este incredibilă. Umerii, și așa înguști, stau acum aduși în față, în așa fel, încât pieptul i-a ajuns o cavitate, iar ceafa noduroasă parcă se îndoaie și mai tare sub greutatea craniului. La o privire generală, ai zice că este corpul unui om de cel puțin șizeci de ani, care suferă de cine-știe-ce boală malignă.

- Te-ai gândit de mai multe ori, zice O'Brien, că fața mea - fața unui membru al Partidului Interior - arată bătrână și zbârcită. Ce zici de Propria ta mutră?

Îl apucă pe Winston de umăr și-l răsuțește cu fața spre el.

- Uită-te la tine cum arăți! - îi spune. Uită-te ce împutit ești de sus până jos. Uite ce jeg ai între degetele de la picioare. Uită-te la scârboșenia aia de rană purulentă pe care o ai la picior. Știi că puți ca un țap?! Probabil că nici nu-ți mai dai seama. Uite ce uscat ai ajuns. Vezi? Pot să-ți apuc bicepsul între degetul mare și arătător. Ți-ai putea suci gâtul ca pe-un morcov. Știi că ai slăbit douăzeci și cinci de kilograme de când ești aici? Până și părul îți cade în smocuri. Uite!

Zicând asta, își bagă mâna în părul care i-a mai rămas lui Winston și smulge un smoc întreg.

- Deschide gura. Nouă, zece, unsprezece dinți mai ai, cu totul. Câți aveai când ai intrat aici? Și cei câțiva pe care îi mai ai îți cad singuri din maxilare, ia uite-aici!

Cu două degete puternice ca un clește, apucă unul dintre dinții din față ai lui Winston, pe care îl fulgeră un spasm dureros în falcă. O'Brien i-a smuls dintele din rădăcină și îl aruncă pe jos la celălalt capăt al camerei.

- Putrezești de viu, asta faci, zice el. Te dezmembrezi. Știi ce ești? Un sac de jeg.

Întoarce-te și te uită în oglindă. Vezi momâia aia care se uită la tine? Ala este ultimul om. Dacă tu ești uman, atunci aia este umanitatea. Imbracă-te la loc.

Winston începe să se îmbrace cu mișcări lente și parcă automate. Până acum n-a observat cât de uscățiv și de slăbit a ajuns. Un singur gând nu-i dă pace: că probabil stă de mult mai mult timp aici decât și-a închipuit, chiar și în visele lui cele mai pesimiste. Apoi, văzând zdrențele nenorocite pe care le are în jurul mijlocului, îl cuprinde, deodată, un sentiment de milă covârșitoare pentru corpul lui ruinat. Fără să-și dea seama ce face, se prăbușește pe un taburet de lângă pat și izbucnește în plâns. A văzut cât este de urât, de dizgrațios, o legătură de oase într-un chilot jegos, care stă și plânge sub lumina asta nemiloasă; dar nu se mai poate stăpâni. O'Brien îi pune o mână

pe umăr, aproape prietenește.

- Nu va dura, însă, la infinit, îi spune. Poți scăpa de toate astea oricând vrei. Totul depinde numai și numai de tine.

- Voi sunteți de vină! - exclamă Winston printre sughituri. Voi m- ați adus în halul ăsta.

- Nu, Winston, tu singur te-ai adus în halul ăsta. Asta ai ales tu singur în momentul în care te-ai ridicat împotriva Partidului. Acel prim gest ținea în sine tot restul. Nu ți s-a întâmplat nimic în plus față de ce ai prevăzut chiar tu.

Face o pauză, apoi continuă:

- Te-am bătut, Winston. Te-am zdrobit. Ai văzut cum îți arată corpul. Minte nu-ți este departe de aceeași stare. Nu cred că mai poți avea prea multă mândrie în tine. Ai fost lovit, ai fost biciuit, ai fost insultat, ai urlat de durere, te-ai zvârcolit pe jos, te-ai bălăcit în propriul tău sânge și în propria ta vomă. Ai cerșit milă, ai trădat orice și pe oricine. Știi cumva să- mi spui o singură degradare la care nu ai fost supus?

Winston nu mai plânge, deși tot i se mai scurg șuvoaie de lacrimi pe obraji. Ridică ochii spre O'Brien:

- N-am trădat-o pe Julia. O'Brien își coboară ochii spre el gânditor.

- Nu, zice el. Nu. Ai perfectă dreptate. N-ai trădat-o pe Julia. Inima lui Winston se umple din nou de acel respect deosebit pentru

O'Brien, pe care se pare că nimeni și nimic nu i l-ar putea zdruncina. Cât de inteligent este, se gândește, cât de inteligent! Niciodată nu s-a întâmplat ca O'Brien să nu înțeleagă corect ce îi spune. Oricine altcineva pe lumea asta i-ar întoarce-o pe loc și i-ar spune că a trădat-o pe Julia. Pentru că nu a rămas nimic nescos de la el sub tortură. Le-a spus absolut tot ce știa despre ea: obiceiurile ei, caracterul, viața ei dinainte; le-a mărturisit, până la cel mai trivial amănunt, tot ce se petrecuse la întâlnirile lor, tot ce i -a spus el ei și ea lui. Le-a povestit despre mesele cumpărate la negru, despre relațiile lor amoroase, despre comploturile tulburi împotriva Partidului - absolut tot. Și totuși, în sensul pe care-l dă el cuvântului, nu a trădat-o. Nu a încetat s-o iubească; sentimentele pe care le avea pentru ea nu s-au schimbat. Uite, O'Brien nu a avut nevoie de explicații pentru a înțelege ce a vrut el să spună.

- Spune-mi, îl întreabă pe O'Brien, or să mă-mpuște în curând, nu-i așa?

- S-ar putea să mai treacă mult timp, răspunde O'Brien. Ești un caz mai dificil. Dar nu-ți pierde speranța. Mai devreme sau mai târziu, toată lumea se vindecă. Până la urmă, te împușcăm noi.

4

Îi merge mult mai bine. Se îngrașă și devine mai solid cu fiecare zi ce trece, deși este oarecum impropriu în acest loc.

Lumina albă și bâzâitul continuu sunt aceleași dintotdeauna, dar acum a fost pus într-o celulă ceva mai confortabilă decât celelalte prin care a mai poposit. Are o pernă și o saltea pe patul de scândură și un scaun pe care să stea. A făcut și baie și i s-a dat voie să se spele destul de des într-un lighean de tablă. L-au lăsat să se spele chiar și cu apă caldă. I-au dat și lenjerie nouă și o salopetă nouă. I-au dat cu un unguent calmant pe ulcerăția varicoasă, care s-a retras. I-au extras ce dinți mai avea în gură și i-au făcut o proteză. Într-o zi, a primit chiar și un pachet de țigări. Chibrituri nu are, dar îi cere foc

gardianului care îi aduce mâncarea și care nu scoate niciodată nici o vorbă. Când a tras primul fum, i s-a făcut rău, dar nu a renunțat și a lungit pachetul mult timp, fumând jumătate de țigară după fiecare masă.

I-au adus și o tăbliță albă cu un ciot de creion legat în colț. La început, nu i-a dat nici o atenție. Chiar și când nu doarme, este complet apatic. De multe ori, stă aproape nemișcat de la o masă la alta; uneori doarme, alteori se pierde în reverii și este mult prea adâncit în ele ca să mai deschidă ochii. S-a învățat de mult timp să doarmă cu lumină puternică în ochi. Nu i se pare nimic deosebit, doar că are vise mult mai coerente. În toată această perioadă, visează foarte mult și numai vise fericite. Se face că stă pe Tărâmul de Aur, sau în mijlocul unor ruine uriașe, mărețe, luminate de soare, cu mama lui, cu Julia, cu O'Brien, și nu face nimic, stă, pur și simplu, la soare, vorbind de lucruri pașnice. Când nu doarme, dacă reușește să-și concentreze gândurile, este numai în legătură cu visele pe care le-a avut cât timp a dormit. O dată cu eliminarea stimulului care era durerea, și-a pierdut parcă orice capacitate de efort intelectual. Nu se plictisește și nu simte nici o nevoie de conversație sau de distracție, îl mulțumește simplul fapt de a fi singur și curat peste tot, fără bătaii și interogatorii și cu mâncare destulă, încetul cu încetul, ajunge să-și petreacă mai puțin timp dormind, dar tot nu simte nici un imbold să se dea jos din pat. Nu dorește nimic altceva decât să stea liniștit, întins în pat, și să simtă cum prinde puteri. De multe ori, se pipăie pe corp, încercând să se convingă dacă nu cumva este o iluzie și dacă într-adevăr mușchii i se rotunjesc și pielea i se întinde, în cele din urmă, decide că, fără nici un fel de îndoială, s-a îngrășat: are acum coapsele evident mai groase decât genunchii. După această constatare, începe, mai întâi fără tragere de inimă, să facă gimnastică în mod regulat, în curând, ajunge să parcurgă trei kilometri, măsurând celula în lung și în lat. Umerii aduși de spate i s-au îndreptat, încearcă și exerciții mai elaborate și se simte uimit și umilit când își dă seama ce nu poate face. Nu se poate mișca mai repede decât în pas de plimbare, nu poate ridica taburetul cu brațul întins, nu poate sta într-un picior fără să se răstoarne. Se ghemuiește pe călcâie și numai cu niște dureri sfâșietoare în coapse și gambe izbuteste să se ridice în picioare. Se culcă pe burtă și încearcă să se ridice în brațe. Zadarnic, fiindcă nu reușește să se urnească nici cu un centimetru. Dar, după alte câteva zile - adică alte câteva mese -, trece până și această probă de forță. La un moment dat, o face de șase ori la rând. Începe să se mândrească de-a binelea cu fizicul lui și să nutrească, în răstimpuri, cre-dința că și fața îi revine la normal. Numai când, din întâmplare, își pune mâna pe creștetul chel al capului, își aduce aminte de figura nenorocită și brăzdată de răni care s-a uitat la el din oglindă mai demult.

Și mintea îi devine mai activă. Se așează pe patul de scândură în capul oaselor, rezemat de perete și cu tăblița pe genunchi, și se pune pe treabă, cu bună știință, pentru a învăța din nou tot ce știa.

A renunțat la luptă, de acord, în realitate, abia acum își dă seama, era gata să renunțe la luptă cu mult înainte de a se hotărî să renunțe la luptă. Din momentul în care a intrat în clădirea Ministerului Iubirii - ba nu, de fapt, chiar din momentele acelea în care el și Julia stăteau spate în spate și ascultau neputincioși ordinele tele-ecranului - a priceput câtă ușurătate, câtă superficialitate fusese în încercarea lui de a se ridica împotriva puterii Partidului. Știe acum că, timp de șapte ani, Poliția Gândirii l-a studiat cu lupa, ca pe un gândac. Nici un gest nu a făcut și nici o vorbă nu a rostit, care să nu fi fost observate; nici un gând nu i-a trecut prin minte, care să nu fi fost intuit de ei. Până și firul de praf albicios de pe coperta jurnalului l-au așezat cu atenție la loc.

I-au înregistrat, i-au arătat fotografiile. Unele dintre ele erau poze cu el și Julia. Da, chiar și când se... Nu mai poate lupta cu Partidul. Și, pe urmă, Partidul are și dreptate. Așa trebuie să fie: cum ar putea greși creierul colectiv, care este nemuritor? Ce jaloane exterioare ai, ca să-i judeci tu motivațiile? Normalitatea *este*, într-adevăr, statistică. Problema se reduce, în ultimă instanță, la a te învăța să gândești ca ei. Numai că...

Creionul pe care-l ține între degete este atât de mare și butucănos! Începe să-și noteze gândurile care îi vin în minte. Scrie mai întâi, cu litere mari și tremurate:

LIBERTATEA ESTE SCLAVIE

Apoi, fără nici o pauză, scrie dedesubt:

DOI ȘI CU DOI FAC CINCI

Dar aici urmează un fel de verificare. Mintea lui Winston refuză, ca și cum s-ar rușina de ceva, să se mai concentreze. Știe ce vine mai departe, dar în clipa de față i-a fugit, cum-necum, din minte. Când îi revine în minte, îi revine numai și numai printr-un proces conștient de gândire, nu de la sine. Stă și se gândește și scrie pe tăbliță:

DUMNEZEU ESTE PUTEREA

A ajuns să accepte orice. Trecutul este modificabil. Trecutul nu a fost niciodată modificat. Oceania se află în război cu Estasia. Oceania este dintotdeauna în război cu Estasia. Jones, Aaronson și Rutherford erau vinovați de crimele puse pe seama lor. El, Winston Smith, nu a văzut în viața lui fotografia care le contrazicea, pasămite, vinovăția, pentru că o asemenea fotografie nu există, ci el a inventat-o acum câțiva ani. Își amintește acum că altădată și-a amintit exact pe dos, dar acelea erau niște false amintiri, produsele auto-iluzionării. Ce ușor este! Predă-te, atât, și restul vine de la sine. Ca și cum ai înnota contra unui curent care te împinge înapoi oricât te-ai strădui de tare și, la un moment dat, renunți și te hotărăști brusc să schimbi direcția și să te lași în voia curentului, în loc să i te opui. Nimic nu s-a schimbat, cu excepția propriei lui atitudini. Ceea ce este dinainte hărăzit se întâmplă de fiecare dată la fel. Nici n-ar putea spune sigur de ce s-a mai obosit să se revolte. Totul este atât de ușor, numai că...

Orice poate fi adevărat. Așa-zisele legi ale Naturii sunt niște prostii. Legea gravitației este o aiureală. „Dacă mi-aș propune”, i-a spus O'Brien, „m-aș putea înălța de la pământ ca un balon de săpun.” Winston disecă firul în patru: dacă el crede realmente că plutește și dacă și eu cred în același timp că-l văd plutind, atunci chiar se întâmplă, nu-i așa? - plutește. Deodată, ca o rămășiță dintr-un naufragiu, ieșită brusc la suprafața apei, un gând străin dă buzna în mintea lui: Așa ceva nu se întâmplă cu adevărat, ni se pare și-atât; e o simplă halucinație. Pe loc își împinge gândul acesta la loc în străfundurile minții. O aberație, evident. Presupune existența, undeva în afara individului, a unei lumi „reale”, în care se petrec lucruri „reale”. Dar cum ar putea exista o astfel de lume? Ce știm noi despre orișice, pe altă cale decât cu ajutorul minții noastre? Totul se petrece, de fapt, în mintea noastră. Ceea ce se petrece în toate mințile în același timp - acela este adevărul.

Nu simte nici o greutate în a se lepăda de aberație și nici o primejdie de a-i cădea pradă. Și totuși, își dă seama că, de la bun început, ar fi trebuit să nici nu-i treacă prin minte așa ceva. Mintea are datoria de a dezvolta o pată albă ori de câte ori se vede asaltată de vreun gând periculos. Procesul acesta ar trebui să fie automat, instinctiv. *Crimăstop* se numește în Nouvorbă.

Winston se pune pe treabă pentru a face exerciții de *crimăstop*, propunându-și singur anumite afirmații, de pildă: „Partidul spune că Pământul este plat” sau „Partidul spune că gheața este mai grea decât apa”, și străduindu-se să nu vadă sau să

nu înțelegea orice argument care ar demonstra contrariul. Nu e simplu. Ii trebuie o mare putere de gândire și de improvizație. Problemele de ordin matematic pe care le creează o afirmație gen „doi și cu doi fac cinci” ies în afara ariei lui de preo cupări intelectuale, îi trebuie și un anumit atletism al minții, capacitatea aceea de a mânui logica în modurile cele mai subtile, iar în momentul următor, de a nu băga în seamă nici cele mai grosolane erori de logică. Prostia și inteligența sunt la fel de necesare și la fel de greu de atins.

În tot acest timp, un colț al minții lui se întreabă cât de curând or să-l împuște. „Totul depinde numai de tine”, i-a spus O'Brien; dar știe că nu ar face nici un singur gest conștient pentru a grăbi momentul respectiv. Pot să mai fie zece minute sau zece ani până atunci. Pot să-l mai țină ani de zile în zolare, sau să-l trimită în vreun lagăr de muncă silnică, sau chiar să-i dea drumul pentru o vreme, cum se mai întâmpla din când în când. După cum se poate foarte bine ca, înainte de a-l împușca, să-l facă să retrăiască de la început întreaga poveste cu arestarea și interogatoriile. Singurul lucru cert este că moartea nu te înhață niciodată când te aștepți. Este și o tradiție - o tradiție nerostită, pe care o afli, nu se știe cum, fiindcă nimeni nu vorbește despre ea -, și anume că te împușcă întotdeauna pe la spate, fără să te anunțe, când mergi pe coridor de la o celulă la alta.

Într-o zi - deși „într-o zi” nu este formula potrivită: se poate foarte bine să fie în toiul nopții; deci, odată - cade într-o reverie minunată și ciudată. Se face că merge pe coridorul cu pricina, așteptându-și glonțul. Știe că se poate întâmpla în orice moment. Toate sunt clarificate, aplanate, soluționate. Nu mai există îndoieli, discuții în contradictoriu, au dispărut durerea și frica, se simte zdravăn și sănătos. Merge cu pas ușor, bucurându-se că se mișcă și cu sentimentul că merge pe la soare. Parcă nu mai sunt coridoarele albe și înguste ale Ministerului Iubirii, ci pasajul acela imens, larg de un kilometru și inundat de soare, prin care s-a văzut trecând în timpul delirului provocat de droguri. Se află acum pe Tărâmul de Aur, urmând poteca de-a latul pășunii roase de iepuri. Simte iarba scurtă și moale sub tălpi și căldura blândă a soarelui pe obraz. La marginea câmpului, se înalță ulmii foșnind în surdină, iar undeva, dincolo de ei, curge pârâul cu ochenele care se bălăcesc în băltoacele verzi de pe sub sălcii.

Deodată, sare în sus, îngrozit; sudoarea îi țâșnește pe șira spinării. Se trezește tipând, cât poate de tare:

- Julia!! Julia ! Julia, iubirea mea! Julia !!

Pentru o clipă, a avut vedenia irezistibilă a prezenței Juliei. Nu pur și simplu lângă el, ci *înăuntrul lui*, ca și cum i-ar fi intrat în țesuturile pielii. În clipa aceea, a iubit-o cu mult mai intens decât pe vremea când erau liberi și se întâlneau. Și tot atunci a simțit că Julia este încă în viață, cine-știe-unde, și că are nevoie de ajutorul lui.

Se lasă înapoi pe spate și încearcă să-și adune gândurile. Ce-a făcut?! Câți ani de chin și-a mai adăugat cu acel unic moment de slăbiciune?

Uite, peste câteva clipe o să audă tropăiala de cizme pe coridor. Nu se poate să lase nepedepsită o asemenea izbucnire. Acum au aflat, dacă nu cumva știau dinainte, că el încalcă înțelegerea făcută cu ei. Se supune Partidului, dar îl detestă. Mai demult și-a ascuns gândirea rebelă în spatele unei aparente conformări. Acum s-a retras cu un pas: la capitolul gândire s-a predat, dar spera să-și păstreze sufletul neatins. Știe că se află de partea cealaltă, cea greșită, dar preferă să se afle de partea cealaltă. Acum au înțeles - O'Brien precis a înțeles. Și totul mărturisit cu acel unic strigăt protestesc.

Acum trebuie s-o ia de la capăt. Și poate mai are ani întregi de suportat, își trece o palmă peste față, încercând să se familiarizeze cu noua ei formă. Are șanțuri adânci în obraji, pomeții ascuțiți și nasul turtit. Dar, de când s-a văzut ultima oară în oglindă, i s-a dat o proteză dentară nouă. Nu este ușor să păstrezi o expresie a feței impenetrabilă când nu știi cum arăți la față. În orice caz, uite că simplul control al trăsăturilor feței nu este de ajuns. Pentru prima oară își dă seama că, dacă vrei să păstrezi un secret, trebuie să-l ascunzi și de tine însuși. Trebuie să știi mereu că ești în posesia lui, dar, până nu ai nevoie de el, să nu-i permiți nici o clipă să adopte, în conștiința ta, vreo formă căreia să i se poată pune vreun nume. De-acum înainte, trebuie nu numai să gândească așa cum i se cere, dar să și simtă, să și viseze așa cum i se cere. Și tot timpul trebuie să păstreze ura închisă în sine, ca un bulgăre de materie care face parte din el, și totuși nu are legătură cu restul ființei lui - ca un fel de chist. Într-o bună zi, or să se hotărască să-l lichideze. Nu are cum ști când anume, dar probabil că o să-și poată da seama cu câteva secunde înainte, întotdeauna pe la spate, în timp ce merge pe un coridor. Zece secunde i-ar fi prea destule, în secundele acelea, universul dinăuntru lui ar avea tot timpul să se răstoarne cu fundul în sus. Și-atunci, brusc, fără nici o vorba și fără să-și modifice pasul, fără să i se miște un rid pe față - deodată, jos camuflajul și bum! - uite-așa o să izbucnească artileria lui de ură, la fel ca glonțul. Și-o să-l cuprindă ura vâjâind, ca o vâlvătaie gigantică.

Și aproape în aceeași clipă, bum! - o să izbucnească și glonțul, dar prea târziu, sau poate prea devreme. Or să-i zboare creierii pe coridor, fără putință de îndreptare. Gândul rebel se va înălța nepedepsit, descătușat, fără ca ei să mai poată pune mâna pe el în vecii vecilor. Or să-și tragă singuri un glonț în propria lor perfecțiune. Să mori cu ura în suflet - *asta* înseamnă libertatea.

Închide ochii. Este mai greu decât de acceptat o disciplină intelectuală. Problema este să se auto-degradeze, să se auto-mutileze. Trebuie să plonjeze în mizeria cea mai cruntă dintre mizerii. Și care este lucrul cel mai îngrozitor, cel mai greșos dintre toate? Gândul i se îndreaptă către Fratele cel Mare. Figura aia enormă - văzând-o tot timpul numai pe afișe, a rămas cu impresia că trebuie să fie lată de un metru -, cu mustața neagră și stufoasă și cu ochii aia care te urmăresc din orice direcție, figura Fratelui cel Mare îi apare în minte cu de la sine putere, nechemată. Care sunt adevăratele lui sentimente față de Fratele cel Mare?

Pe coridor se aude tropăiala greoaie de cizme. Ușa de oțel se deschide făcând *clang*. În celulă intră mai întâi O'Brien, apoi ofițerul cu fața ca de ceară și gardienii în uniforme negre.

- Scoală-te-n picioare, zice O'Brien. Vino încoace.

Winston se postează în fața lui. O'Brien îl apucă de amândoi umerii cu mâinile lui puternice și îl privește drept în ochi.

- Ai avut intenția să mă înșeli. Mare prostie. Stai mai drept. Uită-te- n ochii mei.

Se oprește, așteptând ca Winston să ia poziția corectă, apoi continuă pe un ton mai blând:

- Ai făcut progrese. Intelectual vorbind, nu sunt mari probleme cu tine, dimpotrivă. Sufletește, însă, ai dat greș: n-ai progresat deloc. Spune- mi, Winston - și ține minte: fără minciuni, fiindcă știi că sunt în stare să descopăr o minciună -, spune-mi, care sunt adevăratele tale sentimente față de Fratele cel Mare?

- Îl detest.

- Îl detești. Buuun, atunci e timpul să faci ultimul pas. Trebuie să-l iubești. Nu

ajunge să i te supui; trebuie să-l iubești.

Îi dă drumul lui Winston, îmbrâncindu-l ușor către gardieni și zicând:
- Camera o-sută-unu.

5

De când l-au arestat, din ziua aceea, a știut în fiecare moment - cel puțin, așa i s-a părut, că știe - cam prin ce parte a clădirii fără ferestre se găsea. Poate că există vagi diferențe de presiune a aerului. Celulele unde l-au bătut gardienii erau sub nivelul p amantului, încăperea unde l-a interogat O'Brien se găsea undeva sus, sub acoperiș. Locul unde se află acum se găsește la zeci de metri sub pământ, cel mai jos cu puțință.

Încăperea este mai mare decât cele mai multe celule prin care a mai trecut. Dar nu prea poate să studieze cum trebuie ceea ce vede din poziția în care stă. Vede două măsuțe, exact în fața lui, fiecare acoperită cu postav verde. Una se găsește la numai un metru sau doi de el, cealaltă mai departe, lângă ușă. El, Winston, stă legat drept de un scaun, atât de strâns, încât nu poate face efectiv nici o mișcare, nici măcar cu capul. Are ceva ca un colier care îi fixează capul de la spate, obligându-l să privească drept în față.

Deocamdată e singur, dar uite că ușa se deschide. Intră O'Brien.

- M-ai întrebat odată, zice el, deschizând brusc vorba, ce este în Camera o-sută-unu. Ți-am răspuns atunci că știai deja și singur. Toată lumea știe: în Camera o-sută-unu este cel mai rău lucru din lume.

Ușa se deschide din nou. Intră un gardian ducând ceva făcut din sârmă, un fel de cutie sau de coș, pe care-l depune pe măsuța de lângă ușă. Din cauza lui O'Brien care îi stă în față, Winston nu reușește să vadă ce este obiectul respectiv.

- Cel mai rău lucru din lume, continuă O'Brien, diferă de la individ la individ.

Poate fi îngropatul de viu, moartea prin ardere sau prin înecare sau prin tragere în țepă, sau cincizeci de alte feluri de moarte, în unele cazuri, cel mai rău lucru din lume este câte ceva absolut banal, care nici măcar nu provoacă moartea, sau nu neapărat.

O'Brien s-a dat puțin mai la o parte, așa încât Winston reușește să vadă mai bine obiectul de pe masă. Este o cușcă dreptunghiulară de sârma care are, în partea de sus, un mâner. La un capăt are fixat ceva ca un fel de mască de scrimă, cu partea concavă în afară. Deși cușca se găsește la trei-patru metri de el, Winston vede că este împărțită în două compartimente și că, în fiecare dintre ele, se găsește câte un animal. Șobolani.

- În cazul tău, zice O'Brien, cel mai rău lucru din lume se întâmplă să fie șobolanii.

Din primul moment în care a zărit cușca, pe Winston l-a apucat un fel de tremurat, ca o premoniție, ca o teamă de ceva - nu știe nici el de ce anume. Dar, acum, că s-a gândit puțin, pricepe brusc semnificația măștii anexate la capătul cuștii. Maștele i se întorc efectiv pe dos.

- Nu poți face așa ceva!! - zbiară el cu o voce ascuțită și spartă. Doar n-o să faci așa ceva! Nu se poate!

- Ți-aduci aminte de momentul acela de panică oarbă din visele tale? - continuă imperturbabil O'Brien. Vezi în fața ochilor ceva ca un perete de întunecime și auzi în urechi un zgomot ca un muget? De cealaltă parte a peretelui de întunecime se găsește ceva cumplit, îți dai seama că știi ce anume, dar nu îndrăznești să tragi lucrul acela la lumină. Șobolani sunt - ei se ascund de partea cealaltă a beznei.

- O'Brien! - zice Winston, făcând eforturi să-și stăpânească vocea. O'Brien,

dumneata știi că nu-i nevoie de așa ceva. Spune-mi ce anume aștepti de la mine și fac.

O'Brien tace o vreme. Apoi, începe să vorbească pe tonul lui profesoral, privind meditativ undeva, în depărtare, ca și cum s-ar adresa unui public plasat în spatele lui Winston:

- în sine, durerea nu este întotdeauna de ajuns. Se întâmplă, uneori, ca un om să reziste durerii până când ajunge să moară din cauza ei. Dar, pentru orice om, fără nici o excepție, există câte ceva de nesuportat - ceva la care nici nu se poate gândi. Nu este vorba aici de curaj sau de lașitate. Când cazii de undeva de sus, nu este o lașitate să te agăți de o frânghie. Când ieși la suprafața apei, nu ești laș dacă tragi aer în plămâni. Este, pur și simplu, un instinct care nu poate fi controlat. La fel cu șobolanii. Pentru tine, șobolanii sunt de nesuportat. Ei reprezintă o formă de presiune la care nu ai putea rezista, nici dacă ți-ai propune acest lucru. În fața lor, vei face întotdeauna ceea ce ți se cere.

- Bine, dar CE anume mi se cere?! Cum pot să fac un lucru, dacă nu știu despre ce este vorba?!

O'Brien ia cușca de mâner și o aduce pe măsuta mai apropiată, așezând-o cu grijă pe fața de masă de postav verde. Winston simte cum îi țiuie sângele în urechi. Are senzația că se află într-o crâncenă singurătate. Parcă este în mijlocul unei imense câmpii goale, un deșert plat, scaldat în lumina soarelui, în care toate zgomotele ajung până la el de la distanțe enorme. Și totuși, cușca este la nici doi metri de el. Șobolanii sunt enormi. Sunt la vârsta la care botul șobolanului devine turtit și crud, iar blana i se face, din cenușie, brună.

- Șobolanul, zice O'Brien, adresându-se din nou publicului invizibil, deși face parte dintre rozătoare, este carnivor. Știi asta, nu-i așa? Ai auzit, probabil, ce se petrece prin cartierele sărace ale orașului. Sunt străzi unde o femeie nu îndrăznește să-și lase copilul singur în casă nici măcar cinci minute, pentru că sigur sar șobolanii la el și, în cel mult câteva minute, nu mai rămân decât oasele din el. întotdeauna atacă numai oameni bolnavi sau muribunzi. Surprinzător cu câtă acuitate recunosc un om neajutorat!

Din cușcă izbucnește un val de chițcăieli. Lui Winston i se pare că zgomotul vine de departe. Șobolanii se luptă între ei: încearcă să se muște unul pe celălalt prin peretele despărțitor dintre compartimente. Aude și un horcăit profund de disperare. Și acela parcă ajunge la el de hăt, departe. O'Brien ia cușca de mâner și, ridicând-o în aer, apasă ceva înăuntru. Se aude un *clic* ascuțit. Winston face un efort supraomenesc de a se smulge din scaun. Nici o nădejde, însă: fiecare părticică din trupul lui, chiar și capul, rămâne fixată de scaun. O'Brien aduce cușca și mai aproape. A ajuns la mai puțin de un metru de fața lui Winston.

- Am apăsător pe prima manetă, explică O'Brien. înțelegi cum este construită cușca aceasta, nu-i așa? Mască se mulează pe capul tău. Când voi apăsa pe a doua manetă, ușița cuștii se va ridica. Fiarele-astea înfometate vor țâșni din ea ca din pușcă. Ai văzut vreodată vreun șobolan plutind prin aer? Se vor arunca în obrazul tău și vor începe să roadă de-a dreptul prin el. Uneori sar întâi la ochi. Alteori străpung falca și sfâșie limba.

Cușca este și mai aproape: în câteva clipe, o să-l atingă. Aude un șir de țipete ascuțite care parcă izbucnesc din aerul de deasupra capului lui. Dar se luptă furios cu disperarea. Să se gândească, să se gândească fie și o fracțiune de secundă, cât mai are

timp, să se gândească - este singura speranță care i-a mai rămas. Deodată, îl izbește mirosul greu, muced, al fiarelor. Simte o convulsie violentă de greață în burtă. Și-o fi pierdut cunoștința? Totul i se face negru înaintea ochilor. Pentru o clipă, urlă ca un animal turbat. Și totuși, negreala se risipește, lăsându-i agățat de o idee. Nu e poate salva decât într-un singur fel. Trebuie să pună pe altcineva, altă ființă omenească, între și șobolani.

Cercul măștii este acum destul de mare pentru a-i astupa vederea de tot. Ușița de sârmă se găsește la câteva palme de fața lui. Șobolanii au înțeles ce urmează. Unul dintre ei se fâțâie în sus și în jos; celălalt, un veteran râios al canalelor, s-a ridicat în două labe, sprijinindu-se cu cele din față de peretele de sârmă și adulmecând aerul cu nerăbdare. Winston îi vede mustățile și colții gălbejiți. Panica oarbă îl cuprinde din nou. Neputință. Nu mai vede, nu mai gândește nimic.

- Era o pedeapsă banală în China imperială, zice O'Brien, mai didactic ca niciodată.

Masca i s-a lipit de față. Sârmă îi freacă obrazii, în clipa asta, abia în clipa asta - o fărâmă de speranță - nu, n-a scăpat încă - dar speră - prea târziu, poate prea târziu... A înțeles brusc, abia în clipa asta, că nu există decât o *singură* persoană, în toată lumea largă, asupra căreia poate transfera supliciul - un *singur* trup pe care-l poate pune la mijloc, între el și șobolani. Urlă ca un dement, repetând întruna:

- Pe Julia !! Pe Julia!! Nu pe mine! Pe Julia! Nu-mi pasă ce-i faceți! Să-i sfâșie fața, s-o roadă pân' la os! Nu pe mine! Pe Julia! Nu pe mine !... în clipa următoare, cade pe spate, într-o prăpastie enormă, dar departe de șobolani. Este încă legat de scaun, dar i se pare că se prăbușește trecând prin podea, prin pereții clădirii, prin pământ, prin oceane, prin atmosferă și ajunge în spațiul cosmic, în vidul cosmic dintre stele, undeva departe, departe - departe de șobolani. A ajuns la ani-lumină depărtare, dar O'Brien se află tot lângă el. Tot mai simte sârmă rece pe obraz. Prin bezna de nepătruns care-l înconjoară, aude un altele metalic; dar știe că ușița cuștii, în loc să se deschidă, s-a închis.

6

La Cafeneaua „Castanul”, nu este aproape nimeni. Pe mesele prăfuite, cade pieziș o rază de soare care intră pe fereastră. Este ora cincisprezece, când de obicei localul e gol. De la tele -ecran susură muzică de fanfară.

Stă în colțul lui obișnuit, privind fix la paharul gol. Din când în când, aruncă o privire către figura enormă care se uită la el de pe peretele din față. Dedesubt scrie FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE. Un chelner se apropie nechemat și îi umple paharul cu gin Victoria, turnând în el și câteva picături dintr-o sticlă cu o țeava trecută prin dop. Este zaharină aromatizată cu cuișoare, specialitatea barului.

Stă în colțul lui, dar cu o ureche atentă la tele-ecran. Deocamdată, nu se dă decât muzică, dar în orice moment se poate transmite un buletin special din partea Ministerului Păcii. Știrile de pe frontul african sunt dintre cele mai îngrijorătoare. La asta s-a gândit toată ziua. O armată eurasiatică -Oceania se află în război cu Eurasia; Oceania este dintotdeauna în război cu Eurasia - se deplasează către sud cu o viteză amețitoare. Buletinul de prânz nu a specificat o zonă anume, dar probabil că deja câmpul de luptă s-a deplasat până la gurile fluviului Congo. Brazzaville și Leopoldville sunt în pericol. Nu ai nevoie să te uiți pe hartă, ca să-ți dai seama ce înseamnă acest

lucru. Problema nu ar fi nici măcar pierderea Africii Centrale; pentru prima oară în tot războiul este amenințat însuși teritoriul Oceaniei. O emoție violentă, nu tocmai teamă, ci o stare de excitație nediferențiată se trezește în el, pe urmă se risipește din nou. Nu se mai gândește la război, în aceste zile, nu reușește deloc să se concentreze asupra unui obiect oarecare mai mult de câteva clipe una după alta. Își ridică paharul și îl dă pe gât dintr-o singură înghițitură. Ca de obicei, îl trec fiori și i se face greață. Lichidul ăsta incolor este sinistru. Cui soarele cu zaharină, care și așa sunt destul de scârboase, cu gustul lor lănced, nu reușesc să acopere mirosul searbăd și uleios al ginului; și partea cea mai proastă este că mirosul de gin, care nu-l părăsește nici zi, nici noapte, este în mod indisolubil legat, în mintea lui, de putoarea de...

Nu le spune niciodată pe nume, nici măcar în gând, și, pe cât posibil, nu și-i vizualizează niciodată. Reprezintă pentru el ceva de care este numai pe jumătate conștient, ceva ce se aține pe lângă obrazul lui, un miros care parcă ar fi emanat de nările lui. Râgâie, de la damful de gin care-i vine înapoi pe gât. S-a îngrășat de când i-au dat drumul și a revenit la vechea lui culoare - de fapt, s-a întâmplat mai mult decât că a revenit la culoarea feței cu care era obișnuit: i s-au îngroșat trăsăturile, pielea nasului și obrajilor i s-a întărit și s-a făcut roșie; până și pe țeastă are acum o piele mult mai rozalie. Un alt chelner, tot nechemat, îi aduce o tablă de șah și numărul curent din *Times*, cu paginile deschise la problema de șah. Pe urmă, văzând că paharul i s-a golit, vine cu sticla de gin și i-l umple. Nici nu mai are nevoie să comande - i-au învățat tabieturile, îl așteaptă întotdeauna cu tabla de șah, iar masa din colț îi rămâne rezervată în fiecare zi, fără excepție. Chiar și când localul este plin, masa din colț este numai a lui, din moment ce nimeni nu se omoară să se așeze prea aproape de el. Nici măcar nu-și mai bate capul să țină socoteala cât a băut. Din când în când, i se pune în față câte o hârtie slinoasă, pasămite nota de plată, dar el are impresia că de fiecare dată i se ia mai puțin. Chiar dacă i-ar lua mai mult, tot nu ar avea nici o importanță. De la o vreme, are destui bani. I s-a dat și o slujbă, o sinecură, evident, dar plătită mai bine decât cea dinainte.

Muzica de la tele-ecran se oprește și urmează o voce care începe să vorbească. El înalță capul să asculte. Nu, tot nu este buletinul de pe front. Este un simplu comunicat din partea Ministerului Abundenței. Se pare că, în trimestrul trecut, prevederile planului trienal în legătură cu șireturile de ghetă au fost depășite cu nici mai mult, nici mai puțin de nouăzeci și opt la sută.

Se concentrează asupra problemei de șah și așează piesele. Este un final cu capcană, în care intră doi nebuni. „Albul mută și dă mat în două mutări.” Ridică ochii către portretul Fratelui cel Mare. Albul întotdeauna dă mat, îi trece prin minte, ca un fel de misticism tenebros, întotdeauna, fără excepție, așa sunt potrivite lucrurile. Nu există problemă, de când s-a inventat șahul, în care negrul să câștige. Oare nu este, și ăsta, un simbol al eternului și invariabilului triumfal Binelui asupra Răului? Fața cea enormă îi întoarce privirea emanând o putere liniștită. Albul întotdeauna dă mat.

Vocea de la tele-ecran face o pauză, apoi continuă pe un alt ton, mult mai sever:

- Atențiune, ascultători! Fiți pregătiți pentru un comunicat important la orele cincisprezece-treizeci! Rețineți! Cincisprezece-treizeci! Este vorba despre știri de maximă importanță! Aveți grijă să nu le scăpați! Cincisprezece-treizeci!

Muzica de fanfară începe din nou. Inima îi tresare în piept. Asta este buletinul de pe front! Ceva instinctiv îi spune că știrile sunt proaste. Toată ziua, ambalându-se când mai mult, când mai puțin, i-a dat ghes gândul la o înfrângere decisivă în Africa. Parcă și

vede armata eurasiatică năvălind peste frontiera până atunci neatinsă și scurgându-se spre sudul Africii ca un convoi de furnici. De ce oare n-au putut fi loviți cumva în flanc? Conturul coastelor occidentale ale Africii îi apare în minte în culori vii. Apucă nebunul alb și îl mută în partea cealaltă a tablei. *Acolo* este punctul potrivit, însă, în timp ce hoardele negre parcă le și vede năpustindu-se spre sud, „uite, mai există și o altă forță, curios de bine aliniată, înfiptă brusc în spatele celor dintâi și tăindu-le orice legătură pe pământ și pe mare”. Are senzația că simplul fapt de a dori existența acelei forțe acolo o și face să existe de-adevăratelea. Dar trebuie acționat repede. Dacă ajung să controleze întreaga Africă și dacă pun mâna și pe aeroporturile și bazele de submarine de la Capul Horn, înseamnă că taie Oceania în două. Ce-ar urma? Înfrângere, prăbușire, reîmpărțirea lumii, distrugerea Partidului! Trage aer adânc în piept. O cumplită harababură de sentimente i se naște în suflet - de fapt, nu tocmai o harababură; mai degrabă niște straturi succesive de sentimente, din care nu se mai poate spune care strat este cel mai de jos. Dar spaima i-a trecut. Pune la loc nebunul alb, dar, pentru moment, nu se poate așterne pe studierea serioasă a problemei de șah. gândurile îi umblă haotic. Aproape inconștient, desenează cu degetul în praful de pe masă:

$$2 + 2 = 5$$

„Nu pot să pătrundă înăuntrul tău”, zicea ea. Nu este adevărat: *pot să* pătrundă înăuntrul tău. „Ceea ce ți se întâmplă aici este pentru totdeauna” i-a spus O'Brien. Asta, da - este adevărat. Există unele lucruri, propriile tale fapte, din care nu-ți mai poți reveni. Ceva îți este ucis în piept, incinerat, cauterizat...

A revăzut-o; a stat chiar și de vorbă cu ea. Nu mai era nici un pericol. Știa așa, ca din instinct, că, orice ar fi făcut, nu mai prezenta aproape nici un interes pentru ei. Ar fi putut aranja să se mai întâlnească o dată, presupunând că vreunul dintre ei ar fi dorit așa ceva. De fapt, din întâmplare s-au întâlnit, în parc, într-o zi de martie, urâta și geroasă, când pământul era tare ca piatra și iarba parcă murise și când nu vedeai un mugure nicăieri, numai câteva flori de șofran care se căzniseră să se desfacă pentru a fi apoi risipite de vânt. El mergea grăbit, cu mâinile înghețate vârâte adânc în buzunare. A zărit-o brusc, la câțiva metri de el. Ceea ce l-a izbit, din primul moment, a fost cât de tare se schimbase în rău. Au trecut unul pe lângă celălalt fără o vorbă, dar pe urmă el s-a întors și s-a luat după ea, fără cine-știe-ce tragere de inimă. Știa că nu era nici un pericol; nu-i mai băga nimeni în seamă. Ea, însă, nu spunea nimic. A luat-o de-a curmezișul, direct peste pajiște, ca și cum ar fi vrut să scape de el, dar apoi s-a resemnat și l-a acceptat lângă ea. S-au trezit după un timp în mijlocul unui rond de tufișuri desfrunzite care nu le erau de nici un folos nici ca să se ascundă, nici ca să se adăpostească de vânt. S-au oprit. Era dușmănos de frig. Vântul șuiera printre nuiele și frământa rarele flori murdare ale șofranelor. I-a pus un braț pe după mijloc.

Nu era nici un tele-ecran, dar microfoane ascunse precis erau; și, pe urmă, puteau fi văzuți. Dar nu mai conta. Nimic nu mai conta. S-ar fi putut întinde pe jos ca să facă treaba *aia*, dacă ar fi vrut. I se chircește și acum carnea pe el de groază, numai la gândul de a face așa ceva. Ea nu a răspuns nicicum la strânsoarea brațului lui; nu a încercat nici măcar să i-l dea la o parte. Și-a dat seama, brusc, de ce anume se schimbase la ea. Avea fața mai palidă decât i-o știa el din alte vremuri și o cicatrice lungă, pe care părul nu reușea s-o acopere întru totul, peste frunte și tâmplă; dar nu în asta consta schimbarea. Avea talia mai groasă și, ciudat, mai rigidă. Și-a amintit atunci cum odată, după explozia unei rachete, ajutase și el la scoaterea unui cadavru de sub dărâmături și se

mirase că era nu numai incredibil de greu, ci și foarte rigid și greu de mânuit, ceea ce-l făcea să pară mai degrabă de piatră decât de carne. Tot așa i-a sugerat și trupul ei acolo, în parc. S-a gândit că și pielea ei trebuia să arate cu totul altfel decât și-o amintea el.

Nu a încercat să o sărute, și nici nu au vorbit. Când au pornit înapoi peste pajiște, ea l-a privit direct în ochi pentru prima oară. O privire de-o clipă, dar plină de dispreț și scârbă. El s-a întrebat dacă i se făcea scârbă de el numai și numai din cauza amintirilor din trecut sau și din cauza feței lui buhăite și a lacrimilor pe care vântul i le smulgea din ochi. S-au așezat pe două scaune de fier, unul lângă altul, dar nu prea aproape. Abia atunci ea a spus câteva cuvinte. Și-a mutat pantoful butucănos câțiva centimetri și a turtit într-adins un vreasc. Parcă și picioarele i se lăbărțaseră.

- Te-am trădat, i-a spus, fără introduceri și ocolișuri.

- Te-am trădat, a îngânat-o el.

Ea i-a aruncat o altă privire plină de scârbă.

- Uneori, a zis ea, te amenință cu câte ceva - ceva la care n-ai cum să rezisti, la care nici nu te poți gândi. Și-atunci zici: „Nu-mi faceți mie asta, faceți-i altcuiva, faceți-i lui cutare”. Și poate c-ai putea pretinde, după aia, că de fapt n-a fost decât o cacealma, că le-ai spus așa doar ca să te lase- n pace și că tu, de fapt, nu-i doreai lui cutare treaba respectivă. Dar nu-i adevărat, în momentul în care treci prin asta, îi dorești celuilalt orice. Te gândești că nu ai nici un alt mijloc de a te salva și că ai să reușești să te salvezi în felul ăsta. *Vrei* cu adevărat ca altul să pățească în locul tău ce pățești tu. Și te doare-n cur de cât de tare se chinuie. Nu-ți pasă decât de tine însuși în momentele alea...

- Nu-ți pasă decât de tine însuși, a repetat el, ca ecoul.

- Și după aia nu mai ai aceleași sentimente pentru persoana respectivă.

- Nu, a încuviințat el din cap, nu mai ai aceleași sentimente. După care, parcă nu a mai rămas nimic de spus. Vântul le mula

salopetele subțiri pe picioare. S-au simțit deodată stânjeniți de cum stăteau acolo, ca mușii; și, în afară de asta, era prea frig să mai stea pe loc. Ea a pretextat ceva, parcă în legătură cu prinsul metroului, și s-a ridicat să plece.

- Trebuie să ne mai vedem, a zis el.

- Da, i-a răspuns ea grăbită, să ne mai vedem... S-a ținut după ea o bucată de drum, dar fără tragere de inimă, mergând la o jumătate de pas în urma ei. N-au mai schimbat nici o vorbă. Ea nu a încercat, propriu-zis, să se descotorosească de el, dar a adoptat un pas exact atât de iute, cât să nu-i permită lui să se mențină umăr la umăr cu ea. El s-a hotărât s-o însoțească până la stația de metrou, dar, deodată, și-a dat seama de cât de lipsit de sens și de nesuferit era faptul că se ținea așa după ea prin frigul tăios. I-a năpădit dorința nu atât de a se îndepărta de ea, cât de a se întoarce la Cafeneaua „Castanul”, care i s-a părut, în momentul acela, mai îmbietoare ca niciodată. A avut viziunea nostalgică a mesei lui din colț, cu ziarul, tabla de șah și izvorul nesecat de gin. Însă, dincolo de orice altceva, acolo era cald. Așa se face că a lăsat, cât voit, cât din întâmplare, un mic grup de trecători să pătrundă printre ei și să-i despartă. A încercat, numai cu jumătate de voință, s-o ajungă din urmă, dar pe urmă a rărit pasul, s-a întors și a pornit în direcția opusă. După vreo cincizeci de pași, a întors capul. Dar strada era aglomerată și nu a mai reușit s-o deosebească din mulțime. Ar fi putut fi oricare dintre multele persoane care mergeau grăbite. Și probabil că, voinică și rigidă cum ajunsese, nu mai era de recunoscut din spate...

În momentul când ți se întâmpla, îi spusese ea, vrei cu adevărat treaba respectivă. Și el a vrut cu adevărat. Nu numai că a spus-o, dar chiar i-a dorit-o. A *dorit ca*, ea, și nu el, să fie lăsată la cheremul acelor...

Ceva se schimbă brusc, în muzica transmisă la tele-ecran: capătă deodată o notă spartă, de zeflema, de gălbejeală. Iar apoi - poate că nici nu se întâmpla așa de fapt, poate că este vorba, pur și simplu, de o amintire care se manifestă sonor - aude o voce cântând:

„Sub castanul înfrunzit,
M-ai înșelat, te-am fraierit,
Și-unul și-altul, păcălit,
Stăm sub castanul înfrunzit”.

Ochii i se umplu de lacrimi. Un chelner care tocmai trecea pe acolo îi vede paharul gol și se întoarce cu sticla de gin.

Duce paharul la nas și trage aer în piept. Cu fiecare gură pe care o soarbe din el, ginul devine din ce în ce mai oribil. Pentru el, însă, de la o vreme, este elementul în care plutește. Ginul reprezintă pentru el viață, moarte și reînviere. Ginul îl turtește în fiecare seară, ginul îl trezește din nou la viață în fiecare zi. Când se trezește - și rareori i se întâmpla să se trezească mai devreme de ora unsprezece, cu pleoapele parcă lipite, cu un gust iute în gură și simțindu-și șalele de parcă i-ar fi fost dislocate -, nu ar putea nici măcar să se urnească de la orizontală, dacă nu ar avea lângă pat, așezate de cu seară, sticla și cana. În timpul prânzului, stă pe scaun, cu figura imobilă și cu sticla la îndemână, și ascultă la tele-ecran. De la orele cincisprezece până la închidere, se înființează la „Castanul” și nu se mișcă de acolo. Nimănui nu-i mai pasă de ce face, nu mai este trezit cu fluierul, nu-l mai admonestează nimeni prin tele-ecran. Din când în când, de cel mult două ori pe săptămână, merge într-un birou plin de praf de la Ministerul Adevărului, care arată uitat de lume, și mai lucrează câte ceva, dacă se poate numi muncă. A fost numit într-o grupă de lucru a unei subcomisii desprinse dintr-una dintre nenumăratele comisii angrenate în clarificarea dificultăților minore care se ivesc în procesul compilării celei de-a Unsprezecea Ediții a Dicționarului Nouvorbei. El și ceilalți cu care lucrează se ocupă cu alcătuirea unui așa-numit Raport Interimar, dar el, unul, nu a reușit încă să-și dea seama despre ce anume urmează să raporteze. Este ceva legat de virgule, dacă trebuie să fie așezate înăuntrul sau în afara parantezelor. Din grupa lui de lucru mai fac parte alți patru inși, toți asemănători cu el. În unele zile, se întâlnesc, apoi imediat se despart, recunoscându-și deschis unul altuia că realmente nu au nimic de făcut. Dar sunt și zile când se pun pe treabă aproape cu sete, făcând o tevatură întreagă din redactarea unor minute și din schițarea unor memorandumuri care rămân, în mod invariabil, neterminate; în asemenea zile, controversa referitoare la ce anume se așteaptă de la ei să susțină acolo se complică extraordinar de mult și devine obscură, ajungând până la cele mai subtile forme de tocmeală pentru câte o definiție, la interminabile digresiuni, la certuri și chiar la amenințarea de a face apel la decizia forurilor superioare. Și brusc, la un moment dat, entuziasmul tuturor se evaporă și rămân în jurul mesei, uitându-se unul la altul cu ochii stinși, ca niște fantome care se destramă la primul cântat al cocoșului.

Tele-ecranul tace pentru o clipă. El ridică ochii din nou. Buletinul de pe front! Nu, se schimbă muzica și-atât. Harta Africii i se aține pe undeva prin spatele pleoapelor. Mișcările celor două armate se prezintă ca într-o diagramă: o săgeată neagră care taie pe verticală, de la nord la sud, și o săgeată albă care taie pe orizontală, de la vest la

est, peste coada celei dintâi. Ridică ochii spre figura enormă și imperturbabilă a Fratelui cel Mare, ca și cum ar vrea să se asigure. Este, oare, de conceput ca săgeata a doua, cea albă, să nici nu existe, de fapt?

Dar interesul i se disipează din nou. Mai ia o înghițitură de gin, apoi face o mutare îndrăzneată cu nebunul alb. Șah. Dar, evident, nu este o mutare bună, pentru că...

O amintire îi inundă memoria, nechemată de nimeni. Se vede pe el însuși, la vreo nouă sau zece ani, într-o cameră cu lumânare și cu un pat mare acoperit cu o cuvertură albă, scuturând o cutie cu zaruri și râzând în hohote. Mama stă în fața lui și râde și ea. Era, probabil, cam cu vreo lună înainte ca ea să dispară, când trăiau un moment de împăcare, când el uitase de foamea sâcâitoare din burtă și când simțea din nou, pentru o vreme măcar, vechea lui dragoste pentru ea. Își aduce bine aminte de ziua aceea, ploua torențial, șuvoaiele de apă se scurgeau în jos pe geamuri, iar lumina din cameră era mult prea slabă pentru citit. Cei doi copii blocați în bezna și înghesuiala camerei nu mai puteau suporta plictiseala. El mârâia și bâzâia, cerea inutil de mâncare, din obișnuință, dacă nu de foame, se fâțâia prin cameră trăgând toate lucrurile de la locul lor și dând cu picioarele în lambriuri, până când vecinii au bătut în pereți, iar fetița scâncea din când în când. Până la urmă, mama a zis: „Fii cuminte, că, uite, îți cumpăr o jucărie. O jucărie frumoasă, ai să vezi ce-o să-ți mai placă”. Și pe urmă s-a dus așa, pe ploaie, până la un magazin universal de lângă casa lor, care mai era deschis uneori, și s-a întors cu o cutie de carton în care se afla un joc, „Șerpii și scărițele”. Și acum își mai amintește de mirosul aceluia carton înmuiat de apă. Jocul era mizerabil. Tabla de joc, tot de carton, era crăpată, ar zarurile de lemn, atât de prost tăiate, încât abia stăteau, pe oricare dintre laturi. El s-a uitat, la început, îmbufnat și fără chef. Dar mama a aprins încă o bucătică de lumânare și s-au așezat amândoi pe jos să se joace și nu mult după aceea el s-a ambalat atât de tare, încât țipa, râzând în hohote, când vedea prostioarele alea care se cățarau cu zor și spor pe scărițe și pe urmă se rostogoleau înapoi până la locul de pornire, de-a lungul celorlalți „șerpi”. Opt jocuri au jucat în total, câștigând fiecare câte patru. Sora lui cea mică nu înțelegea cum venea jocul respectiv, dar stătea rezemată de-o pernă și râdea și ea, fiindcă îi vedea pe ei cum râdeau. O după-amiază întreagă au fost cu toții fericiți, aproape ca pe vremuri.

Își alungă, însă, din minte, imaginea aceea. Este o falsă amintire. Din când în când îl mai tulbură asemenea false amintiri. Nu are nici o importanță, atâta timp cât știi singur despre ce este vorba. Unele lucruri s-au întâmplat, altele nu s-au întâmplat, își îndreaptă la loc atenția asupra tablei de șah și apucă din nou nebunul alb. Aproape în aceeași clipă, piesa îi scapă din mână și cade pe tablă, făcând poc. Sare în sus ca și cum cineva i-ar fi înfipt un ac în fund.

Un sunet ascuțit de trompeți a tăiat aerul în două. Buletinul de pe front! Victorie!! întotdeauna înseamnă victorie când știrile încep cu sunetul de trompeți! Prin tot barul trece un fel de fior electricizant. Până și chelnerii au țâșnit de la locurile lor și stau acum numai ochi și urechi.

Sunetul de trompeți a declanșat un imens volum de zgomot. Imediat după aceea, o voce excitată la maximum începe să turuie la tele-ecran, dar, încă înainte de a începe, a fost deja înecată aproape cu totul de răcnetele uralelor care vin de pe stradă. Vestea a străbătut străzile ca prin minune. Nu aude, din tot ce se transmite la tele-ecran, decât exact cât îi trebuie ca să-și dea seama că totul s-a petrecut așa cum a anticipat el: o imensă armada navală, asamblată în secret, o lovitură bruscă în spatele dușmanului,

săgeata albă străpunsese coada celei negre. Fragmente de exclamații triumfătoare se disting din vacarm:

- Amplă manevră strategică - perfectă coordonare - totală derută - jumătate de milion de prizonieri - completă demoralizare - control asupra întregii Africi - finalul războiului se întrevede deja - Victorie! - cea mai mare victorie din istoria omenirii - victorie, victorie, VICTORIE !!

Picioarele îi tropăie convulsiv pe sub masă. Nu s-a ridicat de pe scaun, dar în minte a luat-o deja la goană, aleargă de zor, a ajuns afară, s-a alăturat mulțimii și zbiară și el, până ajunge să nu se audă nici el pe el. Deocamdată, ridică ochii din nou spre portretul Fratelui cel Mare. Colosul care stă călare peste întreaga planetă! Stâncă împotriva căreia năvălesc în zadar hoardele Africii! Și nu sunt nici zece minute - auzi, zece minute ! - de când îi mai dădea târcoale gândul acela echivoc, semnul de întrebare în legătură cu ce avea să anunțe buletinul de știri: victorie sau înfrângere. Ah, nu este vorba numai de o armată eurasiatică care a pierit! Multe lucruri s-au schimbat la el din prima zi pe care și-a petrecut-o la Ministerul Iubirii, dar schimbarea finală, indispensabilă, cea prin care efectiv se însănătoșește, abia acum, în clipa asta, a avut loc.

Vocea de la tele-ecran tot mai turuie despre prizonieri, despre măceluri și prăzi, dar zbieratele de afară s-au mai potolit. Chelnerii s-au pus din nou pe treabă. Unul se apropie cu sticla de gin. Nu-i dă nici o atenție, în timp ce chelnerul îi umple paharul, fiindcă stă căzut într-o reverie binefăcătoare. Nu mai aleargă, și nici nu mai strigă urale. Se găsește din nou la Ministerul Iubirii, cu toate iertate și cu sufletul alb ca zăpada. Stă în boxa acuzaților și recunoaște totul și arată cu degetul pe toată lumea. Merge pe coridorul placat cu faianță albă, cu senzația că merge pe la soare, și cu un gardian înarmat în urma lui. Mult-așteptatul glonț îi pătrunde sub ceafă.

Deocamdată, ridică ochii tulburi către figura enormă. Patruzeci de ani i-au trebuit ca să priceapă ce fel de zâmbet se ascunde în spatele mustății negre, late de un metru. Ah, ce ticăloșie făcuse și ce pierdere fusese pentru el să nu înțeleagă atâta timp! Ah, cu câtă încăpățânare s-a exilat de unul singur de la pieptul iubitor!

Două lacrimi cu iz de gin i se preling de o parte și de alta a nasului. Dar gata, totul este bine acum, lupta s-a sfârșit. A câștigat bătălia cu el însuși, îl iubește pe Fratele cel Mare!

Sfârșit

Appendix Principiile Nouvorbei

Nouvorba este limba oficială a Oceaniei și a fost concepută pentru a veni în întâmpinarea necesităților ideologice ale SOCENG-ului, adică Socialismului Englez. În anul 1984, nu există încă nimeni care să folosească Nouvorba drept unic mijloc de comunicare, nici în vorbire, nici în scris. Articolele de fond din *Times* sunt redactate în Nouvorba, dar acest lucru este un *tour de force* pe care numai un specialist îl poate realiza. Se prevede că Nouvorba va înlocui în totalitate *Vechivorba* (sau Engleza Standard, cum se mai numește) până prin jurul anului 2050. Deocamdată, ea câștigă teren în mod constant, toți membrii Partidului având tendința de a folosi din ce în ce mai multe cuvinte și construcții gramaticale în Nouvorba, în vorbirea de fiecare zi. Versiunea aflată în uz în 1984, cea consemnată în Edițiile a Noua și a Zecea ale

Dicționarului Nouvorbei, este o variantă provizorie, care conține încă multe cuvinte superflue și construcții arhaice. Acestea vor fi suprimate mai târziu. În cele ce urmează, ne vom referi la versiunea finală, perfecționată, cea consemnată în viitoarea Ediție a Unsprezecea a Dicționarului.

Scopul Nouvorbei nu este doar acela de a oferi un mijloc de exprimare concepției despre lume și obiceiurilor mentale proprii adeptilor devotați ai SOCENG-ului, ci, în același timp, de a face imposibil orice alt mod de gândire. Intenția este ca, atunci când Nouvorba va fi adoptată, o dată pentru totdeauna, iar Vechivorba, uitată, o idee neortodoxă - adică o idee divergentă față de principiile SOCENG-ului - să fie literalmente de neconceput, cel puțin în măsura în care gândirea se bazează pe cuvinte. Vocabularul ei este construit în așa fel, încât să ofere posibilitatea exprimării exacte și adeseori foarte subtile a oricărui înțeles pe care un membru al Partidului ar putea dori să-l exprime și, de asemenea, modalitatea de a ajunge la ele pe căi ocolite. Acest lucru se realizează, în parte, prin inventarea de cuvinte noi, dar mai ales prin radierea cuvintelor nedorite și prin curățarea celor păstrate de sensurile neortodoxe și, în măsura posibilităților, de orice sens secundar. Să dăm un singur exemplu. Cuvântul *liber* continuă să existe în Nouvorba, dar nu poate fi folosit decât în enunțuri de genul: „Câinele este liber de purici” sau „Câmpul este liber de buruieni”. Nu poate fi folosit în vechile sale sensuri, adică „neînregimentat politic” sau „neangajat intelectual”, fiindcă libertatea olitică și cea intelectuală nu mai există nici măcar la nivel de concept și, de aceea, în mod firesc, nu mai au nici un nume. Dincolo de radierea cuvintelor evident neortodoxe, reducerea vocabularului este considerat un scop în sine, motiv pentru care nici unui cuvânt care poate fi suprimat nu îi este îngăduit să supraviețuiască. Nouvorba este concepută nu pentru a extinde, ci, dimpotrivă, pentru a restrânge sfera de gândire, iar acest scop este sprijinit, în mod indirect, prin reducerea la minimum a cuvintelor disponibile în limbă.

Nouvorba se bazează pe limba engleză așa cum o știm, deși multe propoziții în Nouvorba, chiar dacă nu sunt formate cu cuvinte nou-create, cu greu ar putea fi înțelese de un englez din zilele noastre. Cuvintele Nouvorbei se împart în trei clase distincte, numite *vocabularul A*, *vocabularul B* (sau cuvintele compuse) și *vocabularul C*. Este mai simplu de discutat fiecare vocabular în parte, dar particularitățile gramaticale ale limbii pot fi analizate în spațiul rezervat vocabularului A, fiindcă aceleași reguli sunt valabile pentru toate cele trei categorii.

Vocabularul A

Vocabularul A constă din cuvintele necesare activităților de fiecare zi, cum sunt, de exemplu, mâncatul, băutul, muncitul, îmbrăcatul de haine, suitul și coborâtul scârilor, mersul cu vehicule, grădăritul, gătitul și multe altele, asemănătoare. El se compune, aproape în întregime, din cuvinte pe care limba engleză le are și astăzi - cuvinte ca *lovi*, *fugi*, *câine*, *copac*, *zahăr*, *casă*, *câmp* -, dar, în comparație cu aceasta, numărul lor este extrem de redus, iar sensurile, mult mai strict definite. Orice ambiguitate semantică a fost suprimată. În măsura posibilităților, s-a reușit ca un cuvânt din acest vocabular să fie doar o suită de sunete sacadate, exprimând o *singură* noțiune clar înțeleasă. Ar fi efectiv imposibil ca vocabularul A să fie folosit în scopuri literare sau într-o conversație politică sau filozofică. El este destinat strict exprimării unor gânduri simple, a căror finalitate presupune, de obicei, obiecte concrete sau acțiuni fizice.

Gramatica Nouvorbei are două particularități distincte. Prima este interschimbabilitatea cvasi-totală a diferitelor părți de vorbire. Orice cuvânt al limbii -

teoretic, acest lucru rămîne valabil chiar și în cazul unor termeni profund abstracti, precum *dacă* sau *când* - poate fi folosit ori ca verb, ori ca substantiv, ori ca adjectiv, ori ca adverb, între forma verbală și cea nominală, atunci când provin din aceeași rădăcină, nu există niciodată nici o diferență, această regulă implicând de la sine suprimarea multor forme considerate arhaice. *Cuvântul gândire*, de exemplu, nu există în Nouvorba. Locul lui a fost luat de *gândi*, care îndeplinește rol și de substantiv, și de verb. În această suprapunere, nu se respectă nici un principiu etimologic: în unele cazuri, substantivul este cel ales pentru a fi păstrat, în alte cazuri verbul. Chiar și atunci când un substantiv și un verb cu sensuri apropiate nu sunt etimologic înrudite, unul dintre ele este, de cele mai multe ori, suprimat. De exemplu, nu există nici un cuvânt pentru „a tăia”, sensul lui fiind suficient de bine acoperit de verb-substantivul *cuțit*. Adjectivele se formează prin adăugarea sufixului *-al* la verb-substantiv, iar adverbele, prin adăugarea sufixului *-este*. Astfel, de exemplu, *vitezal* înseamnă „rapid”, iar *vitezeste* - „iute”. Anumite adjective dintre cele pe care le avem astăzi, cum ar fi *bun, tare, mare, negru, moale* etc. au fost păstrate, dar numărul lor este foarte modest. Ele nu sunt necesare, din moment ce aproape orice sens adjectival poate fi obținut adăugând sufixul *-alla* un verb-substantiv. Nici unul dintre adverbele de astăzi nu a fost reținut, cu excepția câtorva care se termină deja în *-este*, terminația *-este* fiind invariabilă. Cuvântul *bine*, de exemplu, a fost înlocuit de *buneste*.

În plus, orice cuvânt - și acest lucru este valabil, teoretic, pentru orice cuvânt al limbii - poate fi negat prin adăugarea prefixului *ne-* sau poate fi întărit prin afixul *plus-* sau, pentru o și mai accentuată intensificare, prin *dubluplus-*. Astfel, de exemplu, *nerece* înseamnă „cald”, în timp ce *plusrece* și *dubluplusrece* înseamnă, respectiv, „frig” și „foarte frig”. Este, de asemenea, posibil, așa cum este și în engleza de astăzi, să se modifice sensul aproape oricărui cuvânt cu ajutorul afixelor prepoziționale, cum sunt *ante-, post-, supra-, sub-* etc. Asemenea procedee fac posibilă o fantastică diminuare a vocabularului. Luând, de exemplu, cuvântul *bun*, nu este necesar un cuvânt ca *rău*, din moment ce sensul cerut este la fel de bine - de fapt, chiar mai bine - exprimat de *nebun*. Singurul lucru necesar, în cazul oricăror două cuvinte care formează o pereche naturală de antonime, este acela de a hotărî care dintre cele două să fie suprimat. *Noapte*, de exemplu, se poate înlocui cu *nezi*, sau *zi* cu *nenoaapte*, după preferință.

A doua trăsătură distinctivă a gramaticii Nouvorbei este regularitatea. Cu câteva excepții, menționate în continuare, toate inflexiunile respectă aceleași reguli. Astfel, la toate verbele preteritul și participiul perfect sunt identice și se termină în *-t*: preteritul lui *fura* este *furat*, preteritul lui *gândi* este *gândit* și așa mai departe, toate formele ca *înotă, dădu, aduse, vorbi, luă* etc. fiind eliminate. Toate pluralurile se formează adăugând *-l* sau *-uri*, după caz. Pluralurile de la *om, bou, viață* sunt *omi, boui, viaturi*.

Singurele clase de cuvinte cărora li s-a acceptat o inflexiune neregulată sunt pronumele personale, cele relative, adjectivele demonstrative și verbele auxiliare. Toate acestea își urmează vechea folosință, cu excepția lui *ce*, abandonat ca nefiind necesar și a auxiliarelor *o să* și *are să*, la care s-a renunțat, ele fiind acoperite, în toate cazurile, de *va*. Mai există unele neregularități în formarea cuvintelor, izvorând din necesitatea unei vorbiri rapide sau ușoare. Un cuvânt greu de pronunțat, sau care ar putea fi incorect auzit și înțeles, este socotit *ipso facto* necorespunzător; de aceea, uneori, de dragul eufoniei, sunt inserate litere suplimentare în câte un cuvânt sau este reținută câte o

construcție învechită. Această necesitate se face simțită, însă, mai ales în legătură cu vocabularul B. *De ce* se acordă o importanță atât de mare ușurării pronunției vom lămuri mai jos.

Vocabularul B

Vocabularul B constă din cuvinte care au fost special concepute în scopuri politice; mai concret spus, cuvinte care, pe lângă faptul că au, fiecare în parte, o implicație politică, urmăresc și impunerea atitudinii mentale dezirabile la persoana care le folosește. Fără o profundă înțelegere a principiilor SOCENG-ului, este dificil să folosești aceste cuvinte corect, în unele cazuri, ele pot fi traduse în Vechivorbă, sau chiar în cuvinte împrumutate din vocabularul A, dar un asemenea lucru cere, de obicei, o lungă parafrază și întotdeauna implică pierderea anumitor nuanțe. Cuvintele din vocabularul B sunt un fel de stenografie verbală care acoperă, de multe ori, serii întregi de idei prin câteva silabe, fiind, însă, în același timp, mai clare și mai puțin variabile decât limba cotidiană.

Cuvintele din vocabularul B sunt, în totalitate, cuvinte compuse. Ele constau din două sau mai multe cuvinte compuse, cum ar fi *scrievorbitor*, se găsesc, bineînțeles, și în vocabularul A, dar acestea nu sunt decât niște abrevieri comode și nu au o nuanță ideologică specială (*n.a.*) sau porțiuni de cuvinte, alăturate într-o manieră ușor de pronunțat. Amestecul rezultat este întotdeauna un verb-substantiv a cărui flexiune urmează regulile obișnuite. Să luăm un singur exemplu: cuvântul *bungândi*, cu sensul, în linii mari, de „ortodoxie” sau, dacă vrei să-l consideri verb, „a gândi în mod corect”. Acesta se derivă astfel: verb-substantiv - *bungândi*; preterit și participiu perfect - *bungândit*; participiu prezent - *bungândind*; adjectiv - *bungândal*; adverb - *bungândește*; substantiv verbal - *bungânditor*.

Cuvintele din vocabularul B nu sunt construite după nici un principiu etimologic. Cuvintele din care sunt formate pot fi orice parte de vorbire, plasate în orice ordine și mutilate în orice mod care le face ușor de pronunțat, cu condiția să se înțeleagă, în același timp, de unde provin, în cuvântul *crimăgândi*, „delict de gândire”, de exemplu, *gândi* vine pe locul al doilea, în timp ce, în *gândipol*, „Poliția Gândirii”, vine pe locul întâi, iar al doilea cuvânt, *poliție* și-a pierdut silabele finale.

Din cauza unor dificultăți mai mari în menținerea eufoniei, formațiile neregulate sunt mai frecvente în vocabularul B. De exemplu, formele adjectivale de la *Minadev*, *Minipax* și *Miniub* sînt, respectiv, *minireal*, *minipasnic* și *minidrag*, pur și simplu fiindcă *-adeval*, *-paxal* și *-iubal* ar suna oarecum ciudat. Cu toate acestea, teoretic vorbind, toate cuvintele din vocabularul B pot fi derivate și toate se derivează în același fel.

Unele dintre cuvintele din vocabularul B au înțelesuri deosebit de subtile, aproape imposibil de sesizat pentru cine nu stăpânește limba în totalitatea ei. Iată, de exemplu, o propoziție caracteristică, apărută într-un articol de fond din *Trimes: Vechigânditorii neburtăsimt SOCENG*. Cel mai scurt mod de a traduce această propoziție în Vechivorbă ar fi următorul: „Cei ale căror concepții s-au format înainte de revoluție nu pot avea o înțelegere cu adevărat afectivă a principiilor Socialismului Englez”. Dar traducerea nu este cea mai potrivită, în primul rând, pentru a înțelege în profunzime sensul propoziției citate, este nevoie de cunoașterea clară a realității acoperite de termenul SOCENG. În al doilea rând, numai o persoană cu profunde cunoștințe de SOCENG poate aprecia la justa ei valoare forța cuvântului *burtăsimți*, care implică o acceptare oarbă și viscerală, astăzi greu de imaginat; sau a cuvântului

vechigândi, care este în mod indisolubil legat de ideea efemerității și a decadentei. Dar rolul special al anumitor cuvinte din Nouvorbă este nu atât de a exprima semnificații, cât de a le suprima. Acești termeni care, prin forța lucrurilor, sunt puțini la număr, conțin ei înșiși serii întregi de semnificații care, fiind astfel suficient acoperite de câte un singur termen unic și inteligibil, pot fi eliminate și uitate. Cea mai mare dificultate cu care se confruntă redactorii Dicționarului Nouvorbei nu este aceea de a inventa noi termeni, ci, odată aceștia inventați, să-și dea bine seama ce anume înseamnă fiecare; sau, altfel spus, să-și dea bine seama ce serii de cuvinte sunt desființate prin existența celor dintâi.

După cum am mai arătat și în cazul cuvântului *liber*, unele cuvinte care au avut, la un moment dat, o semnificație devenită eretică sunt păstrate, uneori, de dragul aparențelor, dar numai după ce sunt curățate de respectivele semnificații nedorite. Nenumărate alte cuvinte, de exemplu, *onoare*, *dreptate*, *moralitate*, *internaționalism*, *democrație*, *știință* sau *religie*, au încetat, pur și simplu, de a mai exista, în locul lor, există câteva cuvinte artificiale care le acoperă sensurile și, acoperindu-le, le abolesc. Toate cuvintele care sunt legate de obiectivitate și raționalism intră în sfera unicului termen *crimăgândi*. O precizie mai mare ar putea deveni primejdioasă. Unui membru al Partidului i se cere să aibă o concepție asemănătoare cu cea a vechiului evreu, care știa, fără să cunoască prea multe în rest, că toate popoarele, afară de poporul evreu, venerau „idoli”. El nu avea nevoie să știe că acelor zei li se spunea Baal, Osiris, Moloh, Astarte și așa mai departe; cu cât știa mai puțin despre ei, cu atât mai solidă îi era credința. Îl cunoștea pe Iehova și poruncile lui Iehova; deci știa că orice altă divinitate, care purta orice alt nume și avea orice alte atribute, era un idol. Aproximativ în același mod, un membru al Partidului știe care anume este comportamentul corect, iar în termeni foarte generali și excesiv de vagi știe ce anume îndepărtări de la linia corectă respectivă sunt posibile. Viața lui sexuală, de exemplu, este cuprinsă, în totalitate, între două cuvinte din Nouvorbă: *sexcrimă*, „imoralitate sexuală”, și *bunsex*, „castitate”. Sexcrimă cuprinde toate delictele sexuale imaginabile: prea-curvia, adulterul, homosexualitatea și alte perversiuni, dar și copulația normală practică pentru plăcerea în sine. Acestea nu au de ce să fie numite separat, din moment ce toate sunt la fel de condamnabile și, în principiu, se pedepsesc cu moartea, în vocabularul C, care constă din termeni științifici și tehnici, s-ar putea dovedi necesar ca anumitor aberații sexuale să li se aplice denumiri specializate, dar cetățeanului de rând nu-i sunt necesare asemenea denumiri. El știe ce se înțelege prin *bunsex*, copulația normală între bărbat și femeie, având drept unic scop dobândirea de copii, fără nici o plăcere fizică din partea femeii; orice altceva este *sexcrimă* în Nouvorbă, este aproape imposibil de a duce un gând neortodox mai departe de simpla percepere a faptului că *este* neortodox; dincolo de acest punct, lipsesc cuvintele necesare.

Nici un termen din vocabularul B nu este neutru din punct de vedere ideologic. Mulți dintre ei sunt eufemisme. Unii, de exemplu *voioslag*, „lagăr de muncă obligatorie”, sau *Minipax*, „Ministerul Păcii” (adică Ministerul de Război), înseamnă aproape exact opusul a ceea ce par a exprima. Alții, însă, dimpotrivă, dovedesc înțelegerea sinceră și disprețuitoare a adevăratei fețe a societății oceanice. Un exemplu pentru aceștia este *alimprol*, care desemnează distracțiile stupide și știrile false asigurate de Partid maselor.

În sfârșit, alte cuvinte sunt echivoce, având conotația „bun” când se referă la Partid și „rău” când se referă la dușmanii săi. Pe lângă toate acestea, însă, există un

mare număr de cuvinte care, la prima vedere, par simple abrevieri, dar care își derivă culoarea ideologică nu din semnificație, ci din structură.

În măsura în care acest lucru s-a dovedit realizabil, orice are sau ar putea avea o oarecare semnificație ideologică intră în vocabularul B. Numele fiecărei organizații, grupări etnice, doctrine, țări, instituții, clădiri publice a fost decupat după modelul obișnuit, adică a devenit un singur cuvânt, ușor de pronunțat, format din numărul minim de silabe necesare, în așa fel încât derivarea inițială să nu se piardă. La Ministerul Adevărului, de exemplu, Secția Documente, la care a lucrat și Winston Smith, se numește *Secdoc*, Secția Literatură se numește *Seclit*, Secția Teleprograme se numește *Sectele* și așa mai departe. Acest lucru nu se face, însă, numai cu scopul de a economisi timp. Încă din primele decenii ale secolului douăzeci, cuvintele și expresiile trunchiate au devenit una dintre trăsăturile specifice ale limbajului politic; s-a observat chiar că tendința de a folosi asemenea abrevieri era mai accentuată în societățile totalitare. De exemplu, cuvinte ca *Nazi*, *Gestapo*, *Comintern*, *Inprecorr*, *Agitprop*. Inițial, această practică a fost adoptată, dacă se poate spune așa, în mod instinctiv, dar Nouvorbă face uz de ea cu un scop bine stabilit. S-a observat că, printr-o asemenea abreviere, un cuvânt își îngustează și și modifică subtil aria de semnificație, pentru că majoritatea asociațiilor mentale pe care altminteri le-ar genera sunt eliminate. De exemplu, cuvintele *Internaționala Comunistă* sugerează un tablou compozit, al înfrățirii între oameni, cu steaguri roșii și baricade, cu Karl Marx și Comuna din Paris. Cuvântul *Comintern*, însă, nu sugerează nimic altceva decât o organizație strâns unită, cu o doctrină bine definită. El se referă la ceva aproape tot atât de ușor de conturat și de limitat ca scop, cum ar fi un scaun sau o masă. *Comintern* este un cuvânt pe care îl poți rosti aproape fără să-ți pui mintea la contribuție, pe când *Internaționala Comunistă* este o expresie asupra căreia ești obligat să zăbovești măcar câteva momente, în același mod, asociațiile create de un cuvânt ca *Minadev sunt* mai puține și mai lesne de controlat decât cele generate de *Ministerul Adevărului*. Această realitate explică nu numai obiceiul de a abrevia ori de câte ori este posibil, ci și grija oarecum exagerată de a face fiecare cuvânt ușor de rostit. În Nouvorbă, eufonia trage mai greu în balanță decât toate celelalte considerente, afară de precizia semnificației. Regularitatea gramaticală îi este sacrificată ori de câte ori se dovedește necesar. Și este firesc să fie așa, din moment ce rațiunile de ordin politic reclamă, mai presus de orice, cuvinte scurte, decupate, cu un înțeles inconfundabil, care pot fi rostite rapid și care trezesc un număr minim de ecouri în mintea vorbitorului. Cuvintele din vocabularul B capătă chiar un plus de forță prin faptul că sînt, mai toate, foarte asemănătoare. Aproape invariabil, aceste cuvinte - *bungândi*, *Minipax*, *alimprol*, *sexcrimă*, *voioslag*, *SOCENG*, *burtăsimți*, *gândipol* și câte-și-mai-câte - sunt formate din două-trei silabe, cu accentul distribuit în mod relativ egal între prima și ultima silabă. Folosirea lor conduce la un stil bolborosit de a vorbi, sacadat și monoton în același timp. Ceea ce se și urmărește. Intenția este aceea de a face ca vorbirea, și mai ales vorbirea în legătură cu orice subiect care nu este neutru din punct de vedere ideologic, să devină cât mai independentă de conștiință. Pentru scopurile vieții de fiecare zi, trebuie, fără îndoială, ca măcar uneori să cugeti înainte de a vorbi, dar un membru al Partidului, dacă este solicitat sau nevoit să și exprime opinia într-o problemă politică sau etică, trebuie să fie în stare să emită judecățile corecte la fel de automat ca o mitralieră care își scuipă gloanțele. Pregătirea sa îi permite acest lucru, limba îi oferă un instrument aproape fără cusur, iar structura cuvintelor, cu sonoritatea

lor bolovănoasă și cu o anume urâtenie care se acordă perfect cu spiritul SOCENG-ului, nu face decât să-i ofere un sprijin.

După cum tot un sprijin este și faptul de a avea foarte puține cuvinte din care să alegi, în comparație cu vocabularul limbii engleze, cel al Nouvorbei este redus și încontinuu se imaginează noi modalități de a-l restrânge. Nouvorbă se deosebește, într-adevăr, de aproape orice altă limbă, prin faptul că vocabularul ei scade cu fiecare an, în loc să sporească. Fiecare nouă reducere este un câștig, pentru că ispita de a te cufunda în gânduri este cu atât mai slabă, cu cât ai mai puțin de unde alege. Scopul suprem este acela de a face ca vorbirea să se producă direct în laringe, fără a mai antrena deloc centrul nervoși superiori. Această finalitate este declarată în mod cinstit de un cuvânt din Nouvorbă, *macavorbi*, care înseamnă „a măcăi ca o rață”. Și acesta, ca atâtea alte cuvinte din vocabularul B, are un dublu sens. În cazul în care opiniile măcăite sunt cele corecte, are sensul unei profunde prețuirii, iar atunci când *Times* se referă la unul dintre oratorii Partidului numindu-i *dubluplusbun macavorbitor*, îi adresează, de fapt, respectivului un cald și valoros omagiu.

Vocabularul C

Vocabularul C este un apendice al celorlalte două și constă exclusiv din termeni științifici și tehnici. Aceștia se aseamănă cu termenii științifici pe care îi folosim și noi astăzi și provin din aceleași rădăcini, dar, și în privința lor, există aceleași preocupări pentru a-i defini cu strictețe și a le elimina semnificațiile nedorite. Regulile gramaticale sunt aceleași ca și în cazul cuvintelor din vocabularele A și B. Foarte puține cuvinte din vocabularul C pot circula în vorbirea de fiecare zi sau în limbajul politic. Fiecare om de știință sau tehnician găsește toți termenii de care ar putea avea nevoie în lista alcătuită pentru propria sa specialitate și numai rareori i se întâmplă să aibă fie și cea mai vagă idee - și atunci numai cu totul superficial - despre termenii care apar pe alte asemenea liste. Cu excepția câtorva cuvinte comune tuturor listelor, nu există un vocabular care să exprime funcția Științei ca obicei al minții sau ca mod de gândire, indiferent de ramurile ei. În realitate, nici nu există, în Nouvorbă, vreun cuvânt care să însemne „știință”: orice înțeles pe care un asemenea prezumtiv cuvânt l-ar transmite este suficient de bine acoperit de termenul SOCENG. Din cele ce urmează, se va vedea că, în Nouvorbă, exprimarea unor judecăți deviaționiste este cvasi-imposibilă, dincolo de un nivel cu totul și cu totul rudimentar. Bineînțeles că s-ar putea rosti erezii de un soi foarte brut, mai degrabă niște blasfemii și-atât. De exemplu, s-ar putea spune *Fratele cel Mare este nebun*. Dar o asemenea afirmație care, pentru o ureche *bungânditoare*, exprimă o pură aberație, nu poate fi sprijinită cu argumente logice, fiindcă lipsesc cuvintele necesare. Opiniile potrivnice SOCENG-ului nu pot fi întreținute decât într-o formă vagă, neexprimată, și nu pot fi numite decât în termeni foarte generali, care se învârt în cerc și înfierează grupuri întregi de erezii, fără ca, însă, condamându-le, să le și definească. Adevărul este că Nouvorbă nu poate fi folosită în scopuri neortodoxe decât traducând, în mod ilegal, unele cuvinte înapoi în Vechivorbă. De exemplu, *Toți omii sunt egali* este o posibilă propoziție în Nouvorbă, dar numai în măsura în care *Toți oamenii sunt roșcați* este o propoziție posibilă în Vechivorbă. Ea nu conține nici o eroare gramaticală, dar exprimă un evident neadevăr - și anume că toți oamenii ar avea aceeași înălțime, greutate și, eventual, culoare a ochilor. Conceptul de egalitate politică nemaexistând, cuvântului *egal* i-a fost eliminat acest sens secundar, în anul 1984, când Vechivorbă încă mai constituie mijlocul normal de comunicare, există primejdia teoretică de a-ți aminti sensul

inițial al cuvintelor din Nouvorbă, pe care le folosești. Practic, însă, oricine stăpânește bine tehnicile dublugânditului poate evita cu ușurință acest pericol, iar în răstimpul câtorva generații, până și posibilitatea unei asemenea deviații va dispărea cu totul. Cei ce vor crește având drept unică limbă Nouvorbă nu vor mai avea de unde să știe că înțelesul secundar al cuvântului *egal* era odată „echivalent din punct de vedere politic”, iar al cuvântului *liber* era „neangajat intelectual”, la fel cum cei care nu au auzit niciodată de șah nu pot fi conștienți de sensurile adiacente ale cuvintelor *regină* sau *turn*. În acest fel, multe crime și erori vor deveni imposibil de comis, pur și simplu pentru că nu vor purta nici un nume și vor fi, prin chiar acest fapt, de neimaginat. Și este de prevăzut că, o dată cu trecerea timpului, trăsăturile specifice ale Nouvorbei vor deveni din ce în ce mai pronunțate, că vocabularul ei se va restrânge din ce în ce mai mult, că semnificațiile cuvintelor vor fi din ce în ce mai strict delimitate, iar probabilitatea ca acestea să fie întrebuințate în alte moduri decât cele corecte va scădea neîntrerupt. Iar o dată cu înlocuirea totală și definitivă a Vechivorbei, va fi tăiată și ultima legătură cu trecutul. Istoria a fost deja rescrisă, dar fragmente din literatura epocilor trecute mai supraviețuiesc aici și colo, nefiind bine cenzurate; atâta timp cât omul îi și mai păstrează cunoștințele de Vechivorbă, el are și posibilitatea să le citească, în viitor, asemenea fragmente, chiar dacă, din întâmplare, ar mai supraviețui fizic pe undeva, vor fi de neînțeles și de netradus. Este imposibil să traduci orice text din Vechivorbă în Nouvorbă, cu excepția cazului în care se referă la ceva pur tehnic sau la vreo activitate foarte simplă de fiecare zi, sau dacă merge pe linia corectă de la bun început - dacă este deja *bungândal*, cum s-ar spune în Nouvorbă. Practic, acest lucru înseamnă că nici o lucrare scrisă până prin anul 1960 nu poate fi tradusă integral. Literatura pre-revoluționară trebuie neapărat supusă unei traducerii ideologice, adică unor modificări nu numai de limbă, ci și de conținut. Să luăm, de exemplu, binecunoscutul pasaj din Declarația de Independență:

Considerăm aceste adevăruri ca fiind de la sine înțelese: că toți bărbații și femeile au fost creați egali; că ei au fost înzestrați de Cel ce i-a creat cu anumite drepturi inalienabile; că printre acestea se numără viața, libertatea și căutarea fericirii; că, pentru a garanta aceste drepturi, au fost instituite de către oameni Guvernele, a căror justă autoritate derivă din consensul celor pe care-i guvernează; că, ori de câte ori vreo formă de guvernământ devine distructivă față de aceste țeluri, stă în dreptul oamenilor să o modifice sau s-o abolească și să instituie un nou Guvern etc. etc.¹

Ar fi absolut imposibil de redat acest pasaj în Nou vorbă și, în același timp, de păstrat sensul inițial, singura modalitate de a atinge măcar tangențial acest dublu scop ar fi aceea de a pune semnul egalității între pasajul citat și termenul *crimăgândi*. O traducere completă nu ar putea fi decât o traducere ideologică, prin care cuvintele lui Thomas Jefferson ar deveni un panegiric al conducerii totalitare.

O mare cantitate din literatura epocilor precedente se află deja în curs de transformare în acest mod. Din rațiuni de prestigiu, este bine să păstrezi amintirea unor personaje istorice, dar numai aducând realizările acestora pe aceeași linie cu filozofia SOCENG-uhii. Diverși scriitori, cum ar fi Shakespeare, Milton, Swift, Byron, Dickens, se află în plin proces de traducere; odată această acțiune încheiată, scrierile lor originale, împreună cu orice altceva care mai supraviețuiește încă, din literatura trecutului, vor fi distruse. Asemenea traduceri se fac, însă, lent și anevoios și nu se

¹ Traducerea acestui pasaj din Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii aparține și servește cărții de față (*n. tr.*)

poate prevedea ca ele să fie definitivare înainte de primul sau chiar de al doilea deceniu al secolului douăzeci și unu. În plus, există și mari cantități de literatură strict utilitară - manuale tehnice indispensabile și altele - care urmează să fie tratate în același fel. Mai ales pentru a lăsa timpul necesar acțiunii preliminare de traducere a fost fixată adoptarea definitivă a Nouvorbei pentru o dată atât de îndepărtată cum este anul 2050.

George Orwell

George Orwell (pseudonimul literar și jurnalistic al lui Eric Arthur Blair) s-a născut în 1903 în India și a murit de tuberculoză la Londra, în 1950. Tatăl său era funcționar public în administrația engleză din India. Orwell a studiat la Eton între 1917 și 1921, publicând în diferitele reviste ale colegiului, iar între 1922 și 1927 s-a angajat în cadrul Poliției Imperiale Indiene din Birmania, experiența pe care a reconstituit-o mai târziu în romanul *Zile birmaneze* (1934). Prima sa carte, *Fluierând a pagubă prin Paris și Londra* (1933), este o relatare emoționantă și mai ales comică a celor câțiva ani de sărăcie autoimpusă pe care i-a trăit după ce s-a întors în Europa. Printre romanele sale din anii '30 se numără *Fiica unui cleric* (1935) și *O gura de aer* (1939), dar adevărata recunoaștere i-au adus-o alte două proze, tip reportaj: *Drumul către Wigan Pier* (1937), despre viața la limita sărăciei a minerilor dintr-un orașel din Lancashire, și *Omagiu Cataloniei* (1938), despre propria sa experiență din timpul Războiului Civil din Spania. „Asemeni Hannei Arendt, Orwell a fost un om de stânga. El nu a fost însă niciodată comunist, iar *Omagiu Cataloniei* este expresia cea mai directă a dezgustului resimțit de acest scriitor britanic, profund ostil ipocriziei imperiale din propria sa țară, în fața infamiei politrucilor staliști” (Vladimir Tismăneanu). între 1943 și 1945, ca director literar la *Tribune*, a publicat numeroase articole literare și politice, colaborând în același timp la *Observer* și la *Manchester Evening News*. Fabula politică *Ferma Animalelor* (1945) și distopia *O mie nouă sute optzeci și patru* (1949) sunt cele mai populare romane ale lui Orwell, traduse în întreaga lume. În 1968, Sonia Orwell și Ian Angus i-au editat, în patru volume, eseurile, publicistica și corespondența.